

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

Улаанбаатар хот 2024 он

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСЛИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН

Хянасан:
БОАЖЯ-ны ХБОВНУГ-ын мэргэжилтэн

П.ШИНЭЦЭЦЭГ

Хэрэгжилтийг гаргасан:
“Сайншанд Салхин Парк” ХХКомпани
Гүйцэтгэх Захирал

Э.МЯГМАРДОРЖ

ХАББОХ мэргэжилтэн

Э.ГАЛМАНДАХ

АГУУЛГА	
Нэг. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	2
1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл.....	2
1.2 Төслийн байршил.....	2
1.3 Төслийн бүтээн байгуулалалт	3
Хоёр. ТӨСЛИЙН БОЛЗОШГҮЙ БОЛОН ГОЛ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	4
2.1. Агаар мандалд үзүүлэх нөлөөлөл.....	4
2.2. Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх нөлөөлөл.....	4
2.3. Гадаргын болон газрын доор усанд үзүүлэх нөлөөлөл	4
2.4. Газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл	4
2.5. Ургамлын нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл.....	4
2.6. Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл	5
2.7. Түүх соёлын дурсгалт зүйлд үзүүлэх нөлөөлөл	5
2.8. Тусгай хамгаалалттай газар нутагт үзүүлэх нөлөө, үнээлгээ	5
2.9. Нийгэм-эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл.....	5
Гурав. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	6
3.1 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зорилго, хамрах хүрээ	6
3.1.1 Зорилго, зорилт.....	6
3.1.2 Хамрах хүрээ	6
3.1.3 Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх зарчим.....	6
3.1.4 Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хугацаа, төсөв.....	7
3.2 Байгаль хамгаалах төлөвлөгөө	7
3.2.1 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	7
Дөрөв. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	8
4.1 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт	8
4.2 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	15
4.3 Тохиржуулах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөө	18
4.3 Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	18
4.4 Нүүлэгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	
4.5. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	18
4.6. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт.....	
4.6. Эрдэмлээс урьдчилан сэргийлэх менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт.....	19
4.8. Хөг, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт.....	20
4.9. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт.....	22
4.10. Олон нийтэд тайлагнах хуваарь, төлөвлөгөөний биелэлт	
4.11. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний тухайн зарцуулсан зардлын тооцоо	24
Тав. ДҮГНЭЛТ	24
Зургаа. ХАВСРАЛТУУД МАТЕРИАЛУУД	25

Нэг. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

Төслийн нэр:	Сайншанд Салхин парк
Төсөл хэрэгжүүлэгч:	“Сайншанд салхин парк” ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар:	9019077051
Регистрийн дугаар:	528601
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг:	Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо, Улаанбаатар 14210, Монгол улс Утас: +976075050055
Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр, байршил:	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг

“Сайншанд салхин парк” ХХК нь Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын уулзвар нутаг, Улаан толгойн хөндий гэх газарт салхины үүсгүүртэй цахилгаан станц байгуулахаар нийт 486.6 га талбайг ашиглахаар газрын зөвшөөрөл авсан. Уг төслийг ХБНГУ-ын Ферростаал компани өөрийн болон зээлийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Сайншанд салхин парк төслийг хэрэгжүүлснээр 55 МВт-ын чадалтай эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг бий болгож, төвлөрсөн эрчим хүчний сүлжээнд холбоно. Уг төсөл сэргээгдэх эрчим хүчний нэмэлт эх үүсвэр болохын хувьд ТЭХС болон бүс нутгийн цахилгаан хангамжийн найдвартай байдлыг нэмэгдүүлэх, уламжлалт эрчим хүчний үйлдвэрлэлээс байгаль орчинд үзүүлдэг нөлөөллийг бууруулах, тухайлбал цэвэр усны зарцуулалтыг багасгах, нүүрсхүчлийн хий, хүхэрлэг хий, азотын ислийн ялгаруулалтыг бууруулах зорилготой.

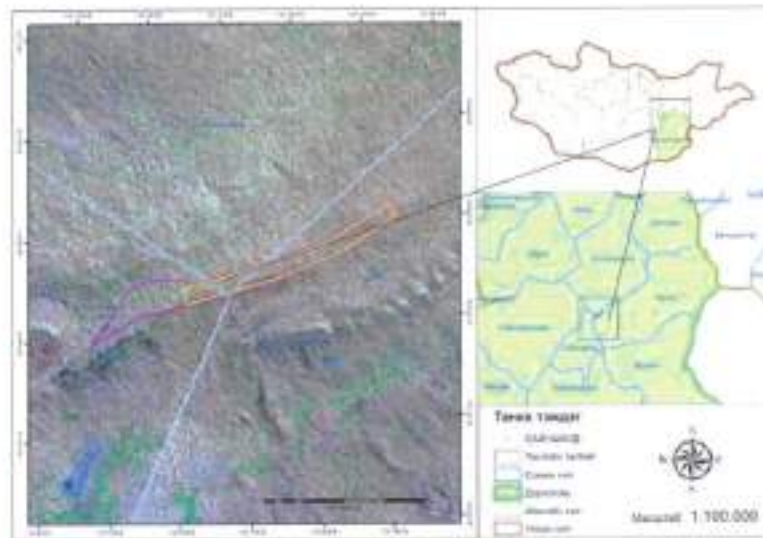
Төслийг хэрэгжүүлэхэд 120.0 сая ам.долларын хөрөнгө оруулалт шаардагдах тооцоо гарсан ба тус салхин парк нь жилд 201.5 сая кВт.ц цахилгаан эрчим хүчийг 0.095 ам.доллараар (“Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай” хуулийн 11.1.1-д заасны дагуу) төвийн бүсийн дамжуулах сүлжээнд худалдаалж байна.

Сайншанд салхин цахилгаан станцыг барьж байгуулахад эдийн засгийн хувьд үр ашигтай, тухайн бүс нутгийн уур амьсгалын нөхцөл болон эрчим хүчний үйлдвэрлэлд хамгийн тохиромжтой нь Дани улсын “Вестас” компанийн V110 маркийн 2.2 МВт хүчин чадалтай турбин бөгөөд тус компани 25 ширхэг турбин суурилагдсан.

Нэгж бүр нь 2.2 МВт-ын хүчин чадалтай, нийт 25 ширхэг Вестас салхин турбин ашиглах 55 МВт-ын хүчин чадалтай салхин парк нь жилд 233.5 сая кВт.ц эрчим хүчийг үйлдвэрлэж, 201.5 сая кВт.ц эрчим хүчийг төвлөрсөн сүлжээнд нийлүүлж байна, нэгж турбины дундаж үйлдвэрлэл 8,737 МВт.ц байна.

1.2 Төслийн байршил

Сайншанд салхин парк төслийн талбай нь далайн түвшнээс дээш 1005 м өндөр, Улаан толгойн хөндий хэмээх газарт Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 460 км, Замын - Үүд дэх хилийн боомтоос баруун хойд зүгт 232 км, Сайншанд сумын төвөөс зүүн урагш 5 км зайд оршино.

Зураг.1 Төсөл хэрэгжих газрын байршил

Салхин турбиныг Сайншанд хотын зүүн урд Улаантолгойн хөндий Хэцүү цавын хуурай сайр бүхий ухаа толгодын ар нуруу тэгшивтэр өндөрлөг хэсэгт баруунаас зүүн хүртэл цуваа маягаар байрлуулах юм.

1.3 Төслийн бүтээн байгуулалт

Салхин сээнсийг суурилуулахад 25 ш турбин хоорондоо 305-340 м зайтай байрлаж байна. Ашиглалтын үед турбиныг хянах, засварлах зорилгоор 4 м өргөн, 10.9 км урт сайжруулсан шороон зам тавьсан. Төслийн үндсэн барилга байгууламж болох дэд станц, удирдлагын байр нь нийт 6695.0 м² талбайтай.

Зураг.2 Төслийн талбай харагдах байдал

Зураг.3 Дэд станц

Хоёр. ТӨСЛИЙН БОЛЗОШГУЙ БОЛОН ГОЛ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

2.1. Агаар мандалд үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн 2024 оны агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнгээр төслийн талбайд Монгол улсын агаарын чанарын стандарт болох MNS 4585:2016 стандартыг давсан агаар дахь бохирдуулагч бодис байхгүй, төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага, 2023 оны агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад өөрчлөлт ажиглагдаагүй болно.

Орчны дуу шуугианы төвшин төслийн үйл ажиллагааны орчимд болон салхин турбинуудын орчимд 22.5-57.4 дБа-ийн хооронд буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан үзүүлэлт байхгүй байгаа бөгөөд орчны дуу шуугиан төвшин хэвийн байна.

2.2. Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн 2024 оны хөрсөн орчны хяналт шинжилгээний дүнгээр төслийн талбай нь харьцангуй тэгш гадаргатай, жижиг ухаа толгодоор хүрээлэгдсэн, өргөргийн дагуу байрладаг зэргээс шалтгаалан заримдаг цөлийн хэд хэдэн хэвш шинжийн хөрс голлон тархсан. Хөрсөнд агуулагдах хүнд металлуудын хэмжээний хувьд “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2019” стандартад заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс бага буюу бохирдолгүй түвшинд байсан. “Сайншанд салхин парк” төслийн өнөөгийн үйл ажиллагааны шатанд хөрсөнд учруулах нөлөөлөл байхгүй байна.

2.3. Гадаргын болон газрын доор усанд үзүүлэх нөлөөлөл

2024 оны усны дээжний шинжилгээний дүн 2023 оны шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад нитратын нон мэдэгдэхүйцээр буурсан байгаа бөгөөд бусад үзүүлэлтүүдийн агууламж Унд ус Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018) стандартад заасан хэмжээнээс даваагүй зэрэг үр дүн гарсан бөгөөд чанар дээшилсэн байна.

2024 оны усан орчны мониторинг судалгааны үр дүнгээс харахад усны дээж авсан уст цэг бүрийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, усны чанар дээшилсэн буюу төслийн үйл ажиллагаанаас газар доорх усны чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй байна. Төслийн талбайд ашиглагдах ундны ус, хэрэглээний усаа орон нутгийн гэрээт байгууллагуудаар зөөвөрлүүлэн ашигладаг.

2.4. Газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл

2024 оны 5 болон 9-р саруудад гүйцэтгэсэн 2 удаагийн давтамжтай хийгдсэн хээрийн судалгаагаар төслийн талбайн ойр орчимд амьдрах орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж буй үйл ажиллагаа ажиглагдаагүй.

Хээрийн судалгааны үеэр мэрэгч амьтдын идэвхтэй үүр нэлээдгүй тохиолдсон ба төслийн талбайд мал идээшиж байсан нь төслийн ашиглалтын үед амьдрах орчинд нөлөөлөл бага үзүүлж байгааг илтгэж байна.

2.5. Ургамлын нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл

Хиймэл дагуулын мэдээний дүнд үндэслэн үзвэл ургамлан бүрхэвчийн төлөв байдал сайжирсан байгаа нь ажиглагдлаа. 2024 оны ургамлын биомасс, бүрхэвчийг Landsat хиймэл дагуулын 2024 оны 5, 9-р сарын мэдээгээр тодорхойлов. Энэ үр дүнгээс харахад төслийн талбайн хэмжээнд ургамлын биомассын хэмжээ 5-р сард 0.0948 цн/га, 9-р сард 0.6187 цн/га болж өссөн байна. Энэ нь цөлөрхөг хээрийн ургамалжилтын хувьд хэвийн, мөн 2023 оны

судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад ургамлын биомасс нэмэгдсэн эсрэг үр дүн гарсан байна.

2.6. Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл

Амьтдад үзүүлэх сөрөг нөлөө нь амьтдын амьдрах орчинд ноцтой сүйрлийн түвшинд хүртэл нөлөөлөхгүй боловч газрыг цаашид байнга ашиглана. Харин ахуйн болон техникийн гаралтай бохирдуулагч хөрсөнд нэвчиж, ургамалжилтад нөлөөлөл үзүүлэх, бохирдуулсан тохиолдолд амьтны аймагт нөлөөлж болзошгүй юм.

2.7. Түүх соёлын дурсгалт зүйлд үзүүлэх нөлөөлөл

Салхин Сэнс Парк төслийн талбай болох Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтан ширээ сумдын нутагт орших Үзүүр уулын Хэцүү цав “Бага завилаа” хэмээх газарт археологийн тандалт судалгаа хийсэн бөгөөд тус судалгаагаар төсөл хэрэгжих газарт болон нөлөөллийн бүсэд түүх соёлын өв, археологийн дурсгал, хэрэглэгдэхүүн олдоогүй. Хэрэв цаашид үйл ажиллагаа явуулах үед аливаа олдвор илэрсэн тохиолдолд барилгын ажлыг түр зогсоож, хамгаалалтад авч, мэргэжлийн байгууллагад хандан шаардлагатай арга хэмжээг авна.

2.8. Тусгай хамгаалалттай газар нутагт үзүүлэх нөлөө, үнэлгээ

Сайншанд салхин парк төслийн талбайн Зоогийн хоолой хэмээх орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хилээс 8-9 км зайд оршин байгаа талаар БОТБУ-ний тайланд тэмдэглэснээс үзвэл ТХГН-т сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй юм.

2.9. Нийгэм-эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл

Сайншанд Салхин Парк төсөл ашиглалтад орсноор Монгол Улсын нэгдсэн сүлжээнд жил бүр 201.5 сая кВт.ц цахилгаан эрчим хүч нийлүүлж, энэ хэмжээгээр гаднаас импортлох цахилгааны хэмжээг бууруулж, улсын нэгдсэн сүлжээний ачааллыг бууруулж, нийт цахилгаан хэрэглэгчдийн өсөн нэмэгдэж буй цахилгааны хэрэгцээ шаардлагыг тасалдалгүй хангахад эерэг нөлөөлөл үзүүлэн, цаашилаад агаар мандал бохирдуулагч хүлэмжийн хийн ялгаруулалтыг 200 мянган тонн хэмжээгээр бууруулж, нүүрс хэмнэн, цэвэр ус хэмнэж байгаль орчин, нийгэм эдийн засгийн хөгжил, нийт иргэдийн эрүүл мэндэд шууд бус замаар эерэг нөлөөлөл авчирч байна.

Хүснэгт 1. Төсөөс орон нутгийн нийгэм-эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл

Үзүүлэлт	Ашиглалтын үе шат
Ажил эрхлэлт	Ашиглалт болон засвар үйлчилгээний ажиллагаанд байнгын болон гэрээт ажиллагсад ажиллана.
Зах зээл	<ul style="list-style-type: none"> • Эрчим хүчний хангамжийн найдвартай байдал • Ажил олголт • Худалдан авалт • Гэрээт ажил үйлчилгээ • Сайн туршлага дэлгэрүүлэх
Татвар, төсөв	<p>Орон нутгийн төсөвт дараах татваруудыг төлнө. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • НӨАТ • ХАОАТ • ААНБОАТ <p>Байгаль орчны дараах төлбөр хураамж төлнө. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Газар ашигласны төлбөр • Бохир ус ашиглалтын төлбөр

Гурав. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

3.1 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зорилго, хамрах хүрээ

3.1.1 Зорилго, зорилт

Сайншанд салхин парк төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ)ний гол зорилго нь тус станцыг барьж байгуулах, ашиглалтад оруулах, ашиглах бүхий л үе шатанд байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг төслийн хэрэгжилтийн хүрээнд авч үзэн, холбогдох зардлыг бодитоор төлөвлөх, улмаар төсөл хэрэгжүүлэгч энэхүү төлөвлөгөөг дагаж мөрдсөнөөр байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын үүргээ хангах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд оршино.

БОМТ-ний үндсэн зорилгыг хангахын тулд төсөл хэрэгжүүлэгчийн санхүүгийн чадавхын хүрээнд нийгмийн хариуцлагыг өндөржүүлэхэд чиглэсэн дараах зорилтыг хангана. Үүнд:

1. БОМТ-нд тусгасан ажлын дараалал, түүнийг хийж гүйцэтгэснээр хүрэх үр дүнг шаардлагын хэмжээнд хүргэх;
2. БОМТ-ний хэрэгжилтийг төсөл хэрэгжүүлэгч өөрөө болон орон нутгийн оршин суугчдын зүгээс хянаж, харилцан хамаарал бүхий бодит үр дүнд хүрэх;
3. БОМТ-г зохих ёсоор хэрэгжүүлснээр төсөл хэрэгжүүлэгчийг хөндлөнгийн хяналт, шалгалтад бэлэн байлгах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

3.1.2 Хамрах хүрээ

БОМТ нь төслийн үйл ажиллагааны цар хүрээнд байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын дараах асуудлыг хамарч, хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөсөн.

Үүнд:

1. Төслийн хүрээнд бий болох сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг төлөвлөж, холбогдох зардлыг тооцох;
2. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх арга замыг зааж, холбогдох зардлыг тооцох;
3. Нөхөн сэргээх, нөхөн хамгаалах ажлыг төлөвлөж, зардлыг тооцох;
4. Осол, эрсдэл, аюултай нөхцөл байдлын үед хүний эрүүл мэнд болон хүрээлэн буй орчныг хамгаалах бодлогыг тодорхойлох;
5. Арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийн талаарх мэдээллийг олон нийтэд таниулах зэрэг асуудлыг тусгана.

3.1.3 Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх зарчим

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг менежментийн бодлогоор хэрэгжүүлнэ. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь үйл ажиллагаагаа журамлах үүднээс байгууллагын дотоод журам, дүрэм, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг Монгол улсад мөрдөж байгаа хууль тогтоомжид нийцсэн байхаар боловсруулан холбогдох нэгж, хэлтэс, цех тасгуудад таниулан ажиллагсдыг сургаж, дадлагажуулна. Энэ бүхэнд дараах зарчмыг баримтална.

Үүнд:

- Төсөл хэрэгжүүлэх экологийн орчныг сайжруулан, эрүүл аюулгүй орчныг бүрдүүлж, бий болгоно.
- Хүрээлэн буй орчныг хамгаалахад илүү анхаарч, байгаль орчны багц хууль, журам, дүрэм, БОННУ-ний тайланд тусгасан зөвлөмжүүдийг мөрдөнө.

3.1.4 Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хугацаа, төсөв

БОМТ нь 2024 оны үйл ажиллагааны үед хэрэгжинэ. 2018 оны сүүдээр төслийн шат дуусаж үйлдвэрлэлийн үе эхэлснээс хойш хүрээлэн буй орчныг хамгаалах, нөлөөллийг бууруулах, байгаль орчин болон хүний эрүүд мэндийг хамгаалах үйл ажиллагаанд байнгын хяналт мониторинг хийлгэж ажиллаж байна.

2024 онд БОМТ-г хэрэгжүүлэхэд нийт 28,000 мянган төгрөгийн зардал гарахаар тооцов.

3.2 Байгаль хамгаалах төлөвлөгөө

3.2.1 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг төлөвлөхдөө, зайлшгүй хэрэгжүүлэх шаардлагатай арга хэмжээг байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүрээр авч үзлээ. БОННУ-ний тайланд төслийн цар хүрээнд бий болох сөрөг нөлөөллийн эрчим нь бага түвшинд хэлбэлзэх бөгөөд сүйрлийн хэмжээнд хүрэх ноцтой сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй. Энэ нь тухайн төслийн онцлог, төсөл хэрэгжүүлэх нутгийн байгаль, газарзүйн байршилтай холбоотой байх тул сөрөг нөлөөллийг бууруулах, улмаар арилгах боломжтой байна.

САЙТЛАНД САЛХИН ПАРК ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БҮСЭЛТИЙН ТАЙЛАЛ

№	Түгээмэл нэр	2024 он												2025 он												2027	2028	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Эвэлгээний ажил, төлөвлөгөөний дагуу:																												
1	Байгаль орчны нөлөөллийг бууруулах ажил																											
2	Байгаль орчны үнэ																											
3	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө																											
4	БОМТ-ийн байгуулалтын төлөвлөгөө																											
5	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө																											
6	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө																											
Тус төлөвлөгөөний төлөвлөгөөний төлөвлөгөөний үүрэг:																												
7	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний үүрэг																											
Тус төлөвлөгөөний төлөвлөгөөний төлөвлөгөөний үүрэг:																												
8	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний үүрэг																											
9	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний үүрэг																											
10	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний үүрэг																											
11	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний үүрэг																											
12	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний үүрэг																											

Зураг 5. Төслийн үйл ажиллагааны байгаль орчин нийгмийн ажлын хүрээнд хийгдэх ажлын төлөвлөгөө

Дөрөв. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

4.1 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт

Төслийн байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд байгаль орчныг доройтохоос урьдчилан сэргийлэх, үйл ажиллагааны улмаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах, нөхөн сэргээхтэй холбоотой арга хэмжээг тусгасан. Төслийн зүгээс байгаль орчинд үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөөллийг удирдахдаа дараах шат дараалалтай арга хэмжээ авч хэрэгжүүлсэн. Үүнд:

1. Сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх
2. Сөрөг нөлөөллийг багасгах
3. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах
4. Үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах зэрэг болно.

Төслийн үйл ажиллагааны үеийн байгаль орчны мониторинг судалгаа хийгдсэн бөгөөд сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардлын нийт дүн 21,127.0 мянган төгрөг болсон байна.

Хүснэгт 2. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Гүйцэтгэл	Зарцуулсан зардал мян.төг
1. Цаг уур уур амьсгалд нөлөөлөх			
1	Аянга цахилгаан, салхи шуурга байгалийн гэнэтийн давагдангүй хүчин зүйлийн нөлөөллөөс салхин цахилгаан станцын тоног төхөөрөмжүүдэд гэмтэл, саатал усрах, гэнэтийн болон байгалийн гамшигт өртөхөөс сэргийлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Гамшигаас хамгаалах төлөвлөгөөний эрдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу ажил зохион байгуулан ажиллаж байна. - Төлөвлөгөөтэй уялдуулан 2024 онд дотоодлоо аваар эсэргүүцэх дасгалыг улирал бүр, гал эсэргүүцэх дасгалыг 4 удаа, осол эсэргүүцэх дасгалыг 4 удаа зохион байгуулж ажилласан. 2024.09.20-нд Аймгийн Онцгой газрын Гал түймэр унтраах, аврах 33-р ангитай хамтран Гал унтраах, Осолдогчийг аврах сэдвээр Тактикийн аврах сургуулийг зохион байгуулсан. <i>Хавсралт 1.</i> - Аянга цахилгааны үйлчлэлээс хамгаалах байдлыг шалгах зорилгоор тусгай зөвшөөрөл бүхий байгууллагаар цахилгаан тоног төхөөрөмжийн газардуулгын эсэргүүцэл хэмжилт хийлгэсэн бөгөөд бүгд стандарт, нормд байсан. <i>Хавсралт 2.</i> 	Ашиглалтын зардал
2. Агаарын чанарт нөлөөлөх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд			
1	Төсөл хэрэгжих явцад ахуйн хатуу хог хаягдал, шингэн хог хаягдлаас үүдэлтэй тухайн орчинд эвгүй үнэр тархахаас сэргийлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Хатуу хог хаягдлыг эрх бүхий байгууллагын тэвжэрлэгтэд нийцсэн 1тн багтаамжтай битүүмжтэй төмөр саванд хадгалдаг ба битүүмж сайтай тагтай. <i>Хавсралт 3.</i> - Шингэн хог хаягдлыг 50тн багтаамжтай зориулалтын худагт инженерийн зураг төслийн дагуу газарт булан суулгасан ёмкоот хадгалдаг ба битүүмж сайтай тагтай. <i>Хавсралт 4.</i> - Улиралд нэг удаа бохирын цооногт мэргэжлийн байгууллага болох "Баялаг Шанд ХХК"-аар гэрээний дагуу ариутгал хийлгэдэг. <i>Хавсралт 5.</i> 	Ашиглалтын зардал

2	Салхин турбины аюулгүйн бүсийг мөрдүүлж ажилласнаар иргэдийг шуугианы нөлөөлд өртөх, эрсдэлээс сэргийлэх	<ul style="list-style-type: none"> - СТГ-ын аюулгүй бүсэд иргэдийг суурьшуулахгүй байх, мэдээ мэдээллийг ойролцоох нутагладаг малчин айлуудад мэдээлэл өгч ажилласан. 2024 онд СТГ-ын ойролцоо 8 айл нутагласан. <i>Хавсралт 6.</i> - Дэд станц болон СТГ-ын хамгаалалтын зурвас дагуу айл өрх суурьшуулахгүй, үйл ажиллагаа явуулахгүй байх тал дээр анхаарч хяналт тавьж ажилласан. 	Ашиглалтын зардал
3. Хөрсний чанарт нөлөөлөх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд			
1	Үйлдвэрлэлийн талбай орчимд хүний үйл ажиллагааны нөлөөллөөр хөрс, ургамал халцрах болон талхлагдах, зам харгуй гарах зэргээр сөрөг нөлөөлөл үүсэх	<ul style="list-style-type: none"> - Авто зам ашиглалт, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөө, авто замын тэмдэг тэмдэглэгээ, арчилгаа хяналт үзлэгийг сар бүр хийж, авто замын засварыг хийлгэж ажиллаж байна. - Талбайн замд 1 удаагийн урсгал засвар хийгдсэн. <i>Хавсралт 7.</i> - Талбайд ажил гүйцэтгэх жолооч нарыг талбайд хурдаа тохируулж зорчих, зөвшөөрөгдсөн замаас өөр замаар зорчихгүй байх зааварчилгаа тогтмол өгч ажилладаг. - Талбайн зам ашиглалтын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэн ажилладаг. Түүний дагуу талбайд зорчиход 50 км/цаг-аас илүү хурдтай зорчихыг хориглосон. 	Ашиглалтын зардал
4. Газрын гадарга, хөрсөнд нөлөөлөх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд			
1	Бохир усны хадгалах савнаас бохир ус хальж астарч хөрс бохирдон улмаар гүний ус бохирдох сөрөг нөлөөлөлтэй	<ul style="list-style-type: none"> - Шингэн хог хаягдлыг 50тн багтаамжтай зориулалтын худагт инженерийн зураг төслийн дагуу газарт булан суулгасан ёмкост хадгалдаг ба битүүмж сайтай таттай. - Бохир усны хадгалах хэмжээг тогтмол шалгаж хянаж ажилладаг бүртгэл хөтлөн ажилладаг. - Бохир усны шинжилгээг УЦУОШГ-ын лабораториор хийлгүүлэн, Ус бохирдуулсны дүгнэлтийг "Умарт говийн гүвээт Халхын дундад талын сав газар"-ын захиргаанд хүсэлт хүргүүлэн гаргуулж, ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээг Сайншанд сумтай байгуулан төлбөрөө цаг хугацаанд нь төлж ажилласан. <i>Хавсралт 8.</i> 	Ашиглалтын зардал

2	Шатахуун төслөх материал алдагдсанаас үүдэн усны шинж чанарт нөлөөлөх	<ul style="list-style-type: none"> - Талбайд асгралтыг хянаж журмын дагуу шатахуун төслөх материал алдагдахаас сэргийлэх, асгарсан үед байгальд хор нөлөө үзүүлэхээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг тогтмол хэрэгжүүлж, хянаж ажилладаг. - Техник хэрэгслийн засвар үйлчилгээг стандарт нормын дагуу тогтмол хийлгэж, аливаа эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж ажилладаг. - Химийн бодисын тусгай агуулахтай бөгөөд стандартын шаардлага хангасан сав баглаа боодолтой. Аюултай хог хаягдлыг станцын гадна байрлах зориулалтын тусгай цэгт хадгалж тусгай зөвшөөрөл бүхий “Түмэн Эгшин” ХХК-тай гэрээтэйгээр аюултай хог хаягдлыг тээвэрлүүлдэг. 2024 оны 11 сарын байдлаар 647 кг аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөл бүхий компанид тушааж устгуулсан. <i>Хавсралт 9.</i> 	
5. Ургамлын нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд			
1	Үйлдвэрийн талбайд үйлдвэрийн үйл ажиллагааны нөлөөллөөр хөрс, ургамал халдрах, тахлагдах, зам харгуй гарах	<ul style="list-style-type: none"> - Сүүлийн 4 жилийн ургамлын мониторинг судалгаагаар төслийн ашиглалтын үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байгаа бөгөөд төслөөс хэрэгжилтийн явцад ургамлын нөмрөг учруулах сөргөөр нөлөөлөл байхгүй гэж дүгнэгдсэн. - Үйлдвэрийн талбайд нэвтрэх болон үйлдвэрийн засвар үйлчилгээ хийхдээ үйл ажиллагааны зассан замаар зорчдог ба талбайд ажил гүйцэтгэх туслан гүйцэтгэгч нарт тогтмол шаардлага тавьж, зааварчилгаа өгч ажилладаг. 	
6. Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд			
1	Шувуу илэн тэжээлээ хайх болон үүр засах гэж яваад эмсэнд өртөж үхэх	<p>Сар бүр эмсний талбайгаар сэг зэм, хог хаягдлыг үзэж шалган холдуулах арга хэмжээ авдаг. Амьтны сэг зэм талбайн ойролцоо байгаа үед орон нутгийн байгаль орчны байцаагчид мэдээлж ажилладаг ба 2024 онд СТП-ын ойролцоо 20 ширхэг цагаан зээр болон малын сэг зэм байсныг орон нутагт мэдээлж сэг зэмийг холдуулж булж устгасан.</p> <p>Шувуу үүрлэхээс урьдчилан сэргийлж байрлуулсан шувууны үүрэнд жилдээ 2 удаа хяналт хийж арчилж торддог. Энэ жил шинээр 2 шувууны үүр нэмж байрлуулсан. <i>Хавсралт 10.</i></p> <p>Талбайд шувууны үхэл, шувуу үүрлэсэн байгаа эсэхийг тогтмол үзэж шалгаж, бүртгэл хөтөлдөг бөгөөд 2024 онд 3ш Начин шонхор, 1ш Сохор зэрэг шувуу эмсэнд цохилж үхсэн. Үхсэн шувуудыг бүртгэж БОАЖГ-т 24/L-106 тоот албан бичгээр мэдэгдэн Байгаль орчны тухай хууль, амьтны тухай хуулийн дагуу амьтанд аймагт учруулсан нөхөн төлбөр төлөх нэхэмжлэх прүүдэх хүсэлт хүргүүлсэн. <i>Хавсралт 11.</i></p> <p>ЦДАШ-д нэг шувуу үүрээ зассан байсныг хяналтдаа байлгаж ангаахай ниссэн хойно үүрийг буулгасан.</p> <p>Шувууны мониторинг судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүдэн нөлөөллийг тогтоолгож өгсөн зөвлөмжийн дагуу СТП талбайн хогийг тогтмол цэвэрлэх, талбайн дагуу тогтмол үзлэг хийж сэг зэмийг холдуулах зэрэг ажлуудыг хийж байна. <i>Хавсралт 12.</i></p>	500.0
7. Байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах нийгэм эдийн засгийн нөлөөлөл бууруулах арга хэмжээ			

1	Байгаль орчны мониторинг судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	<ul style="list-style-type: none"> - Байгаль орчны мониторинг судалгааг тусгай зөвшөөрөл бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлэн, зайлшгүй хийгдэх шаардлагатай өгсөн зөвлөмжүүдийг үйл ажиллагааны төлөвлөгөөндөө тусган ажиллаж байна. <i>Хавсралт 13.</i> 	13,890.0
2	Сэргээгдэх эрчим хүчний салбарт орчин үеийн шинэ технологи нэвтрэх, эдийн засгийн үр ашгч нэмэгдэх, хорт хий ялгарлыг багасгах тодорхой хувь нэмэр оруулах	<ul style="list-style-type: none"> - Манай үйлдвэр нь зөвхөн салхины эх үүсвэрийг ашиглан үйлдвэртэй явуулдаг, бусад шавхагдах байгалийн баялгийг ашигладаггүй эко технологитой. Манай үйлдвэр нь эхний 10 сарын байдлаар нийт 137,956 мян.кВт.цаг цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэхдээ 358,685 тн хүчилтөрөгч агаар мандалд ялгарахаас сэргийлж, 126,166 тн ус хэмтэсэн байна. 	
3	Салхин цахилгаан станц нь бүс нутгийн цахилгаан дамжуулах сүлжээний хүчдэлийн түвшнийг тогтворжуулах, сүлжээний горим үр ашгийг дээшлүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Шанд Салхин цахилгаан станц баригдсанаар ЦДҮС - ний ЗӨБС-ын Сайншанд орчмын 110 кВ ЦДАШ-ын хүчдэлийн түвшнийг барьж, реактив чадлыг компенсцлаж ажилласнаар шугамын алдагдлыг 13% -р бууруулсан тооцоо байдаг. - Бүс нутагт чадал багатай хэрэглэгчийг урт шугамаар дамжуулан эрчим хүчээр хангах тохиолдол нэлээд байдгаас шугамын төгсгөл дэх хүчдэлийн түвшнийг хэвийн хэмжээнд байлгахад хүндрэлтэй байсан асуудлууд манай станцын тоноглолуудын үйл ажиллагааны үр дүнд шийдэгдсэн - Шанд СЦС нь 55 мВт суурилагдсан хүчин чадлаар Сайншанд орчмын нийт хэрэглээний 70 гаран хувийг дангаараа хангаж байна. 25 ширхэг СТГ -ууд ЦЭХ-ийн давтамжийг 50 Гц эер стандартын дагуу тогтмол барьж үйлдвэрлэж байна. - Салхин турбин генераторууд реактив чадал үйлдвэрлэх боломжоос гадна голлох үүргийг Шанд СЦС – н SVG автоматаар реактив чадлыг компенсцлах төхөөрөмж гүйцэтгэж байна. 	
4	Байгаль орчны аудит хийлгэх	<ul style="list-style-type: none"> - Байгаль орчны аудитыг тусгай зөвшөөрөл бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлэн, зайлшгүй хийгдэх шаардлагатай өгсөн зөвлөмжүүдийг үйл ажиллагааны төлөвлөгөөндөө тусган ажиллаж байна. <i>Хавсралт 14.</i> 	6,737.0
	Нийт		21,127.0

Хүснэгт 3. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний хүрээнд хийгдсэн ажил

№	Хийгдсэн ажил, зураг:	
1		<p>Газардуулгын эсэргүүцлийн хэмжилт хийгдэж стандарт нормд байсан. <i>Хавсралт 2.</i></p>
2		<p>Талбайн хог хаягдлыг ангилж хаядаг ба тусгай зөвшөөрөл бүхий компаниар тээвэрлүүлдэг. Аюултай хог хаягдлаа тусад нь хадгалж зөөвөрлүүлэн хаяулдаг.</p>
3		<p>Гадна талбайн зогсоол</p>

4		<p>Төслийн зам засвар хийгдэж буй байдал. <i>Хавсралт 7.</i></p>
5		<p>Байгаль орчны мониторинг хийгдсэн. <i>Хавсралт 13.</i></p>

6		<p>Мэргэжлийн шувуу судлаачдаар шувууны судалгаа хийлгэж цаашид авах арга хэмжээний зөвлөмж авсан. <i>Хавсралт 14.</i></p>
7		<p>Зүүнбаян сумын нутагт суурилуулсан шувууны үүрэнд мониторинг хийсэн бөгөөд одоогоор 2 үүрэнд шувуу үүрлээгүй, 1 үүрэнд Начин шонхор үүрлэсэн байсан. Иймд нэмж 2ш үүр суулгав. <i>Хавсралт 10.</i></p>
8		<p>СТГ-ын эснэгэнд 3ш Начин шонхор, 1ш Сохор элээ шувуу цохигдон үхсэнийг холбогдох байгууллагад мэдээллийг хүргүүлэн хуулийн дагуу нөхөн төлбөрийг төлөх нэхэмжлэх ирүүлэх хүсэлт хүргүүлсэн. <i>Хавсралт 11.</i></p>

9		<p>Трансформаторын тос болон химийн бодисоо тусад нь зориулалтын агуулахад хадгалдаг.</p>
10		<p>Говийн парк цэцэрлэгт хүрээлэнд 300ш шар хуайс, 350ш хайлаас тариалсан. <i>Хавсралт 15.</i></p>

4.2 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

"Байгаль орчныг хамгаалах тухай", "Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай" Монгол Улсын хууль болон бусад холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу "Сайншанд салхин парк" ХХК нь орчны хяналт-шинжилгээний ажлын зардлыг гаргаж, батлагдсан аргазүй, итгэмжлэгдсэн лабораториудаар шинжилгээний үр дүнг гаргуулж авсан.

Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлт

№	Хяналт шинжилгээний дээж	Дээж авсан цэгийн тоо	Нөлөөлөл	Төсөв, мян.төг	Дүгнэлт
1.	Агаарын чанар	9	Салхин цахилгаан станцын эрчим хүч үйлдвэрлэх үйл ажиллагаанаас хүлэмжийн хий болон бусад хорт бохирдуулагч агаарт ялгаруулагдаггүй, үйлчилгээнд хэрэглэгдэх цөөн тооны тээврийн хэрэгслийг эс тооцвол өөр агаар бохирдуулагч эх үүсвэр байхгүй тул агаарын бохирдол бууруулах тусгайлсан арга хэмжээ авах шаардлагагүй.	350.0	<p>2024 оны Сайншанд салхин паркийн агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнгээр төслийн талбайд Монгол улсын агаарын чанарын стандарт болох MNS 4585:2016 стандартыг давсан агаар дахь бохирдуулагч бодис байхгүй, төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага гэж үзэж байна.</p> <p>Хэмжилтийн үр дүнгээс харахад агаар дахь том ширхэглэгт тоосонцор 2.3-6.5 мкг/м³-ийн хооронд, нарийн ширхэглэгт тоосонцор 1.6-4.8 мкг/м³-ийн хооронд, СО-ын дундаж агууламж 10832 мкг/м³ буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэд дахин бага үзүүлэлттэй байна.</p> <p>Орчны дуу шуугианы төвшин төслийн үйл ажиллагааны орчимд болон салхин турбинуудын орчимд 22.5-57.4 дБа-ийн хооронд буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан үзүүлэлт байхгүй байгаа бөгөөд орчны дуу шуугиан төвшин хэвийн байна.</p>
2.	Хөрсний чанар	7	Төслөөс хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл нь ахуйн хэрэглээнээс гарсан хатуу, шингэн хаягдал машин техник тэнэг төхөөрөмжийн шатах тослох материалын зохисгүй хэрэглээний улмаас үүссэн хаягдлаар газрын хөрс бохирдох магадлалтай. Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг доор дурдав. Үүнд 1. Салхин цахилгаан станц орчимд хүний үйл ажиллагааны нөлөөлжөөр хөрс, ургамал халцрах болон талхлагдах, зам харгуй гарах зэргээр сөрөг нөлөөлөл үүсэх. 2. Хатуу хог хаягдлын цэг стандартын шаардлага хангаагүйгээс хөрс бохирдох, халдварт өвчин тархах нөхцөл бүрдэх зэрэг болно.	350.0	<p>2024 оны хөрсний хөрсний хяналт шинжилгээгээр “Сайншанд салхин парк” төслийн талбай нь харьцангуй тэгш гадаргатай, жижиг ухаа толгодоор хүрээлэгдсэн, өргөргийн дагуу байрладаг тэргээс шалтгаалан заримдаг цөлийн хэд хэдэн хэвш шинжийн хөрс голлон тархжээ.</p> <p>Хөрс судлалын лабораторийн задлан шинжилгээний дүнгээр хөрсөнд агуулагдах хүнд металлын агууламж хөрсний дээжний хувьд “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2019” стандартад заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс бага буюу бохирдолгүй түвшинд байна.</p>

3.	Усны чанар	4	<p>Тус компани нь ажилчдын унд ахуйн усаа Дорноговь аймгийн Сайншанд суманд орших “Амин ус” ХХК-ийн савласан цэвэр усаар, хэрэглээний цэвэр усаа “Амин ус” ХХК-тай “Хэрэглээний ус нийлүүлэх гэрээ”- ний дагуу тус тус хангаж байна</p>	<p>2024 оны Усны мониторинг судалгааг төслийн эзэмшигч талбайгаас урд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах малчдын 2 ш гар худаг, удирдлагын байрны гүний худгийн уснаас нийт 3 уст цэгээс дэг авч, лабораторийн задалан шинжилгээ хийлгэв.</p> <p>2024 оны усны дээжийн шинжилгээний дүн 2023 оны шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад нитратын ион мэдэгдэхүйцээр буурсан байгаа бөгөөд бусад үзүүлэлтүүдийн агууламж Унд ус Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018) стандартад заасан хэмжээнээс даваагүй эерэг үр дүн гарсан бөгөөд чанар дээшилсэн байна.</p> <p>2024 оны 9-р сарын усны мониторинг судалгааны үеэр төмөр замын худаг үерийн улмаас 2022 оны 8-р сарын усны мониторинг судалгааны үеийнхтэй адил дахин ашиглагдахгүй болсон байсан тул дээж аваагүй болно.</p> <p>Завилагийн худгийн уснаас авсан 2024 оны 5 болон 9-р сарын давтан шинжилгээг 2023 оны шинжилгээтэй харьцуулахад ерөнхий хими, физик үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан хэдий ч кальцийн ион, магнийн ион, ерөнхий хатуулах зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн хэвээр байна. Харин зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан байсан нитратын ион, аммонийн ион, төмрийн агууламж буурч зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа бөгөөд усны чанар дээшилсэн эерэг үр дүнтэй байна.</p> <p>Төмөр замын худгийн уснаас авсан 2024 оны 05-р сарын усны шинжилгээний дүнг 2023 оны шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн байсан аммонийн ион, кальцийн ион, магнийн ион, цахилгаан дамжуулах чанар зэрэг үзүүлэлт багсаж Унд ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018) стандартад заасан хэмжээнээс даваагүй бөгөөд эерэг дүн гарсан байна.</p>
----	------------	---	---	---

4.	Ургамалын нөмрөг	-	“Сайншанд” салхин цахилгаан станцан орчмын бэлчээр нь мэдд идэгдсэн тул тачир намхан ургамалтай байгаа ч бэлчээрийн үндсэн бүлгэмдлийн зонхилгогч, дэд зонхилгогчийн бүлгэмдэл үүсгэх үүрэг өөрчлөгдөөгүй, ургамлын нөхөн төлжих чадвар зэрэг нь алдагдаагүй байгаа тул сул доройтсон бэлчээр байна. Гэхдээ энэ нөлөөлөл нь төслийн үйл ажиллагаанаас бус төслийн талбай орчимд байрлах 8 айлын 7400 малын бэлчээрлэхтэй холбоотой.	300.0	2024 оны судалгааны явцад өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд нэмж илрүүлсэн ургамлын зүйл байхгүй, харин геоботаникийн бичигтэлийн харьцуулахад тухайн зүйлүүдийн арви, бүрхэл, тархах талбайн хэмжээ нэмэгдсэн байдал ажиглагдсан болно.
Нийт				1300.0	

4.3 Тохижуулах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөө

Сайншанд салхин цахилгаан станц нь ойрын 5 жилд 2500 м2 талбайд ногоон байгууламж тариалахаар төлөвлөн ажиллаж байна.

2024 онд Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Говийн парк цэцэрлэгт хүрээлэнд 350ш Хайлаас, 300ш Шар Хуайс мод тариалж, Сайншанд сумын ЗДТГ болон Сайншанд сумын ЗАА-д хүлээлгэн өгөв. *Хавсралт 15.*

Бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээ	Зардал мян.тог
Орон нутагтай хамтран нийтийн эзэмшлийн талбайд мод тариалах	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Говийн парк цэцэрлэгт хүрээлэнд 350ш Хайлаас, 300ш Шар Хуайс мод тариалав.	9,955.0
Нийт зардал		9,955.0

4.3 Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Сайншанд салхин паркийн хувьд дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулах шаардлагагүй. Энэхүү төсөл хэрэгжсэнээр хүлэмжийн хийн ялгаралт буурч, нүүрс болон усны хэрэглээ багасах ба эдгээр эерэг нөлөөлөл нь үлдэгдэл сөрөг нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалахгүй байх үндэслэл болно.

4.4. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

Төсөл хэрэгжүүлэгч компани нь нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээг хариуцан ажилласан. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээг төслийн барилга угсралтын ажил эхлэхээс өмнө буюу 2017 онд Сайншанд Салхин Парк ХХК хэрэгжүүлж дуусгасан болно.

4.5. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн орчимд түүх, соёлын өв, дурсгалт зүйлс, археологи, палентлогийн олдвор бүхний газар байхгүй тул сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй болохыг нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон тул зардал төлөвлөх шаардлагагүй болно.

4.6. Эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

Төсөл хэрэгжүүлэх явцад гарах эрсдэл нь технологийн үйл ажиллагаанаас үүдэн гарч болзошгүй тул осол, эрсдэлийг урьдчилан тооцох, дотоод хяналтыг байнга тавих, ослын үед яаралтай арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай материал болон авран хамгаалах хэрэгслийн нөөцийг хангаж, ажиллагсдад хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа өгөх, сургалт зохион байгуулах, үйл ажиллагаандаа дотоод хяналт тавин ажилласан. Түүнчлэн аянга цахилгаан г.м байгалийн гамшгаас үүдэлтэй зарим төрлийн тухайлбал, турбины оройн хэсэгт гал түймэр гарах, бул болон бүхээг шатах осол эрсдэл гарах магадлалтай учир турбины аянгаас хамгаалах системд тодорхой цаг хугацааны завсарлагатайгаар нарийн үзлэг шалгалт тогтмол хийж ажиллав.

Хүснэгт 6. Эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээний зардал

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Гарсан зардлууд /төг/	Гүйцэтгэл
1	Шаардлагатай хамгаалах багаж хэрэгслээр бүрэн хангах	ХАБЭА-н зардалд тусгагдсан	<ul style="list-style-type: none"> - Ажиллагсдаа шаардлагатай хамгаалах хэрэгсэл, ажлын хувцсаар бүрэн хангаж ажилладаг - Хамгаалах багаж хэрэгслээ хугацаанд нь туршуулж, байнгын хяналт тавьж ажилладаг. <i>Хавсралт 16.</i>
2	Болзошгүй аварь ослын үед яаралтай хэрэглэх анхны тусламжийн хэрэгслийг бэлэн байлгах		<ul style="list-style-type: none"> - Ажлын байруудад анхны тусламжийн багаж хэрэгслээр бүрэн хангаж ажилласан
4	Аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмын талаар тайлбарлаж таниулах, сургалт зохион байгуулах;		<ul style="list-style-type: none"> - Нийт ажиллагсдын ХАБЭА-н сургалтыг мэргэжлийн байгууллагаас авч ажиллаж нийт 19 хүн хамрагдсан. - ӨЗММ-ын аюулгүй ажиллагаа хариуцагч нарын сургалтад 6 ажилтан хамрагдаж эрхээ сунгасан.
	Онцгой байдлын үед хариу арга хэмжээ авах дасгал сургуулалт хийх		<ul style="list-style-type: none"> - 2024 дотооддоо аварь эсэргүүцэх дасгалыг 3 удаа гал эсэргүүцэх дасгал, осол эсэргүүцэх дасгалыг 3 удаа хийж нийт давхардсан тоогоор 20 хүн хамрагдсан. - Онцгой байдлын газартай хамтарсан сургуулалтыг 2 удаа хийж 22 хүн хамрагдсан. <i>Хавсралт 1.</i>

5	<p>Гал түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх, гал түймэр гарсан тохиолдолд түүнийг шуурхай унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бэлэн байлгах;</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Гал түймрээс хамгаалах удирдлагын байр болон цахилгааны барилгын галын дохиолол, галын усны системд улиралд нэг удаа, 6 галын сарай, 57 галын хоронд сар бүр үзлэг шалгалт хийж шалгаж бэлэн байдлыг хангаж ажилладаг. - Жилд 2 удаа мэргэжлийн байгууллагаар үзлэг, үйлчилгээ хийлгэх гэрээ байгуулсан. 2024 оны 11-р сарын байдлаар 1 удаа үзлэг, үйлчилгээ хийж дүгнэлт гаргуулан ажилласан байна. Дараагийн үзлэгийг 12-р сард хийлгэхээр төлөвлөсөн. <i>Хавсралт 17.</i>
6	<p>Химийн бодисын ашиглалт, хадгалалтад тогтмол хяналт тавьж, бүртгэн холбогдох хууль дүрмийн дагуу мэдээллийг өгч ажиллах</p>	-	<p>Химийн бодис, материалын агуулахад стандартын дагуу шошго тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулж, бараа материалыг стандартад нийцүүлэн хадгалдаг.</p> <p>Жил бүр орон нутагт химийн бодисын ашиглалт, хадгалалтын талаар мэдээг хуудийн дагуу өгч ажилладаг.</p>

14.7. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

Төслийн хэмжээнд а) шингэн хаягдал, б) ахуйн хаягдал, в) тос тослогоо болон цэвэрлэгээний бодисын хаягдал /аюултай хаягдал/ гардаг ба хог хаягдал тээвэрлэх эрх бүхий байгууллагатай гэрээ байгуулан тээвэрлүүлж зөөвөрлүүлдэг. Мөн талбайдаа ахуйн хаягдлаа хуванцар сав, цаас, энгийн хаягдал болгон ангилж хаядаг.

Хүснэгт 7. Хог хаягдлын менежментийн биелэлт

№	Хог хаягдал	Гүйцэтгэл	
1	Ахуйн хаягдал түр хадгалах цэг	 <p>Хатуу хог хаягдлыг эрх бүхий байгууллагын тээвэрлэлтэд нийцсэн 1тн багтаамжтай битүүмжтэй төмөр саванд хадгалдаг ба битүүмж сайтай тугтай саванд хадгалдаг. Оффисоос үүсэж буй ахуйн хаягдлыг тусгай цэгт түр хадгалаад, Сайншанд ТҮК-аар тээвэрлүүлдэг.</p>	
2	Талбайн хог хаягдал цэвэрлэгээ	 <p>Сар бүр талбайн цэвэрлэгээг хийж багийн ажлын албандаа мэдээлж ажилладаг</p>	
3	Ажиллагсдын бие засах газар, бохирын цооногт ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийх	 <p>Улирал бүр, ажлын байр талбай, бохирын цооногт гэрээг компаниар ариутгал халдваргүйтгэл хийлгэж ажилладаг. <i>Хавсралт 5.</i></p>	
4	Аюултай хог хаягдлыг хадгалах цэг	 <p>Засварын ажлаас гарч буй тос арчсан материал, батарей зэргийг ангилан хадгалаад, Аюултай хог хаягдал зөөвөрлөх, устгах тусгай зөвшөөрөл бүхий "Түмэн Эгшин" ХХК-аар зөөвөрлүүлдэг. 2024 онд 1 удаа тээвэрлэлт хийгдсэн. <i>Хавсралт 9.</i></p>	

5	Асгаралт болсон үед хэрэглэх шингээгч бодис, материалыг зохих газарт байршуулах		Асгаралтыг шингээх бодис, материалыг асгаралт гаргах өндөр эрсдэлтэй ажлын байруудад хангалттай хэмжээгээр байршуулсан.
6	Ахуйн ангилал хаягдал ангилах		Ахуйн хаягдлыг ажлын байранд 3 ангилж хаядаг. - Хуванцар - Цаас - Бусад Ажлын байранд ашиглагдаж гарсан батарейг тусад нь авч хадгалан Улаанбаатар хотод аваачин нийгмийн харуцлагын хүрээнд аюултай хог хаягдлыг хүлээж авах цэгүүдэд тушаадаг.
7	Шингэн хог хаягдлын цэг		Ахуйн шингэн хаягдлыг зориулалтын ёмгостонд хурааж, Сайншианд дахь тусгай зөвшөөрөл бүхий "Чандмань илч" ХХК-р зөөвөрлүүлдэг.

Хүснэгт 9. Талбайд гарсан хог хаягдлын нийт хэмжээ

№	Ангилал	Нийт хэмжээ	Хог хаягдлыг тээвэрлүүлсэн мөнгөн дүн / мян.төг/
1	Шингэн хаягдал	175 тн	2,732.4
2	Ахуйн хаягдал	<i>Бусад</i>	800.0
3		<i>Цаас</i>	
4		<i>Хуванцар</i>	
5	Аюултай хог хаягдал	647 кг	2,656.6
	Нийт		6,189.0

4.8. Олон нийгэд тайлагнах хуваарь, төлөвлөгөөний биелэлт

Төслийн үйл ажиллагааны тайлан, хууль дүрмийн дагуу өгөгдөх мэдээ, мэдээллийг орон нутгийн холбогдох байгууллагуудад тайлагнаж ажиллаж байгаа. БОМТ-г орон нутгийн холбогдох байгууллагад хүргүүлж, төслийн талбайн ойр орчимд нутаглаж буй 8 айл өрхтэй уулзаж, танилцуулсан.

Хүснэгт 10. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар оролцогч талуудад тайлагнах, мэдээлэх үйл ажиллагааны хэрэгжилт

Сонирхогч, оролцогч талууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээний агуулга	Гүйцэтгэл
Тухайн нутаг дэвсгэрт амьдардаг иргэд, малчид болон сумын удирдлагууд	Биечлэн мэдээлэл хийх	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн талаар	<ul style="list-style-type: none"> Дорноговь аймгийн Байгаль орчны газар болон Сайншанд сумын байгаль орчин харуусан байцаагчид БОМТ, тайланг хүргүүлж танилцуулсан. Орон нутаг болон бусад газраас үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаатай танилцах хүсэлтэй 186 хүнийг нэвтрүүлэн мэдээлэл өгсөн.
Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын сумын БОАЖТ-т	Тайлан хянуулах, хэлэлцүүлэх, батлуулах	БОМТ-ний биелэлтийн тайланг танилцуулж, дүгнүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> БОМТ-ний биелэлтийн тайлан танилцуулах тов зарласан өдөрт танилцуулж ажиллана
БОАЖЯ-ны ХБОБНГ-т	Тайланг хүргүүлэх, батлуулах	Тухайн жилийн БОМТ-ний биелэлтийн тайлан, ирэх оны төлөвлөгөө	<ul style="list-style-type: none"> Тухайн жилийн БОМТ биелэлтийн тайланг баталгаажуулан, дараа оны төлөвлөгөө болон түүнд шаардагдах хөрөнгө, зардлыг хянан, батлуулах, зөвшөөрөл авах

4.9. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт

Төслийн бүтцэд хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчны хяналт, үнэлгээ хариусан мэргэжилтэн ажиллаж, байгаль орчин, аюулгүй байдлын зохион байгуулалт, удирдлагын баримт бичгийн боловсруулалтыг хийж, хяналт тавьж ажиллаж байна.

Байгаль орчны хяналт-мониторинг, БОННУ-д заасан сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхдээ төсөл хэрэгжүүлэгч байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагатай хамтран мониторинг судалгаа хийлгэн, зөвлөгөө авч тухай бүр шаардлагатай арга хэмжээг авч ажиллаж байна.

Удирдлага, зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт

1. Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Говийн парк цэцэрлэгт хүрээлэнд 350ш Хайлаас, 300ш Шар Хуайс мод тариалж, Сайншанд сумын ЗДТГ болон Сайншанд сумын ЗАА-д хүлээлгэн өгөв. *Хавсралт 15.*
2. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29 –ний өдрийн А/618 тоот тушаалын хавсралт БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ БОЛОВСРУУЛАХ, ХЯНАН БАТЛАХ, ТАЙЛАГНАХ ЖУРАМ -ийн дагуу байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг сайжруулсан.
3. Хамрын хийдийн тусгай хамгаалалттай газарт 1.8 тонны багтаамжтай зэрлэг ан амьтанд зориулсан хөв цөөрөм байгуулж, Хамрын хийдийн тусгай хамгаалалттай газрын захиргаа ОНӨААТҮ газарт хүлээлгэн өгөв. *Хавсралт 18.*
4. 2024 оны 05-р сараас 11-р сарыг хүртэл Унд ахуйн усанд 2 удаа, хаягдал усанд 3 удаа шинжилгээ хийлгэсэн байна. Дахин 1 удаа унд ахуйн усанд, 3 удаа хаягдал усанд шинжилгээ хийлгэхээр төлөвлөсөн. *Хавсралт 19.*

4.10. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний тухайн зарцуулсан зардлын тооцоо

Хүснэгт 11. 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардлын зарцуулалтын дэлгэрэнгүй

№	Зардлын ангилал	Зардал, мян.төг
1.	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	21,127.0
2.	Орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр	1,300.0
3.	Тохиржуулах нөхөн сэргээх арга хэмжээний төлөвлөгөө	9,955.0
4.	Нөхөн сэргээлт арга хэмжээний зардалд	-
5.	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6.	Нүүлэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
7.	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
8.	Эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	-
9.	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	6,189.0
10.	БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх	-
Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал		38,571.0

Тав. ДҮГНЭЛТ

Сайншанд салхин парк ХХК нь Байгаль орны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж ажиллах үйл ажиллагаанд 38,571.0 мянган төгрөг зарцуулан ажилласан.

Сайншанд салхин парк ХХК нь тухайн онд байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний 9 бүрэлдэхүүн хэсэгт туссан ажлуудыг гүйцэлдүүлэхэд онцгой анхаарч ажилласан билээ.

Төслийн байгаль орчны мониторинг судалгаа тусгай зөвшөөрөл бүхий хөндлөнгийн байгууллагаар хийлгүүлэн ус, агаар, хөрс, ургамлын нөмрөг, хог хаягдлын мониторинг, амьдрах орчны судалгаагаар агаар орчны судалгааны дүн MNS 4858:2016, техникийн ерөнхий шаардлага, хөрсөн орчны судалгааны дүн MNS 5850:2008, хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, усан орчны судалгааны дүн MNS 0900-2016 стандартуудыг хангасан бөгөөд байгаль орчинд нөлөөлөх сөрөг нөлөөгүй гэж дүгнэсэн.

Цаашид байгаль орчин хамгаалах, орчны хяналт шинжилгээг гүйцэтгэх, мод тариалах ажлыг Байгаль орны менежментийн төлөвлөгөөндөө тусган хуваарьт төлөвлөгөөний дагуу бүрэн хэрэгжүүлж ажиллана.

Зургаа. ХАВСРАЛТ МАТЕРИАЛУУД

- ХАВСРАЛТ – 1 Тактикийн аврах сургуулилтын илтгэх хуудас
- ХАВСРАЛТ – 2 Газардуулгын эсэргүүцэл хэмжсэн тайлан
- ХАВСРАЛТ – 3 Хог зөөвөрлөх гэрээ
- ХАВСРАЛТ – 4 Бохир усны үйлчилгээний гэрээ
- ХАВСРАЛТ – 5 Ариутгал халдваргүйтгэлийн гэрээ
- ХАВСРАЛТ – 6 SEP төлөвлөгөөний хүрээнд зохион байгуулагдсан ажлууд
- ХАВСРАЛТ – 7 Зам засварын ажлын гэрээ
- ХАВСРАЛТ – 8 Бохир усны дүгнэлт, Ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ, баримт
- ХАВСРАЛТ – 9 Аюултай хог хаягдлын дагалдах бичиг
- ХАВСРАЛТ – 10 Хиймэл шувууны үүр хийсэн тайлан
- ХАВСРАЛТ – 11 Амьтны аймагт учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр төлөх хүсэлт
- ХАВСРАЛТ – 12 2024 оны Шувууны судалгааны тайлан
- ХАВСРАЛТ – 13 2024 оны Байгаль орчны мониторинг тайлан
- ХАВСРАЛТ – 14 2024 оны Байгаль орчны аудитын тайлан
- ХАВСРАЛТ – 15 2024 оны Мод тариалсан ажлын хүлээлгэн өгсөн акт
- ХАВСРАЛТ – 16 Цахилгааны хамгаалах хэрэгслийн туршилтын протокол
- ХАВСРАЛТ – 17 2024 оны 3-р улирлын Галын аюулгүй байдлын үзлэгийн тайлан
- ХАВСРАЛТ – 18 Хөв цөөрөм байгуулж, хүлээлгэн өгсөн акт
- ХАВСРАЛТ – 19 Унд ахуйн ус болон Бохир усны сорьцын шинжилгээ
- ХАВСРАЛТ – 20 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний дагуух төлбөрийн баримт

Sainshand Salkhin
Park LLC

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 1.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН ГАЗРЫН ГАЛ ТҮЙМЭР УНТРААХ,
АВРАХ 33 ДУГААР АНГИЙН "САЙНШАНД САЛХИН ПАРК"-ЫН ЦАХИЛГААНЫ
БАЙРАНД ГАРСАН ГАЛ ТҮЙМЭР УНТРААХ ТАКТИКИЙН ДАДЛАГА, СУРГУУЛЬ
ХИЙСЭН ТУХАЙ ИЛТГЭХ ХУУДАС

2024 оны 09 сарын 21 -ний өдөр

Сайншанд сум

Онцгой байдлын газрын даргын баталсан төлөвлөгөөний дагуу Гал түймэр унтраах, аврах 33 дугаар ангийн тактикийн дадлага, сургуулийг 09 дүгээр сарын 18-ны өдөр "Сайншанд салхин парк" дээр дадлага, сургалтыг хийж гүйцэтгэлээ

Бэлтгэл ажлын хүрээнд тухай байгууллагын объектод биечлэн танилцаж тактикийн дадлага, сургалтад шаардлагатай мэдээлэл, гал түймэр унтраах бодис болон шатах тослох материал, сургалтын танхимын техник, тоног төхөөрөмжийг урьдчилсан байдлаар бэлтгэж ажилласан

Мөн тактикийн дадлага, сургалтад оролцох хүн, хүч хэрэгслийн тусгарт, судалгааг нарийвчлан боловсруулсан.

Батлагдсан төлөвлөгөөний дагуу "Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах заавар, аргачлал", "Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, тогтоомж", "Эмнэлгийн анхан шатны тусламж дадлага ажил" сэдвээр танхимийн сургалтыг 3 чиглэлээр тус байгууллагын 20 ажилтан, албан хаагчдад ГХТББХАМ, хошууч Б.Батсүх, ГТҮХБ хошууч Г.Ганбаяр, Цагдсан эмнэлэгийн яаралтай тусламжийн эмч нартай хамтран танхимаар болон бие даадлага сургуулиаар зохион байгуулсан.

Цагийн байдал:

1. 2024 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 08 цаг 55 минутад Сайншанд сумын 8 дугаар багийн чутаг дэвсгэрт байрлах "Шанд цахилгаан станц"-ын Салхин турбин №01 Ячейкний хэсэгт ажиллаж байсан 1 ажилтан 21 давхарт унаж гэмтсэн байна гэсэн дуудлагыг Шуурхай удирдлагын төвд 09 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 08:57 цагт өгсөн.

2. Байгуулэмжийн Рөлөний өрсөнд гал түймэр гарч байна гэсэн дуудлага 09 цаг 30 минутад Гал түймэр унтраах, аврах 33 дугаар ангийн шуурхай удирдлагын төвд мэдээлэл ирэнээр тооцолсон.

Хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ:

Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөний хүрээнд байгууллагын ажилчдыг тухайн байгууллагын дарга аюулгүй талбайд цуглуулж харуул хамгаалалтын ажилтан.

ээлхийн ажлаах инженер бүртгэл явуулан, Шуурхай удирдлагын төвийн 7052101 дугаарт нөхцөл байдлын талаар дуудлага өгч, Гал унтраах удирдагч, Эрэн хайх аврах бүлгийн дарга нарт тухайн цагийн байдлыг үнэн зөв танилцуулах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсэн.

Сайншанд салхин паркийн галын сайн дурын бүлгэм Гал түймэр унтраах, аврах 33 дугаар ангийн бие бүрэлдэхүүн хүрэлцэн ирэхээс өмнө (гал түймрээс хамгаалах, гал унтраах автомат системээс бусад) цахилгаан эрчим хүчийг салган тэнгт төхөөрөмжийг унтрааж ажилласан

Дуудлагын дагуу Гал түймэр унтраах, аврах 33 дугаар ангийн томилгоот ээлжийн бүрэлдэхүүн гал унтраах үндсэн албаны Маз маркийн Ө0-33 ДГО улсын дугаартай автомашинтайгаар 12 км замыг 14 минут туулан очиж салааны захирагч 1, Гал унтраах автомашины жолооч 1, аврагч гал сөнөөгч 4, салаа бэлчир 1 ш, РСБ-ын 2 ширхэг хошуутай Сайншанд салхин паркийн релений өрөөнд гарсан гал түймрийг бүрэн унтраах, тухайн объектод байсан 1 нэрвэгдэгчийг аюулгүй талбайд гаргах аврах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Түүнчлэн Салхин турбин №1 Ячейкний хэсэгт хүндөл сэлгээгээр ажиллаж байсан 1 ажилтан В1 давхарт унаж гэмтээн ажилтны аюултай бүсээс гаргаж Салхин турбин №0: Ячейкний хэсэгт ажиллаж байсан 1 ажилтан В1 давхарт унаж хөлөө хугалсан нэрвэгдэгчийг Эрэн хайх, аврах салбарын алба хаагчид нэрвэгдэгчийг аюултай бүсээс гаргах ажлыг зохион байгуулж, эмнэлгийн байгууллагад хүлээлгэж очсон.

Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч тус байгууллагын галын аюулгүй байдалд хяналт, шалгалт заавар зөвлөмж өгч ажилласан.

Цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ:

Хамтарсан тактикийн болон тархалтын дадлага, сургалтыг жил бүр тогтмол зохион байгуулах;

Өндрөөс аврах дадлагыг тухай байгууллагагай зөвшилцөөний үндсэн дээр хүндрүүлсэн цагийн байдал дээр хийж гүйцэтгэх;

Эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлэх биетээр хийх сургалтыг мэргэжлийн байгууллагын оролцоотой хийх,

Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулахад анхаарах асуудал, хэрэгжилтэд мэргэжил арга зүйн зөвлөмж өгч ажиллэх;

Үр дүн:

Гал түймэр унтраах, аврах ангийн бэлтгэл, бэлэн байдал хангагдсан;

Алба хаагчдын мэргэжлийн ур чадвар дээшилсэн;
Гал унтраах удирдагч нөхцөл байдалд зөв үнэлгээ өгч, хүч хэрэгслийн тооцоо,
судалгааг нарийвчлан гаргах ур чадвар дээшилсэн.

ТАНИЛЦСАН:

ГАЛ ТҮЙМЭР УНТРААХ, АВРАХ 33 ДУГААР АНГИЙН
ЗАХИРАГЧ, АХЛАХ ДЭСЛЭГЧ Ж.ЗОЛБОО

ИЛТГЭХ ХУУДАС БИЧСЭН:

ГАЛ ТҮЙМЭР УНТРААХ, АВРАХ 33 ДУГААР АНГИЙН 2 ДУГААР
САЛААНЫ ЗАХИРАГЧ, АХЛАХ ДЭСЛЭГЧ Д.ГАНБОЛД

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН**
Хавсралт 2.

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

Дэд станцын газардуулгын байгууламжид

Хэмжилт хийсэн протокол № Т-27/03

МСЭЛ ХХК

2024 оны 05 сарын 24

Хэмжилт хийсэн дэд станцын нэр *Сэйн Шанд Сэлхин Парк*

Хэмжилт хийсэн багажны марк *M5-2308*

Завод № *MӨНС-011944*

Хэмжилт хийсэн шалтгаан *Ашиглалтын яам-ын*

Орчны температур *15 °C*

Гүйдлийн электродны байрлүүлсан зай *2т-500 м*

Д/А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Потенциальн электродны байрлал	0,92т	0,82т	0,77т	0,67т	0,52т	0,42т	0,32т	0,22т	0,32т
Хэмжилтийн үтгэ	0,52	0,48	0,46	0,45	0,43	0,42	0,42	0,41	0,56

Дүгнэлт

Хэмжилтээр дэд станцын газардуулах байгууламжийн эсвэгүүцэл *0,42 Ом* байгаа нь стандартын шаардлага хангаж байна.

Хэмжилт хийсэн

Эрч чадал ХХК Инженер

Ц.Олонбаяр

Монтёр

Б.Ганзориг

Тоноглолын газардуулгын эсэргүүцэл хэмжсэн

ПРОТОКОЛ № Г-24/02

Байгууллагын нэр МСЭЛ ХХК

2024 оны 05 дугаар сарын 24 өдөр

Захиалга өгсөн Сайншанд Салхин парк

Хэмжилт хийсэн Байгууламжийн нэр Дэд станцын барилга байгууламж

Хэмжилт хийсэн хүний албан тушаал ӨХТ-н инженер

Овог Цанжид нэр Олонбаяр

Хэмжилт хийсэн багажны марк MS-2308 Завод № MBHT 011944

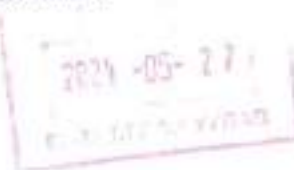
№	Газардуулсан тоноглолын нэр	Байвал зохих норм стандарт /Ом/	Газардуулгын эсэргүүцэл /Ом/	Дүгнэлт
1	Удирдалгын байр	4	2,27	Хэвийн
2	35 кВ ХХБ	0,5	0,41	Хэвийн
3	Аянга татагч	30	0,27	Хэвийн
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Хэмжилт хийсэн: /

/ Б.Ганзориг

Хянасан

/Ц.Олонбаяр

Тоноглолын газардуулгын эсэргүүцэл хэмжсэн

ПРОТОКОЛ № Г-24/01

Байгууллагын нэр *МСЭЛ ХХК*

2024 оны 05 дугаар сарын 24 өдөр

Захиалга өгсөн *Сайншанд Солхин парк*

Хэмжилт хийсэн Байгууламжийн нэр *110 кВ ЦДАШ*

Хэмжилт хийсэн хүний албан тушаал *АХТ-н инженер*

Овог

Цонжид

нэр

Олонбаяр

Хэмжилт хийсэн багажны марк *MS-2308*

Завод №

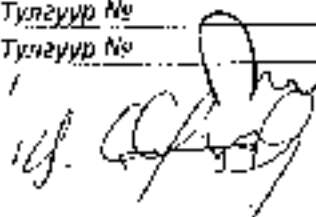
МВНТ 011944

№	Газардуулсан тоноглолын нэр	Байвал зохих норм стандарт /Ом/	Газардуулгын эсэргүүцэл /Ом/	Дүнхэлт
1	<i>Тулгуур №1</i>	10	0,44	<i>Хэвийн</i>
2	<i>Тулгуур №2</i>	10	0,62	<i>Хэвийн</i>
3	<i>Тулгуур №3</i>	10	0,83	<i>Хэвийн</i>
4	<i>Тулгуур №4</i>	10	0,77	<i>Хэвийн</i>
5	<i>Тулгуур №5</i>	10	0,73	<i>Хэвийн</i>
6	<i>Тулгуур №6</i>	10	0,73	<i>Хэвийн</i>
7	<i>Тулгуур №7</i>	10	0,88	<i>Хэвийн</i>
8	<i>Тулгуур №8</i>	10	0,75	<i>Хэвийн</i>
9	<i>Тулгуур №9</i>	10	0,73	<i>Хэвийн</i>
10	<i>Тулгуур №10</i>	10	0,74	<i>Хэвийн</i>
11	<i>Тулгуур №11</i>	10	0,66	<i>Хэвийн</i>
12	<i>Тулгуур №12</i>	10	0,73	<i>Хэвийн</i>
13	<i>Тулгуур №13</i>	10	0,86	<i>Хэвийн</i>
14	<i>Тулгуур №14</i>	10	0,90	<i>Хэвийн</i>
15	<i>Тулгуур №15</i>	10	0,88	<i>Хэвийн</i>
16	<i>Тулгуур №16</i>	10	0,79	<i>Хэвийн</i>
17	<i>Тулгуур №17</i>	10	0,90	<i>Хэвийн</i>
18	<i>Тулгуур №</i>	10	2,11	<i>Хэвийн</i>
20	<i>Тулгуур №</i>	10	0,9	<i>Хэвийн</i>
21	<i>Тулгуур №</i>	10	1,17	<i>Хэвийн</i>
22	<i>Тулгуур №</i>	10	0,81	<i>Хэвийн</i>
23	<i>Тулгуур №</i>	10	0,46	<i>Хэвийн</i>

Хэмжилт хийсэн: /

Б.Ганаориг

Хянасан

Ц.Олонбаяр

Sainshand Salkhin
Park LLC

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 3.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

БАТЛАВ:
САЙНШАНД ЗАХИРАГЧИЙН
АЖЛЫН АЛБАНЫ
ДАРГА *Түвшинбаяр*

БАТЛАВ:
САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ХХК-Н
ЗАХИРАЛ *Мягмардорж*

ХОГ ТЭЭВЭРЛЭХ ГЭРЭЭ

№ 23/С-19

Дорноговь, Сайншанд

2023 оны 01 сарын 02-ны өдөр

Нэг. Ерөнхий зүйл

- 1.1 Энэхүү гэрээний зорилго нь Сайншанд Салхин парк ХХК-ийн цаашид хог хаягдлыг зохих хууль тогтоомж, дүрэм журмын дагуу ачиж тээвэрлэж асгах, уг үйл ажиллагааг зохион байгуулах, баримтжуулахтай холбоотой төлбөр тооцооны харилцааг зохицуулахад оршино.
- 1.2 Нэг талаас Захирагчийн ажлын албыг төлөөлж /РД:3310302/ Дарга албан тушаалтай Түвшинбаярын Отгонбаяр /цаашид гүйцэтгэгч гэх/ нөгөө талаас Сайншанд Салхин парк ХХК-г төлөөлж /РД:5286301/ Энхмэнд овогтой Мягмардорж /цаашид захналагч гэх/ нар харилцан тохиролцож энэхүү гэрээг байгуулав.
- 1.3 Гэрээний хугацаа 2023 оны 01 дугаар сарын 02-ний өдрөөс 2024 оны 01 дугаар сарын 01-ны өдөр хүртэл байгуулав.
- 1.4 Гэрээг аль нэг тал цуцлах хүсэлт гаргаагүй бол ахин 1 жилээр сунгагдсанд тооцно

Хоёр. Захналагчийн эрх, үүрэг

- 2.1 Захналагч гэрээнд заасан хог хаягдал, хогийн савны төлбөрөө тогтоосон дансанд цаг тухай бүрд нь төлөх үүрэгтэй.
- 2.2 Захналагч нь гарсан ахуйн хогоо заасан журмын дагуу тээвэрлүүлэх эрхтэй.
- 2.3 Захналагч нь хог тээвэрлүүлсэн тухай бүрд жолоочийн тооцооны хуудсанд холбогдох тэмдэглэлийг хийж баталгаажуулна.
- 2.4 Захналагчаас гарсан барилгын хог хаягдлыг өөрсдийн машинаар Сайншанд сумын хогийн цэгт асгаж, хогийн цэгийн харуулар баталгаажуулалт хийлгэх үүрэгтэй.
- 2.5 Захналагч нь ямар ч тохисдолд гарсан хог хаягдлыг зориулалтын бус газарт болон ил задгай хаяхыг хориглоно.

Гурав. Гүйцэтгэгчийн эрх, үүрэг

- 3.1 Гүйцэтгэгч нь захиалагчаас гарсан ахуйн болон хуурай хог хаягдлыг журмын дагуу саадгүй ачиж тээвэрлэх үүрэгтэй.
- 3.2 Барилгын болон тусгай хог хаягдлыг холбогдох журмын дагуу асгуулах, зааварчилгаа өгөх эрхтэй.
- 3.3 Гүйцэтгэгч нь ажил үйлчилгээ үзүүлдэний төлбөрийг нэхэмжлэх заасан хугацаандаа төлөхийг шаардах эрхтэй.
- 3.4 Хог хаягдлыг хаясан хураамж төлсөн баримтыг тухай бүрт захиалагчид гаргаж өгөх үүрэгтэй.

Дөрөв. Толбор тооцоо, үнэлгээ

- 4.1 Гэрээний хугацаанд 1 удаа ахуйн хог бүхий савыг авч явж, хоосон сав авч ирэх хөлс 100,000 төгрөг байна.
- 4.2 Захиалагч тал стандарт хангасан шинэ 2 ширхэг хогийн сав хийлгэж байршуулж хүлээлгэж өгөх.
- 4.3 Сарын эцсээр тасалбар болгож нийт ачуулсан ачилтын тоогоор төлбөрийг тооцож нэхэмжлэх хүргүүлнэ.
- 4.4 Ачуулсан хогны төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу ажлын 7 хоногийн дотор байгууллагын Төрийн сангийн 100061355002 тоот дансанд шилжүүлэх.
- 4.5 Хог ачуулах бүртгэлийг хавсралтаар баталгаажуулах.

Тав. Бусад

- 5.1 Энэхүү гэрээ нь талууд гарын үсэг зурж тамга дарсанаар хүчин төгөлдөр болно.
- 5.2 Гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах бол талууд харилцан тохиролцож шийдвэрлэнэ.
- 5.3 Талууд энэхүү гэрээг дангаараа гэрээг цуцлах эрхгүй. Гэрээг цуцлах бол саналаа 14 хоногийн өмнө нөгөө талд бичгээр мэдэгдэнэ.
- 5.4 Хог ачуулахдаа ажлын өдөр 70522756 дугаарт дуудлага өгч ачуулах.

Гэрээ байгуулсан талууд:

Гүйцэтгэгч:

Нягтлан бодогч

.....
Урансайхан

Утас: 99998274

Захиалагч:

Санхүү эрхэлсэн захирал

.....
М.Эрдэнэтөгс

Утас: 75050055

Гэрээний хавсралт

Сайншанд Сархин паркийн хог зөөвөрлөлтийн бүртгэл

№	Огноо	Хэдэн удаа зөөвөрлөсөн	Хог зөөвөрлөсөн жолооч		Бүртгэсэн харуулын ажилтан	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						

УБ-2

Монгол Улсын Засгийн газрын
2004 оны 20 дугаар тогтоолоор батлав.

МОНГОЛ УЛС УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

000001946

2011.08.02

Буртаасан он, сар, өдөр

670002015

Улсын бүртгэлийн дугаар

3310302

Регистрийн дугаар

Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын захирал-ийн ажлын
алба

Төрийн байгууллага, албан газар, улсын
төсөвт үйлдвэрийн газар

Хуулийн этгээдийн нэр, харгүүдлэлийн хэлбэр

ДҮРЭМ

Үүсгэн байгуулах баримт бичиг

ЗАХИРАМЖ

Ашигдэврийн нэр

A/355

Дугаар

2011.08.01

он, сар, өдөр

751100

Мод

Төрийн үйлчилгээ

Үндсэн эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл

Мод

Луслах эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл

Хугацаагүй

хугацаа

1

Ашигүүдийн тоо

2,500.0

Төрийн хөрөнгийн хэмжээ, мянган төгрөгөөр

Дорноговь, Сайншанд, 3-р баг / Сайншанд I, Сайншанд сумын ЗДТГ - 2, утас:96521111, утас:98019946,
факс:

Хуулийн этгээдийн албан ёсны хаяг

Дорноговь аймгийн улсын бүртгэлийн хэлтэс

Буртаасан байгууллагын нэр

Гэрчилгээг дахин олговсон! 2011 он 08 сар 02 өдөр

3302081100222

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 4.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

БАТЛАВ:
ЧАНДМАНЬ ИЛЧ ХХК-Н
ЗАХИРАЛ
Д.ЭРДЭНЭБАЯР

БАТЛАВ:
САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ХХК-Н
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ
Э.МЯГМАРДОРЖ

БОХИР УСНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГЭРЭЭ

2023 он 07 сар 03 өдөр

№ 23/с-45

Сайншанд сум

Энэхүү гэрээг нэг талаас “Чандмань-Илч” ХХК /РД:2770551/ /цаашид гүйцэтгэгч гэх/, нөгөө талаас “Сайншанд Салхин Парк” ХХК /РД:5286301/ /цаашид хэрэглэгч гэх/ хамтад нь талууд гэх ба талууд харилцан тохиролцож Монгол улсын “Иргэний хууль” болон, “Усны тухай хууль”, “Хот сууринны усан хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль” болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийг үндэслэн доорх нөхцлөөр энэхүү гэрээг (цаашид “гэрээ” гэх) байгуулав.

Нэг. Ерөнхий зүйл

- 1.1. Энэхүү гэрээний Гүйцэтгэгч нь хууль тогтоомж, стандарт шаардлагын дагуу Хэрэглэгчийн Дорноговь аймаг дах Сайншанд салхин дэд станцад ариутгал татуургын үйлчилгээ үзүүлэх, төлбөр тооцоо гүйцэтгэх болон тэдгээртэй холбоотой бусад харилцааг зохицуулахад оршино.
- 1.2. Бохир усыг соруулж цуглуулах газар нь Сайншанд дэд станц байна. Гүйцэтгэгч нь Хэрэглэгчийн бохир усыг соруулж цуглуулснаар тухайн бохир усны өмчлөх эрх Гүйцэтгэгчид шилжих бөгөөд тухайн бохир устай холбоотой бүхий л үүрэг хариуцаагыг Гүйцэтгэгч хүлээнэ.
- 1.3. Энэхүү гэрээ нь 2023 оны 07 сарын 01-ээс 2024 оны 07 сарын 01-ний өдрийг хүртлэх 1 жилийн хугацаанд хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.
- 1.4. Талууд аль аль нь гэрээг цуцлах хүсэлт гаргаагүй тохиолдолд гэрээ дууссан өдрөөс эхлэн дахин нэг жилээр сунгагдана.

Хоёр. Гүйцэтгэгчийн эрх, үүрэг

- 2.1. Хот сууринны ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль, Техник ашиглалт, аюулгүй ажиллагааны дүрмийн заалтыг хэрэгжүүлж хэрэглэгчийг гэрээнд заасан горимын дагуу хэрэглэгчийн бохир усыг соруулж цуглуулах, татан зайлуулах үйлчилгээ үзүүлэх үүрэгтэй.
- 2.2. Бохир ус соруулж цуглуулах, татан зайлуулах захиалгат үйлчилгээг дор дурдсан нөхцөлд хэрэглэгчид мэдэгдсэний дараа зогсооно. Үүнд:
 - а/ Гүйцэтгэгч төлөвлөгөөт засвар хийх үед
 - б/ Хэрэглэгч цэвэр усны төлбөрийг заасан хугацаанд төлөөгүй
 - в/ Хэрэглэгч үйлчилгээний захиалгыг бүртгүүлдээгүй
- 2.3. Үйлчилгээний төлбөрийг хугацаанд нь төлөөгүй буюу удаан хугацаагаар барагдуулаагүйн улмаас хэрэглээг тасалсан тохиолдолд учирсан хохиролыг хэрэглэгч өөрөө бүрэн хариушна.
- 2.4. Дор дурдсан нөхцөлд бохир ус татан зайлуулахыг зогсооно. Үүнд:
 - а/ Бохир усны хортой, цацраг идэвхт болон дэлбэрэх, шатах чанартай бодис агуулсан
 - б/ Бохир ус нь +300С-аас өндөр хэмтэй
 - в/ Бохир ус нь хурц буюу халдаварт өвчний нянгаар бохирлогдсон

г/ Ахуйн бохир усны үзүүлэлтүүдийн түвшинд хүртэл урьдчилан цэвэрлээгүй үйлдвэрийн бохир ус буюу хүнд металлын бохирдлыг ихээр агуулсан
д/ Нефть, нефтийн бүтээгдэхүүн агуулсан

- 2.5. Гүйцэтгэгч нь Бохир ус соруулж цуглуулах, татан зайлуулах захиалгат үйлчилгээг эрхлэх зөвшөөрөлтэй болохоо, мөн ажил үйлчилгээ үзүүлэх өөрийн ажилтнуудыг энэхүү гэрээний дагуу үйлчилгээ үзүүлэх мэргэшсэн, мэдлэг, туршлагатай, ур чадвартай болохыг мэдэгдэн баталж байна.
- 2.6. Гүйцэтгэгч нь ажил үйлчилгээг гүйцэтгэх үеэр Гүйцэтгэгчийн ажилтны амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд нь аюул учруулж болзошгүй сөрөг, аюултай нөхцөл байдлыг нэн даруй арилгах болон өөрийн ажилтны амь нас, аюулгүй байдал эрүүл мэндийг бүрэн хариуцна.
- 2.7. Эрх бүхий байгууллагаас цэвэр усны үнийн тарифт өөрчлөлт оруулсан бол энэ тухай мөрдөж эхлэхээс 15-аас доошгүй хоногийн өмнө мэдээллийн хэрэгслээр мэдэгдэх ба мэдэгдсэнээс хойш 15 хоногийн дотор гэрээндээ өөрчлөлт оруулна. Гүйцэтгэгч гэрээнд өөрчлөлт оруулаагүй нь уг өөрчлөлтийг мөрдөхөөс татгалзах үндэслэл болохгүй.
- 2.8. Суурь үнийн үнэ тарифыг хэрэглэгчдийн хэрэглээний төлбөр дээр нэмж нэхэмжилнэ.
- 2.9. Хэрэглэгчдээ гарсан гомдол, санал хүсэлтийг барагдуулах үүрэгтэй, шаардлагатай бол ТЗЭ байгууллагад дамжуулах, зөрчлийг арилгахыг шаардах эрхтэй
- 2.10. Гүйцэтгэгч нь ажлын талбай хүртэлх өөрийн ажилчид, тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн тээвэрлэлт, хүргэлтийг бүхэлд нь хариуцах бөгөөд тэдгээрийн зардал, аюулгүй байдал зэргийг бүрэн хариуцах үүрэгтэй.
- 2.11. Гүйцэтгэгчийн ажиллагсад нь гэрээнд заасан ажил үйлчилгээг гүйцэтгэх мэргэшсэн, мэдлэг, туршлагатай, ур чадвартай, мэргэжлийн үнэмлэхтэй байна.
- 2.12. Гүйцэтгэгч нь онцгой нөхцөл байдалд зориулсан зохих төлөвлөгөө, зохицуулалттай байх ба аливаа эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээ авсан байна. Гүйцэтгэгч нь Байгаль орчны болон эрүүл мэнд аюулгүй ажиллагаа зэрэг Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомж болон Компаний бодлого, журмын дагуу үйл ажиллагаагаа явуулна. Ханган нийлү Гүйцэтгэгч нь компанийн ажлын байран дээр осол эндэгдэлгүй ажиллах үүрэгтэй ба аливаа осол, гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх шаардлагатай бүх арга хэмжээг авсан байна.
- 2.13. Гүйцэтгэгч нь өөрийн тээврийн хэрэгслүүд, гэрээнд заасан ажил үйлчилгээнд хэрэглэх бусад техник, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийг тогтмол шалгах болон бүрэн бүтэн байдлыг хянаж байх үүрэгтэй байна.

Гурав. Хэрэглэгчийн эрх, үүрэг

Хэрэглэгч дараах эрх, үүргийг хэрэглэгч хүлээнэ. Үүнд:

- 3.1. Төлөвлөгөөт хүчин чадал өөрчлөгдөх, данс хаяг бүртгэл солигдох, түр хугацаагаар эзгүй байх шилжилт хөдөлгөөн хийх зэрэг тохиолдолд /70522405/ дугаарын утсанд мэдэгдэж, гэрээг шинэчлэн байгуулах.
- 3.2. Бохир ус соруулж цуглуулах, татан зайлуулах захиалгат үйлчилгээний төлбөрийг гэрээний нөхцөлийн дагуу төлөх үүрэгтэй.
- 3.3. Гэрээнд заасан үйлчилгээний захиалгыг ажлын өдрүүдэд 08-17 цагийн хооронд гүйцэтгэгчийн 96602405, 70522405 дугаарт нэг хоногийн өмнө мэдэгдэнэ.
- 3.4 Үйлчилгээний төлбөрийг хугацаанд нь төлөөгүй буюу удаан хугацаагаар барагдуулаагүйн улмаас хэрэглээг тасалсан тохиолдолд учирсан хохиролыг хэрэглэгч өөрөө бүрэн хариуцна.
- 3.5. Бохир ус соруулж цуглуулах, татан зайлуулах захиалгат үйлчилгээний нөхцлийг бүрэн хангана.

Дөрөв. Төлбөр тооцоо

- 4.1 Энэхүү гэрээнд зааснаар 1м3 бохир ус соруулж цуглуулах, татан зайлуулах үнэ 8 төгрөг байна. Тээвэрлэлтийн үнэ 1км тутамд 2000 төгрөг буюу нэг удаагийн тээвэрлэлтийн нийт зардлыг 101,200 төгрөгөөр /НОАТ орсон/ тооцно.

4.2 Гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Бохир ус соруулж цуглуулах, татан зайлуулах захиалгат үйлчилгээний төлбөр нь гэрээний үргэлжлэх хугацааны туршид тогтмол, өөрчлөгдөхгүй байна. Бохир ус соруулж цуглуулах, татан зайлуулах захиалгат үйлчилгээний төлбөр нь гэрээнд заасан үйлчилгээг бүрэн гүйцэд, сэтгэл ханамжтай түвшинд гүйцэтгэж, энэхүү Гэрээний бүх болзол, нөхцлийг биелүүлж, ажил үйлчилгээг гүйцэтгэх болон түүнтэй холбоотойгоор хүлээсэн бүх үүргээ биелүүлсний төлөө Гүйцэтгэгчид төлөх бүх төлбөр юм.

4.3 Хэрэглэгчийн тухайн сарын бохир усны хэмжээг тухайн сард хоёр талын төлөөлөл гарын үсэг зурж, бүртгэгдсэн хэмжээг үндэслэн тооцно.

4.4 Хэрэглээний ус нийлүүлэлтийн тооцоог сарын эцсээр твсалбар болгож, тухайн сард нийлүүлсэн нийлүүлэлтийн нийт тоогоор төлбөрийг тооцож нэхэмжлэлийг бэлтгэж, дараа сарын 10-ны дотор Захиалагчид илгээх бөгөөд Захиалагч үнэн зөв алдаагүй нэхэмжлэлийг гүйцэтгэгчээс хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 10 хоногийн дотор Гүйцэтгэгчийн Хаан банкны 5360001473 дугаартай дансанд шилжүүлнэ.

4.5 Хэрэглэгч гэрээгээр тохиролцсон төлбөрийг гэрээнд заасан хугацаанд төлөөгүй бол хугацаа хэтэрсэн хоног тутамд гүйцэтгээгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.1 хувьтай тэнцэх алданги ногдуулна. Алдангийн хэмжээ төлбөрийн дүнгийн 50 хувиас хэтрэхгүй.

Тав. Бусад

5.1. Гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах, гэрээг цуцлах асуудлыг талууд тохиролцон шийдэх ба аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг бичгээр үйлдэнэ.

5.2. Хэрэглэгч өөр байгууллагын мэдээд шилжээл ажлын 7 хоногийн дотор гүйцэтгэгчид урьдчилан мэдэгдэж аж ахуйн гэрээг цуцлах буюу шинэчлэн хийнэ.

5.3. Хэрэглэгч зүй бусаар дулааны эрчим хүч, цэвэр ус, ариутгах татуургын хэрэглээг авч хэрэглэж байсан нь тогтоогдвол гэрээ шууд цуцлах үндэслэл болно.

5.4. Гэрээний нөхцлийн талаар гарсан маргааныг талууд тохиролцон шийдвэрлэх ба тохиролцоонд хүрээгүй бол холбогдох хууль хяналтын байгууллага болон шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

Гэрээ байгуулсан:

ХАНГАН НИЙЛҮҮЛЭГЧ:
"ЧАНДМАНЬ-ИЛЧ" ХХК

Нэр: Э.Лхигвасүрэн
Албан тушаал: Эдийн засагч
Огноо: 2023.07.03 өдөр

ХЭРЭГЛЭГЧ:
"САЙНШАНД САЛХИН ПАРК" ХХК

Нэр: М.Эрдэнэтөгс
Албан тушаал: Санхүү эрхэлсэн захирал
Огноо: 2023.07.03 өдөр

Хавсралт №1

Сайншанд Салхин Парк ХХК-ийн бохир ус соруулж цуглуулах, татан зайлуулах
захиалгат үйлчилгээний бүртгэл

№	Огноо	Хэдэн удаа зөөвөрлөсөн	Бохир зөөвөрлөсөн жолооч		Бүртгэсэн харуулын ажилтан	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1						
2						
3						
4						
5						
6						

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 5.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

**Ариутгал, халдваргүйтгэл, шавьжгүйтгэлийн
үйлчилгээ үзүүлэх гэрээ**

2023 оны 01 сарын 18 өдөр

№ 23/С - 06

Сайншанд

Энэхүү гэрээг нэг талаас Монгол Улсын Иргэний хуулийн 343-358 дугаар зүйлийг удирдлага болгон "Баялаг шанд" ХХК /цаашид "гүйцэтгэгч" гэх/, нөгөө Сайншанд Салхин Парк ХХК /цаашид "захиалагч" гэх/ нар /цаашид агуудын хамтад нь "галууд" гэх/ дараах нөхцлөөр харилцан тохиролцож энэхүү гэрээг /цаашид "гэрээ" гэх/ бий уулав.

Нэг: Ерөнхий нөхцөл

1.1 Энэхүү гэрээний зорилго нь "Эрүүл ахуйн тухай хууль"-ийн 6-р зүйлийн 6.2 дэхь заалт, 7 дугаар зүйлийн 7.4 дэх заалт, "Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль"-ийн 21 дугаар зүйлийн 21.3.3 дэх заалт болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэгч нь захиалагчийн даалгаврын дагуу Сайншанд салхин парк ажлын байранд олрийн материалаар ариутгаг халдваргүйтгэлийн ажлыг гүйцэтгэж захиалагчид тогтмол хүлээлтэй өгөх, захиалагч нь гүйцэтгэсэн ажлыг хүлээн авч хөлсийг гэрээгээр тохиролцсон хэлбэр, хугацаанд нь төлөхөд оршино

1.2 Энэхүү гэрээгээр үзүүлэх үйлчилгээний цар хүрээ болон хөлсний хэмжээг дор дурдсанаар тохиров.

№	Үйлчилгээний төрөл	Хэмжээ	Хугацаа	Үнэ
1	Ариутгал халваргүйтгэл - Бохирын худагт	1 м2	Улиралд 1 удаа	400 төг
2	Шавьж үйтгэл - Сайншанд салхин паркийн дэд станц болон удирдлагын байранд	1 м2	Улиралд 1 удаа	400 төг
3	Ариутгал халваргүйтгэл - Захиалагчийн хүсэлтээр	1 м2	Улиралд жилд 1 удаа	400 төг

1.3 Захиалагч нь ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээ авах захиалгыг Гүйцэтгэгчид 68201808 дугаарын утсанд өгч үйлчилгээний хувээрийг баталгаажуулна. Ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээний бүртгэлийг Хавсралт 1-р баталгаажуулав.

1.4 Гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээний хөлс нь гэрээний үргэлжлэх хугацааны туршид тогтмол, өөрчлөгдөхгүй байна. Ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээ хөлс нь гэрээнд заасан үйлчилгээ бүрэн гүйцэд сэтгэл ханамжтай түвшинд гүйцэтгэж, энэхүү Гэрээний бүх болзол, нөхцлийг биелүүлэх, ажлын үйлчилгээг гүйцэтгэх болон түүнтэй холбоотойгоор хүлээсэн

бүх үүргээ биелүүлсний төлөө Гүйцэтгэгчид төлөх бүх төлбөр юм.

- 1.5 Гүйцэтгэгч нь ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээ үзүүлсний тоогоор төлбөрийг тооцож нэхэмжлэлийг бэлтгэж, дараа сарын 10-ны дотор Гүйцэтгэгч нь Захиалагчид илгээх бөгөөд Захиалагч үнэн зөв алдаагүй нэхэмжлэл хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 10 хоногийн дотор Гүйцэтгэгчийн ХААН банкны 5381101600 тоот дансанд шилжүүлнэ.

Хоёр: Гэрээний хугацаа

- 2.1 Энэхүү гэрээний хугацаа нь талууд гэрээнд гарын үсэг зурснаар эхлэх ба гэрээнд заасны дагуу гэрээ дуусгавар болох өдрөөс өмнө цуцлагдаагүй бол 2024 оны 01 сарын 18 өдрөөр дуусгавар болно.
- 2.2 Талуудын аль нэг нь гэрээнд заасан үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө тал нь гэрээг дуусгавар болох өдрөөс өмнө хэдийд ч дангаар цуцалж болох бөгөөд 7 хоногийн өмнө мэдэгдэнэ.
- 2.3 Талуудын аль нэг нь гэрээг цуцлах хүсэлтийг албан ёсоор гаргаагүй бол гэрээ автоматаар нэг жил сунгагдаж болно.

Гурав: Ажил гүйцэтгэгчийн эрх үүрэг

- 3.1 Ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийг Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартын дагуу чанартай хийж гүйцэтгэнэ.
- 3.2 Ариутгал халдваргүйтгэлд болон шавьжгүйтгэлд хэрэглэж байгаа хор бодисын чанар нь стандарт эрүүл ахуйн шаардлага хангасан байна.
- 3.3 Ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийг хэрэглэж байгаа бодис нь стандарт хэмжил зүйн газрын лабораториор шинжлүүлсэн байна.
- 3.4 Гүйцэтгэсэн ажлын чанар, стандартыг алдагдуулахгүйн тулд захиалагчид зөвлөмж заавар өгч байх.
- 3.5 Гүйцэтгэгч гэрээнд заасан ажил үйлчилгээг гүйцэтгэх зөвшөөрөлтэй бөгөөд ажил үйлчилгээ үзүүлэх өөрийн ажилтнуудыг энэхүү гэрээний дагуу үйлчилгээ үзүүлэх мэргэшсэн, мэдлэг, туршлагатай, ур чадвартай болохыг мэдэгдэж баталж байна. Гүйцэтгэгч нь ажил гүйцэтгэх үеэр Гүйцэтгэгчийн болон туслан гүйцэтгэгчийн ажилтны амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд нь аюул учруулж болзошгүй сөрөг, аюултай нөхцөл байдлыг нэн даруй арилгах болон өөрийн ажилтны амь нас, аюулгүй байдал эрүүл мэндийг бүрэн хариуцна. Мөн гүйцэтгэгч нь өөрийн ажилтнуудын нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэлийг бүрэн хариуцна.

Дөрөв. Дөрөв: Захиалагчийн эрх үүрэг

- 4.1 Гүйцэтгэгчийн ажил үүргийн гүйцэтгэлд хяналт тавих, ажил үүргийн хууль тогтоомжийн хүрээнд биелүүлэхийг шаардана.
- 4.2 Гүйцэтгэгчтэй тохиролцсоны үндсэн дээр ариутгал хийх хуваарийн дагуу тогтсон хугацаа болгонд ариутгал халдваргүйтгэл хийлгэж байх.
- 4.3 Гүйцэтгэгчийн санал зөвлөмжийг хүлээн авч зохих журмын дагуу шийдвэрлэж хариу өгч байх дүрэм журам мөрдүүлэх. Ийнхүү мөрдөөгүйгээс

учирсан хохирлыг өөрөө хариуцах.

4.4 Ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээ авахын өмнө ажлын байранд цэвэрлэгээг ариун цэврийн шаардлагын хэмжээнд хийсэн байна.

4.5 Гүйцэтгэсэн ажлыг хугацаанд нь хүлээн авч, гэрээний нөхцлийн дагуу хөлсийг тохиролцсон хэлбэрээр хугацаанд нь төлнө.

Тав. Хариуцлага

5.1. Гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй эсвэл зохих ёсоор биелүүлээгүйгээс учирсан хохирлыг буруутай тал нь нөхөн төлнө.

5.2. Энэхүү гэрээтэй холбогдон үүссэн маргааныг талууд харилцан зөвшилцөх зарчим баримтлан шийлвэрлэнэ.

Зургаа. Бусад

6.1 Энэхүү үйлчилгээ үзүүлэх гэрээнд оруулах аливаа нэмэлт нь бичгээр хийгдэнэ. Энэхүү гэрээтэй холбоотой нэмэлт өөрчлөлтөд Талууд гарын үсэг зурсан байх ба энэхүү гэрээний салшгүй хэсэг бөгөөд хууль зүйн хувьд адил хүчинтэй байна.

6.2 Энэхүү Үйлчилгээний гэрээ нь Монгол улсын хууль, тогтоомжийг удирдлага болгоно. Гүйцэтгэгч нь үйлчилгээний гэрээний гүйцэтгэлд сөргөөр нөлөөлж болох аливаа нөхцөлүүдийг мэдэж байх ёстой бөгөөд тэдгээр тохиолдолд хууль тогтоомж, дүрэм журмыг дагаж мөрдөнө.

ЗАХИАЛАГЧ:

"САЙНШАНД САЛХИН ПАРК" ХХК

Нэр: Э.Мягмардорж

Албан тушаал: Гүйцэтгэх захирал

Огноо: 2023.01.15 өдөр

Нэр: М.Эрдэнэтөгс

Албан тушаал: Санхүү эрхэлсэн захирал

Огноо: 2023.01.15 өдөр

ГҮЙЦЭТГЭГЧ:

"БАЯЛАГШАНД" ХХК

Нэр: Р.Алтанцацэг

Албан тушаал: Захирал

Огноо: 2023.01.15 өдөр

Утас: 88201808

Хавсралт 1.
Сайншанд Салхин Парк ХХК-ийн ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн
үйлчилгээ, захиалгат үйлчилгээний бүртгэл

№	Ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээний ТӨРӨЛ/ОГНОО	Ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээ гүйцэтгэсэн хүний гарын үсэг	Ариутгал халдваргүйтгэл болон шавьжгүйтгэлийн үйлчилгээг хүлээн авсан хүний гарын үсэг
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 6.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

Сөнирхөгч талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөөний хүрээнд зохион байгуулагдсан ажлууд

№	Хэрэгжүүлсэн он, сар	Хэрэгжүүлсэн ажлууд	Зурган тайлан
		✓	
2	2023/02-р сар	<p>✓ Сар шинийн бөөрөг тохиолдуулан нийт ажилчдын золиоготыг хийлээ.</p> <p>✓ During Mongolia's traditional Lunar New Year celebration, Workers had greeted each other by presenting hadags (traditional ceremonial scarves) and wishing each other well.</p>	
3	2023/03-р сар	<p>✓ Хөдөлмөрийн чадвар алдаатгүй 2000 хоног ажилласан өдрийн тохиолдуулан Safety first өдөрлөгт арга хэмжээг зохион байгуулсан.</p> <p>✓ On the occasion of LTP 2000 day, Safety first event was organized.</p>	
4	2024/04-р сар	<p>✓ Ажил мэргэжлийн хамтын харилцааг өргөжүүлэх, ажилчдын мэдлэг чадвараа хөгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх, тэнэй компанийн үйл ажиллагаатай танилцах, харилцан туршлага солилцох зорилгоор Цэний сэлхэн станцад зочилсон.</p> <p>✓ Сэргээгдэх эрчим хүчний чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудыг спортын арга хэмжээнд оролцсон.</p>	

5	2024/05-р сар	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ДУТ-н 60 жилийн ойг тохиолдуулан эрчим хүчний байгууллагуудын дунд зохион байгуулагдсан ажил мэргэжлийн уралдаанд нийт 34 баг оролцсоноос 9-р байранд орж оролцсон. ✓ Эрчим хүчний улсын байшаагчийн аудатын шалгалтад хамрагдсан ✓ EBRD техникийн аудитад хамрагдсан 	
6		✓	
7	2024/07-р сар	<p>In July, met with 8 herder families living near the factory site, warned them about the environment and safety, and exchanged their opinions. ✓</p>	

✓ Монгол улсад эрчим хүчний салбар үүсч хөгжсөний 102 жилийн ой, "Эрчим хүчний ажилтны өдөр"-ийг нийт ажилчдын дунд тэмдэглэн өнгөрүүлээ. Мөн рчим хүчний салбарт олон жил идэвхи санаачлага, ур бүтээлтэй ажиллаж буй РХА, ашиглалтын инженер Г.Доржсүрэнг "Эрчим хүчний тэргүүний ажилтан" цол тэмдгээр шагналаа.

✓ The 102nd anniversary of the development of the energy sector in Mongolia and the "Energy Workers' Day" were celebrated among all employees. Also, RPA and operating engineer Dorjsuren.G, who has been actively and productively working in the energy sector for many years, was awarded "Energy the Best Worker".

8 2024-08-р сар

Energy insight сэтгүүлийн сэтгүүлчдийг хүлээн авч, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаатай танилцуулсан.

✓ Journalists from Energy insight magazine visited the site and got acquainted with the production activities.

2024-09-р сар

Energy insight Magazine
102 жилийн ой

Сэтгүүлийн СЭЗ-ийн төслүүдэд танилцуулж байна

Energy insight Magazine-ийн редакцид АНУ-ын Стивен Эдвард Холландтай Америктай (USA) -ийн эдийн засагчтай уулзалт болж байгаа бөгөөд "Эрчим хүчний салбар" сэтгүүлийн редакцитай уулзалт болж байна. Мөн РХА-ийн ажилчдын дунд тэмдэглэн өнгөрүүлж байна. Мөн рчим хүчний салбарт олон жил идэвхи санаачлага, ур бүтээлтэй ажиллаж буй РХА, ашиглалтын инженер Г.Доржсүрэнг "Эрчим хүчний тэргүүний ажилтан" цол тэмдгээр шагналаа.

See translation

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 7.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

БАТЛАВ: **САЙНШАНД САЛХИН ПАРК** ХХК-ийн
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

/Э.МЯТГАРДОРЖ/

Гүйцэтгэгчийг төлөөлж
ДОРНОГОВЬ АЗЗА ТӨХК-ийн
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

/У.БАЯРБИЛЭГ/

АЖИЛ ГҮЙЦЭТГЭХ ГЭРЭЭ

2024 оны 01 сарын 02

№ 24/с-10

Улаанбаатар хот

Энэхүү гэрээ (цаашид "Гэрээ" гэх)-г Нэг талаас 3306437 тоот регистрийн дугаартай, "Дорноговь АЗЗА" ТӨХК (цаашид "Гүйцэтгэгч" гэх) Нөгөө талаас 5286301 тоот регистрийн дугаартай, "Сайншанд Салхин Парк" ХХК (цаашид "Захиалагч" гэх)-ийг төлөөлж, нар (цаашид тус тусад нь "Тал", хамтад нь "Талууд" гэх) *Иргэний хуулийн* 343-358 дугаар зүйл, Барилгын тухай хууль, Хот байгуулалтын тухай хууль болон бусад холбогдох хууль тогтоомжийг үндэслэн дараах нөхцөлөөр харилцан тохиролцож байгуулав.

2. ЕРӨНХИЙ НӨХЦӨЛ

2.1. Энэ гэрээгээр Гүйцэтгэгч нь захиалагчийн үйл ажиллагаа явуулж буй Сайншанд Салхин Паркийн талбайд 10,9 км АВТО ЗАМ, ЗАМЫН БАЙГУУЛАМЖИЙН УРСГАЛ ЗАСВАР (хавсралт №1 заасан Ажлын төлөвлөгөө)-нд заасан ажлуудыг /цаашид ажил гэх/ МУ-ын барилгын норм ба дүрмийн дагуу технологи, чанарын өндөр түвшинд гүйцэтгэж, гүйцэтгэлийн актаар хүлээлгэн өгөх /цаашид "Ажлын үр дүн" гэх/, Захиалагч нь гэрээнд заасан ажлын хөлсийг төлөх, талуудын эдлэх эрх, хүлээх хариуцаагатай холбоотой харилцааг зохицуулна.

3. ГЭРЭЭНИЙ ҮНЭ, ТАТВАР, ТӨЛБӨРИЙН НӨХЦӨЛ

- 3.1 Гэрээний нийт үнийг ажлын гүйцэтгэлийн үнийн саналаар тохион олгоно. Үүнд:
- Авто зам, замын байгууламжийн урсгал засварын ажлын хөлсний задаргааг хүснэгт 1 заасан бөгөөд гүйцэтгэгчийн графикийн дагуу зөвхөн тухайн үед гүйцэтгэсэн ажлын хөлсийг нэхэмжлэнэ.
 - Ажлын хөлсөнд гүйцэтгэгч талын бүх зардал, НӨАТ, ХХОАТ, НДШ, бараа материал буулгах, бэлтгэх ажлын үнэ багтсан.
 - Захиалагч төлбөрийг Гүйцэтгэгчийн Хаан банкны 5360002750 дансанд шилжүүлнэ.
 - Төлбөр төлөх өдөр нь амралтын, нийтээр амрах, баяр ёслолын өдөртэй давхцсан тохиолдолд өмнөх ажлын өдөр төлбөрийг толно.
 - Хүснэгт 1

№	Хийгдэх ажил	Дүн /төгрөгөөр/	Төлбөрийн нөхцөл
1	Хусвах, услах яндүүдэх	4,500,000	Хийгдэх ажлын үнийн дүн тус бүр өөр өөр байх ба тухайн сард ямар ажлуудыг гүйцэтгэхээс шалтгаалж ажлын эхлэхээс өмнө урьдчилга 50%, ажил дууссаны дараа гүйцэтгэлийн актыг үндэслэн нэхэмжлэлийн дагуу ажлын 10 хонгог үлдсэн төлбөрийг Захиалагч талас төлнө.
2	Хайрга шороо нэмж дэвсэх	8,000,000	
3	Ус зайлуулах нууцууны хэв дүрсийг автогрейдерээр бүрэн сэргээх	8,700,000	

- 3.2 Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн гадна нэгддэггүй бүх төрлийн татаар, хураамжийг гүйцэтгэгч бүрэн хариуцна.
- 3.3 Дээрх хүснэгтэд заасан үнийн дүн нь энэхүү гэрээний үргэлжлэх хугацааны туршид тогтмол, өөрчлөгдөхгүй байна. Тооцоологдсон нийт үнийн дүн нь гэрээнд заасан бүх Үйлчилгээг бүрэн гүйцэд, сэтгэл ханамжтай түвшинд гүйцэтгэж, Гэрээний бүх болзол, нөхцлийг биелүүлж, ажил гүйцэтгэх болон түүнтэй холбоотойгоор хүлээсэн бүх үүргээ биелүүлсний төлөө Гүйцэтгэгчид төлөх бүх төлбөр юм.
- 3.4 Хэрэв Гүйцэтгэгч нь захиалагчаас нэмэлт ажил үйлчилгээ авах тухай мэдэгдэл хүсэлтийг хүлээн авснаас бусад тохиолдолд дээр дурдсан тооцоологдсон үнийн дүнг хэтрүүлэх зөвшөөрлийг захиалагчаас урьдчилан бичгээр аваагүй бол тооцоологдсон үнийн дүнгээс хэтэрсэн ямар ч төлбөр эсхүл баталгаажуулаагүй гүйцэтгэлийн төлбөрийг Захиалагч Гүйцэтгэгчид төлөхгүй.
- 3.5 Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйлийн нөлөө, аварга, саатал, гэмтэл гарах, төлөвлөгөөт бус, хойшлуулшгүй ажил, үйлчилгээг хийх тохиолдолд Гүйцэтгэгч гэрээнд заагдсан төлбөрт бүтээгдэхүүн үйлчилгээний жишиг үнэ тарифыг баримтлан үнийн саналыг Захиалагчид санал болгох ба талууд үнийг харилцан тохиролцож баталгаажуулна.
- 3.6 Захиалгат бүтээгдэхүүн үйлчилгээний төлбөрийг гүйцэтгэгчийн ирүүлсэн үнийн саналыг талууд гэрээгээр харилцан баталгаажуулсаны дараа 3.1-т зааснаар ирүүлсэн нэхэмжлэхийн дагуу бүтээгдэхүүн үйлчилгээний гүйцэтгэлийн акт, төлбөрийг нэхэмжлэл зэргийг үндэслэн төлнө.
- 3.7 Гэрээний дагуу төлбөр гүйцэтгэгчид төлөх маягтад дурдсан валюттаар хийнэ.

4. НӨХӨН ТӨЛБӨР

- 4.1 Гүйцэтгэгч нь Гүйцэтгэгч, түүний төлөөлөгч, болон туслан гүйцэтгэгчийн аливаа санаатай буюу санамсаргүй үйлдэл, эс үйлдэхүйн (үүнд Гэрээний заалт зөрчих орно) улмаас бусдын амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд хохирол учруулснаас Компанийн эсрэг гарах аливаа гомдол, нэхэмжлэл, шаардлага, тэдгээрийн үндэслэлээс Компани болон түүний албан тушаалтан, үүсгэн байгуулагч, захирал, ажилтан, ажиллагсад, төлөөлөгчийг чөлөөлж, хамгаалж, түүнчлэн тэдгээртэй хобоотойгоор Компанид учирсан хохирлыг арилгана.
- 4.2 Компани нь Компани, түүний ажилтан, гишүүд, төлөөлөгч, болон туслан гүйцэтгэгчийн аливаа санаатай буюу санамсаргүй үйлдэл, эс үйлдэхүйн (үүнд Гэрээний заалт зөрчих орно) улмаас Компанийн болон бусдын нэр хүндэд халдсан мөн хохирол учирснаас үүдэн гарах бүх үйлдэл, эс үйлдэл, хохирол, алдагдал, гомдол, нэхэмжлэл, хохирлоос Компани болон түүний албан тушаалтан, ажилтан, төлөөлөгчийг хамгаалах, хохиролгүй болгох, хохирлыг нөхөн төлөх үүрэгтэй.

5. БАТАЛГАА.

- 5.1 Гэрээний дагуу нийлүүлэгдэх бүтээгдэхүүн үйлчилгээ нь шинэ, урьд өмнө ашиглагдаагүй, биет байдлын болон эрхийн зөрчилгүй бөгөөд хамгийн сүүлийн буюу өнөөгийн загварын, техникийн тодорхойлолтод бүрэн нийцсэн байна. Өөрийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээ нийлүүлэхэд ашиглах бүх материал, тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгсэл зэрэг нь шинэ, сайн чанарын болон зориулалтынх байна гэдгийг нийлүүлэгч үүгээр баталж байна.
- 5.2 Ашиглалтын буруутай үйл ажиллагаа, байгалийн давагдашгүй хүчин зүйлээс бусад тохиолдолд энэ гэрээгээр гүйцэтгэсэн ажилд Гүйцэтгэгч 6 сарын баталгаа өгнө. Үйлчилгээг гүйцэтгэхээр томилгогдсон ажилтан нь зохих мэдлэг, үнэлгээтэй өмнө ур чадвартай, мэргэжлсэн байх бөгөөд даалгасан ажлыг зохих, хүлээн зөвшөөрөгдөх түвшинд гүйцэтгэхийг баталж байна.
- 5.3 Захиалагч гүйцэтгэлтэй холбогдох аливаа гомдлыг нийлүүлэгчид бичгээр мэдэгдэнэ.
- 5.4 Гүйцэтгэгч энэхүү мэдэгдлийг хүлээн авсанаас хойш 10 хоногийн дотор уг зөрчил доголдыг арилгана.

6. ДААТГАЛ.

- 6.1 Компанийн төлөөлөгч нь ажил гүйцэтгэхээс өмнө Гүйцэтгэгчээс Монгол улсын хууль тогтоомжийн дагуу шаардаж болох, холбогдох даатгалд даатгуулсан байдлыг шаардаж болох би үйлчилгээ эхлэхээс өмнө даатгалд даатгуулсан гэсэн бичгэн нотолгоог шаардаж болно.

7. АЛДАНГИ НОГДУУЛАХ

- 7.1 Захиалагч нь төлбөр төлөх үүргээ хугацаандаа гүйцэтгээгүй тохиолдолд хугацаа хэтэрсэн хоног тутамд гүйцэтгээгүй үүргийн үний дүнгийн 0.1 хувь хэмжээгээр алдангийг Гүйцэтгэгчид төлнө.

8. ГЭРЭЭНИЙ ХУГАЦАА, ГЭРЭЭНД НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ, ЦУЦЛАХ, ГЭРЭЭ ДУУСГАВАР БОЛОХ

- 8.1 Гэрээний үйлчлэх хугацаа 2024 оны 01 дүгээр сарын 02-ны өдрөөс 2025 оны 12 дугаар сарын 31 өдөр дуусал байна. Нэг удаагийн ажлын гүйцэтгэлийг 7 хоногт багтаан дуусгана.
- 8.2 Гэрээний талууд харилцан тохиролцож гэрээний нөхцөлд нэмэлт өөрчлөлт оруулах болно. Нэмэлт өөрчлөлтийг бичгээр үйлдэж талууд гарын үсэг зурж гэрээнд хавсаргах бөгөөд энэ нь гэрээний нэг салшгүй хэсэг болно.
- 8.3 Захиалагч гэрээг хэдийд ч цуцлах эрхтэй бөгөөд энэ тухай мэдэгдлийг Гэрээ цуцлахаас 14 (арван дөрөв)-өөс доошгүй өдрийн өмнө Гүйцэтгэгчид бичгээр хүргүүлнэ. Мөн, Гүйцэтгэгч Гэрээг цуцлах эрхтэй бөгөөд энэ тухай Гэрээ цуцлахаас гуч (30)-аас доошгүй өдрийн өмнө Захиалагчид бичгээр мэдэгдэнэ.
- 8.4 Захиалагч холбогдох заалтын дагуу Гэрээг цуцалсан тохиолдолд Гүйцэтгэгч гэрээний хүчирхэг хугацаа дуусгавар болох өдөр буюу түүнээс өмнө гэрээний дагуу гүйцэтгэх бүх ажил үйлчилгээг зогсоох бөгөөд Захиалагчийн хариуцах зардлыг багасгахад чиглэсэн боломжтой бүх арга хэмжээг авна.
- 8.5 Захиалагч дараахь тохиолдолд цуцлах мэдэгдлийг хүргүүлсэн даруй гэрээг цуцалж болно. Үүнд:
- а. Гүйцэтгэгч нь гэрээг ноцтой зөрчсөн буюу гэрээгээр хүлээсэн үүргээ удаа дараа биелүүлдэггүй, биелүүлэхээс татгалзсан бол
 - б. Гүйцэтгэгч нь гэрээгээр хүлээсэн үүргийг гүйцэтгэхдээ хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын ноцтой зөрчил гаргасан бол;
- 8.7 Гэрээ цуцлах үед Компанийн хүсэлтээр Гүйцэтгэгч нь ажлын бүх бүтээгдэхүүн, нууц мэдээлэл болон тэдгээрийн хуулбар эзэмшил, хяналтанд нь өгсөн Компанийн бүх материал, хэрэгслийг нэн даруй Компанид хүлээлгэн өгөх үүрэгтэй.

9. ГҮЙЦЭТГЭГЧ ТАЛЫН ЭРХ, ҮҮРЭГ

- 9.1 Гүйцэтгэгч нь ажил үйлчилгээ гүйцэтгэх үедээ Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжууд, захиалагч байгууллагын холбогдох дүрэм журмыг мөрдөж ажиллах үүрэгтэй.
- 9.2 Гүйцэтгэгч нь захиалагчийн талбайд зайлшгүй мөрдөх дүрэм журамтай танилцан гарын үсгээр баталгаажуулж ирүүлнэ. Захиалагч мөрдөх дүрэм журмыг урьдчилан мэйлээр хүргүүлнэ.
- 9.3 Гүйцэтгэгч нь ажил үйлчилгээ гүйцэтгэх үеэр өөрийн болон ажилтны амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд нь аюул учруулж болзошгүй сөрөг, аюултай нөхцөл байдлыг нэн даруй арилгах болон өөрийн ажилтны амь нас, аюулгүй байдал эрүүл мэндийг бүрэн хариуцах ба гүйцэтгэгч нь эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчны хууль тогтоомж, дүрэм журам зөрчигдсөн гэдгийг мэдсэн бол Компанид нэн даруй бичгээр мэдэгдэх шаардлагатай.
- 9.4 Гүйцэтгэгч нь хансрант графикийн дагуу ажил гүйцэтгэх үеийн болон байдлыг бүрэн хангаж, хуваарийн дагуу ажлыг гүйцэтгэх үүрэг хүлээнэ.
- 9.5 Гүйцэтгэгч нь өөрийн ажилтнуудыг нэг бүрийн хамгаалах хэрэгслээр бүрэн хангаж, ажлын байранд бүрэн зөв өмсөж хэрэглүүлнэ.
- 9.6 Гүйцэтгэгч нь өөрийн тээврийн хэрэгслүүд, гэрээнд заасан ажил үйлчилгээнд хэрэглэх бусад техник, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийг тогтмол шалгах болон бүрэн бүтэн байдлыг хянаж байх үүрэгтэй байна.
- 9.7 Гүйцэтгэгч ажилтнуудынхаа ажлын талбайд хоноглох дулаан байр, хоолоор бүрэн хангаж ажиллана.
- 9.8 Гүйцэтгэгчийн ажиллагсад нь гэрээнд заасан ажил үйлчилгээг гүйцэтгэх мэргэшсэн, мэдлэг, туршлагатай, ур чадвартай, мэргэжлийн үнэмлэхтэй байна.
- 9.9 Баталгаажуулалт шаардах багаж тоног төхөөрөмж нь баталгаажсан байх, гэрчлэлтээ бичиг баримттай байх шаардлагатай.

- 9.10 Зохих анхяарал, хяналт, ур чадвар, идэвх зүтгэл гаргах, мэргэжлийн өндөр түвшинд ажлаа гүйцэтгэх, үйлдвэрлэлийн объект дээрх сахилга бат, дэг журмыг чанд сахих ажиллах
- 9.11 Гүйцэтгэгч тал нь гэрээт ажил үйлчилгээг Монгол Улсад мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомж, дүрэм, стандартад нийцсэн, Захиалагч талын зүгээс тавьсан шаардлагын дагуу түүнээс өгсөн зураг, төсөв, ажлын тоо хэмжээний хүрээнд чанартай хийж, гэрээнд зөвсөн хугацаанд гүйцэтгэн Захиалагч талд хүлээлгэн өгөх үүрэгтэй.
- 9.12 Гүйцэтгэгч тал нь гэрээнд заагдсан ажлыг гүйцэтгэхэд хэрэглэгдэх материалын угсралтаас үүдэн гарах эвдрэл гэмтэл, баруаны дутагдал болон баталгаа гаргасан хугацаан дахь эвдрэл, гэмтлийг үнэ төлбөргүйгээр тухайн төрлийн материалаар сольж чанартай угсарч суурилуулж бүрэн бүтэн болгон, захиалгачийг хохиролгүй болгох үүрэгтэй.
- 9.13 Ажлын талбайд нийлүүлж буй бүтээгдэхүүн үйлчилгээний зориулалттай материалыг ачих буулгах үеийн аюулгүй байдал, эмх цэгц, зохион байгуулалтын ажиллагааг хариуцах
- 9.14 Гарсан гэмтэл доголдолыг шуурхай үнэн зөв мэдээлэх, холбогдох дүгнэлт оношлогоог баталгаажуулан тайлан бичиж хариуцах хүнд гарын үсгээр баталгаажуулан хүргүүлж байх.
- 9.15 Гүйцэтгэгч тал нь гэрээт ажил үйлчилгээг гүйцэтгэхдээ ил далд ажлын акт, ажлын явцын фото зураг, материал зарцуулалтын тайлан, бусад баримт материалыг бүрдүүлнэ. Гэрээт ажлыг дуусгаж Захиалагч талд хүлээлгэн өгөхдөө өөрийн гүйцэтгэсэн ажлын тайланг уг ажлыг гүйцэтгэхэд Захиалагч талаас нийлүүлсэн материалын зарцуулалтын дэлгэрэнгүй тайлангийн /Захиалагч талаас баталсан маягтын дагуу/ хамт гаргаж өгч, ажил хүлээлцэх акт үйлдэнэ. Ажил гүйцэтгэх гэрээ дүгнэсэн акт үйлдсэн өдрөөр ажил гүйцэтгэх гэрээг дуусгавар болсонд тооцно.
- 9.16 Гүйцэтгэгч тал нь бие даасан гэрээт Гүйцэтгэгч мөн бөгөөд Захиалагч талын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч эсвэл ажилтанд хамаарахгүй (итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч эсвэл ажилтанд ажиллахгүй байх) болно. Гүйцэтгэгч талын ажилтнууд нь түүний удирдлага, хяналтанд байна. Бичгээр тусгайлан зөвшөөрөл өгөөгүй бол Гүйцэтгэгч тал Захиалагч талыг ямарнаа нэгэн харилцаанд төлөөлөхгүй, Захиалагч талыг төлөөлөн аливаа гэрээ байгуулах, байгуулахаар бусад этгээдтэй харилцахгүй байх, ийм ойлголтыг бусад этгээдэд төрүүлэхгүй байх, эсхүл Захиалагч талд аливаа үүрэг хариуцлага хүлээлгэх, хүлээлгэхээр нөхцөл байдал үүсгэхгүй байна. Гүйцэтгэгч тал Захиалагч талыг дээрх үүрэг, хариуцлагаас ангид байлгах бөгөөд энэ үүргээ зөрчсөнөөс Захиалагч талд учирсан хохирлыг өөрийн зардлаар арилгаж, хариуцна.
- 9.17 Гүйцэтгэгч тал нь өөрийн гүйцэтгэсэн ажилд хамаарах ажлын үнэн зөв, зохистой, алдаагүй, нийцтэй байдлыг Захиалагч болон бусад гуравдагч этгээдийн өмнө бүрэн хариуцах (алдаатай, бүрэн бус гүйцэтгэлээс учирсан хохирол, зардлыг бүрэн хариуцна) үүрэгтэй ба гүйцэтгэсэн ажил үйлчилгээнээс ямар нэгэн төрлийн буруу тооцоолол, алдаа болон зөрүүтэй мэдээллийн үүднээс гүйцэтгэсэн ажил, хэрэглэсэн материал сэлбэгт дутагдал илэрсэн бол энэхүү алдааг Гүйцэтгэгч тал бүрэн хариуцах өөрийн зардлаар бүрэн арилгах арга хэмжээг Захиалагч талын тогтоосон хугацааны дотор авна. Гүйцэтгэгч нь гэрээний хугацаанд хийгдсэн ажил үйлчилгээ, материал сэлбэгийн бүрэн бүтэн байдалд баталгаа гарган өгнө.

10. ЗАХИАЛАГЧ ТАЛЫН ЭРХ, ҮҮРЭГ

- 10.1 Захиалагч тал нь гэрээт бүтээгдэхүүн үйлчилгээний гэмтэл, доголдлыг арилгуулах буюу доголдолгүй тухайн төрлийн бараа, материалаар солиулах, доголдлыг арилгахад гаргасан зардлаа төлүүлэх, эсвэл гэрээг цуцлах тухай шаардлага гаргах эрхтэй.
- 10.2 Захиалагч тал нь гэрээт бүтээгдэхүүн үйлчилгээний чанар, стандартын дагуу хийж гүйцэтгэж байгааг хэдийд ч шалгаж, хянаж, заавар зөвлөмж өгөх эрхтэй.
- 10.3 Хэрэв Гүйцэтгэгч талын хийсэн ажлыг дутагдалтай, холбогдох чанарын шаардлага хангахгүй байна гэж Захиалагч тал үзвэл ажлыг хүлээн авахгүй байх, гүйцэтгэгчид хугацаа тогтоон өгч уг доголдлыг өөрийн зардлаар засах буюу шинээр гүйцэтгэхийг шаардах эрхтэй.
- 10.4 Захиалагчаас тогтоосон шаардлагын дагуу бүтээгдэхүүн үйлчилгээ нийлүүлэх ажлыг гүйцэтгээгүй бол төлбөрийг уг шаардлагыг хангах хүртэл хугацаагаар төлөхгүй байх эрхтэй.
- 10.5 Захиалагч болон түүний ажилтан нь техникийг зөв хадгалах, зөв ашиглах талаар Гүйцэтгэгчийн өгсөн зөвлөмж зааврыг мөрдөж биелүүлэх ёстой. Техникийг ашиглаж байгаа захиалагчийн ажилтан нь мөн түүнчлэн үйлдвэрлэгчийн техник ашиглалтын дүрэм журмыг биелүүлэх ёстой.

II. НУУЦЛАЛ

- 11.1 Талууд гэрээг хэрэгжүүлэх ачаад Байгууллагын нууцын тухай болон Хувь хүний нууцын тухай хуулиудыг мөрдөнө.

11.2 Талуудын хооронд шилжүүлэн өгсөн нууцны чанартай мэдээлэл, баримт бичигтэй Гүйцэтгэгч, Захиалагчийн гэрээний дагуу хийж байгаа ажла, үйлчилгээтэй шууд холбоо бүхий хүмүүс танилцана.

11.3 Талууд гэрээ байгуулсантай холбогдон шууд болон шууд бусаар мэдсэн, олж авсан, Талуудтай холбоотой бизнесийн нууцад хамаарах аливаа мэдээ, мэдээлэл, баримт (үүнд: бүх төрлийн гэрээ, хэллэг, үнийн санал гэх мэт)-ийг нөгөө Талын зөвшөөрөлгүйгээр өөрийн болон гуравдагч этгээдийн ашиг сонирхолд эсхүл гэрээний нөгөө талын эсрэг ашиглахгүй, аливаа гуравдагч этгээдэд ямар буюу бичгээр задруулахгүй, дотоогуулахгүй байх үүргийг хүлээнэ.

12. ТУСЛАН ГҮЙЦЭТГЭХ ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ, АЖИЛ ҮҮРГЭЭ ШИЛЖҮҮЛЭХ

12.1 Гүйцэтгэгч тал нь Захиалагч талаас урьдчилан бичгээр зөвшөөрөл авалгүйгээр энэхүү Гэрээгээр хүлээсэн эрх, үүргээ бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн аливаа гуравдагч этгээдэд ямар нэг байдлаар шилжүүлэх, давхар гэрээ байгуулан туслан гүйцэтгүүлэхийг хориглоно.

13. ЗОХИОГЧИЙН БОЛОН ОЮУНЫ ӨМЧИЙН ЭРХ

13.1 Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, эсхүл түүний эд ангийг өмчлөх, ашиглах явцад патент, худалдааны тэмдэг, зураг төслийн эрх гэх мэт оюуны өмчийн эрхийг захиалагч болон гүйцэтгэгч зөрсөн хэмээн гуравдагч этгээд нэхэмжлсэн тохиолдолд хариуцлагыг гүйцэтгэгч хүлээж холбогдон гарах зардал, хохирлыг хариуцна.

14. МАРГААНЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ

14.1 Захиалагч болон гүйцэтгэгчийн хооронд гэрээтэй холбогдох гэрч болох маргааныг зөвшилцөл болон эвийн аргаар шийдвэрлэхийг хичээнэ. Хэлэлцээрийн журмаар шийдвэрлэж чадахгүйд хүрвэл талууд Монгол Улсын хууль тогтоомжийг баримтлан Монгол Улсын шүүхээр шийдвэрлүүнэ.

15. ГЭНЭТИЙН БОЛОН ДАВАГДАШГҮЙ ХҮЧНИЙ НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

15.1 Хоёр талаас үл шалтгаалах форс-мажорын /Давагдашгүй/ хүчин зүйл бүрдсэнээс шалтгаалж гүйцэтгэгчийн гэрээний үүргийн гүйцэтгэл хугацаа хоцорсон бол захиалагч тал түүнийг гүйцэтгэх хугацааг сунгаж болно.

15.2 Гэнэтийн болон давагдашгүй хүчний нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд гүйцэтгэгч нь энэ нөхцөл байдал болон үүссэн шалтгааны талаар захиалагчид нэн даруй бичгээр /и-мэйлээр/ мэдэгдэх ба давагдашгүй хүчин зүйл бүрдсэн тухай мөн үүнээс учирсан хохирлын талаар талууд хоёр талын акт бүрдүүлж баталгаажуулна.

15.3 Гүйцэтгэгч нь давагдашгүй хүчин зүйлээс хамгаалах бүхий л арга хэмжээг авах үүрэгтэй бөгөөд энэхүү үүргээ биелүүлээгүйгээс учирсан аливаа хохирлыг бүрэн хариуцна.

16. ГЭРЭЭНД АШИГЛАХ ХЭЛ

16.1 Гэрээ, түүнд холбогдох баримт бичиг, харилцах бичиг баримт нь Монгол хэл дээр байна. Гэрээ нь бусад хэл рүү орчуулах шаардлага гарвал орчуулга шаардлагатай байгаа тухайн тал өөрсөө зардлыг хариуцна.

Гэрээ байгуулсан:

Захиалагчийг төлөөлж:

"Сайншанд Салхин Парк" ХХК-ийн Санхүү эрхэлсэн захирал /М.Эрдэнэдагс/

"Сайншанд Салхин Парк" ХХК-ийн РХА-Ашиглалтын инженер /Г.Дорноговь/

Хаяг: Улаанбаатар хот, БЗД 25-р хороо, 13-р хороолол, УБ Тауэр 13 давхар 1309 тоот
Утас: 75050055, 99035537

Гүйцэтгэгчийг төлөөлж:

Дорноговь АЗЗА" ТӨХК-ийн Ерөнхий инженер /Д.Мөнх-Эрдэнэ/

Хаяг: Дорноговь аймаг, Сайншанд сум, 4-р баг өөрийн байр
Утас: 99755050

ЗАМ ЗАСВАРЫН АЖЛЫН ГРАФИК

4,85 км Төв замаас -Дэд Станц

№	Он сар Хийгдэх ажил	2024			2025		
		4-р сар	7-р сар	10-р сар	4-р сар	7-р сар	10-р сар
1	Хусгах, услах индүүдэх						
2	Хайрга шороо нэмж дэвсэх	Замын нөхцөл байдлаас хамааруулж давтамжийг сонгоно					
3	Ус зайлуулах шуудууны хэв дүрсийг автогрейдерээр бүрэн сэргээх						

6,1 км Дэд станц-СТТ-25

№	Он сар Хийгдэх ажил	2024			2025		
		4-р сар	7-р сар	10-р сар	4-р сар	7-р сар	10-р сар
1	Хусгах, услах индүүдэх						
2	Хайрга шороо нэмж дэвсэх	Замын нөхцөл байдлаас хамааруулж давтамжийг сонгоно					
3	Ус зайлуулах шуудууны хэв дүрсийг автогрейдерээр бүрэн сэргээх						

Sainshand Saikhin
Park LLC

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 8.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

САЙНШАНД СУМЫН
ЗАСАГ ДАРГАД

БАЙГАЛЬ ОРЧИН АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ
**УМАРД ГОВИЙН ГҮВЭЭТ-ХАЛХЫН
ДУНДАД ТАЛЫН САВ ГАЗРЫН
ЗАХИРГАА**

42015 Говьсүмбэр аймаг, Сүмбэр сум, 3 дугаар баг,
Найрамдал хотхон, Утас/Факс: (976) 7054 3599,
И-мэйл: umardgobi14@gmail.com, Вэбсайт: www.gobiwater.mn

2024.06.05 № 170
танай _____-ны № _____-т

Хаягдал усны дүгнэлт хүргүүлсэн тухай

"Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль" түүнийг дагалдан гарсан журмууд батлагдсантай холбогдуулан уг хуулийн 4.1, "Усны тухай хууль"-ийн 24.2-т тус тус заасны дагуу Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж буй ус бохирдуулагч "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн 2024 оны хаягдал усны дүгнэлтүүдийг тус тус гарган хүргүүлж байна.

Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.2-т заасны дагуу ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ байгуулж, хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрлийг олгож ажиллана уу.

Хувийг: "Сайншанд салхин парк" ХХК-д
Хавсралт 2 хуудастай.

ДАРГА Б. ОТГОНСҮРЭН

УМАРД ГОВИЙН ГҮВЭЭТ-ХАЛХЫН ДУНДАД ТАЛЫН САВ ГАЗРЫН ЗАХИРГАА
ХАЯГДАЛ УСНЫ ДҮГНЭЛТ

2024 оны 06 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар: 18

Говьсүмбэр
Сүмбэр

1. Иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллага, захирлын нэр, утас, улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар, цахим хаяг:

"Сайншанд Салхин Парк" ХХК, Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 25-р хороо, 13-р хороолол-13374, Манлайбаатар Дамдинсүрэнгийн гудамж, 83/1-р байр. Утас: 7505-0055. Улсын бүртгэлийн дугаар: 9019077051. Регистрийн дугаар: 5286301

2. Төслийн нэр, байршил:

Дорноговь аймгийн Сайншанд сум, 8-р баг, морь бариганы газрын урд Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газарт харьяалагдана,

3. Хаягдал ус хаях цэгний байршил, координат:

Үйлдвэрийн орчинд

4. Цэвэрлэгээний арга, түвшин:

1. Сайншанд салхин парк ХХК-ны орчинд 50тн ёмкост бүлсэн, "Чандмань-Илч" ОНӨХХК-тай гэрээ байгуулан соруулдаг.

Хаягдал усны хэмжээ:

Тус компанийн хаягдал усны хэмжээг 2024 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдрийн 24.1-61 дугаартай албан тоотын 1 дүгээр Хаягдал ус хаях, зайлуулах дүгнэлтийн мэдээллийн дагуу 2023 онд унд, ахуйн хэрэглээнд ашигласан 205м³/жил-ийг үндэслэн тооцов.

5. Хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ, төрөл:

Хаягдал усны шинжилгээ хийлгүүлээгүй тул Байгаль орчин аялал жуулчлалын сайд, Барилга хот байгуулалтын сайдын хамтарсан 2019 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдрийн "Хаягдал усанд агуулагдах бохирдуулах бодисын жинг хэмжээг тогтоох тухай" А/816-218 тушаалаар батлагдсан хэмжээг үндэслэн ахуйд ажилчдын тосгон 1.5кг/м³-ээр тооцов.

6. Ус бохирдуулсны төлбөр, тооцоо:

Органик бодис /XXX/ 1.5кг/м³ х 205 м³ жил х 50төг/кг= 15*375 /Арван таван мянга турван зуун далан таван төгрөг/

7. Хууль тогтоомж, дүрэм, журам, норм стандартын талаар зөвлөмж:

- Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн Сайдын 2013 оны А/156 дугаар тушаалаар баталсан "Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам"-ын 2.1.4, 3.6.1 дэх заалтын дагуу хаягдал усны шугам дээр тоолуур суурилуулах
- "Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага MNS 4943:2015" стандартаас давсан бол "Усны тухай" хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2, БОАЖ-ын Сайдын 2019 оны А/635 дугаар тушаалаар баталсан "Ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг шатлан өсгөх хэлбэрээр ногдуулах журам"-ын дагуу нөхөн төлбөр ногдуулахыг анхаарах;

8. Тавигдах шаардлага, цаашид авах арга хэмжээ:

- "Усны тухай" хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.13 дахь заалтад заасны дагуу Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргатай гэрээ байгуулах.
- "Усны тухай" хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь заалтад заасны дагуу Дорноговь

БАТЛАВ
САЙНШАНД СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА
Ч.ТҮВШИНТӨР

2024 оны 08 дугаар сарын 09 ны өдөр

**ХАЯГДАЛ УСЫГ БАЙГАЛЬД ШУУД НИЙЛҮҮЛЖ БАЙГАА
ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДТЭЙ БАЙГУУЛАХ УС БОХИРДУУЛСНЫ
ТӨЛБӨРИЙН ГЭРЭЭ**

2024 оны 08 дугаар сарын 06

Дугаар 01 № 24/С-34 Сайншанд хот

Нэг. Ерөнхий зүйл

Усны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйл, 24.2 дахь хэсэгт заасны дагуу Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын захиргааны 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдрийн 170 дугаар дүгнэлт, Сайншанд сумын Засаг даргын 2024 оны 08 дугаар сарын 09-ны өдрийн А/236 дугаартай хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрлийг үндэслэл болгов.

Нэг талаас ус ашиглуулагчийг төлөөлж Сайншанд сумын Засаг даргын Тамгын газрын Байгаль орчны мэргэжилтэн Нямдорж овогтой Мөнгөнчимэг, нөгөө талаас ус бохирдуулагчийг төлөөлж аймаг, Сайншанд сумын 8 дугаар баг морь барианы урд байрлах 9019077051 тоот улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, 5286301 тоот регистрийн дугаартай "Сайншанд салхин парк" ХХК хуулийн этгээдийг төлөөлж гүйцэтгэх захирал Э.Мягмардорж нар ус бохирдуулсны төлбөр, нөхөн төлбөр төлөх талаар харилцан тохиролцон энэхүү гэрээг 1 /нэг/ жилийн хугацаатай байгуулав.

Хоёр. Гэрээний гол нөхцөл

2.1. Ус бохирдуулагч нь хаягдал усыг Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага" MNS 4943:2015 стандартын норматив шаардлагад нийцүүлэн байгальд шууд нийлүүлнэ.

2.2. Ус бохирдуулагч нь Усны тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хаягдал усны чанарыг энэхүү гэрээний 2.1-д заасан стандартын норматив шаардлагад нийцүүлсэн тохиолдолд ус бохирдуулсны төлбөр, стандартын норматив шаардлагад нийцүүлээгүй тохиолдолд ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг хаягдал усанд агуулагдах бохирдуулах бодисын хэмжээнээс хамааран 2-5 дахин шатлан өсгөх хэлбэрээр тооцож төлнө.

2.3. Төлбөр төлөгч нь Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хаягдал усан дахь бохирдуулах бодист ногдох төлбөр, нөхөн төлбөрийг дараа улирлын эхний сарын 20-ны өдрийн дотор харьяалах татварын албанд төлнө.

2.4. Ус бохирдуулагч нь дараах мэдээллийг улирал тутамд Сав газрын захиргаа, харьяа татварын албанд хүргүүлнэ. Үүнд:

2.3.1. Хаягдал ус нийлүүлдэг хүн, хуулийн этгээдийн нэр; "Сайншанд салхин парк" ХХК

2.3.2. Цэвэрлэх байгууламж болон зөөврийн машинд нийлүүлсэн хаягдал усны хэмжээ;

2.3.3. Байгальд нийлүүлсэн хаягдал усны хэмжээ;

2.3.4. Хаягдал усанд байгаль орчны итгэмжлэгдсэн лабораториор хийлгэсэн шинжилгээний дүн;

2.3.5.Бохирдуулах бодисын ялгарал шилжилтийн системд усны бохирдлын мэдээллийг бүртгүүлнэ;

2.3.5.Ус бохирдуулсны төлбөр төлсөн тайлан.

Гурав. Ус ашиглуулагчийн эрх, үүрэг

3.1.Ус бохирдуулагчийг мэдээ, мэдээлэл, удирдлагаар хангаж, хяналт тавина.

3.2.Усны тухай хуулийн 17.1.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Сав газрын захиргааны дүгнэлтийг үндэслэн Усны тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.4 дэх заалтад заасны дагуу Сум, дүүргийн Засаг дарга нь нутаг дэвсгэртээ хаягдал ус зайлуулах цэг тогтооно;

3.3.Сав газрын захиргаа болон сум дүүргийн Засаг дарга нь хаягдал усыг энэхүү гэрээний 2.1-д заасан стандартын норматив шаардлагад нийцүүлэн цэвэрлэсэн, дахин ашигласан ус бохирдуулагчийг ус бохирдуулсны төлбөрөөс хөнгөлөх, чөлөөлөх жагсаалтыг гаргана.

3.4.Сав газрын захиргаа, сум дүүргийн Засаг дарга нь хаягдал ус хаях, зайлуулах шаардлагыг зөрчсөн ус бохирдуулагчийн хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрлийг цуцална.

Дөрөв.Ус бохирдуулагчийн эрх, үүрэг

4.1.Ус бохирдуулагч нь Сав газрын захиргаанаас мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө авах, хаягдал ус хаях, зайлуулах цэг тогтоолгох, ногдуулсан ус бохирдуулсны төлбөр болон нөхөн төлбөрийн хэмжээг үндэслэлгүй гэж үзвэл дээд шатны байгууллагад гомдол гаргах эрхтэй.

4.2.Ус бохирдуулагч нь үйл ажиллагаандаа энэхүү гэрээг болон холбогдох хууль, тогтоомж, дүрэм, журам, стандарт, норм норматив, ТЭЗҮ, зураг төсөл, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг мөрдөж ажиллана.

4.3.Ус бохирдуулагч нь хаягдал усны эзлэхүүнийг тодорхойлох хэмжих хэрэгсэл (тоолуур)-ийг "Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам"-д заасны дагуу хаягдал усны шугамын гаргалгаан дээр суурилуулах тоолуур нь гаргалгааны шугамын голчтой адил байх бөгөөд мэдрэгчийн хийц нь хаягдал усны найрлагаас хамааран өөрчлөгдөх, эвдрэх, гэмтэх зэрэг эрсдэлээс хамгаалагдсан эд ангиар хийгдсэн байх шаардлагад нийцүүлэн суурилуулна.

Тав.Бусад

5.1.Хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрөл нь энэхүү гэрээний салшгүй хэсэг байна.

5.2.Ус бохирдуулагч нь ус бохирдуулсны төлбөр, нөхөн төлбөрийг хугацаанд нь төлөөгүй бол Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу хариуцлага хүлээнэ.

5.3.Энэхүү гэрээг сунгах, дуусгавар болгох, хүчингүй болгохтой холбоотой асуудлыг 2 тал харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр шийдвэрлэнэ.

5.4.Энэхүү гэрээтэй холбогдон гарсан аливаа маргааныг эвийн журмаар шийдвэрлэхийг эрмэлзэх бөгөөд эс тохиролцвол иргэний журмаар шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

Зургаа.Давагдашгүй хүчин зүйлс

6.1.Ус бохирдуулагч нь давагдашгүй хүчин зүйл /тухайлбал: газар хөдлөлт, үер, гал түймэр, хар салхи, халдварт өвчний тархалт болон байгалийн бусад аюулт үзэгдэл, ажил хаялт гэх мэт/-ийн нөхцөл байдлын улмаас гэрээгээр хүлээсэн үүргээ

биелүүлэх боломжгүй болсон тохиолдолд гэрээний хариуцлагаас /нөхөн төлбөр, торгууль/ чөлөөлөгдөх үндэслэл болно.

6.2. Ус бохирдуулагч нь давагдашгүй хүчин зүйл бий болсныг нотолно.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

Ус ашиглуулагчийг төлөөлж:

.....*Мөнхчимэг*..... /Н.Мөнгөнчимэг/
/Сайншанд сумын Засаг даргын Тамгын
газрын Байгаль орчны мэргэжилтэн /
Хаяг: Сайншанд сум 3-р баг Нутгийн
удирдлагын ордон 112 тоот
Утас: 96747374

Ус бохирдуулагчийг төлөөлж:

.....*Э.Мягмардорж*..... /Э.Мягмардорж/
/Сайншанд салхин парк* ХХК-ний
гүйцэтгэх захирал /
Хаяг: Сайншанд сумын 8 дугаар баг
морь барианы урд
Утас:75050055

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 28161149

Системийн огноо/System Date: 2024.10.24 15:03:14

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	15,375.00 MNT	1.00
/ Арван таван мянга гурван зуун далан таван төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хаан банк		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	5176120446	МТА.ТАТВАР	15,375.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

1241003491593; 5286301; 85017005

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

МОНГОЛЫН ТАТВАРЫН АЛБА

Нэхэмжлэхийн дугаар : 1241003491593

ТАТВАРЫН АЛБА:

атварын алба: Том татвар төлөгчийн газар

атварын дэд алба: Улсын төвлөрсөн

атварын төрөл: 01030722 - Ус бохирдуулсны төлбөр

айлант хугацаа: 2024 - 3

зөвхөн дүн: 15,375.00 ₮

ТАТВАР ТӨЛӨГЧ:

Регистр /ТТД: 5286301 / 2900192703001

Татвар төлөгчийн нэр: САЙНШАНД САЛХИН ПАРК

Нэхэмжлэх үүсгэсэн огноо: 2024-10-18 11:38:51

Төлөх огноо: 2024-10-18 11:38:51

1241003491593

Sainshand Salxin Park LLC			
Requester Name		Request Date	24-10-18
Name		Name	
Title	Signature	Title	Signature
Contact No.		Budget Code	
2nd Approver		1st Approver	
 Erdentugs Bayasgal, CFO Date: 24/10/24		 Myagmarjav Enkhwend, CEO Date:	

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 9.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

Байгаль орчин, ажил жуурагчдын сайдын
2018 оны 02 сарын 02-ны өдрийн А/21 дугаар
тушаалын 1 дүгээр хавсралт

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДАЛ ХАЯГДЛЫН ДАГААХ БИЧИГ

№ 01/248

Дагалдах бичгийн дугаар

шаардлагатай тохиолдолд илгээлт хуудас хэрэглэнэ

1. Үүсгэгчийн талаарх мэдээлэл:
Аюултай хог хаягдал үүсгэгчийн бүртгэлийн дугаар: *Vestas Mongolia ХХК*
Аюултай хог хаягдал үүсгэгч байгууллагын нэр:

2. Аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгсөн:
Овог нэр: *Х0600* Албан тушаалтан: _____ Гарын үсэг: _____ Огноо: 2024 он 08 сар 13 өдөр

3. Тээвэрлэгчийн талаарх мэдээлэл:
1/ Тээврийн хэрэгсэлийн улсын дугаар: *18-14УБМ* Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар: *0570022*

4. Аюултай хог хаягдлын талаарх мэдээлэл:

	Аюултай хог хаягдлын нэр	Аюулын ангилалын зэрэглэл	Савлагаа ны бүлэг	Савны		Хэмжээ	Нэгж /кг Эсвэл/ ш	Аюултай хог хаягдлын код
				дугаар	Төрөл			
1	<i>Арьс нэвтрүүлэгч</i>	X				626	кг	150119
2	<i>Төмөр хуучир</i>	X				168	кг	150118
3	<i>Хөвдөр</i>	X				21	кг	150119
4								

3. Тээвэрлэх үед анзаарах нэмэлт шаардлага, мэдээлэл:
Овог нэр: Б.Орлов

5. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан тээвэрлэгч:
Түмэн Эгшинг ХХК

1. Овог нэр: *Б.Орлов* Гарын үсэг: *Орлов* Огноо: 2024 он 08 сар 13 өдөр

6. Үл зохицол: *ууч*

8. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авагчийн талаарх мэдээлэл:
Аж ахуйн нэгжийн нэр: ТҮМЭН ЭГШИНГ ХХК
Түмэн эгшинг ХХК бүртгэлийн дугаар: -000022
Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан:
Овог нэр: Түмэн эгшинг ХХК Албан тушаал: _____ Гарын үсэг: _____ Огноо: 2024 он 08 сар 13 өдөр

Sainshand Salkhin
Park LLC

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 10.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

ХИЙМЭЛ ШУВУУНЫ ҮҮР ХИЙЖ ГҮЙЦЭТГЭСЭН ТАЙЛАН

2024 оны Хаврын шувууны судалгааны ажлаар нийт 3ш хиймэл шувууны үүрээс 2ш-г нь шувуу огт үүрлээгүй тул шилжүүлэн суулгах зөвлөмж ирүүлсэн. Үүний дагуу 2024.10.23-ны өдөр Шувуу судлаачийн заасан байршилд, аргачлалын дагуу нэмэлт 2ш хиймэл шувууны үүр байрлуулав.

Нийт 5ш шувууны үүртэй болсон ба доор байршилыг харуулав.

№ 1. Хиймэл үүр. Заг, хармагт дов сондуул бүхий амьдрах орчин,

Үүрний солбицол GPS - 001 (N- 44.60307, E-110.15129).

№ 2. Хиймэл үүр. Хармагт дов сондуул бүхий амьдрах орчин ,

Үүрний солбицол GPS - 002 (N- 44.34878, E-109.97173).

№ 3. Хиймэл үүр. Заган ой, элст хөндий бүхий амьдрах орчин,

Үүрний солбицол GPS - 003 (N- 44.36528, E-109.91921).

№4 Хиймэл үүр. GPS (N- 44.581630°, E- 110.171584°)

Энэ үүр нь Хамрын хийд явах төв зам дагуу Хиймэл үүр №1-ээс 3км зайтай заган ойн амьдрах орчныг түшиглэн байршуулав.

Зураг 1. Хиймэл үүр №4

№5 Хиймэл үүр. GPS (N- 44.551838°, E- 110.135277°)

Энэ үүр нь Зүүнбаянгаас зүүн хойш 10км зайтай, №4 дэх хиймэл үүрнээс баруун урд зүгт 4 км зайтай заган ойн захад байршуулав.

Зураг 2. Хийсгэл үүр №5

Зураг 3. Нийт 5м үүрийн байрилын зураг

Тайлан бэлтгэсэн: ХАВБОХМ

/Э.Галмандах/

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 11.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

Sainshand Salkhin
Park LLC

Сайншанд Салхин Парк ХХК

Утас: +976-77050055; И-мэйл: info@sainshandwindpark.mn
Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 25-р хороо, 13-р хороолол-13374
Манлайбаатар Дамдинсүрэнгийн гудамж, 83/1-р байр
UB Tower Plus Office – 1309 тоот

Огноо: 2024.10.22

№ 24/L-106

Улаанбаатар

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН ГАЗАРТ

Хүсэлт гаргах тухай

Манай компанийн үйл ажиллагааны явцад шувуу сэнсэнд цохиулж эндсэн тохиолдол бүртгэгдсэн. Манай байгууллагад хуулийн дагуу амьтны аймагт учруулсан нөхөн төлбөр төлөх нэхэмжлэлийг ирүүлж өгнө үү.

Хавсралтаар үйл ажиллагааны үед эндсэн шувууны бүртгэлийг хавсаргав.

Жич: Хувийг ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН АЯЛАЛ, ЖУУЛЧЛАЛЫН ГАЗАРТ хүргүүлэв.

ХҮНДЭТГЭСЭН,

ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

Э.МЯГМАРДОРЖ

Сайтанда Силхон Парк Компанийн үйлчилгээний талбайд гэнэтэй болон үзсэн шуугууны бүртгэл

2024.10.16

Э/д	Гарсан орон зөрчил	Огноо	Шалтгаан	Авсан арга хэмжээ
1	СТГ№ 04-ийн талбайд Нэгэн шонгор үзсэн	2024.08.13	СТГ№ 04-ийн талбайд нүүдэллэх ааж байх замдаа сэнсэнд холнуулах үзсэн	Шуугуу СТГ-н талбайгаас гаргах, буцаж устгах
2	СТГ№ 05-ийн талбайд Нэгэн шонгор үзсэн	2024.08.16	СТГ№ 05-ийн талбайд нүүдэллэх ааж байх замдаа сэнсэнд холнуулах үзсэн	Шуугуу СТГ-н талбайгаас гаргах, буцаж устгах
3	СТГ№ 07-ийн талбайд Сохор аяа үзсэн	2024.08.26	СТГ№ 07-ийн талбайд нүүдэллэх ааж байх замдаа сэнсэнд холнуулах үзсэн	Шуугуу СТГ-н талбайгаас гаргах, буцаж устгах
4	СТГ№ 09-ийн талбайд Нэгэн шонгор үзсэн	2024.08.28	СТГ№ 09-ийн талбайд нүүдэллэх ааж байх замдаа сэнсэнд холнуулах үзсэн	Шуугуу СТГ-н талбайгаас гаргах, буцаж устгах

Бүртгэсэн: ХАББООМ

Э.Галнандан

ХЭСЭГ 1 – ОСОЛ АВААРЫГ АНХЛАН ТАЙЛАГНАХ МАЯГТ

12 ЦАГИЙН ДОТОР МЭДЭЭЛНЭ

1. Дмх гэдэгдсэн өдөр	2. Болсон газар	3. Бойршилгүй талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл	4. Нэмэлт мэдээлэл
2024.08.13	СТГ-ын талбай	СТГ№04 ойролцоо	

ОСОЛ ЗӨРЧЛИЙН АНГИЛАЛ

Шувуу/амьтан үхсэн Ургамал/ хөрс гэмтсэн Асгаралт Осол долоон тикнөвдөл

ОСЛЫН ТАЛААРХ ТАЙЛБАР

Тайлбар:
2024.08.13-ны өдөр 15:10 цагийн үед СТГ-н зам дагуу үзлэг хийх үед СТГ№04-ийн ойролцоо үхсэн шувуу олдсон.

Зураг:

Цаг агаарын нөхцөл:
Цэлмэг, тогтуун

Мэдээлсэн: Э.Галмандах

2024.08.13

Нэр:

Огноо:

Гарын үсэг:

Бүртгэсэн: Э.Галмандах

2024.08.13

Нэр:

Огноо:

Гарын үсэг:

ХЭСЭГ 1 – ОСОЛ АВААРЫГ АНХЛАН ТАЙЛАГНАХ МАЯГТ

12 ЦАГИЙН ДОТОР МЭДЭЭЛНЭ

1. Аж мэдээлсэн өнөө	2. Болсон газар	3. Байршилтайн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл	4. Нэмэлт мэдээлэл
2024.08.16	СТГ-ын талбай	СТГ№05 ойролцоо	

ОСОЛ ЗӨРЧЛИЙН АНГИЛАЛ

Шувуу/амьтан үхсэн Ургамал/хорь тэмтэн Асгаралт Осод дихсон тохиолол

ОСЛЫН ТАЛААРХ ТАЙЛБАР

Тайлбар:

2024.08.15-ны өдөр 19:50 цагийн үед ээлж солилцохоор станц руу явах замд СТГ№5-ын ойролцоо үхсэн шувууны цогцос олдсон. Үхээд удаагүй шинжтэй байсан бөгөөд замаас холдуулж булсан.

Зураг:

Цаг агаарын нөхцөл:

Цэлмэг салхи багатай

Мэдээлсэн: Б.Жавхлан

Нэр:

2024.08.16

Огноо:

Гарын үсэг:

Бүртгэсэн: Э.Галмандах

Нэр:

2024.08.16

Огноо:

Гарын үсэг:

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ОСОД АВААРЫГ ТАЙЛАГНАХ МАЯГТ

ХЭСЭГ 1 – ОСОЛ АВААРЫГ АНХЛАН ТАЙЛАГНАХ МАЯГТ

12 ЦАГИЙН ДОТОР МЭДЭЭЛЭЭ

1. Анх мэдээлсэн өгнөө	2. Болсон өмөр	3. Байршилтайг талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл	4. Нэмэлт мэдээлэл
2024.08.26	СТГ-ын талбай	СТГ№07 ойролцоо	

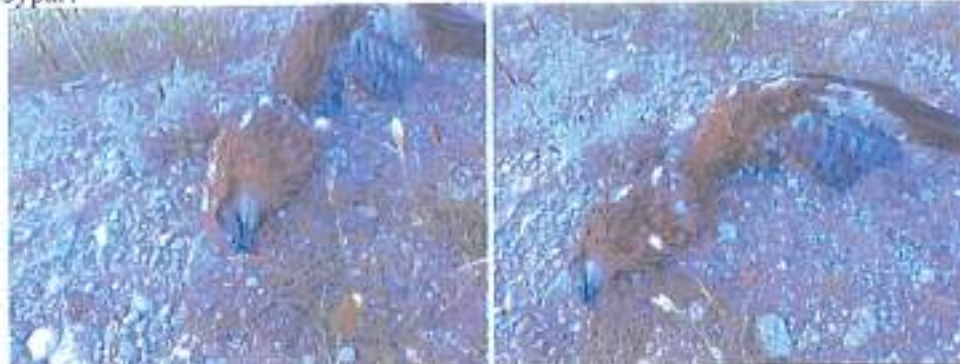
ОСОЛ ЗӨРЧЛИЙН АНГИЛАЛ

Шувуу/амьтан үхсэн Ургамал/ хөрс гэмтсэн Асгаралт Осолд дөхсөн тохиолдол

ОСНЫ ТАЛААРХ ТАЙЛБАР

Тайлбар:
2024.08.26-ны өдөр СТГ-07-д үзлэг хийх үед "Сохор элээ" шувуу үхсэн байсныг олж мэдэн мэдээлсэн. Шувуу нь СТГ№7-н шатны доор үхсэн байдалтай байсан.

Зураг:

Цаг агаарын нөхцөл:
Цэлмэг салхи багатай

Мэдээлсэн: Б.Эрдэнэчулуун
Нэр:

2024.08.26
Огноо:

Гарын үсэг:

Бүртгэсэн: Э.Галмандах
Нэр:

2024.08.28
Огноо:

Гарын үсэг:

ХЭСЭГ 1 – ОСОЛ АВААРЫГ АНХЛАН ТАЙЛАГНАХ МАЯГТ

12 ЦАГИЙН ДОТОР МЭДЭЭЛНЭ

1. Аж мэдээлсэн өдөр	2. Болсон газар	3. Бааршиллын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл	4. Нэмэлт мэдээлэл
2024.08.28	СТГ-ын талбай	СТГ№09 ойролцоо	

ОСОЛ ЗӨРЧЛИЙН АНГИЛАЛ

Шувуу/амьтан үхсэн
 Ургамал/ хөрс гэмтсэн
 Асгаралт
 Осолд дохсон тохиолдол

ОСЛЫН ТАЛААРХ ТАЙЛБАР

Тайлбар:
2024.08.28-ны өдөр СТГ-н зам дагуу үзлэг хийх үед Начин Шонхор шувуу СТГ№09-ийн ойролцоо үхсэн байдалтай олдсон.

Зураг:

Цаг агаарын нөхцөл:
Цэлмэг салхи багатай

Мэдээлсэн: Э.Галмандах

2024.08.28

Нэр:

Огноо:

Гарын үсэг:

Бүртгэсэн: Э.Галмандах

2024.08.28

Нэр:

Огноо:

Гарын үсэг:

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 12.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

"МОН ГАЗАР ЭКОЛОГИ" ХХК

Байгаль орчинд нэмэлтэй байллын зэрэгцээхэн үйлдэл,
экологийн мэдээллийн байгууллага

Гончигсумлаа БОЛДБАЯ
beldbayar.mongazar@gmail.com
Мон Газар Экологи ХХК
Байгаль орчны Нөлөөлл

ШУВУУНЫ СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ТАЙЛАН

(Хавар, намрын нуудлийн үе)

**"САЙНШАНД САЛХИН ПАРК" ХХК
"САЙНШАНД САЛХИН ПАРК" ТӨСӨЛ**

Demoiselle Crane (Crus virgo)

ТАЙЛАГТНИЙН АГУУЛГА

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	3
ХҮСНЭГТНИЙН ЖАГСААЛТ	3
ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ	3
ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ	3
БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТӨВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	5
1.1. Төслийн нэр	5
1.2. Төслийн зорилго	5
1.3. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл	5
1.4. Төслийн байршил	5
1.5. Төслийн хүчин чадлаа	6
БҮЛЭГ 2. ШУВУУНЫ СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА	7
2.1. Судалгааны ажлын зорилго, зорилт	8
2.2. Судалгааны төлбөр ба хугацаа	8
БҮЛЭГ 3. ХАРУУН САЙТАЙ ЦЭГЭН СУДАЛГАА	10
3.1. Судалгааны аргачлал	10
3.2. Үр дүн	11
3.2.1. Шувууны тэр толгой	11
3.2.2. Шувуудын өдрийн идэвхжил	12
3.2.3. Шувуудын нисэлтийн өндөр	13
3.2.4. Шувуудын нисэлтийн чиглэл	14
3.3. Дүгнэлт	15
3.4. Зөвлөмж	15
БҮЛЭГ 4. ХАВРЫН ЦУУДЛИЙН СУДАЛГАА	16
4.1. Судалгааны аргачлал	16
4.2. Үр дүн	16
4.3. Дүгнэлт	18
4.4. Зөвлөмж	18
БҮЛЭГ 5. ҮРЖЛИЙН ШУВУУНЫ СУДАЛГАА	19
5.1. Судалгааны аргачлал	19
5.2. Үр дүн	19
5.3. Дүгнэлт	21
5.4. Зөвлөмж	21
БҮЛЭГ 6. ЗЭМ ИДРҮҮЛЭХ СУДАЛГАА	22
6.1. Судалгааны аргачлал	22
6.2. Үр дүн	22
6.3. Дүгнэлт	25
6.4. Зөвлөмж	25
БҮЛЭГ 7. ХИЙМЭЛ ҮҮРНИЙ МОНИТОРИНГ	27
7.1. Үр дүн	27
7.2. Дүгнэлт	28
7.3. Зөвлөмж	28
БРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ	31
АПИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ	33

ЗҮРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байршилны зураг.....	5
Зураг 2. Судалгааны талбайн агаар сэнсэрсэн зураг.....	6
Зураг 3. Хэлтсийн судалгааны ажла хийсэн захилал – улаан зурагсаар 5-р сөрд хийсэн судалгааны маршрут, хөх зурагсаар 9-р сөрд хийсэн судалгааны маршруттай алэрхийлээ.....	9
Зураг 4. Сайншанд салхин паркийн урд талаас харатгах байдал.....	9
Зураг 5. Харууц сайтай мониторинг цэгүүдийн байршил.....	10
Зураг 6. ССП-ын судалгааны талбайд өндөслөдөг зарим шувууд.....	20
Зураг 7. Судалгааны талбайд илрүүлсэн идэвхтэй ба идэвхгүй үүрний байршил.....	21
Зураг 8. Салхин паркийн зүүн урд талаас харатгах байдал.....	22
Зураг 9. Өндөр хүчдэлийн шугам дагуу эндсэн шувуудын хайх загвар.....	22
Зураг 10. Салхин парк орчим эндсэн Нөмрөг тас шувууны зураг, солбицол.....	23
Зураг 11. Салхин парк орчим эндсэн Нөмрөг тас шувууны зураг, солбицол.....	24
Зураг 13. Шувуудын хиймэл үүр (№ 2 болон 3)-нд ажиглалт хийж буй байдал.....	28

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Идэвхтэй ба идэвхгүй үүрний мэдрэлэл (N/A – Шалгах бөгөөмжгүй).....	19
--	----

ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ

График 1. Харууц цаг дээрх дээрээс бүртгэгдсэн шувуудын тохиолдлын хувь.....	11
График 2. Судалгааны талбайд хамгийн их тоогоор бүртгэгдсэн шувууд.....	12
График 3. Шувуудын өдөрийн идэвхжил (шагаар).....	13
График 4. Судалгааны талбайд бүртгэгдсэн доминант зүйл шувуудын инсексийн дундаж өндөр. Улаан өнгөөр сэнсэнд цохилдох эрсдэлтэй бүсийг тодруулав. Энэ бүсэд сэнсний дэлбээн үзүүрээс дээш, доош 5 м тэмцж тээгдөдөг (40-140 м).....	14
График 5. Судалгааны талбайд бүртгэгдсэн шувуудын инсексийн чиглэл.....	14
График 6. (а) Уг салхин парк орчим бүртгэгдсэн шувуудын экологийн статус, (b) Ангилал зүйн багийн харьцаа. Тайлбар: PM – Дайрм өмнөраег, RB – Суурин үрждэг, BV – Зүүдлийн үрждэг.....	16
График 7. Ялгаатай амьдрах орчин дахь шувуудын зүйлийн төл.....	17

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

ХАВСРАЛТ 1. Сайншанд салхин паркид бүртгэгдсэн шувуудын жагсаалт /2024 он/.....	34
ХАВСРАЛТ 2. Харууц сайтай цэгээс ажиглагдсан шувууд болон өндөршил /2024 он/.....	39
ХАВСРАЛТ 3. Харууц сайтай цэгэн судалгааны цагийн хуваарь.....	40
ХАВСРАЛТ 4. Эрсдлийн үнэлгээгээх тодорхойлогдсон зорилготой зүйлийн шувууд.....	41

ОРШИЛ

Шулууны судалгааны ажлын гол зорилго нь Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Орген сумдын нутаг дэвсгэрт хэрэглүүж буй "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн "Сайншанд салхин парк" төслөөс шулууны зүйлийн бүрдлийг шингэлэн гэгтгөх, шукуудад үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг үнэлж, нөлөөллийг бууруулах, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж боловсруулах юм.

"Сайншанд салхин парк" ХХК хүсэлт гаргаснаар тус компанитай байгуулсан ажил гүйцэтгэх гэрээг үндэслэн "Сайншанд салхин парк" төслийн Шулууны судалгааны ажлын "Мон газар экологи" ХХК нь 2024 олд хийж гүйцэтгэв. Тус шулууны судалгааны ажлын хүрээнд дараах судалгааны ажлуудыг Сайншанд салхин пархад хийж гүйцэтгэв

- Шулууны зүйлийн жагсаалтыг шинэчлэх
- Харуун сайтай цэгэн судалгаа
- Хаврын пүүшлийн судалгаа
- Үржлийн шулууны судалгаа
- Эм идрүүлэх судалгаа
- Хиймэл үүрнэй мониторинг
- Эрдэлийн үнэлгээ хийх зэрэг болно.

Тус төслийн 2024 оны Шулууны судалгааны ажлыг гүйцэтгэхэд "Мон Газар Экологи" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал докторант Г.Болдбаяр, шулуу судлаач доктор Д.Мдрбэл, магистр Б. Эрдэнэхүү, Н. Итгэлт нарын гишүүдтэй судалгааны баг оролцож ажилласан болно. Судалгааны ажлын хэргийг судалгаа, шинжилгээний ажлыг 2024.05.19-13, 2024.09.05-08 өдрүүдэд нийт 2 удаагийн 8 өдрийн хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн болно. Судалгааны ажлын тайлангийн суурин боловсруулалтын үе шатанд өмнөх судалгааны тайлангийн үр дүнтэй хэрэглүүлэн дүн шинжилгээ хийж, хэргийн судалгааны үед цуглуулсан мэдээ материалыг боловсруулах нэгтгэх зэрэг ажлууд хийгдсэн бөгөөд орж зайн боловсруулалтыг Google Earth програм, газарзүйн мэдээллийн системийн ArcGIS 10.4 програм хангамжийг ашиглан гүйцэтгэж.

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн нэр

"Сайншанд салхин парк" төсөл

1.2. Төслийн зорилго

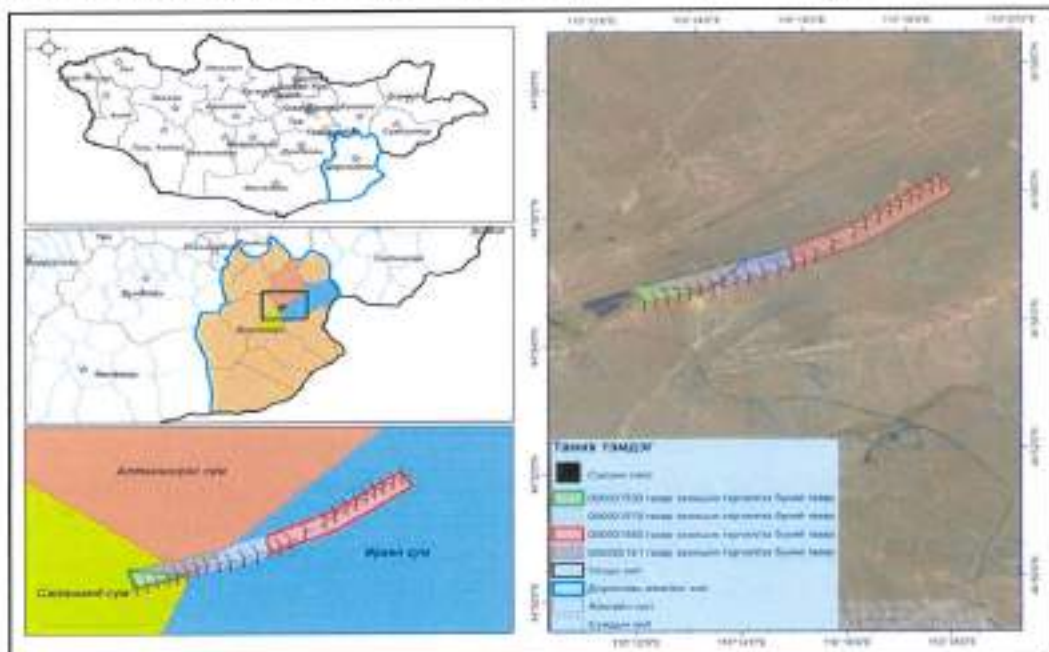
Салхин цахилгаан станцыг ашигласнаар эрчим хүчний чадлын коэффициентыг дээшлүүлэх, цахилгаан дамжуулах сүлжээний дамжуулах чадварыг нэмэгдүүлэх, эрчим хүчний алдагдлыг бууруулах, хүчдэлийн хэмжээг тогтворжуулах зэргээр сүлжээний горим, үр ашгийг дээшлүүлсэн чухал ач холбогдолтой төсөл юм.

1.3. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл

<i>Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр</i>	"Сайншанд салхин парк" ХХК
<i>Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ дугаар</i>	9019077051
<i>Регистрийн дугаар</i>	5286301
<i>Хаяг</i>	Улаанбаатар хот-14210, Сүхбаатар дүүргийн 1-р хороо, Жамъянсүрэнгийн гудамж 18/2, "Мэру Гауэр цамхаг", 3-р давхар, 306 тоот
<i>Холбоо барих</i>	75050055, 99111228, 99032309

1.4. Төслийн байршил

Төслийн талбай нь Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутагт орших бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 460 км, Замын-Үүд сумаас баруун хойд зүгт 232 км, Сайншанд сумын төвөөс зүүн урагш 5 км зайд Улаанголгойн хөндий хэмээх газарт нийт 486.5 га газрыг хамрах бөгөөд баруунаас зүүн тийш цуваа хэлбэрээр байрлана.

Зураг 1. Төслийн талбайн байршилын зураг

Зураг 2. Судалгааны талбайн агаар сансарын зураг

1.5. Төслийн хүчин чадал

Сайншанд салхин парк нь сэргээгдэх эрчим хүчийг салхины хүчээр үйлдвэрлэснээр жилд 107.3 мянга айл өрхийн цахилгаан хэрэглээг хангаж байгаа бөгөөд нүүрсээр ажилладаг цахилгаан болон дулааны эрчим хүчний үйлдвэрлэлээс жилд ялгарах байсан 222.64 мян.тн CO_2 -ын ялгаруулалтыг бууруулах, 1.97 сая.м³ цэвэр ус, 78572 тн нүүрсний хэрэглээг хэмнэж байна. Салхин парк нь Дани улсын Vestas V110 маркийн тус бүр 2.2 МВт-ын 25 ш салхин турбин генератор суурилуулсан бөгөөд нийт 55 МВт-ын хүчин чадалтайгаар ажиллаж, жилд 233.5 сая кВт.цаг эрчим хүчийг үйлдвэрлэж, 201.6 сая кВт.цаг эрчим хүчийг төвийн бүсийн эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээнд нийлүүлж байна. Салхин цахилгаан станцын үндсэн болон туслах барилга байгууламжид тус бүр нь 2.2МВт хүчин чадалтай 25 ширхэг салхин турбин генераторын иж бүрдэл байгууламж, салхин турбин генератор хооронд болон "Шанд" дэд станцыг холбосон 35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын "Шанд" дэд станцын иж бүрдэл тоног төхөөрөмж, 110кВ-ын ил хуваарилах байгууламжийн иж бүрдэл, 110/35/10 кВ-ын "Сайншанд" дэд станцыг "Шанд" дэд станцтай холбосон шилэн кабель бүхий аянгийн тросстой 6.3 км урттай 110 кВ-ын хос хэлхээт цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, 110/35/10 кВ-ын Сайншанд дэд станцын өргөтгөл барилга, цахилгааны болон удирдлагын барилга байгууламжаас бүрдэнэ. Салхин паркийн тоног төхөөрөмжүүдийг ажиллуулах, ашиглалтын үед турбиныг хянах, засварлах зорилгоор 4 м өргөн, 10.9 км урт сайжруулсан шороон замыг салхин турбин генераторын дагууд тавьсан. Салхин цахилгаан станцад нийт 19 хүн 2 ээлжээр тогтмол ажиллаж байна.

БҮЛЭГ 2. ШУВУУНЫ СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

"Сайншанд Салхин Парк" төсөл нь Дорноговь аймгийн Сайншанд хотоос зүүн хойш 6.0 км зайд Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанцвирлэ, Өртөн сумдын нутагт орших байрлах бөгөөд өнөөдөр 25 өлхийн хэмжээтэй, 55 МЭ хүчин чадалтай. Уг салхин парк нь нийт 09 мянга гаруй орхныг цахилгаан эрчим хүчээр хангах зорилготойгоор 2018 оны хоёрдугаар хагаст ашиглалтад оржээ.

Уг төсөл хэрэгжтэй эхлэхээс өмнө бүрэл Салхин парк баригдахын өмнөх шувууны судалгааг "Монлис" ХХК (2015) шувуудын нүүдэл, үржил, овоолсонгийн үеийг хамруулан гүйцэтгэжээ. Бидний мониторинг судалгаа нь өмнөх судалгаанд 2020-2023 онд ашигласан аргагүй, түүнд эн "Шотландын Байгалийн Дэ" (2014) – өс нэгтгэн гаргасан судалгаанд аргагүйг тулгуурлав. Уг тайланг холбогдох үндэсний бэлдэл олон улсын түвшинд хэрэглэж буй хууль дүрмэд хийдүүлэн бичсэн бэлдэл энд дурдсан зөвлөмжүүд нь шинжлэх ухааны судалгааны үр дүн, олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн зөвлөмжид тулгуурласан бэлдэл.

Одоогоор 141 зүйлийн шувуу уг салхин парсад бүртгэсэн бөгөөд үүний 70 гаруй хувь нь айрыг өнгөрдөг нүүдлийн шувууд байна. Судалгааны талбайд тохиолдсон байдлаар үндэсний бэлдэл олон улсын хоёрдугаар зэргийг үндэслэн хамгааллын өндөр зэрэглэл бүхий хоёр зөрчилт зүйлийг тодорхойлав. Үүнд: Шилний сар, Сохор эгтэ хэмээх шувууд багтана. Мах идэж шувууд нь судалгааны талбайд орших ухаа толгодоос дээш хөөрсөн бөгөөд урсгалын агаарыг ашиглан дээшлэн дээшлүүлжээ хэвч нисч байгаа нь сэтгэлд шилжих эрдэмтэй байдаг (Monlis 2015). Монгол орны цөөрхөг хээр болон цөөл тохиолдох Монгол нөсгүүр нь устсан бэлдэл идээшил нутгийн хооронд нар жаргах үеийг үндэслэн тийнхэн хэсгээрлагдмал нутаг олноор сүрэгсэн өндөр ба тэдний үй олноор өдөргөөн нутагсын утас мөргөн идсэн тохиолдлыг цөөнгүй бүртгэжээ (Нямбалр яар, 2016, Гомбобаатар 2013). Судалгааны талбайд мах идэж шувуудын гурвал ажилд болон чингүүдийн хоолойн, сохдой өсгөх бөөлөг, цагаан зөрлийн сүрэг бидний судалгааны явцад цөөнгүй тохиолдов.

Сайншанд салхин парк нь хуурай цөөрхөг хээрийн экосистемд багтах учраас салхин парк орчмын уст цэгүүд гэж цөөн тооны худаг. Сайншанд хуган цэвэрлэх байгууламжуулаас бүрдэнэ. Энд орших хоёр цэвэрлэх байгууламж нь шувуудын нүүдлийн үсдээ амрах, өмчлөхөө зусгах гаатай орчинг бүрдүүлэнэ. Салхин саяаас урсгал армаг тармаг уртасан хайлаас мөдод нь үндэсний хэмжээнд бэлдэл олон улсад хамгааллын өндөр ач холбогдолтой мах идэж шувуудын үүрэхэд тохиромжтой орчин болдог.

2.1. Судалгааны ажлын торилго, зорилго:

Судалгааны үндсэн зорилго нь Сайшианд Салхин Парк (ССП)-аас шувуудад үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг үнэлж, нөлөөллийг бууруулах, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж боловсруулах юм. Уг зорилгоддоо хүрэхийн тулд дараах зорилгуудад үндэслэв. Үүнд:

- Судалгааны үр дүнд тулгуурлан ССП-д бүртгэсэн шувуудын зүйлийн жагсаалтыг шинэчлэх;
- Судалгааны талбайд тохиолдох шувуудын тархалт, байршил, шислтийн хэв хаялгийг харууц сайтай цэвэр судалгаагаар үнэлэх;
- Хаврын нүүдлийн болон үржлийн шувуудыг судалгааг гүйцэтгэх;
- Эзэм нэрлүүлэх судалгааг явуулах;
- Хиймэл үүрний мониторинг
- Салхин сэнэнээс шувуудад үзүүлэх шууд бая шууд бус нөлөөллийг тогтоох;
- Шувуудыг хамгаалах зөвлөмжийг боловсруулах зэрэг багтана.

2.2. Судалгааны талбайн тн хувьцаа:

Судалгааны талбайд тохиолдох шувуудын амьдрах орчинд иелэрхэн хээр тал зинхнэх боггод армаг тармаг хайлаас, харгана, буйлс, хармаг хэрэг бутлаг ургамлууд, нам ухья тэнхөд, тэдгээрийг хэрчсэн хөндий, сайр, түүнчлэн цэвэрлэх байгууламжийн задгай усг талбай зэрэг орно (Зураг 4). Салхин сэнэнээс уранш орших хайлаас модод нь олон шувууны үүрлэхэд тохиромжтой амьдхир орчин бөгөөд энэ Идлэг шонхор, Шилний өөр, Сохор элээ зэрэг бий.

Судалгааны талбайд үүрлэсэн мах ишлэл шувуудын үндсэн төрлөл амьтдаас дурдвал олон төрлийн цох, хониг гүрнэл, чичүүлийн колони зэрэг бий. Түүнчлэн, Идлэг шонхор нь зарим зүйлийн шувуудыг голлон ангуучлан хооллодог. Тэдгээрт Монгол болжмор, Эвэрт билжмор, Монгол нөггруу зэрэг орох (Гомбобаатар 2013) ба энэ зүйлийн шувууд салхин сэнэ орчимд элбэг тохиолдоно (Montis 2015).

Салхин сэнэ орчимд ургасаг харгана, буйлс, хармаг хэрэг бутлаг ургамлууд нь нүүдлийн болон үршилийн ажиг шувуудын тохиромжтой амьдрах орчин болдог. Харин задгай хээрт газар дээр үүрлэдэг Монгол нөггруу, Дорнын хиээт, Заван хиээт зэрэг шувуудын үүрлэх орчин юм.

Бид уг судалгааг 2024 оны 5-р сарын 10-13 болон 9-р сарыг 05-08-ний өдрүүдэд нийт найм хоногийн туршид хийж гүйцэтгэв (Зураг 3). Энэ үе нь нүүдлийн үе, үржлийн дунд үе гэдэг давхцна.

Зураг 3. Хээрийн судалгааны ажил хийсэн замнал – улаан зураасаар 5-р сард хийсэн судалгааны маршрут, хөх зураасаар 9-р сард хийсэн судалгааны маршрутыг илэрхийлэв.

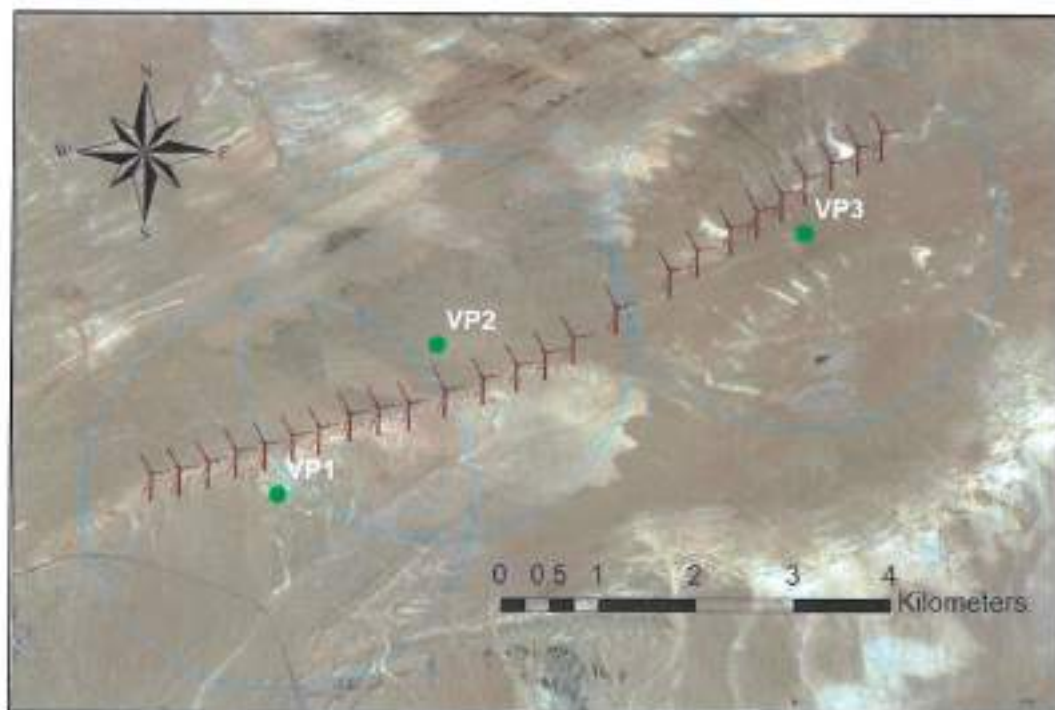
Зураг 4. Сайншанд салхин паркийн урд талаас харагдах байдал

Энэ зурагт цав толгод, гуу жалганд хайлаас мод ургадаг (4-р зураг). Хайлаас мод нь говийн бүс нутагт шувуудын үүрлэх, өндөглөх таатай орчин бүрдүүлэн улмаар зарим зүйл шувуудад нүүдлийн үедээ амрах тохиромжтой орчин болж өгдөг. Хайлаас мод нь гол нштэй титэм саглагар шүхэр хэлбэртэй мод. Манай орны байгаль цаг уурт зохицон ургаж чадах тэсвэртэй, эрс тэс хуурай газар ургах чадвар сайтай, бут хэлбэрийн ургамал юм.

Энэ жилийн хавар цаг агаар салхи шуурга ихтэй байсан ч намрын судалгааны үед цаг агаар тогтуун, хур бороо ихтэй, ургамлын гарц сайн байлаа.

БҮЛЭГ 3. ХАРУУЦ САЙТАЙ ЦЭГЭН СУДАЛГАА

Харууц сайтай цэгэн судалгаа нь төслийн талбайд тохиолдох шувуудын тархац, нисэлтийн хэв маягийг үнэлэх зорилготой (SNH 2014). Бид 2024 оны 5-р сарын 10-13 болон 9-р сарын 5-8 ний өдрүүдэд нийт найман өдрийн туршид гурван цэгт ажиглалт судалгааг гүйцэтгэв (Зураг 5).

Зураг 5. Харууц сайтан мониторинг цэгүүдийн байршил

Эдгээр харууц сайтай цэг нь бүх салхин сэнсний эргэн тойронд нисэх шувуудыг ажиглах зорилготой ба ялангуяа зорилтот зүйлийн сэнсэнд цохиулах эрсдэлийг илрүүлэх зориулалттай. Цэнхэр зураасаар ажиглалтын цэг бүрийн ажиглалтын радиусыг илэрхийлэв.

3.1. Судалгааны аргачлал

Бид Шотландын Байгалийн Өв (2014)-өөс зөвлөсөн салхин сэнс орчимд гүйцэтгэх шувууны судалгааны аргачлалыг дагаж уг судалгааг гүйцэтгэв. Зай холдох тусам ажиглагчийн илрүүлэх чадвар буурдаг учраас бид өмнөх судалгаанд сонгосон ажиглалтын цэгүүдтэй адил дахин давтан ажиглав. Эдгээр сонгосон цэгүүд нь бүх салхин сэнсийг хамруулан, тэдгээрийн ойролцоо нисэж буй шувуудыг ажиглах зорилготой. Ажиглалтын цэгээс хоёр километр тойрогт 360 градусын хүрээнд цагийн давтамжтайгаар 3 тохиолдох шувуудыг бүртгэв (Хавсралт 3). Шөнний идэвхтэй болон шөнний цагаар нүүдэллэдэг шувуудыг үдшний бүрэнхийгээс эхлэн сонсож дугаар нь бүртгэв. Сонгосон ажиглалтын цэгүүдийн байршлыг доор үзүүлэв. Үүнд:

1. **VP1 буюу эхний харууц сайтай цэг** нь N 44.907516°, E 110.226453° солбицолд CC5-аас урагш 500 м зайнд байрлах бөгөөд CC1 - CC10, тэдгээрийн эргэн тойрны талбайг хянах зорилготой.
2. **VP2 буюу хоёрдугаар харууц сайтай цэг** нь N 44.920384°, E 110.248181° солбицолд, CC11-ээс хойд зүгт тал хээрийн өндөрлөг хэсэгт байрлана. Энэ цэг нь CC10 - CC17, тэдгээрийн эргэн тойрны задгай хээрийг ажиглах зорилготой.

3. **VP3 буюу гуравдугаар харууц сайтай цэг** нь N 44.928495°, E 110.296629° солбицолд, CC21-ээс урд зүгт байрлах ба CC16 - CC25, эргэн тойрны задгай хээрийг ажиглах зорилготой.

Харууц сайтай цэгэн судалгаагаар шувуудын стандарт өгөгдлийг хүснэгтэд бичиж тэмдэглэв. Үүнд:

- Зүйлийн нэр, бодгалийн тоо, нас, хүйс
- Шувуутай ойр орших салхин сэнс, түүнээс шувуу хүртэлх зай
- Ажигласан цаг
- Шувуу хүртэлх өнцөг, нисэлтийн өндөр
- Шүхэрлэх нисэлт, ангуучлах, идэш тэжээл булаалдах гэх мэт зан төрхийн мэдээлэл зэрэг орно.

Шувуудыг хээрийн нөхцөлд таньж тодорхойлохдоо таних гарын авлагуудыг ашиглав (Gombobaatar & Leahy 2019, Svensson et al. 2009). Шувуудын нисэлтийн өндрийг барагцаалахдаа сэнсний цамхаг (92м) болон далбаатай (45м) харьцуулж, түүнчлэн ArcGIS програм дээр урьдчилан тодорхойлсон хэмжилтийн мэдээллийг ашиглав. Нисэлтийн өндрийг 15 секунд тутамд бичиж тэмдэглэв. Харин өнцгийн хэмжилтийг луужин ажиглаж тогтоов.

3.2. Үр дүн

3.2.1. Шувууны тоо толгой

Харууц сайтай цэгэн судалгаагаар нийт 47 зүйлийн 1082 бодгалийг 45 удаагийн тохиолдлоор илрүүлэв. Судалгааны явуулсан нутгийн зүйлийн дийлэнх хувийг нүүдлийн дайран өнгөрдөг зүйл (PM) (70%) эзэлдэг боловч харууц сайтай цэгэн судалгааны ажиглалтын үр дүнгээс харахад бүртгэгдсэн шувуудын нийт тохиолдлын 36 зүйл (77%) -ийг дайран өнгөрдөг зүйл (PM) шувууд эзэлсэн байна. Суурин үрждэг зүйл шувуудын хувьд 6 зүйлийн (12%) -ийг эзэлсэн бол нүүдлийн үрждэг шувууд 5 зүйлийн (11%) -ийг тус тус эзэлж байна (График 1).

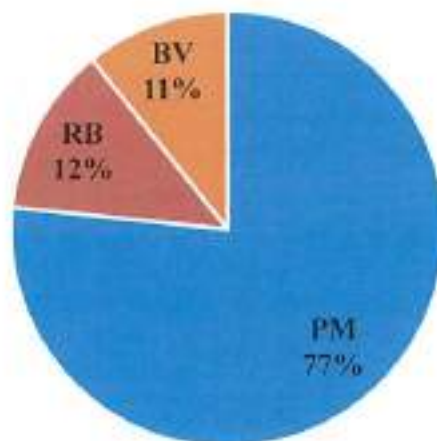

График 1. Харууц цэг дээрх дээрээс бүртгэгдсэн шувуудын тохиолдлын хувь

Хамгийн олноор өндөр давтамжтай бүртгэгдсэн шувууд нь Монгол нонгтруу Pallas's Sandgrouse (n=700), Эвэрт болжмөр Horned Lark (n=45), Борлог хөмрөг Little Bunting (n=40), Хон хэрээ Northern Raven (n=30), Хурган намнаа Taiga Flycatcher (n=28), Шууман

шонхор Eurasian Hobby (n=30), Хээрийн боршувуу Eurasian Tree Sparrow (n=30), Улаавар бужмар Common Rosefinch (n=30), Сохор элээ Black Kite (n=30), Дагуурын хэрээ Daurian Jackdaw (n=30), Шилийн сар Upland Buzzard (n=30), Начин шонхор Common Kestrel (n=30), Дорнын хиээт Oriental Plover (n=30), Хөх цэгцгий White Wagtail (n=30), Нөмрөг тас Cinereous Vulture (n=30) зэрэг шувууд хамгийн олон тоогоор бүртгэгдэв. (График 2, Хавсралт 1). Энэ жил Монгол ногтруу олон давтавжтай бүртгэгдсэн нь говийн бүс нутаг хур бороо элбэг, булаг шанд сэргэж шувууд идээшлэх орчин сайжирсантай холбоотой байна.

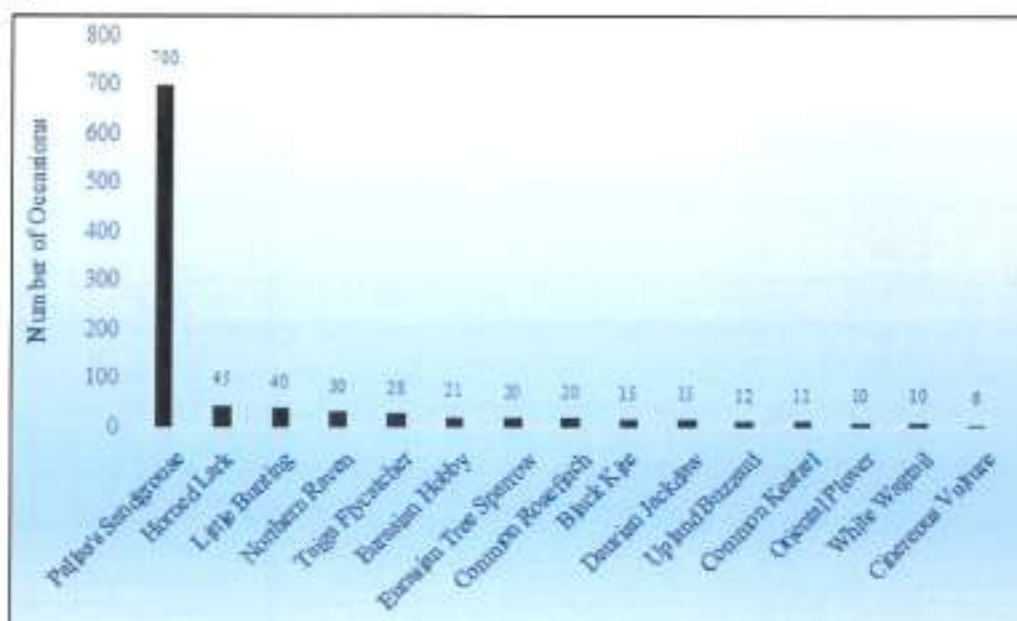

График 2. Судалгааны талбайд хамгийн их тоогоор бүртгэгдсэн шувууд

3.2.2. Шувуудын өдрийн идэвхжил

Хавар, намрын нүүдлийн улиралд шувуудын өдрийн идэвхжилийг өглөө (06:00-09:00) болон (09:30-12:30) цагийн хооронд, үдээс хойш (17:00-20:00) цагуудад 3 цагийн интервалтайгаар ажиглав. Шувуудын идэвхжилийн хамгийн оргил үе нь өглөө (09:00 - 11:00) болон үдээс хойш (17:00-19:00) цагуудын хооронд байна. Энэ нь Монгол ногтруу үдийн халуун болоход олон тоогоор сүрэлэн салхин паркийн урд байрлах үе цэг рүү нисдэгтэй холбоотой гэж тайлбарлаж байна (График 3). Мөн махчин шувууд өдрийн турш агварын халуун урсгалыг ашиглан салхин сэнс орчим эргэлдэж идэш тэжээл хайж байхыг ажигласан.

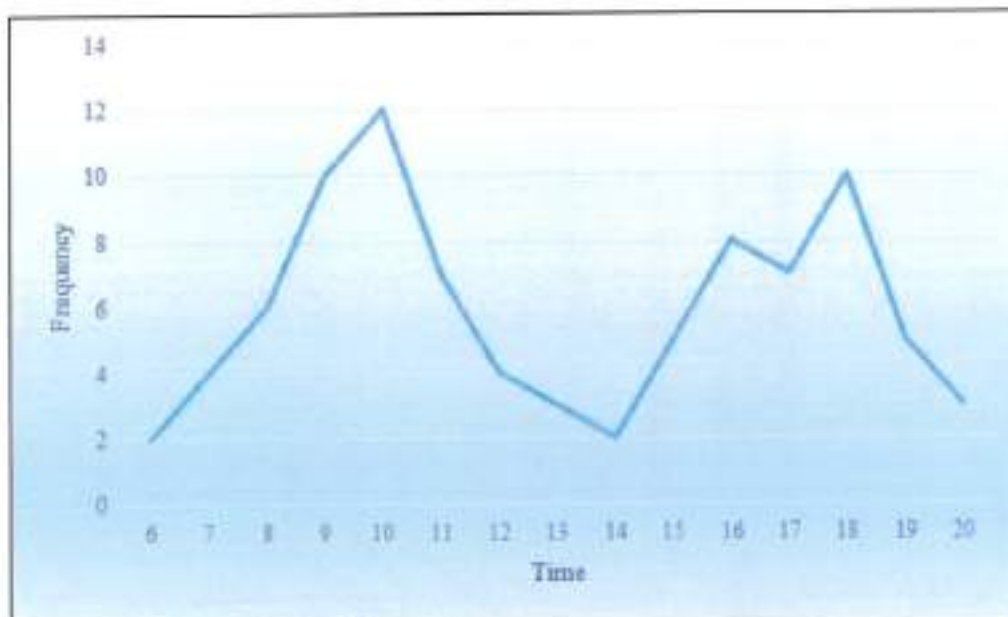

График 3. Шувуудын өдрийн идэвхжил (цагаар)

3.2.3. Шувуудын нисэлтийн өндөр

Судалгааны явцад тухайн газрыг ашигладаг доминант шувуудын нислэгийн өндрийг тэмдэглэв. Энэ өгөгдлийг шувууны сэнсний далбаанд цохигдох эрсдэлийн анхны үнэлгээг хийхэд ашигласан. Нислэгийн өндрийн өгөгдлийг салхин сэнсний дизайн, бүтцэд үндэслэн нислэгийн өндрийн 3 бүлэгт хуваасан.

1. 0-40 метр (сэнсний далбаанаас доош)
2. **40-140 метр** (сэнсний далбаанд цохигдох эрсдэлтэй бүс)
3. >140 метр (сэнсний далбаанаас дээш)

Нисэлтийн өндөр зүйл бүрд өөр өөр байв. Мах идэшт шувууд сэнсэнд цохигдох эрсдэл бага буюу (40м - эс бага эсвэл 140м дээш) бөгөөд Хээрийн бүргэд 250м, Нөмрөг тас 180м, усны шувуудаас Өвөгт тогоруу 200м өндөрт тус тус нисэж байв. Харин бусад шувууд болох Шилийн сар 60м, Начин шонхор 50м, Хон хэрээ 50м, Хар хэрээ 45м, Турлиах хэрээ 40м, Сохор элээ 40м, Монгол нотруу 40м зэрэг шувууд ихэвчлэн 40 м-ээс 140м-ийн хооронд нисэж ажиглагдсан. Сэнсний далбаанд цохигдох эрсдэлтэй бүсээс догуур нисдэг боловч түгээмэл тархацтай суурин шувууд сэнсний далбаанд цохигдох магадлал өндөр байна. Энэ жил эдгээр шувуудаас Начин шонхор, Сохор элээ, Нөмрөг тас зэрэг нь сэг зэм илрүүлэх судалгаагаар эндсэн байдалтай олдсон тул цаашид анхааралдаа авах нь зүйтэй байна. (График 4, Хавсралт 2).

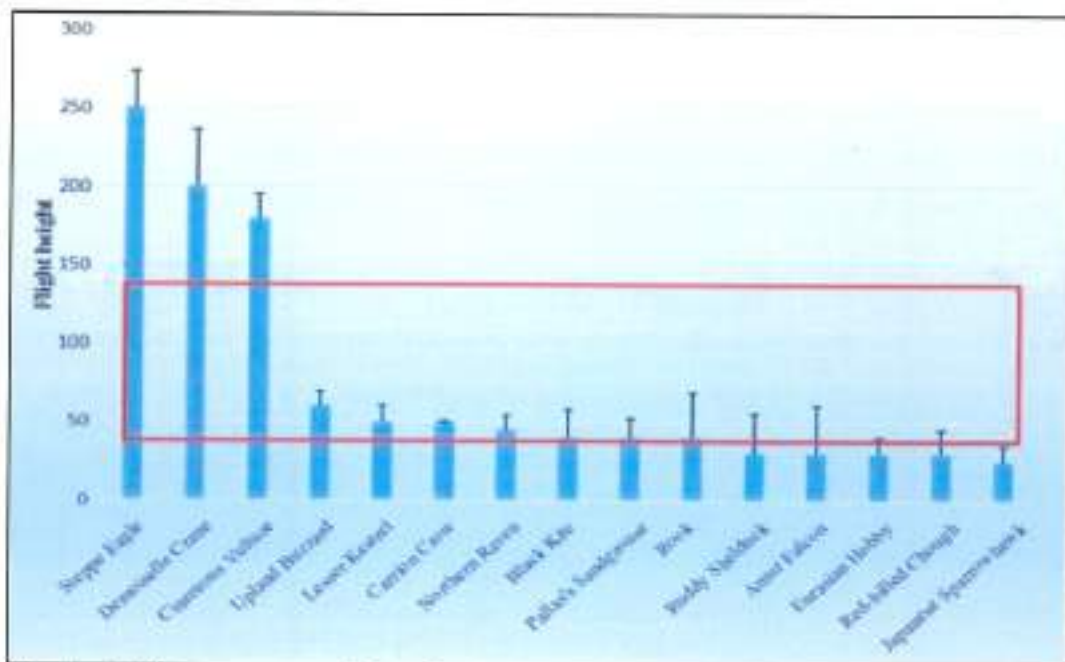

График 4. Судалгааны талбайд бүртгэгдсэн доминант зүйл шувуудын нисэлтийн дундаж өндөр. Улаан өнгөөр эснэгд цохигдох эрсдэлтэй бүсийг тодруулав. Энэ бүсэд эснэгдний далбааны үзүүрээс дээш, доош 5 м нэмж тооцоолов (40-140 м)

3.2.4. Шувуудын нисэлтийн чиглэл

Судалгааны багийнхан 47 зүйлийн 1082 бодгааль шувууны нислэгийн чиглэлийг 45 удаа тооцоолсон. Судалгааны бүсэд шувуудын нислэгийн чиглэлд ихээхэн ялгаа ажиглагдаж байна. Хавар 5-р сард шувуудын нүүдэл өндөр байх үед шувууд хойд болон баруун зүг чиглэн нүүж ажиглагдсан, Харин намрын судалгааны явцад нүүдлийн шувуудаас Шууман шонхор (n=21) төмөр замын цахилгааны шон дагуу урагш нүүж ажиглагдсан. Суурин шувуудаас Монгол ногтруу олон тоогоор шувууд бүх чиглэлд шилжилт хөдөлгөөн хийж байсан (График 5).

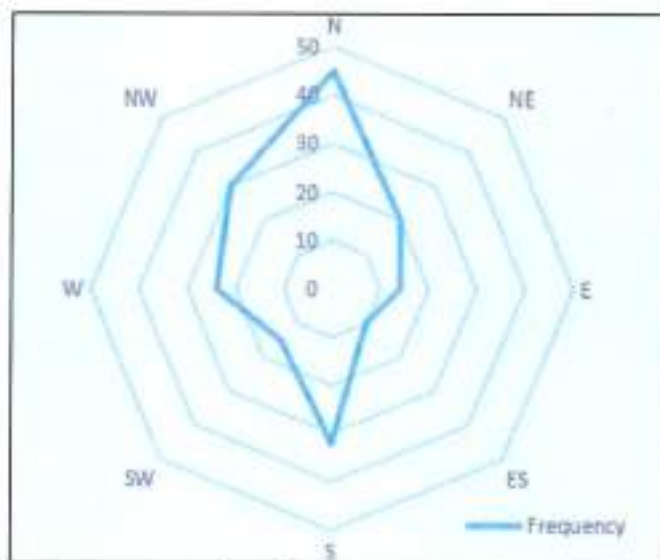

График 5. Судалгааны талбайд бүртгэгдсэн шувуудын нисэлтийн чиглэл

3.3. Дүгнэлт

Харуун сэлтэй цргэн судалгаагаар нийт 47 зүйлийн 1082 бодгалийг 45 удаагийн тохиолдлоор илрүүлдэг. Судалгааны явуулсан нутгийн зүйлийн дийлэнх хувийг нүүдлийн дайран өнгөрдөг зүйл (PM) (70%) эзэлсэн байна.

3.4. Зөвлөмж

Залуу шувууд намрын улиралд 8 сараас эхлэн үүрээ оронд илснэг бөгөөд тасалт, шилжилт хөдөлгөөн нэмэгддэг. Залуу шувуунууд сэнсний дэлбэлт гойрч дарх зэн төрх сураагүй учир сэнсэнд цохнуулах эрсдэл тулгардаг. Ийм цаашид үхэл хөрш зэвсгэн тоо ихсэх тохиолдолд мөртөөллийн байгууллагаас хөдөлгөө авч элдсэн шувуудыг төрөл зүйл, нас, хүйсийг тодруулах хэрэгтэй.

Хаврын судалгааны үрцэг салхин сэнс орчимд малын сэт зэм их тохиолдсон тул зарим зүйл мах идэшт болон сэлээр хооллодог шувуудыг өөртөө татаж ол-оор цугларч нь шунууд сэнсэнд цохнуулах эрсдэлийг нэмэгдүүлдэг. Иймд мал бүхний айл өрхүүдийг салхин сэнсний ойр орчимд нээж буулгахгүй, мал бэлчээмгүй байх талаар анхааруулах.

БҮЛЭГ 4. ХАВРЫН НҮҮДЛИЙН СУДАЛГАА

Хаврын судалгааг 5-р сарын 10-13, намрын судалгааг 9-р сарын 05-08 хооронд хийж гүйцэтгэв. Салхин парк орчим нь дэлхийн нүүдлийн шувуудын хоёр том нүүдлийн замд хамаардаг. Үүнд: Зүүн Ази – Зүүн Африкийн нүүдлийн зам, Зүүн Ази – Австрали-Азийн нүүдлийн зам орно. Төслийн талбайг сүүлийн 4 жил дараалан хийсэн судалгаагаар нийт 144 зүйлийн шувууд бүртгэснээс ихэнх буюу 70 гаруй хувь нь дамжин өнгөрөх нүүдлийн шувууд байгаа нь уг салхин парк нүүдлийн шувуудад өндөр анхаарал хандуулах ёстойг харуулж байна.

Бүртгэгдсэн шувуудыг багаар нь ангилаж үзвэл Боршувуутан Passeriformes (41%), Хиазатан Charadriiformes (19%), Галуутан Anseriformes (15%), Харуагатан Accipitriformes (7%), Шонхортон Falconiformes (3%) зэрэг багийн шувуудаас бүрдсэн байна (График 6б, Хавсралт 1).

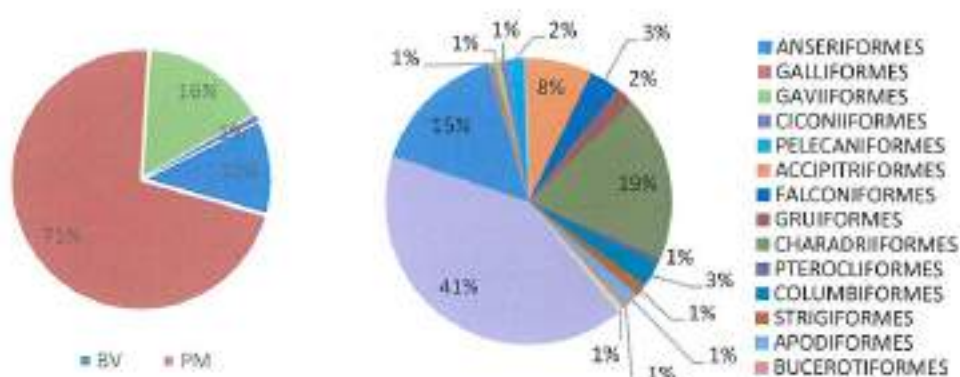

График 6. (а) Уг салхин парк орчим бүртгэгдсэн шувуудын экологийн статус, (б) Ангилал зүйн багийн харьцаа. Тайлбар: РМ – Дайрч өнгөрдөг, РВ – Суурин үрждэг, ВВ – Нүүдлийн үрждэг

4.1. Судалгааны аргачлал

Бид шувуудын нүүдлийн эрчим, байршил, элбэгшил, нягтшил, зүйлийн бүрдлийг хэмжихийн тулд олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн шугман трансектын аргийг ашиглав (Krebs 2017). Ингэхдээ нийт 8 шугамыг дөрвөн өөр амьдрах орчинд сонгон авав. Эдгээрт мод болон бутлаг амьдрах орчин, задгай хээр, цэвэрлэх байгууламж, салхин сэнстэй талбай тус тус хамаарна. Шугамын урт 1000 м, өргөн 300 м. Шугамын дагуу хоёр судлаач алхаж харсан болон сонссон шувуудыг бүртгэв. Судалгааг хоёр удаагийн давтамжтай гүйцэтгэв. Өгөгдөлд дараах мэдээлэл багтав. Үүнд:

1. Зүйлийн нэр, нас, хүйс,
2. GPS солбицол,
3. Өндөг болон зай,
4. Зан төрхийн онцлог.

4.2. Үр дүн:

Бидний судалгаагаар нүүдлийн шувууд салхин сэнсний урд үүссэн цөөрөмд (n = 40) зүйл усны шувууд, мод, буттай талбайд (n = 22) зүйл, харин цэвэрлэх байгууламж орчим (n = 24) зүйл, салхин сэнс орчим (n = 11), тал хээр Бидний судалгаагаар нүүдлийн шувууд

салхин сэсний урд байрлах мод, буттай талбайд (n = 16) зүйл түгээмэл харин цэвэрлэх байгууламж орчим (n = 25) зүйл, салхин сэс орчим (n = 10), тал хээрийн амьдрах орчинд (n = 12), харин цөөрөмд (n = 2) зүйл шувууд тохиолдов (График 7).

Энэ нь нүүдлийн шувууд салхин сэснээс урд зүгт байрлах мод, буттай талбай болон Сайншанд аймгийн төвийн баруун урд болон хойд талд байх хоёр цэвэрлэх байгууламжийг илүү шүтэн байрших, нүүдлийн үедээ амрах хандлагатайг харуулж байна.

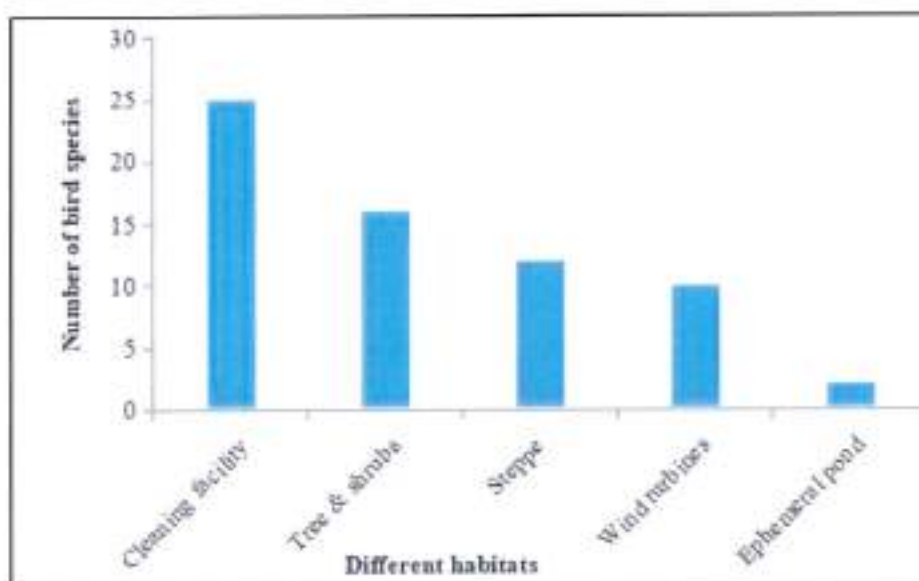

График 7. Ялгаатай амьдрах орчин дахь шувуудын зүйлийн тоо

Цоором

Салхин сэсний СС20-р турбинаас зүүн урд зүгт 1,5 км-т байрлах үерийн ус болон борооны усаар тэжээгдэх цөөрөм нь усны болоод нүүдлийн шувуудын хувьд хавар, зуны улиралд хамгийн тохиромжтой амрах орчин болж байсан. Өнгөрсөн жилийн шувууны судалгаагаар нийт 40 зүйлийн усны шувуу бүртгэгдэж байсан бол энэ жил цөөрөм хавар үсгүй хатсан, намрын судалгаанд устай байсан 4 шувууд бүртгэгдээгүй нь нүүдлийн шувуудын иддэг хоол тэжээл хомс буйг илтгэж байна.

Мод, буттай талбай

Салхин сэсний урд хэсгээр буюу сайр жалгаар харгана, буйлс, хайлааст амьдрах орчин байх бөгөөд Монголын их говьд орших ийм амьдрах орчин нүүдлийн болон үржлийн шувуудын түшиц газар нутаг болдог (Nyambayar and Bayarjargal 2011). Энэ амьдрах орчинд нийт 16 зүйлийн шувуу бүртгэсэн байна. Түгээмэл шувуудаас дурдвал Хон хэрээ (n=4), Начин шонхор (n=2), Шууман шонхор (n=10), Сохор элээ (n=8), Шилийн сар (n=4), Хээрийн бүргэд (n=2) үрждэг ба Науманны хөөндэй, Соотон гууванги, Монгол ногтруу (n=50), Ухаа дунхай, Буулгат хүүрэгэнэ, Дорнын хүүрэгэнэ, Жирхэн дуучшувуу, Эгэл хөхөө болон Борлог хөмрөг нүүдлийн үедээ ажиглагдаж байсан.

Цэвэрлэх байгууламж

Сайншанд хот нь хоёр цэвэрлэх байгууламжтай ба нэг нь хотын баруун урд хэсэгт, нөгөөх нь хойд хэсэгт оршино. Сүүлд дурдсан нь салхин сэснээс баруун хойш 5 км зайд орших бөгөөд таван ширхэг гүехэн цөөрөмтэй, тэндээс хойд зүгт нарийн горхи мод, буттай хэсэг рүү урсана. Уг байгууламж нь нүүдлийн усны шувуудын амрах, хоноглох тааламжтай орчин бөгөөд ийм задгай уст цэг ангамал говийн өргөн уудам нутагт ховор

тохиолдоно. Энд байх мод, буттай хэсэг ч олон шувууд тавламжтай. Цэвэрлэх байгууламжид нийтсэл 25 зүйлийн шувуу тохиолдсон. Хамгийн түгээмэл нүүдлийн шувуу нь говь Шар цэгцгий, Хөх цэгцгий, Шар түрүүт цэгцгий, Хондон ангир, Овогт тогоруу, Хадны галтаа, Шунгаан харцата, Хул дунхай, Ухаа дунхай, Голт дунхай, Амарын шонхор, Шууман шонхор, Науманн хөөндэй, Борлог хөмрөг, Алэг буужирга, Турнах хэрээ, Дагуур талсүүт, Хурган намнаа зэрэг ажиглагдан.

Тал хээр

Салхин сэнсний талбайгаас хойш болон урд зүгт уудам орон зайд тал хээр зонхилно. Бид өмнөх судалгааны ярга зүйгээр дахин салхин сэнсний талбай болон сэнсгүй тал хээрт шувуудын тархалт, элбэгшиндэн ялгааг судлахын тулд гурван км урттай лугаман замашыг сонгосон. Тал хээрт нийт 12 зүйл шувууд бүртгэгдсэнээс бөгөөд хамгийн түгээмэл тохиолдох шувуудаас Монгол болжмор, Эвэрт болжмор, Хар хэрээ, Турнах хэрээ, Шилжийн сар, Сохор элэг, Адууч цочмог, Дорнын хяагат, Монгол цогтруу (n-700) зэрэг шувууд ажиглагдаж байсан.

Салхин сэнс

Салхин сэнсний талбайг нийт 10 зүйлийн шувууг хоёр удаагийн давтамжтайгаар галтгаж. Энэ нь тал хээрээс илүү өндөрлөг газар байрших тул салхины хүч ашиглан нэрдэг махчин шувуудаас Налан шонхор, Сохор элэг, Хээрийн бүртгэд, Шилжийн сар, Хон хэрээ, Дорнын хяагат, Шорон жорто бол жмүү болон Монгол цогтруу зэрэг шувууд түгээмэл ажиглагдаж байв.

4.3. Дүгнэлт

Өнгөрсөн жилийн судалгаагаар нийт 40 зүйлийн усны шувуу бүртгэгдэж байсан бол энэ жил цөөрөм хавар усгүй хатсан, намрын судалгаанд устай байсан ч шувууд бүртгэл, элүү нь говь дунгийн байнгийн ундралгүй нуур цөөрөм усны шувуудын ицлэг хэлэ тэжээл ядмаг, хомо агуулдэгийг харуулж байна. Шувуудын нүүдэл жил бүр өөр өөр байгаа нь тухайн жилийн цаг агаарын байдал, шувуудын үржлийн амжилт зэргээс шалтгаалж нүүдэллэх хувицаа, эрчим ялгаатай байна.

4.4. Зөвлөмж

Цаашид нүүдлийн шувууд илээр орлох тохиолдол бүртгэгдвэл шувуу судлаачтай холбогдож шинэжлийн дүгнэлт болон мэргэжлийн зааварчилгаа авах хэрэгтэй. Шувууны мониторинг судалгааны хугацааг судалгааг жил бүрийн хавар 4-р сарын сүүл 5-р сарын эхээр, намар 8-р сарын сүүл 9-р сарын эхээр хийвэл илүү мэдээлэл нуглуулах боломжтой байна.

БҮЛЭГ 5. ҮРЖЛИЙН ШУВУУНЫ СУДАЛГАА

Энэхүү судалгаа нь салхин парк орчим шувууд хэрхэн, хасна үүрлэж эндэснэж байгааг тогтоох зорилготой ба дараах зорилтуулыг тавьлаа. Үүнээ:

- Төслийн талбайд тохиолдох шувуудын үүрний идэвхтэй ба идэвхгүй үүрний бэлтгэлийг тогтоох
- Үржлэж буй шувуудын зүйлийг тодорхойлох

5.1. Судалгааны аргачлал

Нүүдлийн шувуудын судалгааг Шотландын Байгалийн Өмчийн гаргасан зөвлөмж, бусад хүчтэн зөвшөөрөгдсөн судлаачдын ажлаар (Yousef et al. 2010) дагуу гүйцэтгэв. Үржлийн үед шувуудын өвдөг, ангаахайн тээ хэвхээ болон идэш тэжээлийн хурцлага нь шувуудын нягтшилттай шууд хамааралтай байдаг (Asstorge 1963). Шилийн сар шувууны өвдөг болдог амьтдын хүрэлцэ нь өндөг, ажлаахайн тоотой шууд хамааралтай бөгөөд энэ шувуу нь 2 – 4 өндөг гаргадаг (Gombobaana 2013). Бид хайлаас, бутлаг ургамал, ухаа толгод, гуу жалга, эдгэй хээр, дэд станц зэрэг шувуу үүрлэх боломжтой амьдрах орчныг шалгаж, түүнчлэн үржлийн хосын үржлийн зан төрлийг тэмдэглэж авав. Мах идэвгт шувууд болон бусад том биетэй шувуудын үржлийн судалгааг салхин сэнснээс 6 км тойрогт, харин жижиг шувуудын судалгааг 500 м тойрогт хамруулан гүйцэтгэв.

Үржлэж буй шувуудад үзүүлэх сөрөг нөлөөлөөс сэргийлэх үүднээс бид өндөг дарж буй шувуудын үүрийг шалгаагүй болно. Илрүүлэх бүх үүрийг дугаарлаж колдосон бөгөөд энэ цаашдын судалгаанд чухал үүрэгтэй. Зарим шувууд нь өөрийн хуучин үүрийг ашигладаг бөхийд зарим нь шинэ бүр шинэ үүр засна.

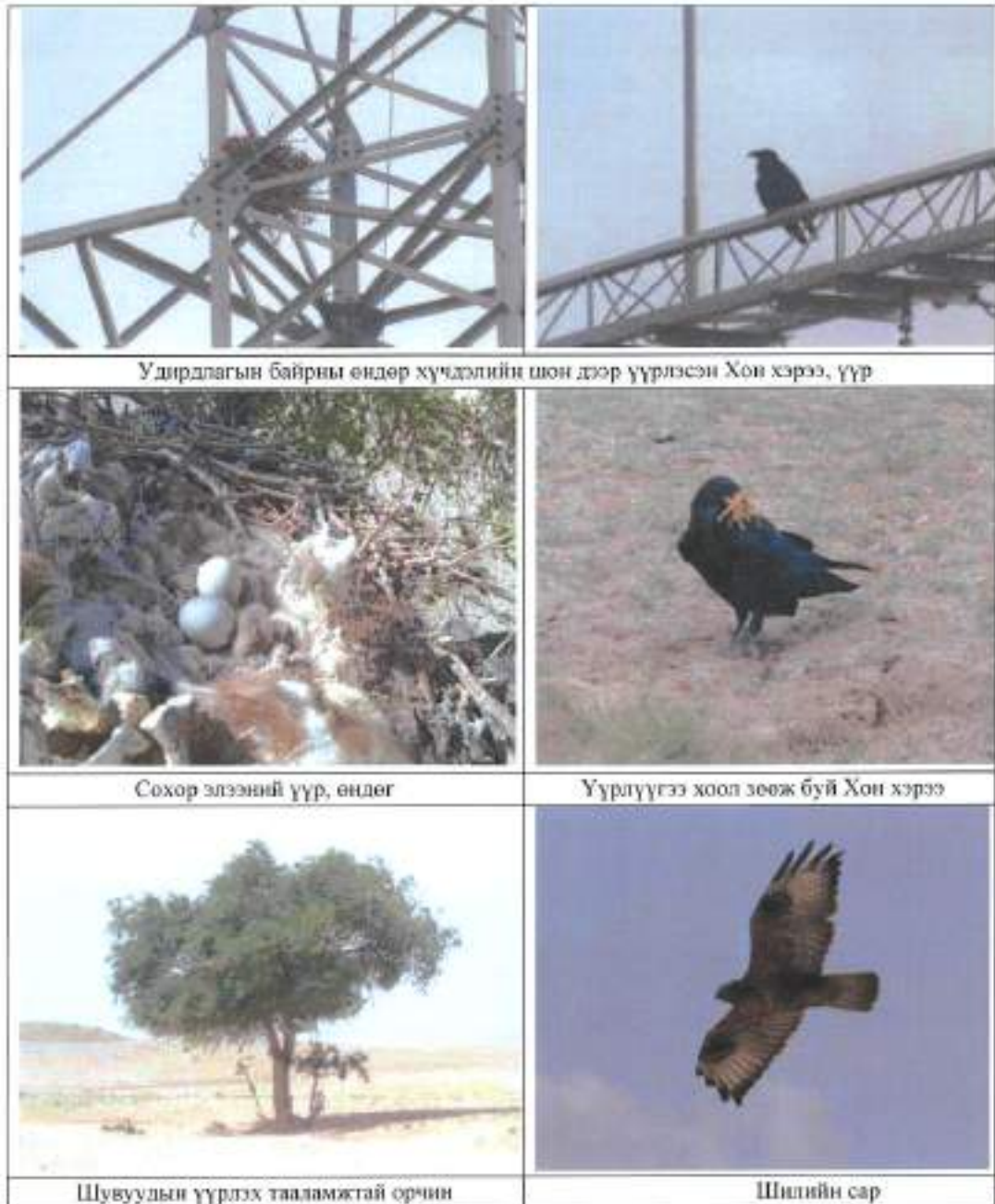
5.2. Үр дүн

Хэрийн судалгааг 3-р сарын 10-13-ны хооронд хийж гүйцэтгэв. Бид судалгааны талбайд нийт 7 үүр илрүүлэхээс 5 эзэлгэй үүр байв. Үүрлэсэн шувууд ихэнхлэн хайлаас модонд дээр үүр зассан байна. Энэ жил I хос Хон хэрээ удирдлагын байрны хажууд байрлах өндөр хүчдэлийн шон дээр давтан амжилттай үүрлэж байна. Салхин сэнсний урд байрлах хайлаас модон дээр өвнөх жинүүдэд хэрээ үүрлэдэг байсан бөгөөд барат энэ жил тлазтай үүрлэсэн байна. Сөхөр элээ, Шилийн сар зэрэг шувууд салхин сэнсний талбайгаас урагш 3,5-1,2км зайд орших нар толгодод ургасан хайлаас дээр үүрээ зассан боловч харилцан үүрлэж, өндөг дарж эхлээгүй байв. (Зураг 6, 7, Хүснэгт 1).

Хүснэгт 1. Идэхтэй ба идэвхгүй үүрний мэдээлэл (N/A – Шалгах боломжгүй)

Үүрний код	Статус	Зүллийн нэр	Ангаахайн тоо	Үүрний материал	Lat	Long	Байршил	Төхөөрхөл
N01	Идэхтэй	Хон хэрээ	4	Өндөр хүчдэлийн шон	44.917° 8	110.2427° 5	Удирдлагын байр	Хазар ирэхэд 3 өндөг дарж байсан. 7-р сарн үүрийг буулгаж шилжүүлсэн.
N02	Идэхтэй	Алаг шалзган	-	Хайлаас	44.9031	110.2332	CCS-с урагш 12 км	Өндөг дарж байна.
N03	Идэхтэй	Алаг шалзган	-	Хайлаас	44.8918	110.2766	CCS-с урагш 15 км	Өндөг дарж байна.
N04	Идэхтэй	Сөхөр элээ	-	Хайлаас	44.8985	110.2783	Хайлаас	Өндөг дарж байна.

N05	Идэвхтэй	Амарын шонхор	2	Хайлаас	44.9029	110.2364	Хайлаас	Үүрлэж байна
N06	Идэвхгүй	Шилийн сар	-	Хайлаас	44.8933	110.2451	Цап толгодын дунд орших хайлаас	Үүрлээгүй
N07	Идэвхгүй	Шилийн сар	-	Хайлаас	44.8909	110.2785	Хайлаас	Үүрлээгүй

Удирдлагын байрны өндөр хүчдэлийн шон дээр үүрлэсэн Хон хэрээ, үүр

Сохор элээний үүр, өндөг

Үүрлүүгээ хоол зөөж буй Хон хэрээ

Шувуудын үүрлэх тааламжтай орчин

Шилийн сар

Зураг 6. ССП-ын судалгааны талбайд өндөглөдөг зарим шувууд

Зураг 7. Судалгааны талбайд илрүүлсэн идэвхтэй ба идэвхгүй үүрний байршил

5.3. Дүгнэлт

Бидний судалгааны талбай орчим жижиг хөхтөн амьтад элбэг тархалттай байсан тул махчин шувуудын үүрлэх тохиромжтой орчин болж байна. Хайлаас мод нь судалгааны талбайд 4 хос шувуудын үүрлэх, өндөглөх таатай орчныг бүрдүүлэн улмаар зарим зүйл нүүдлийн шувуудын амрах орчин болж байна. Ихэнх үүрлэж буй шувууд Алаг шаатгай, Хон хэрээ, Сохор элээ байгаа нь төслийн талбайд үхсэн малын сэг зэг их байгааг харуулж байна.

5.4. Зөвлөмж

Төслийн талбайд үүрлэж буй шувууд /Хон хэрээ-*Corvus corax* / жил бүр дахин нэг газраа үүрлэж байгаа нь тогтоогдсон тул ССП-ын ойр байх зарим шувуудын үүрийг намар шувууд үүрлэж дууссаны дараа буулгах, шилжүүлэх арга хэмжээ авбал зохино.

БҮЛЭГ 6. ЗЭМ ИЛРҮҮЛЭХ СУДАЛГАА

Сайншанд салхин паркийн уртын дагууд сэсний далбаанд цохигдон эндсэн болон ССП-ын дэд станцаас Сайншанд хотын дэд станц хүртэлх зургаан км урттай 110 кВ өндөр хүчдэл бүхий цахилгааны шугамын дагуу өндөр хүчдэлийн утас мөргөж бэртэж гэмтсэн шувуудын зэмийг илрүүлэх зорилгоор хийж гүйцэтгэлээ (Зураг8).

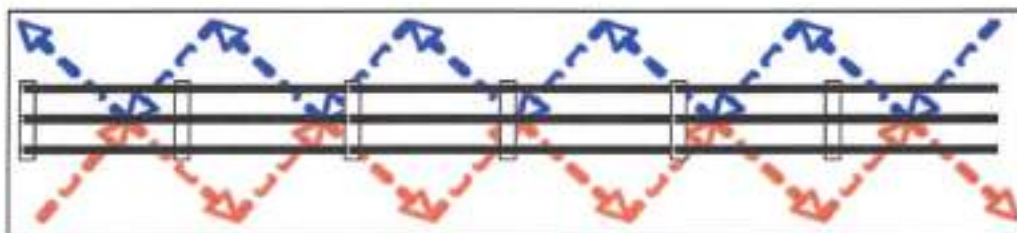

Зураг 8. Салхин паркийн зүүн урд талаас харагдах байдал

6.1. Судалгааны аргачлал

Судалгааг өмнөх жилүүдийн судалгааны аргачлалд тулгуурлан гүйцэтгэв (Montis 2014). Салхин сэсний 1-25-р турбин хооронд удаан буюу машинаар 5-10км/цагийн хурдтай явах болон сэсний ойр орчим 100м-ийн радиуст үрэгдсэн шувуудын зэм, үлдэгдлийг олж илрүүлэх, баримтжуулж шувууны зүйлийн нэр, нас, байршлын солбицол, гэмтлийн ул мөр орчны тодорхойлолтыг хийж зураг авалт хийх, тухайн орчны хэв шинжийг тогтоох.

Харин өндөр хүчдэл шугамын судалгаанд сэг зэм хайлтыг 5 км урт зигзаг хөндлөн огтлолын дагуу хийж, тогтмол хурдтай алхаж, доорх зурагт үзүүлсэн шиг шугамын цамхгийн хөл эсвэл шонгийн суурингаас 25 м-ийн зайд хайна (Atienza et al, 2011). ССП-ын дэд станцаас эхлээд Сайншанд хотын дэд станц хүртэлх сэг зэм хайх ажлыг явуулна (Зураг 9).

Зураг 9. Өндөр хүчдэлийн шугам дагуу эндсэн шувуудыг хайх загвар

6.2. Үр дүн

хээрт бут, хадтай газарт голчлон тохиолддог. Үржлийн шувууд хатсан харгана болон бусад бут, модны мөчрөөр маш том үүр барьдаг. 3 сарын эх, 4 сард 1-2 өндөг гаргадаг. Бид 2024 оны 5-р сарын 10-13 болон 9-р сарын 5-8-ний хооронд нийт 2 удаагийн давтамжтай зэм илрүүлэх судалгааг гүйцэтгэсэнээс нийт 3 бодгалийн үлдэгдэл олов (Зураг 10-12).

Нөмрөг тасын таних шинж

Биений урт 100-125 см, жин эр 7-11.5, эм 7.5-12.5 кг. Манай орны хамгийн том биетэй шувуу. Хүзүү урт, зах маягийн сэвсгэр өдтэй. Толгой хүзүүний хэсэг өдгүй нүцгэн хөх саарал өнгөтэй. Нүднээс хушууны уг, хүзүү хүртэл бараан хүрэн, биений бусад хэсэг хар бараан өнгөтэй. Нисэж байхдаа нэгдүгээр дэвүүрийн гадна 6-7 сарвуу маягийн өд салж харагддаг, сүүл богино дугуйрсан, шаантаг хэлбэртэй. Хушуу том, үзүүр хар, хушууны уг хэгсэгтээ нүхтэй бүдэг хөх ягаан, залуу шувууных тод ягаан өнгөтэй. Нүд бор, хөл шигүү өдөөр бүрхэгдсэн, сарвуу цагаан саарал өнгөтэй зэрэг биений ерөнхий шинж төрх таарч байгаа тул **Нөмрөг тас** (*Aegypius monachus*) шувуу болохыг тодорхойлов.

Амьдрах орчин ба үүрлэлт: Монгол оронд өргөн тархалттай, ойт хээр, цөлөрхөг

Идэш тэжээл: Үхсэн мал амьтны сэг зэмээр хооллодог. Идэш тэжээлээ олохын тулд хөл нисдэг.

Статус ба нүүдэл: Ховордож болзошгүй. Монгол оронд ердийн тохиолддог, ихэвчлэн залуу шувууд нүүдэлдэг. Суурин шувуу.

СС-8-аас урд зүгт 2,5 км-ийн зайтай олдсон Нөмрөг тас GPS-008 (N- 44.891329, E-110.237818)

Зураг 10. Салхин парк орчим эндсэн Нөмрөг тас шувууны зураг, солбилцол

Сохор элээний таних шинж

Биений урт 48-58 см. Дундаж хэмжээтэй, сүүл ац хэлбэртэй, харьцангуй богино далавчтай, далавчны үзүүр өргөн. Биений дээд хэсэг бараан бор, доод хэсэг цайвар бор. Нисэх үед сүүлний ац нь харагдахгүй тохиолдолд бахим бүргэдийн бараан хэлбэртэй андуурахаар боловч сүүлний дээд бүрхүүл өд бараан байдаг. Харин цагаан элэгтийг бодвол нэгдүгээр дэвүүр өд нь илүү сарвуу мэт салсан, нэгдүгээр дэвүүрийн дээд хэсгээс нумарсан, толгой далавчтай шууд нийлсэн мэт харагддаг. Хушуу хар, уг шар, нүд бараан саарлаас улаан

шар, хөл шар, хар хумстай зэрэг биений ерөнхий шинж төрх таарч байгаа тул **Сохор элээ** (*Milvus migrans*) шувуу болохыг тодорхойлов.

Амьдрах орчин ба үүрлэлт: Монгол орны ой тайгаас говь цөл хүртэл бүх бүс нутгуудаар түгээмэл тархана. Хад чулуу, модон дээр үүрээ засаж 3-5 өндөг дардаг. **Идэш тэжээл:** Огтоно, чичүүд, хулгана, зараа болон жижиг шувууд, хүний хаясан хөг хаягдлаар хооллоно.

Статус ба нүүдэл: Анхааралд өртхөөргүй. Монгол оронд элбэг тохиолддог, өндөглөн зусдаг, нүүдлийн шувуу

СС-7-аас зүүн урд зүгт 2,5 км-ийн зайтай олдсон, Сохор элээ GPS-045 (N- 44.913259, E-110.232349)

Зураг II, Салхин парк орчим эндсэн Нөмрөг тас шувууны зураг, солбилцол

Хадны тагтааны таних шинж

Биений урт 33-35 см. Дундаж хэмжээтэй зэрлэг хөхвөр тагтаатай төстэй. Толгой жижиг, зүс цайвар саарал, далавчны бүрхүүл дээр хоёр нарийн хар зурвастай, биений доод, цээж, хэвлий хэсгээрээ хөхвөр тагтаанаас арай цайвар. Нисэх үед хөхвөр тагтаатай ижил боловч ууцны доод болон сүүл хар саарал, сүүлний гол хэсэг өргөн цагаан судалтай, үзүүр хар. Хушуу богино, хар, дээд хушууны уг орчмоороо саарал бүрхүүлтэй, нүд улаан бөр, хөл улаан шар өнгөтэй зэрэг далавчны болон биений өдний ерөнхий толбонууд таарч байгаа тул **Хадны тагтаа** (*Columba rupestris*) шувуу болохыг тодорхойлов.

Амьдрах орчин ба үүрлэлт: Зэрлэг хадны тагтаа тал хээр болон өндөр уулын агуй, хадны ан цав, хадан цохно, хадтай уулын эгц хавцалд үүрлэнэ. Хөхвөр болон суурин газрын тагтааны эрлийз болгалиуд барилгын дээвөр, малын саравч, хаягдсан байшин дээр

үүрлэнэ. Голчлон эм шувуу модны иш, мөчир, хатсан өвсөөр сийрэг үүр засаж цагаан өндөг гаргана.

Идэш тэжээл: Төрөл бүрийн ургамлын үрээр хооллодог.

Статус ба нүүдэл: Анхааралд өртхөөргүй. Монгол оронд суурин, өндгөлдөг шувуу.

СС-7-аас баруун урд зүгт 30 метрийн зайтай олдсон Хадны тагтааны өд сөд GPS-046 (N-44.913351, E-110.232731)

Зураг 1. Салхин парк орчим эндсэн Нөмрөг тас шувууны зураг, солбилцол

6.3. Дүгнэлт

Бидний энэ жилийн зэм илрүүлэх судалгаагаар Нөмрөг тас, Сохор элээ, Хадны тагтаа гэх шувууд хавар, намрын нүүдлийн үедээ эндсэн байдалтай бүртгэгдлээ (Зураг 10-12). Энэ нь өнгөрсөн жилийн зуднаар үхсэн малын сэг зэмийг цэвэрлээгүй байгаатай холбоотой байна.

6.4. Зөвлөмж

Энэ жилийн хавар Сайншианд хот орчим зуншлага сайн, ургамлын гарц хэвийн тул өөр сумаас малчид өгөр, нүүдэл хийн ирж салхин парк орчим бууж байгаа тул үүссэн хог хаягдал болон үхсэн малын сэг зэм даган махчин шувууд ирэх, сэнсэнд цохнулах, эндэх тохиолдол гарах магадлал өндөр байгаа тул цаашдын байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд салхин паркийн 2км-ээс дотогш айл буулгахгүй мал бэлчээхгүй байхаар тусгах. Цаашдаа шувуу эндэх тохиолдол олноор бүртгэгдвэл мэргэжлийн байгууллагад хандаж, хяналт судалгааг цаг алдалгүй хийлгэх, эндсэн шувуудын төрөл, зүйл, нас, хүйсийг нарийн тогтоох, устгал явуулах арга хэмжээ авах хэрэгтэй. Зэм олсон тохиолдолд дараах мэдээллийг тэмдэглэж, баримт, протокол үйлдэн мэргэжлийн байгууллагад хандаж,

зүйлийн нэршлийг тодруулан тодорхойлолт авах хэрэгтэй. Ажуулыг мэлээгэх хуудасны загвар дараах бүтэцтэй. Үүнд:

- Зүйлийн нэр, нас, хүйс
- GPS солбицол
- Ойр байрлах сэнс хуртгал зөй би энцөг
- Үхэл хорогд, ын хутацаа
- Гэрэл зургар баримтжуулах зэрэг бөгтөнө.

БҮЛЭГ 7. ХИЙМЭЛ ҮҮРНИЙ МОНИТОРИНГ

Сайншанд салхин паркаас санхүүжүүлж Идлэг шонхрын популяцийг дэмжих зорилгоор гурван хиймэл үүрийг Дорноговь аймгийн Зүүнбаян сумын нутагт 2019 оны 8-р сарын 20-ны өдөр байрлуулжээ. Энэ үүр нь төслийн талбайгаас урд зүгт 45-80 км зайд байрлана.

Монгол оронд хэрэгжсэн 5,000 хиймэл үүрний төслийн эхний шатанд эхний жил маш цөөн идлэг шонхор үүрлэж, дараагийн жилүүдэд нэмэгдсэн байв. Шонхор шувуу нь өөрийн үүрээ засаагүй бөгөөд бусад шувуудын ихэвчлэн Шилийн сар болон Хон хэрээний зассан хуучин үүрийг ашиглах эсвэл булаан эзлэх зан төрхтэй байдаг (Dixon et al. 2008).

Бид өмнөх 2020, 2021, 2022 онуудын зөвлөмжийн дагуу 3 үүрний ёроолд элс байрлуулж зөвөрлөлгүй ажиглалт судалгаа хийж ирсэн байна. Өмнөх жилүүдийн 2020 оны 4-р сарын сүүлч, 2021 оны 5-р сард шалгахад үржлийн эхний хоёр жилд шувуу үүрлээгүй байсан учраас цаашид амжилттай үүрлэх талаар зөвлөмж боловсруулах нь бидний нэгэн зорилго байв. Энэ жилийн хувьд өнгөрсөн гурван жилийн үр дүнг баталгаажуулах зорилгоор дахин ажиглалт судалгааг давтан 2023 оны 06-р сарын 23-нд хийв.

7.1. Үр дүн

№ 1. Хиймэл үүр. Заг, хармагт дов сондуул бүхий амьдрах орчин

Үүрний солбицол GPS - 001 (N- 44.60307, E-110.15129). Эхний үүрэнд ажиглалт хийхэд шувууны үүр нь нэлээд сангас баас болсон байсан. Бид үүр руу чимээгүй гаргалгүй зөөлөн алхан ойртоход 1 хос Начин Шонхор (*Falco tinnunculus*) үүрнээс нисэн үргэв. Цааш лавшруулан үүрэнд хүрч шалгахад 5 ширхэг өндөг гаргасан байв. Тэгэхлээр энэ жил нэг зүйл шонхор шувуу буюу Начин Шонхор үүрлэсэн байна гэдгийг тогтоолоо. Өнгөрсөн жил 1 хос Хон хэрээ амжилттай үүрлэсэн байсан. Энэ үүрний байршил төслийн талбайгаас 45 км зайд Хамрын хийд явах замд ойр байрлана (Зураг 13).

Зураг 2. Шувуудын хиймэл үүр № 1.

№ 2. Хиймэл үүр. Хармагт дов сондуул бүхий амьдрах орчин

Үүрний солбицол GPS - 002 (N- 44.34878, E-109.97173). Энэ үүрэнд шувуу үүрлэх шинж тэмдэг ажиглагдаагүй бөгөөд идэш тэжээл зөөж авчран идсэн шинж тэмдэг илрээгүй байна. Үүрний орчим нутгийн айлын хаваржаа байсан бөгөөд махчин шувуудын хоол

тэжээл болох жижиг хөхтөн амьтны үлийг харагдсангүй. 2 дахь үүр нь төслийн талбайгаас 71 км зайд байрлана (Зураг 14).

№ 3. Хиймэл үүр. Заган ой, элст хөндий бүхий амьдрах орчин

Үүрний солбицол GPS - 003 (N- 44.36528, E-109.91921). Энэ үүрэнд ямар нэгэн шувуу ирсэн болон үүрлэсэн шинж тэмдэг ажиглагдаагүй. Мөн амьдрах орчны хувьд тохиромжтой боловч шувуудын хоол тэжээл болох жижиг мэрэгч амьтдын сэг зэм, үл мөр харагдсангүй. Энэ үүр нь төслийн талбайгаас 80 км зайд байрлана (Зураг 14).

Зураг 12. Шувуудын хиймэл үүр (№ 2 болон 3)-нд ажиглалт хийж буй байдал

7.2. Дүгнэлт

Энэ жил ССП-аас шувуудад зориулж хийсэн 3 хиймэл үүрэнд мониторинг ажиглалтыг шувуудын үржлийн үетэй давхцуулан хийв. Ингэхэд №1 дугаар үүрэнд Начин Шонхор (*Falco tinnunculus*) шувуу 1 хос амжилттай үүрлэж 5 өндөг гаргасан бөгөөд бусад №2 болон №3 дугаар хиймэл үүрэнд ямар нэг шувуу үүрлэсэн, суултуур болгож ашигласан шинж тэмдэг илрээгүй байна.

7.3. Зөвлөмж

Цаашид Хиймэл үүр №2 болон №3 дахь үүрэнд ямар нэг шувуу үүрлэсэн, суултуур болгож ашигласан шинж тэмдэг илрээгүй тул бүх үүрийг өөр зохимжтой махчин шувууны хоол тэжээл элбэг (жижиг мэрэгчид) амьдрах орчинд зөөвөрлөх, нүүлгэн шилжүүлэх аль эсвэл дахин 2 хиймэл үүрийг өмнөх хиймэл үүрний загвараар тохиромжтой амьдрах орчин байршуулах шаардлагатай гэж зөвлөж байна.

Шинээр суурьлуулах хиймэл үүрний бүтэц, загвар

Хиймэл үүрнийг ойролцоогоор 2 метр урттай босоо төмөр шонд бэхлэх бөгөөд газраас доош 60 см гүнд суулгаж цементлэнэ. Тулгуур оройд 25*25 см хэмжээтэй металл хавтанг тавцан болгож гагнана. Энэхүү тавцан дээр 60 см диаметртэй төмөр торхоор хиймэл үүрийг хийж гагнах бөгөөд амсрыг 40*40 см хэмжээтэй ухаж гаргана. Дээврийг битүү

хийнэ. Үүрний ёроолд ус зайлуулах нүх хэд хэднийг гаргаж өгнө. Дараа нь үүр байрлуулахаас өмнө торхны ёроолд нарийн хайрга, элс 5-10 см зузаан дэвсэж өгнө (Зураг 15).

Үүрний өнгө ногоон

Үүрний амсар 40*40 см

Өндөр: Газраас үүр хүртэл 2 метр хөлтэй байх

Торхны диаметр 60 см

Зураг 3. Хиймэл үүрний бүтэц, загвар

Шинээр байршуулах хиймэл үүрний боломжит байршил цэг

Идлэг шонхор нь өөрөө үүр засдаггүй бөгөөд бусад шувууны үүрийг булаах эсвэл хуучин үүрийг эзэмшин үүрлэнэ. Өөрөөр хэлбэл идэш тэжээл элбэгтэй ч үүрлэх орчин байхгүй бол үржиж чадахгүй гэсэн үг. Тиймээс идэш тэжээл элбэгтэй нутагт нь хиймэл үүр хийж тэдний үржлийг дэмжих боломжтой. Идлэг шонхорт зориулсан хиймэл үүр нь ихэвчлэн 2м өндөр байх бөгөөд идэш тэжээл болох мэргэч амьтан, жижиг шувууд ихтэй газар байрлуулбал зохимжтой.

№4 Боломжит хиймэл үүр. GPS (N- 44.581630°, E- 110.171584°)

Энэ үүр нь Хамрын хийд явах төв зам дагуу Хиймэл үүр №1-ээс 3км зайтай заган ойн амьдрах орчныг түшиглэн байршуулна.

№5 Боломжит хиймэл үүр. GPS (N- 44.551838°, E- 110.135277°)

Энэ үүр нь Зүүнбаянгаас зүүн хойш 10км зайтай, №4 дэх хиймэл үүрнээс баруун урд зүгт 4 км зайтай заган ойн захад байршуулах боломжтой байна (Зураг 16).

Зураг 4. Шинээр байршуулах хиймэл үүрний боломжит байршил цэгийг шараар тэмдэглэв.

ЕРӨНХНИЙ ДҮГНЭЛТ

Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтангирээ, Өргөн сумдын нутагт байрлах "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн хэрэгжүүлж буй "Сайншанд салхин парк" 2024 оны шувууны судалгааны ажлыг хийж гүйцэтгэв. Тус төслийн 2024 оны шувууны судалгааны ажлыг гүйцэтгэхэд "Мон Газар Экологи" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал докторанг Г.Болдбаяр, шувуу судлаач доктор Д.Илэрбат, магистр Н. Истгал, Т. Энхбаяр нар оролцов. Судалгааны ажлын хэргийн судалгаа, шинжилгээний ажлыг 2024.05.10-13, 2024.09.04-08 өдөрүүдэд нийт 2 удаагийн нийт 8 өдрийн хэргийн судалгааны ажлыг хийж гүйцэтгэсэн байна. Судалгааны тайлангийн суурин боловсруулалтын үе шатанд өмнөх судалгааны тайлангийн үр дүнтэй харьцуулан дүн шинжилгээ хийж, хэргийн судалгааны үед нуглуулагч модоо материалыг боловсруулах нэгтгэх хэрэг ажлууд хийгдсэн бөгөөд ерөнхийн боловсруулалтыг Google Earth програм, газарзүйн мэдээллийн системийн ArcGIS 10.4 програм хангамжийг ашиглан гүйцэтгэсэн байна.

Тус судалгааны ажлын хүрээнд дараах үр дүн, дүгнэлтийг гаргасан байна. Үүнд:

- Шувуудын зүйлийн бүрдэл: Энэ жил нийт 16 баг 33 овгийн 144 зүйл шувууд 31 салхин паркт бүртгэгдсэн бөгөөд үүний 70 гаруй хувь нь дээрх өнгөрдөг чүүдсийн шувууд байна. Судалгааны нэлбэлд тохиолдсон байдал, тус голгоо, нисэлтийн хэв маягийг үндэслэн сонгогд цохигдох эсвэл эрдэг бүхэл хөёр зорилго зүйл Ночин шонхор (*Falco naumanni*) болон Сохор элээ (*Milvus migrans*) зэргийг тодорхойлав (Хавсралт 1).
- Харуун сайтай цэвэр судалгаанаар нийт 47 зүйлийн 1082 бодгалийг 48 удаагийн тохиоллоор илрүүлэв. Бүртгэгдсэн шувуудын нийт тохиолдлын 36 зүйл (77%) -ийг сайраг өнгөрдөг зүйл (PM) шувууд эзэлсэн байна. Суурин үржлэг зүйл шувуудын хувьд 6 зүйлийн (12%) -ийг эзэлсэн бөгөөд нүүдлийн үржлэг шувууд 5 зүйлийн (11 %) -ийг тус тус эзэлж байна. Хамгийн олноор өндөр давтамжтай бүртгэгдсэн шувууд нь Монгол ноотруу Pallas's Sandpiper (n=700), Эвэрт болжмор Homed Lark (n=45), Борлог хөмөр Little Bunting (n=40), Хон хэрээ Northern Raven (n=30), Хурган намнаг Taiga Flycatcher (n=28), Шүүман шонхор Eurasian Hobby (n=30), Хэргийн боршувуу Eurasian Tree Sparrow (n=30), Улаавар буржмор Common Rosefinch (n=30), Сохор элээ Black Kite (n=30), Даруурш хэрээ Daurian Jackdaw (n=30), Шилний сар Upland Buzzard (n=30), Ночин шонхор Common Kestrel (n=30), Дорнын хиазал Oriental Plover (n=30), Хөх цэгцгий White Wagtail (n=30), Нөмрөг тас Cinnamon Vulture (n=30) зэрэг шувууд хамгийн олон тоогоор бүртгэгдэв. (График 2, Хавсралт 1). Энэ жил Монгол ноотруу олон давтамжтай бүртгэгдсэн нь голын бүс нутаг хүр босоо элбэг, булаг шанд сэргэж шувууд нилээгдэх орчин сайжирсантай холбоотой байна. Шувуудын идэвхжиллийн хамгийн оргил үе нь өглөө (09:00 - 11:00) болон үдээс хойш (17:00-19:00) цагуудын хооронд байна. Энэ нь Монгол ноотруу үдийн халуун болоход олон тоогоор сүрэлсэн салхин паркын урд байрлах үе шат рүү нисдэгтэй холбоотой гэж тайлбарлаж байна.
- Сонсвийн дэвсгээнд цохигдох эрдэгтэй бүс (10-140м) бөгөөд Шилний сар 60м, Ночин шонхор 50м, Хон хэрээ 50м, Хар хэрээ 45м, Тургнах хэрээ 40м, Сохор элээ 40м, Монгол ноотруу 40м зэрэг шувууд нисэж байв (Хавсралт 2). Шувуудын нүүдэл хэргийн үед хамгийн идэвхтэй үед ихэвчлэн хойд болон баруун зүг чиглэл нүүж ажиглагдсан. Намрын судалгааны үед Шүүман шонхор (n=21) томор замны цахилгааны шон дагуу урд зүг чиглэлтэй нүүж ажиглагдсан. Суурин шувуудад Монгол ноотруу олон тоогоор шувууд бүх чиглэлд шинжлэлт хөдөлгөөн хийж байсан.

- Хазрын нүүдлийн шувуудын судалгаа: Бидний судалгаагаар нүүдлийн шувууд салхин сэгсний урл байрлах мод, бутай талбайд ($n = 15$) зүйл түгээмэл харан цэвэрлэх байгууламж орчим ($n = 25$) зүйл, салхин сэгс орчим ($n = 10$), тал хээрний амьдрах орчимд ($n = 12$), харин цөөрөмд ($n = 2$) зүйл шувууд тохиолдо. Өнгөрсөн жилийн судалгаагаар нийт 40 зүйлийн усны шувуу бүртгэгдэж байсан бол энэ жил цөөрөм хавар усгүй хатсан, намрын судалгаанд устай байсан 4 шувууд бүртгэгдээгүй нь таны цолний бэлтгэлийн ундралгүй нуур цөөрөм усны шувуудын нэдэг хомс төрхөө хомс, хомс агуулганыг харуулж байна. Шувуудын нүүдэл энэ бүр нэр өөр байгаа нь тухайн жилийн цаг агаарын байдал, шувуудын үржлийн эрхэлт зэргээс шалтгаалж нүүдэллэх хугацаа, эрчим ялгаатай байна.
- Үржлийн шувууны судалгаа: Бидний судалгааны талбай орчим ажиглж хөхтөх амьтад тэдгэр тархалттай байсан сул махчин шувуудын үүрлэх тохиромжтой орчим болж байна. Хайлаас мод нь судалгааны талбайд 4 хос шувуудын үүрлэх, өндөглож таатай орчмыг бүрдүүлэх улмаар зарим зүйл нүүдлийн шувуудын амрах орчим болж байна. Ихэнх үүрлэж буй шувууд Алаг цэвэртэй, Хон хэрэг, Сохор элэг байгаа нь төсвийн талбайд үхсэн малын сэг тэгнх байр харуулж байна (Хүснэгт 1)
- Эм нэрүүлэх судалгаа: Бидний энэ жилийн эм нэрүүлэх судалгаагаар Нөмрөг тас, Сохор элэг, Хадны тагтай гэх шувууд хавар, намрын нүүдлийн үедээ эндсэн байдалтай бүртгэгдлээ (Зураг 10-12). Энэ нь өнгөрсөн жилийн зулмаар үхсэн малын сэг тэмний илээрлээгүй байгатай холбоотой байгаа.
- Хиймэл үүрлийн мониторинг: Энэ жил ССН-аар шувуудыг зорилж хийсэн 3 хиймэл үүрэгд мониторинг ажиглалтыг шувуудын үржлийн үетэй дэнхуулан хийв. Ингэхэд №1 дугаар үүрэгд Начин Шонхор (*Falco tinnunculus*) шувуу 1 хос амьжилтэй үүрлэж 3 өндөг гаргасан бөгөөд бусад №2 болон №3 дугаар хиймэл үүрэгд, ямар нэг шувуу үүрлэсэн, суутуур болгож иштгэсэн шинж тэмдэг нэрлээгүй байна. Иймд дэхин 2 хиймэл үүрлийг тохиромжтой эмчдрэх орчимд нэмэлтээр байрлуулах цаг, зигвар зовломж зэргийг талганд тусгасан (Зураг 15-16).
- Цагшид 2025 онд Сайнсанд салхин парк орчим махчин шувууны идэш тэжээлийн судалгааг хийх хэрэгтэй байна.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

1. Ikerbat, D. and Mungunbagana, S.-O. (2022) "Ornithological surveys at the Sainshand Wind Park", Proceedings of the Institute of Biology, 38(1), pp. 88–99. doi: 10.5564/riib.v38i1.2538.
2. Байнмөнх, Д. 2017. Салхит салхины сөнөнхөө шувуудад үзүүлэх нөлөө. Магистрын ажлалт Монгол улсын их сургууль Улаанбаатар Монгол.
3. Даваасүрэн, П. 2020. Салхит уул салхины сөнөнхөө Хээрнийн бүртгэд (*Aquila nipalensis*) д үзүүлэх нөлөөлөл, хамгаалах арга зам. Магистрын ажлалт Монгол улсын их сургууль, Улаанбаатар, Монгол.
4. Мянх-Эрдэнэ, Ж. 2017. Цэгий салхины паркны шувууд үзүүлэх боломжит нөлөөлөл, хамгаалах арга зам. Магистрын ажлалт Монгол улсын их сургууль, Улаанбаатар, Монгол.
5. Намбаяр, В., Д. Батчулаан, Д. Тогзбал. 2016. Өвөрхангай аймагт Говийн ноструу *Synthlipsis paradoxus* цахилгаан шугамны угас мөргөж өмнөөр үхсэн тохиолдол. *Toodog* 2: 34 – 40
6. Brazil, M. 2008. Field guide to the birds of East Asia: Eastern China, Taiwan, Korea, Japan and Eastern Russia. A&C Black Publishers in the Helm Field Guides Series, London.
7. Gombobaatar, S. and Leahy, Ch. 2019. A Field Guide to the Birds of Mongolia. Helm Field Guides Series.
8. Gombobaatar, S. and Monks, E.M. (compilers), Seidler, R., Sumiya, D., Tseveennyaday, N., Bayachkhuu, S., Barlie, J. E. M., Boldbaatar, Sh., Uugantbayar, Ch. (editors). 2011. Regional Red List Series Vol.7. Birds. Zoological Society of London, National University of Mongolia and Mongolian Ornithological Society, 1036 pp.
9. Krebs, C. J. 2017. Ecology: The Experimental Analysis of Distribution and Abundance. 6th ed. Benjamin Cummings, San Francisco. p. 655
10. Montis LLC. 2015. Bird Surveys during Pre-Construction of Sainshand Wind Park Project in 2014. Baseline Report. Prepared for Sainshand Wind Park LLC.
11. Nyambayar, B. and Bayerjargal, B. 2011. Key endangered species in Galtai Gobi: status and provisional impact assessments of regional development scenarios. Wildlife Science and Conservation Center of Mongolia, BirdLife International.
12. Nyambayar, B., R. Reading, D. Kenny, Ts. Natsagdorj, and P. W. Kee, 2015. Migration and Movement Patterns of Cinereous Vultures in Mongolia.
13. Robinson, R. A. 2008. Swan Lake: use by migrating waterfowl of the lakes in southern Sukhbaatar, Mongolia. *Wildfowl* 58: 97–105.
14. Schaub, T., Raymon, H. G. K., Willem, B., Almar, F. S. and Ben, J. K. 2020. Collision risk of Montagu's Harriers *Circus pygargus* with wind turbines derived from high-resolution GPS tracking. *ibis* 162: 520 – 534.
15. Svensson, L., K. Mullarney, D. Zetterstrom and P. J. Grant. 2010. Collins Bird Guide: The most complete guide to the birds of Britain and Europe. 2nd edition. Harper Collins Natural History in the Collins bird guides series.
16. Young, D. P. Jr., G. D. Johnson, W. P. Erickson, M. D. Strickland, R. E. Good and P. Becker. 2002. Avian and bat mortality associated with the initial phase of the Foote Creek Rim Wind Power Project, Carbon County, Wyoming; November 1998 – June 2002. Tech. Report prepared by WEST, Inc. for Pacific Corp. Inc., SeaWest Windpower Inc., and Bureau of Land Management. 35 pp.

ХАВСРАЛТ 1. Сайншанд салхин паркид бүртгэгдсэн шувуудын жагсаалт /2024он/

№	Англи нэр	Шинжлэх ухааны нэр	Улаан данс		ССП дахь экологийн статус	Шувуудын тоо
			Бүс нутгийн	IUCN		
Order: ANSERIFORMES						
Family: Anatidae						
1	Swan Goose	<i>Anser cygnoides</i>	NT	VU	PM	-
2	Bean Goose	<i>Anser fabalis</i>	LC	LC	PM	-
3	Whooper Swan	<i>Cygnus Cygnus</i>	LC	LC	PM	-
4	Common Shelduck	<i>Tadorna tadorna</i>	LC	LC	BV	-
5	Ruddy Shelduck	<i>Tadorna ferruginea</i>	LC	LC	BV	6
6	Mandarin Duck	<i>Aix galericulata</i>	NA	LC	PM	-
7	Garganey	<i>Spatula querquedula</i>	LC	LC	PM	-
8	Northern Shoveler	<i>Spatula clypeata</i>	LC	LC	PM	-
9	Gadwall	<i>Mareca strepera</i>	LC	LC	PM	-
10	Falcated Duck	<i>Mareca falcata</i>	NT	NT	PM	-
11	Eurasian Wigeon	<i>Mareca penelope</i>	LC	LC	PM	-
12	Mallard	<i>Anas platyrhynchos</i>	LC	LC	PM	-
13	Northern Pintail	<i>Anas acuta</i>	LC	LC	PM	-
14	Eurasian Teal	<i>Anas crecca</i>	LC	LC	PM	-
15	Common Pochard	<i>Aythya ferina</i>	LC	VU	PM	-
16	Red-crested Pochard	<i>Netta rufina</i>	LC	LC	PM	-
17	Ferruginous Duck	<i>Aythya nyroca</i>	VU	NT	PM	-
18	Baer's Pochard	<i>Aythya baeri</i>	NA	CR	PM	-
19	Tufted Duck	<i>Aythya fuligula</i>	LC	LC	PM	-
20	White-winged Scoter	<i>Melanitta deglandi</i>	LC	LC	PM	-
21	Common Goldeneye	<i>Bucephala clangula</i>	LC	LC	PM	-
22	Common Merganser	<i>Mergus merganser</i>	LC	LC	PM	-
Order: GALLIFORMES						
Family: Phasianidae						
23	Chukar Partridge	<i>Alectoris chukar</i>	LC	LC	RB	6
Order: GAVIIFORMES						
Family: Gaviidae						
24	Horned Grebe	<i>Podiceps auritus</i>	LC	VU	PM	-
Order: CICONIIFORMES						
Family: Ciconiidae						
25	Black Stork	<i>Ciconia nigra</i>	LC	LC	PM	-
Order: PELECANIFORMES						
Family: Threskiornithidae						
26	Eurasian Spoonbill	<i>Platalea leucorodia</i>	LC	LC	PM	-
Family: Ardeidae						
27	Grey Heron	<i>Ardea cinerea</i>	LC	LC	PM	-
Family: Phalacrocoracidae						
28	Great Cormorant	<i>Phalacrocorax carbo</i>	LC	LC	PM	-

Order: ACCIPITRIFORMES						
Family: Accipitridae						
29	Crested Honey Buzzard	<i>Pernis ptilorhynchus</i>	LC	LC	PM	-
30	Cinereous Vulture	<i>Aegyptus monachus</i>	LC	NT	RB	6
31	Steppe Eagle	<i>Aquila nipalensis</i>	LC	EN	PM	2
32	Golden Eagle	<i>Aquila chrysaetos</i>	LC	LC	RB	-
33	Japanese Sparrowhawk	<i>Accipiter gularis</i>	LC	LC	PM	1
34	Eurasian Sparrowhawk	<i>Accipiter nisus</i>	LC	LC	PM	-
35	Western Marsh Harrier	<i>Circus aeruginosus</i>	LC	LC	PM	-
36	Hen Harrier	<i>Circus cyaneus</i>	LC	LC	PM	-
37	Black Kite	<i>Milvus migrans</i>	LC	LC	BV	15
38	Upland Buzzard	<i>Buteo hemilais</i>	LC	LC	RB	12
39	Long-legged Buzzard	<i>Buteo rufinus</i>	LC	LC	PM	-
Order: FALCONIFORMES						
Family: Falconidae						
40	Lesser Kestrel	<i>Falco naumanni</i>	LC	LC	BV	4
41	Common Kestrel	<i>Falco tinnunculus</i>	LC	LC	RB	11
42	Amur Falcon	<i>Falco amurensis</i>	LC	LC	PM	2
43	Eurasian Hobby	<i>Falco subbuteo</i>	LC	LC	PM	21
44	Saker Falcon	<i>Falco cherrug</i>	VU	EN	RB	-
Order: GRUIFORMES						
Family: Rallidae						
45	Eurasian Coot	<i>Fulica atra</i>	LC	LC	PM	-
Family: Gruidae						
46	Demoiselle Crane	<i>Grus virgo</i>	LC	LC	BV	4
47	Common Crane	<i>Grus grus</i>	NT	LC	PM	-
Order: CHARADRIIFORMES						
Family: Recurvirostridae						
48	Black-winged Stilt	<i>Himantopus himantopus</i>	LC	LC	PM	-
49	Pied Avocet	<i>Recurvirostra avosetta</i>	LC	LC	PM	-
Family: Charadriidae						
50	Northern Lapwing	<i>Vanellus vanellus</i>	LC	NT	PM	-
51	Grey-headed Lapwing	<i>Vanellus cinereus</i>	NA	LC	PM	-
52	Pacific Golden Plover	<i>Pluvialis fulva</i>	LC	LC	PM	-
53	Grey Plover	<i>Pluvialis squatarola</i>	LC	LC	PM	-
54	Little Ringed Plover	<i>Charadrius dubius</i>	LC	LC	PM	-
55	Kentish Plover	<i>Charadrius alexandrinus</i>	LC	LC	PM	-
56	Mongolian Sandplover	<i>Charadrius mongolus</i>	DD	LC	PM	-
57	Greater Sandplover	<i>Charadrius leschenaultii</i>	LC	LC	PM	-
58	Oriental Plover	<i>Charadrius veredus</i>	LC	LC	BV	10
Family: Scolopacidae						
59	Whimbrel	<i>Numenius phaeopus</i>	LC	LC	PM	-
60	Eurasian Curlew	<i>Numenius arquata</i>	LC	NT	PM	-
61	Black-tailed Godwit	<i>Limosa limosa</i>	LC	NT	PM	-

62	Temminck's Stint	<i>Calidris temminckii</i>	LC	LC	PM	-
63	Common Snipe	<i>Gallinago gallinago</i>	LC	LC	PM	2
64	Common Sandpiper	<i>Actitis hypoleucos</i>	LC	LC	PM	-
65	Common Redshank	<i>Tringa totanus</i>	LC	LC	PM	-
66	Marsh Sandpiper	<i>Tringa stagnatilis</i>	LC	LC	PM	-
67	Spotted Redshank	<i>Tringa erythropus</i>	LC	LC	PM	-
68	Green Sandpiper	<i>Tringa ochropus</i>	LC	LC	PM	-
69	Common Greenshank	<i>Tringa nebularia</i>	LC	LC	PM	-
Family: Laridae						
70	Black-headed Gull	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	LC	LC	PM	-
71	Mongolian Gull	<i>Larus mongolicus</i>	LC	LC	PM	-
72	Gull-billed Tern	<i>Gelochelidon nilotica</i>	LC	LC	PM	-
73	Common Tern	<i>Sterna hirundo</i>	LC	LC	PM	-
74	White-winged Tern	<i>Chlidonias leucopterus</i>	LC	LC	PM	-
Order: PTEROCLIFORMES						
Family: Pteroclididae						
75	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrhaptes paradoxus</i>	LC	LC	RB	700
Order: COLUMBIFORMES						
Family: Columbidae						
76	Rock Dove	<i>Columba livia</i>	LC	LC	RB	-
77	Hill Pigeon	<i>Columba rupestris</i>	LC	LC	RB	2
78	European Turtle Dove	<i>Streptopelia turtur</i>	DD	VU	PM	-
79	Eurasian Collared Dove	<i>Streptopelia decaocto</i>	LC	LC	PM	4
Order: STRIGIFORMES						
Family: Strigidae						
80	Little Owl	<i>Athene noctua</i>	LC	LC	RB	-
81	Long-eared Owl	<i>Asio otus</i>	LC	LC	PM	-
Order: APODIFORMES						
Family: Apodidae						
82	Common Swift	<i>Apus apus</i>	LC	LC	PM	-
83	Pacific Swift	<i>Apus pacificus</i>	LC	LC	PM	-
Order: BUCEROTIFORMES						
Family: Upupidae						
84	Eurasian Hoopoe	<i>Upupa epops</i>	LC	LC	PM	-
Order: PICIFORMES						
Family: Picidae						
85	Eurasian Wryneck	<i>Jynx torquilla</i>	LC	LC	PM	-
Order: PASSERIFORMES						
Family: Laniidae						
86	Brown Shrike	<i>Lanius cristatus</i>	LC	LC	PM	3
87	Isabelline Shrike	<i>Lanius isabellinus</i>	LC	LC	PM	1
88	Steppe Grey Shrike	<i>Lanius pallidirostris</i>	LC	LC	PM	2
Family: Corvidae						
89	Eurasian Magpie	<i>Pica pica</i>	LC	LC	BV	6

90	Mongolian Ground Jay	<i>Podiceps hendersoni</i>	LC	LC	BV	2
91	Red-billed Chough	<i>Pyrrhuloxia pyrrhuloxia</i>	LC	LC	PM	2
92	Daurian Jackdaw	<i>Colaptes dauricus</i>	LC	LC	PM	15
93	Rock	<i>Corvus frugilegus</i>	LC	LC	PM	6
94	Common Crow	<i>Corvus corax</i>	LC	LC	RB	4
95	Northern Raven	<i>Corvus corax</i>	LC	LC	RB	30
Family: Bombycillidae						
96	Bolshoiyan Waxwing	<i>Bombuscia gutturalis</i>	LC	LC	WV	-
Family: Paridae						
97	Great Tit	<i>Parus major</i>	LC	LC	BV	-
Family: Alaudidae						
98	Eurasian Skylark	<i>Alauda arvensis</i>	LC	LC	RB	3
99	Crested Lark	<i>Galerida cristata</i>	LC	LC	RB	5
100	Heard Lark	<i>Eremophila alpestris</i>	LC	LC	RB	49
101	Greater Short-toed Lark	<i>Calandrella brachydactyla</i>	LC	LC	RB	-
102	Mongolian Lark	<i>Melospiza cinerea mongolica</i>	LC	LC	RB	-
103	Asian Short-toed Lark	<i>Melospiza chalconotis</i>	LC	LC	RB	-
Family: Hirundinidae						
104	Sand Martin	<i>Riparia riparia</i>	LC	LC	PM	-
105	Barn Swallow	<i>Hirundo rustica</i>	LC	LC	PM	-
106	Common House Martin	<i>Delichon urbicum</i>	LC	LC	PM	-
Family: Phylloscopidae						
107	Yellow-browed Warbler	<i>Phylloscopus inornatus</i>	LC	LC	BV	-
108	Pallas's Leaf Warbler	<i>Phylloscopus proregulus</i>	LC	LC	BV	4
109	Dusky Warbler	<i>Phylloscopus fuscatus</i>	LC	LC	BV	1
Family: Sturnidae						
110	White-cheeked Starling	<i>Sturnella vernalis</i>	LC	LC	PM	-
Family: Turdidae						
111	White's Thrush	<i>Zosterops alba</i>	LC	LC	PM	-
112	Black-throated Thrush	<i>Turdus atrigularis</i>	LC	LC	PM	-
113	Dusky Thrush	<i>Turdus sibiricus</i>	LC	LC	PM	-
114	Red-throated Thrush	<i>Turdus ruficollis</i>	LC	LC	PM	-
115	Neumann's Thrush	<i>Turdus neumanni</i>	LC	LC	PM	2
Family: Muscicapidae						
116	Asian Brown Flycatcher	<i>Muscicapa dauurica</i>	LC	LC	PM	-
117	Tsaga Flycatcher	<i>Ficedula albicollis</i>	LC	LC	PM	28
118	Common Redstart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	LC	LC	PM	-
119	Daurian Redstart	<i>Phoenicurus auroreus</i>	LC	LC	BV	7
120	Siberian Stonechat	<i>Saxicola rubra</i>	LC	LC	PM	-
121	Northern Wheatear	<i>Oenanthe oenanthe</i>	LC	LC	BV	2
122	Isabelline Wheatear	<i>Oenanthe isabellina</i>	LC	LC	BV	6
123	Desert Wheatear	<i>Oenanthe deserti</i>	LC	LC	BV	-
124	Pied Wheatear	<i>Oenanthe pleschanka</i>	LC	LC	BV	-
Family: Passeridae						

125	Saxaul Sparrow	<i>Passer ammodendri</i>	NT	LC	RB	-
126	House Sparrow	<i>Passer domesticus</i>	LC	LC	RB	6
127	Eurasian Tree Sparrow	<i>Passer montanus</i>	LC	LC	RB	20
128	Rock Sparrow	<i>Petronia petronia</i>	LC	LC	RB	-
129	Pere David's Snowfinch	<i>Pyrgilauda davidiana</i>	LC	LC	PM	-
Family: Motacillidae						
130	Citrine Wagtail	<i>Motacilla citreola</i>	LC	LC	PM	1
131	Grey Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>	LC	LC	PM	2
132	White Wagtail	<i>Motacilla alba</i>	LC	LC	PM	10
133	Richard's Pipit	<i>Anthus richardi</i>	LC	LC	PM	2
134	Blyth's Pipit	<i>Anthus godlewskii</i>	LC	LC	PM	-
135	Common Chaffinch	<i>Fringilla coelebs</i>	LC	LC	PM	-
136	Brambling	<i>Fringilla montifringilla</i>	LC	LC	PM	3
137	Yellow-billed Grosbeak	<i>Eophona migratoria</i>	DD	LC	PM	-
138	Common Rosefinch	<i>Corpodacus erythrinus</i>	LC	LC	PM	20
139	Mongolian Finch	<i>Bucanetes mongolicus</i>	LC	LC	RB	-
140	Eurasian Siskin	<i>Spinus spinus</i>	LC	LC	PM	-
141	Godlewski's Bunting	<i>Emberiza godlewskii</i>	LC	LC	PM	-
142	Little Bunting	<i>Emberiza pusilla</i>	LC	LC	PM	40
143	Black-faced Bunting	<i>Emberiza spodocephala</i>	LC	LC	PM	-
144	Pallas's Bunting	<i>Emberiza pallasi</i>	LC	LC	PM	2

Тайлбар:

Дэлхийн Байгаль Хамгаалах Холбоо (IUCN)-ны Улаан Дансны Ангилал:

EN – Устаж болзошгүй; **VU** – Эмзэг; **NT** – Ховордож болзошгүй; **LC** – Анхааралд Өртгөөргүй; **DD** – Мэдээлэл дутмаг; **N/A** – Үнэлэх боломжгүй.

Экологийн статус: **PM** – Дайрч өнгөрдөг, **RB** – Суурин үрждэг, **BV** – Нүүдлийн үрждэг, **WV** – Өвөл ирдэг.

ХАВСРАЛТ 2. Харууд сайгатай цэгрээ ажиглагдсан шувууд болон өндөршил (2024 он)

№	Англи нэр	Шинээлэх ухвалын нэр	Шувуудын тоо	Нисэлтийн дундаж өчлөр
1	Steppe Eagle	<i>Aquila nipalensis</i>	2	250
2	Demiseille Crane	<i>Grus virgo</i>	4	200
3	Cinereous Vulture	<i>Accipiter pennsylvanicus</i>	6	180,5
4	Upland Buzzard	<i>Buteo hemelaeus</i>	12	60
5	Lesser Kestrel	<i>Falco naumanni</i>	4	50
6	Common Crow	<i>Corvus corone</i>	4	50
7	Northern Raven	<i>Corvus corax</i>	30	45,0
8	Black Kite	<i>Milvus migrans</i>	15	40
9	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrhaptes pinnatus</i>	700	40,5
10	Rook	<i>Corvus frugilegus</i>	6	40
11	Ruddy Shelduck	<i>Tadorna ferruginea</i>	6	30
12	Amur Falcon	<i>Falco amurensis</i>	2	30
13	Eurasian Hobby	<i>Falco subbuteo</i>	21	30,5
14	Red-billed Coot	<i>Pyrrhocorax pyrrhocorax</i>	2	30
15	Japanese Sparrowhawk	<i>Accipiter galans</i>	1	25
16	Common Snipe	<i>Gallinago gallinago</i>	7	25
17	Eurasian Magpie	<i>Pica pica</i>	6	25
18	Daurian Jackdaw	<i>Colaptes dauuricus</i>	15	25,5
19	Common Kestrel	<i>Falco tinnunculus</i>	11	20,5
20	Hill Pigeon	<i>Columba macrotis</i>	2	20
21	Eurasian Collared Dove	<i>Streptopelia decaocto</i>	4	20
22	Brown Shrike	<i>Luscinia sibilatrix</i>	3	15
23	Mongolian Ground Jay	<i>Pedunculatus mongolicus</i>	2	15
24	Crested Lark	<i>Galerida cristata</i>	5	15
25	House Sparrow	<i>Passer domesticus</i>	6	15
26	Oriental Plover	<i>Charadrius veredus</i>	10	10,5
27	Horned Lark	<i>Eremophila alpestris</i>	45	10

ХАВСРАЛТ 3. Харуун сайтан цэгэн судалгааны цагийн хуваарь

Судалгаа хийсэн огноо	Цаг	УР-1	УР-2	УР-3
2022.05.12	12.00-20.00	6	6	
2022.05.13	09.00-20.00		6	6
2022.05.14	06.00-20.00	6		6
2022.05.15	06.00-12.30	6	6	
2022.06.23	12.00-20.00		6	6
2022.06.24	06.00-20.00	6		6
2022.06.25	09.00-20.00	6	6	
2022.06.26	06.00-12.30			6
Нийт ажиглагдсан дугаар		30	30	30

ХАВСРАЛТ 4. Эрднийн үнэлгээгээх тодорхойлогдсон зорилтот зүйлийн шувууд

		Зүйлийн эмзэг байдал				
		Маш бага	Бага	Дунд	Өндөр	
Нөлөөллийн далайд (мөсөх өндөр, хугацаа, бодгалийн тоо, тохиолдож ба давтамж, экологийн статус)	Маш бага	Ногоохон нугас, Халбага нугас, Бор нугас, Зэрлэг нугас, Нарийн хиазат, Шөвгөн хараалж, Умардын хавтгаалж, Алаг ээтэн, Шугуйн хөгчүү, Сүүлнагаан хөгчүү, Улаанхөлт хөгчүү, Буурал хараалай, Хөхвөр тагтаа, Буулгат хүүргэнэ, Эгэл хөхөө, Хурьн ураацай, Хондлойцагаан ураацай, Бөвөөлжин өвөөлж, Эргийн хараацай, Асрын алтанхараацай, Талын жиргэмэл, Дэрсний жиргэмэл, Согсоот божирго, Боролтой богширго, Хээрийн шийхнүүхэй, Бөртөг шийхнүүхэй, Эвсон гүсэгт шийхнүүхэй, Харзны шийхнүүхэй, Шар цэгцгий, Уулын цэгцгий, Шар түрүүт цэгцгий, Хөх цэгцгий, Ухаа дунхай, Тольт дунхай, Бор тодол, Шарга хайруудай, Сибирийн хайруудай, Банхар охилбязуухай, Ногоовор дуучшувуу, Жирхэн дуучшувуу, Шатан сүүлт, Борлог дуучшувуу, Бүхт дуучшувуу, Хурган намнаахай, Дагуурын намнаахай, Бүжмич чогчиго, Дагуур галсүүлт, Мойлон галсүүлт, Өнгөлүүрт гургалдай, Номин гургалдай, Гургалдай хөхзоот, Хүрэн хөөндэй, Улаангүсэгт хөөндэй, Харгүсэгт хөөндэй, Науманна хөөндэй, Оронгийн боршувуу, Хээрийн боршувуу, Хадны боршуу, Монгол божирог, Алаг бужирга, Дуулгат бужирга, Дөлөн цэгцүүхэй, Улаавар бужмар, Банхар булжуухай, Цагаан хүзүүт хөмрөг, Хөхтүрүүт хөмрөг, Цагаан хэвэлт хөмрөг, Борлог хөмрөг, Шархөмсөгт хөмрөг, Лапланд буулгат хөмрөг, Наран бөднө, Ухаа шунгуур Гэээгт шумбуур, Тураг гогой, Идлэг шонхор				
	Бага	Хадны тагтаа, Монгол болжмор, Улаанхушуут жунгаа, Адууч чогчиго, Мяраан чогчиго, Эвсон хиазат, Дорнын хүүргэнэ, Өвөгт тогируу,	Дорнын хиазат, Эвэрт болжмор, Монгол ногтруу,	Нөмрөг тас, Шалын сар, Сөхөр эгээ		
	Дунд	Монгол цахлай, Хөх дэглий, Үнсэн дунхай, Хондон ангир, Алаг шаазгай, Алагтуу хэрээ, Турлиах хэрээ, Хар хэрээ,	Хон хэрээ, Хээрийн бүргэл	Налын шонхор,		
	Өндөр					

Sainshand Salkhin
Park LLC

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 13.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

"МОН ГАЗАР ЭКОЛОГИ" ХХК

Байгаль орчны мөчлөх байдлыг баримтлуулах үндэс,
зөвлөгөөний үзэгжлийн байгууллага

Гэнчигсумлаа БОЛДБАЯ
boldbayar.mongazar@gmail.com
Мон Газар Экологи ХХК
Байгаль орчны Нөлөөлл

2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МОНИТОРИНГИЙН СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ТАЙЛАН

**"САЙНШАНД САЛХИН ПАРК" ХХК
"САЙНШАНД САЛХИН ПАРК" ТӨСӨЛ**

АГ УУЛГА

ЗҮРГИЙН ЖАГСААЛТ	3
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	5
ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ	6
ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ	6
ОРШИЛ	7
БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТӨВЧ ТАНИЦУУЛГА	8
1.1. Төслийн зэр	8
1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч	8
1.3. Төслийн байршил	8
1.4. Төслийн хүчин чарал	9
1.5. Силхэн эмс суурилуулэгдсан байдал	9
1.6. Дэд станцийн хүчин чарал	9
БҮЛЭГ 2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА	11
2.1. Судалгааны ажлын төвч мэдээлэл	11
2.2. УСААН ОРЧНЫ МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА	12
2.2.1. Төслийн талбайн өнөөгийн байдал	12
2.2.2. Зорилго	12
2.2.3. Өмнөх жилүүдийн мониторингийн судалгааны үр дүн	12
2.2.4. 2024 оны усны мониторинг судалгаа	15
2.2.5. Судалгааны арга	18
2.2.6. Судалгааны үр дүн, лабораторийн дүн	20
2.2.7. Дүгнэлт	24
2.2.8. Зөвлөмж	24
2.3. АГААРЫН ЧАНАРЫН МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА	30
2.3.1. Зорилго	30
2.3.2. Өмнөх мониторингийн судалгааны үр дүн	30
2.3.3. Төсөл хэрэгжих нутагийн агаарын чанарын төлөв байдал	30
2.3.4. Сайншанд сумын агаарын чанарын төлөв байдал	30
2.3.5. 2024 оны төслийн талбай орчны агаарын чанарын төлөв байдал	32
2.3.6. Судалгааны арга зүй	32
2.3.7. Агаар дахь бохирдуулагч бодисуудын тодорхойлолт	32
2.3.8. Агаарын чанарын мониторинг судалгаанд ашиглагдсан багаж тохиромж	33
2.3.9. Мониторинг судалгааны цэгүүдийн байршил	34
2.3.10. Агаарын чанарын хяналтын цэгүүд	36
2.3.11. Агаарын чанарын судалгааны үр дүн	41
2.3.12. Орчны дуу шуугиан	49
2.3.13. Дүгнэлт	50
2.3.14. Зөвлөмж	50
2.4. ХӨРСӨН ОРЧНЫ МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА	53
2.4.1. Судалгааны аргазүй	53
2.4.2. Өмнө хийгдсэн хөрсний мониторинг судалгаа	54
2.4.3. Төслийн талбайд тэрхсэн хөрснийг хялганаж	56
2.4.4. Хөрсний морфологийн өлсгөлийн төлөв байдал	58
2.4.5. Хөрсний шинж чанар, өнөөгийн төлөв байдал	62
2.4.6. Хөрсний физик шинж чанарын өнөөгийн төлөв байдал	63
2.4.7. Хөрсний бохирдлын өнөөгийн төлөв байдал	64
2.4.8. Хөрсний алзрал, зваралтын өнөөгийн төлөв байдал	65
2.4.9. Төслийн талбайн хөрсний төлөв байдал, шинж чанарт гарсан өөрчлөлт	68
2.4.10. Хөрсний физикийн шинж чанарт гарсан өөрчлөлт	70
2.4.11. Дүгнэлт	70
2.4.12. Зөвлөмж	71
2.5. ХОГ ХАЯГДЛЫН МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА	83
2.5.1. Зорилго	83

2.5.2.	Өмнөх судалгааны үр дүн	83
2.5.3.	Хөгжлийн менежментийн хэрэгжллийн өнөөгийн төлөв байдал	83
2.5.4.	Ахуйн хагуу хөгжлийн	83
2.5.5.	Ахуйн шилжэл хөгжлийн	84
2.5.6.	Аюултай хөгжлийн	85
2.5.7.	Дүгнэлт	86
2.5.8.	Зөвлөмж	86
2.6.	УРГАМЛАН НӨМРӨГИЙН МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА	96
2.6.1.	Зорилго	96
2.6.2.	Өмнөх жилүүдийн судалгааны үр дүн	96
2.6.3.	Судалгааны арга зүй	98
2.6.4.	2024 оны Ургамлан нөмрөгийн онцлог, өнөөгийн төлөв байдал	99
2.6.5.	Судалгааны үр дүн	101
2.6.6.	Ургамлын эйчгийн зүйлийн бүрэлдэхүүн, өнөөгийн байдал	108
2.6.7.	Дүгнэлт	110
2.6.8.	Зөвлөмж	110
2.7.	АМЬДРАХ ОРЧНЫ МОНИТОРИНГ	111
2.7.1.	Зорилго	111
2.7.2.	Өмнөх судалгааны үр дүн	111
2.7.3.	Судалгааны арга зүй	111
2.7.4.	Судалгааны үр дүн	112
2.7.5.	Дүгнэлт	115
2.7.6.	Зөвлөмж	115
2024 ОНЫ	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МОНИТОРИНГИЙН СУДАЛГААНЫ НЭГДСЭН	
ДҮГНЭЛТ	117

ЗҮРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил	8
Зураг 2. Судалгааны талбайн ягвар сансрын зураг /2024.05 сар/	9
Зураг 3. Төслийн талбайн харилцах байдал /2024.05.05/	9
Зураг 4. 35/110 кВ хувиарлах байгууламж	10
Зураг 5. Удирдлагын байр /2024.09 сар/	10
Зураг 6. Судалгааны баг бүрэлдэхүүн	11
Зураг 7. Төслийн талбайн орчны харгалзах байдал /2024.09.06/	12
Зураг 8. Төслийн талбай орчмын гадаргын усны зураг	15
Зураг 9. Усны дээж авсан цэгийн байршил	16
Зураг 10. Усны дээж авсан цэг – Төслийн удирдлагын байрны ахуйн зорлуулалттай гүний худал	17
Зураг 11. Усны дээж авсан цэг - Нутгийн малчин Мөнх-Эргэлийн уул-ахуйн хэрэглээний гэр худал, Зашнаагийн худал	17
Зураг 12. Усны дээж авсан цэг – Төмөр замын гар худал	18
Зураг 13. 2024 оны 9-р сарын мониторингийн судалгааны үед	18
Зураг 14. Агаарын чандрын мониторингийн цэгүүд /2024 оны 5, 9-р сар/	35
Зураг 15. Төслийн талбайд хэмжилт хийж буй байдал (2024.5 болон 9-р сар)	36
Зураг 16. 1-р турбин орчмын агаарын чандрын хэмжилт /2024 оны	41
Зураг 17. 5-р турбин орчмын агаарын чандрын хэмжилт	42
Зураг 18. 10-р турбин орчмын агаарын чандрын хэмжилт	43
Зураг 19. 15-р турбин орчмын агаарын чандрын хэмжилт	43
Зураг 20. 20-р турбин орчмын агаарын чандрын хэмжилт	44
Зураг 21. 25-р турбин орчмын агаарын чандрын хэмжилт	45
Зураг 22. Худал №1 орчмын агаарын чандрын хэмжилт	45
Зураг 23. Төслийн талбай орчмын агаарын чандрын хэмжилт	46
Зураг 24. Худал №2 орчмын агаарын чандрын хэмжилт	47
Зураг 25. Худал №3 орчмын агаарын чандрын хэмжилт	47
Зураг 26. Нарны хавтан орчмын агаарын чандрын хэмжилт	48
Зураг 27. Төслийн талбайн орчны дуу түргэлэлт	49
Зураг 28. Хөрсний дээж авч буй үеийн зураг /2024.05, 09-р сар/	54
Зураг 29. Сайншандын салхин парк төслийн талбай орчмын хөрсний тархалт, түсэлт хийж дээж авсан цэгүүдийн байршил /2024, 05, 09-р сар/	57
Зураг 30. Төслийн сайжруулсан замаас салаасан олон салаа зам болон түүгээр зорчиж буй нутгийн иргэдийн машин	66
Зураг 31. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2021 оны 9-р сар	66
Зураг 32. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2022 оны 9-р сар	67
Зураг 33. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2023 оны 5-р сар	67
Зураг 34. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2023 оны 9-р сар	67
Зураг 35. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2024 оны 9-р сар	68
Зураг 36. "Сайншанд, салхин парк" төслийн талбайн хөрсний химийн үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	69
Зураг 37. Сайншандын салхин парк төслийн талбайн хөрсний физикийн үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	70
Зураг 38. Ахуйн хог хаягдал ангилах ялгах, хог хаягдал түр	84
Зураг 39. Станцийн бохир усны доозог /2024.05, 09 сар/	85
Зураг 40. Аюултай хог хаягдал хадгалж, түр цуглуулах цэг, 2024.05	86
Зураг 41. Аюултай хог хаягдал хадгалж, түр цуглуулах цэг, 2024.09 сар	86
Зураг 42. Төслийн талбайн ургамлын бяцгалалт хийж буй үеийн зураг /2024.05, 09-р сар/	99
Зураг 43. Төслийн талбайн ургамалжилтын зураг	100
Зураг 44. Төслийн талбайн ургамлын бүрхэлч (2020.05 болон 09 сар)	111
Зураг 45. 2024 оны 5-р сарын төслийн талбайн ургамлын бүрхэлч	112
Зураг 46. 2024 оны 9-р сарын төслийн талбайн ургамлын бүрхэлч	112
Зураг 47. Төслийн талбайн амьдрах орчин	113

Зурал 48. Төслийн талбайн экологийн зүүл байдал	113
Зурал 49. Төслийн талбайн өвг өрчимд ажиглагдсан мал	114
Зурал 50. 2024 оны 5-р сар	114
Зурал 51. 2024 оны 9-р сар	115

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Мониторинг судалгааны цэгүүд /2024 он/.....	16
Хүснэгт 2. Худгийн салбигдэл.....	16
Хүснэгт 3. Судалгааны талбайн гүний худгийн салбигдэл	17
Хүснэгт 4. Судалгааны талбайн гүний худгийн салбигдэл.....	17
Хүснэгт 5. Судалгааны стандарт аргууд.....	18
Хүснэгт 6. Усны физик, химийн задалн шинжилгээний дүн.....	20
Хүснэгт 7. Хэмжигийн цэгүүдийн тодорхойлолт.....	35
Хүснэгт 8. Агаарын чанарын хэмжилтийн үр дүн	39
Хүснэгт 9. Сайншанд салхин парк төслийн талбайд авсан хөрөнц дээжний байршил. 58	
Хүснэгт 10. "Сайншанд салхин парк" төслийн талбайн хөрөнц хамн шинж чанар (2024.05).....	63
Хүснэгт 11. "Сайншанд салхин парк" төслийн талбайн хөрөнц хамн шинж чанар (2024.09 сар).....	63
Хүснэгт 12. Сайншанд салхин парк төслийн талбайн хөрөнц физик шинж чанар.....	64
Хүснэгт 13. "Сайншанд салхин парк" төслийн талбайн өндөр хөрөнц (0-20 см гүн) агуулагдах хүнд металлуудын агууламж.....	64
Хүснэгт 14. Ахуйн хатуу хог хаягдлын тооцоо.....	84
Хүснэгт 15. Төслийн талбайн бичлэгийн төрөл. Монгол орон бичлээр, хадгалийн анхилалд.....	99
Хүснэгт 16. Ургамлын бичлэл хийсэн цэгүүдийн байршил, газарзүйн салбигдэл.....	100
Хүснэгт 17. Ургамлын бичлэл цэг-1.....	101
Хүснэгт 18. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	101
Хүснэгт 19. Ургамлын бичлэл хийсэн байдал.....	101
Хүснэгт 20. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	102
Хүснэгт 21. Ургамлын бичлэл хийсэн байдал.....	102
Хүснэгт 22. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	102
Хүснэгт 23. Ургамлын бичлэл хийсэн байдал.....	103
Хүснэгт 24. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	103
Хүснэгт 25. Ургамлын бичлэл цэг-1.....	103
Хүснэгт 26. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	103
Хүснэгт 27. Ургамлын бичлэл цэг-2.....	104
Хүснэгт 28. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	104
Хүснэгт 29. Ургамлын бичлэл цэг-3.....	104
Хүснэгт 30. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	105
Хүснэгт 31. Ургамлын бичлэл цэг-4.....	105
Хүснэгт 32. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	105
Хүснэгт 33. Ургамлын бичлэл цэг-5.....	106
Хүснэгт 34. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	106
Хүснэгт 35. Ургамлын бичлэл цэг-6.....	106
Хүснэгт 36. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	106
Хүснэгт 37. Ургамлын бичлэл цэг-7.....	107
Хүснэгт 38. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	107
Хүснэгт 39. Ургамлын бичлэл цэг-8.....	107
Хүснэгт 40. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	108
Хүснэгт 41. Ургамлын бичлэл цэг-9.....	108
Хүснэгт 42. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал.....	108
Хүснэгт 43. Төслийн талбайд тэмдэглэгдсэн зонхилж ургамлын зүйлийн бүрдэл, ургамлын насжилт, амьдралын хэлбэр.....	109
Хүснэгт 44. Ургамлын биомасс.....	112

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

Хэвсрэлт 1. Усны лабораторийн задлан шинжилгээний дүн	26
Хэвсрэлт 2. PM2.5 сенсөр багажийн баталгаажилтын хуудас	51
Хэвсрэлт 3. DUSTTRAK II Aerosol Monitor 8532 багажийн баталгаажилтын хуудас	52
Хэвсрэлт 4. Хөрсний лабораторийн шинжилгээний дүн	72
Хэвсрэлт 5. Хог хаягдал тээвэрлэх гэрээний хуулбар	88
Хэвсрэлт 6. Бохир усны үйлчилгээний гэрээний хуулбар	92
Хэвсрэлт 7. БОХ-2.2, 6.1, 6.2 хуудас	93
Хэвсрэлт 8. "Мөн Газар Экологи" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлийн хуулбар	121

ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ

График 1. 2023, 2024 оны усны мониторинг судалгааны	23
График 2. Сайншианд хотын хүхэрлэг хийг агууламж, 2010-2021	31
График 3. Сайншианд хотын азотын давхар нөлийн агууламж, 2010-2021	31
График 4. Сайншианд хотын том ширхэгтэй тээвэрчдийн агууламж, 2015-2019	32

ОРШНД

Тус 2024 оны Байгаль орчны мониторингийн судалгааны гол зорилго нь "Сайншанд сэлхэн парк" төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг бүрд үзүүлж буй зөрөг нөлөөллийг илрүүлэх, үнэлэх, түүнийг гөлөөллийг саруулах, бууруулах арга ажиллагаа, технологийг төлөвлөх, өмнөх судалгалыг үр дүнтэй харьцуулсан дүн шинжилгээ хийх, дүнлэлт өгч, зөвлөж боловсруулахад оршино. "Сайншанд Сэлхэн Парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутагт орших "Сайншанд сэлхэн парк" төслийн байгаль орчны мониторинг судалгаа гүйцэтгэх 21/С-20 тоот Ажил гүйцэтгэх гэрээг 2024 оны 04-р сарын 29-ний өдөр байгуулсан боловд тэрхэнд заарсаны дагуу 2024 оны 05 буюу 09-р саруудад БОМТ-нд туслагдсан үе ашиглалт, агаар орчин, хөрс, ургамалын мониторинг хөгжлийн мониторинг судалгааг гүйцэтгэв. Байгаль орчны мониторинг судалгаа "Мин Газар Экологи" ХХК-ийн судалгааны баг бүрэлдэхүүн 2024.05.12-2024.05.13, 2024.09.05-2024.09.05-ны өдрүүдэд нийт 2 удаанын 4 өдрийн хэргийн судалгааг хийж гүйцэтгэв.

- Судалгааны багийн ажлагч, хөрс газар ажиглагч	докторант Г.Болдбаяр
- Агаар орчин, төлөхлөлт-хийн хяягдал
Хиймэл дагуулын мэдээ бэлтгэсруулагч	магистрант Э.Амартайван
магистрант О.Сирагтээ
- Усан орчны судалгаа	доктор Б.Давжажаргал
БОУМэр Б.Батсайхан
- Ургамал, Амьдрах орчны судалгаа	магистрант Г.Монголнамор
- Амьтны судалгаа	доктор Д.Идэрбат
- Амьтны судалгаа	магистр Н.Индэл

Мониторинг судалгааг дараах дорноос үе шаттайгаар хийлгэв. Үүнд:

1. Судлагдсан байдал буюу өмнө хийгдсэн судалгааны материалуудыг судлах
2. Хэргийн судалгаа буюу дээжлэлт, ажиглалт
3. Лабораторийн анализ
4. Тайлан бичих

Судалгааны ажлын тайлангийн суурин боловсруулалтын үе шатанд өмнөх судалгааны тайлангийн үр дүнтэй харьцуулан дүн шинжилгээ хийх, хэргийн судалгааны үед үзүүлсэн мэдээ материалыг бэлтгэсруулах, тэтгэх зэрэг ажлууд хийгдсэн багаад орон зайн боловсруулалтыг Google Earth програм, газарзүйн мэдээллийн системийн ArcGIS 10.8 програм хангамжийг ашиглан гүйцэтгэв. Лабораторийн анализыг ШУА, Газарзүйн-геоэкологийн хүрээлэн, "Трийн Лаб" хөрс болон ус судлалын нэгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүдэв.

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА**1.1. Төслийн нэр**

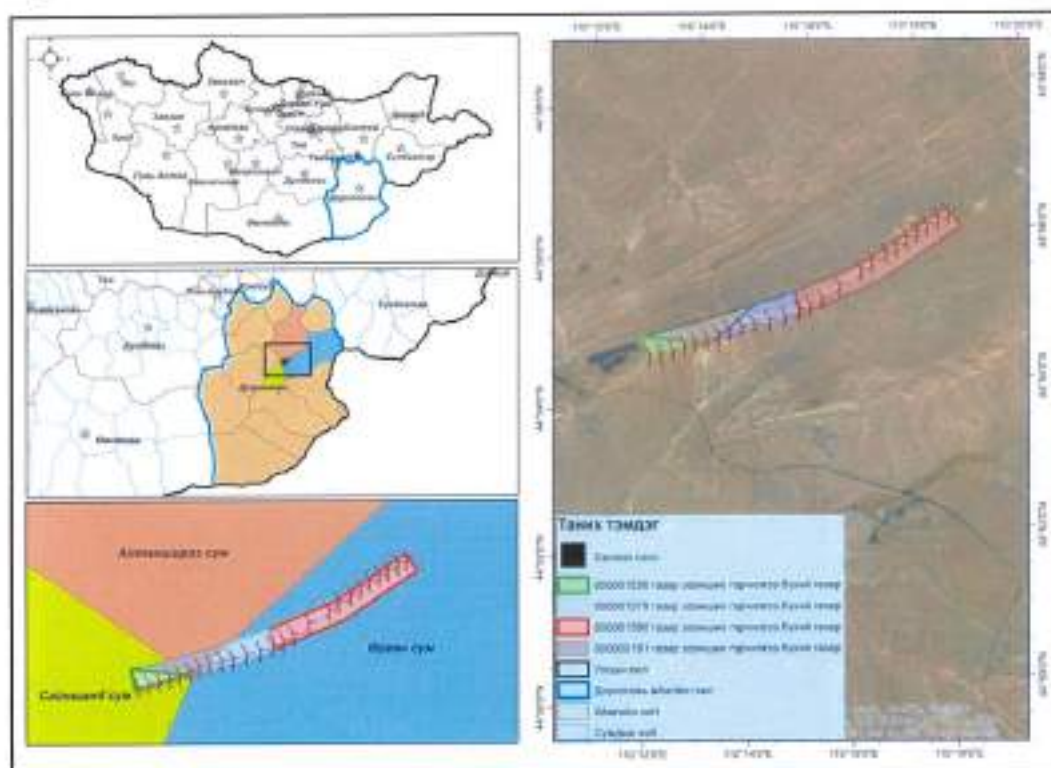
"Сайншанд салхин парк" төсөл

1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр	"Сайншанд салхин парк" ХХК
Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ дугаар	99019077051
Регистрийн дугаар	5286301
Хаяг	Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо, Жамьяансүрэнгийн гудамж 18/2, "Мэру Тауэр цамхаг", 3-р давхар, 306 тоот
Холбоо барих утас	7505-0055, 9911-2975

1.3. Төслийн байршил

Төслийн талбай нь Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутагт орших бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 460 км, Замын-Үүд сумаас баруун хойд зүгт 232 км, Сайншанд сумын төвөөс зүүн урагш 5 км зайд Улаантолгойн хөндий хэмээх газарт нийт 486.5 га газрыг хамрах бөгөөд баруунаас зүүн тийш цуваа хэлбэрээр байрлана.

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил

Зураг 2. Судалгааны талбайн агаар санерын зураг /2024.05 сар/

1.4. Төслийн хүчин чадал

Сайншанд салхин парк нь цэвэр эрчим хүчийг салхины хүчээр үйлдвэрлэснээр жилд 107.3 мянга гаруй айл өрхийн цахилгаан хэрэглээг хангах, нүүрсээр ажилладаг цахилгаан болон дулааны эрчим хүчний үйлдвэрлэлээс жилд ялгарах 222.64 мян.тн CO₂-ын ялгаруулалтыг бууруулах, 78572 тонн нүүрсний хэрэглээг хэмнэж байна.

1.5. Салхин эне суурилуулагдсан байдал

Салхин энесийг суурилуулахад 25 ширхэг турбин хоорондоо 305-340 м зайтай байрлаж байна. Ашиглалтын үед турбиныг хянах, засварлах зорилгоор 4 м өргөн, 10.9 км урт сайжруулсан шороон зам тавьсан. Төслийн үндсэн барилга байгууламж болох дэд станц, удирдлагын байр нь нийт 6695.0 м² талбайтай.

Зураг 3. Төслийн талбайн харагдах байдал. /2024.08.06/

1.6. Дэд станцын хүчин чадал

Дэд станцын эзлэх талбай нь 6695.0 м² байх бөгөөд салхин станцын тоног төхөөрөмж, цахилгаан хэрэгслүүд болон шаардлагатай гадна байгууламжууд байгуулсан байна. Гадна байгууламжид үндсэн трансформатор, 110 кВ-ийн хуваарилах төхөөрөмж, 110

кВ-ийн тусгаарлагч, СТ, ПТ болон аянга зайлуулагч, гэрэлтүүлэгч шугамууд, газардуулагч, ослын нөхцөлд ажиллах зориулалттай дизель генератор зэрэг багтаж байна. Эрчим хүч үйлдвэрлэлийн барилга нь 35кВ-ийн хуваарилах төхөөрөмжийн өрөө, операторчны өрөө болон батарей хадгалах өрөөнөөс бүрдэнэ. Осол аваарын болон засварын үед нэмэлт цахилгааны эх үүсвэр хэрэгтэй тул ослын нөхцөлд ажиллах зориулалттай дизель генераторыг дэд станцын байранд суурилуулсан байна.

Зураг 4. 35/110 кВ хуваарилах байгууламж

Удирдлагын байр. Дэд станцаас 10 м зайд удирдлагын оффисын байрыг байгуулсан. Дэд станцын барилгын талбайн хэмжээ 342.3 м², гадуураа хашаагаар хамгаалагдсан нэг давхар байшин байх ба тэнд оффис, хурлын танхим, ээлжийн ажилчдын өрөө, 00-ын өрөө болон гал тогоо байрлана. Мөн ажилчдын усанд орох өрөө, дотор агуулах, жижиг засварын өрөө, граш зэргийг нэмэлт байдлаар зохион байгуулсан. Гаднаас орох хашааны төв хаалган дээр хамгаалалтын алба байрлах ба хашааны гадна талд автомашины зогсоолыг шийдвэрлэсэн байна.

Зураг 5. Удирдлагын байр /2024.09 сар/

БҮЛЭГ 2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА**2.1. Судалгааны ажлын товч мэдээлэл**

Төслийн нэр	"Сайншанд салхин парк" төсөл
Байршил	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумд
Гэрээ	2024.04.29-ны өдрийн 24/С-20 тоот Ажил гүйцэтгэх гэрээ
Бичиг баримт	Байгаль орчны мониторинг судалгаа – 2024.05, 09 сар
Бэлтгэсэн	"Мон Газар Экологи" ХХК
Бэлтгэсэн огноо	2024 оны 09 дугаар сар 14
Хянасан	ХАББОХ мэргэжилтэн : Э.Галмандах
Судлаачид	
Судалгааны багийн ахлагч	докторант Г.Болдбаяр
Хөрсөн орчны судалгаа	
Хиймэл дагуулын мэдээ боловсруулалт, зураглал хийх	магистрант О.Сарангоо
Агаар орчин, тоосжилтын судалгаа	магистрант Э.Амартайван
Усан орчны судалгаа	Доктор Б.Даваажаргал, БОУМэр Б.Батсайхан
Амьдрах орчны судалгаа	магистрант Н.Мөнгөнчимэг
Амьтны судалгаа	доктор Д.Идэрбат
Хог хаягдлын менежмент	БОУМэр

Зураг 6. Судалгааны баг бүрэлдэхүүн

2.2. УСАН ОРЧНЫ МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА

2.2.1. Төслийн талбайн оноогийн байдал

Төслийн байгаль орчны мониторингийн хээрийн судалгааны үед төслийн ашиглалтын үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байсан.

Зураг 7. Төслийн талбайн орчны харагдах байдал /2024.09.06/

Усан орчны мониторинг судалгаанд төслийн талбайн баруун урд талд байрлах малын усалгааны зориулалтаар ашигладаг хоёр гар худаг, удирдлагын байрны гүний худаг хамрагдав.

2.2.2. Зорилго

"Сайншанд салхин парк" төсөл хэрэгжих талбайн орчим дахь уст цэгүүдээс дээж авч 2024 оны усан орчны мониторинг судалгааг гүйцэтгэж, MNS 0900:2016, MNS 6148:2010 стандартууд болон өмнөх мониторинг судалгааны үр дүнтэй харьцуулж, уг төслийн үйл ажиллагаанаас усан орчинд үзүүлж буй нөлөөлөл бий эсэхийг тогтоох зорилготой.

2.2.3. Өмнөх жилүүдийн мониторингийн судалгааны үр дүн

Тус төслийн усан орчны мониторинг судалгааг "Экотүшиг хөгжил" ХХК болон "Текол" ХХК нар хамтран 2017 оны 4-р сараас эхлэн 2018 оны 11-р сар хүртэл төслийн талбайтай хамгийн ойр орших 2 гар худгуудад нийт 5 удаа гүйцэтгэсэн байна. 2017-2018 оны судалгааны үр дүнгээс үзэхэд хоёр гар худгийн суурь үзүүлэлт нь ундны усанд тохиромжгүй, бохирдолтой гэж дүгнэсэн байна.

"Байгаль орчин консалтинг" ХХК-ийн 2019 онд гүйцэтгэсэн Байгаль орчны мониторинг судалгаагаар "Мотт МакДоналд" компанийн 2019 оны 7-р сард гүйцэтгэсэн "ССП-ийн ашиглалтын үеийн байгаль орчин-нийгмийн эхний мониторинг"-ийн тайланд дурдсан нөлөөлөлд өртсөн малчин өрхүүдийн малын усалгаанд зориулж 2018 онд шинээр гаргасан гүний худгийн усыг усан орчны мониторинг судалгаанд хамруулсан байна. Харин усан орчны мониторинг судалгаанд өмнө нь хамрагдаж байсан SSP water 1-2 гар худгууд хамрагдаагүй бөгөөд "Мотт МакДоналд" компанийн гүйцэтгэсэн мониторинг судалгааны үр дүнгээс үзэхэд төслийн үйл ажиллагаа нь усан орчинд нөлөөгүй болох нь 2017 – 2018 онуудад хийгдсэн 5 удаагийн мониторинг судалгаагаар тогтоогдсон тул цаашид гар худгуудын мониторинг судалгааг үргэлжлүүлэн хийх шаардлагагүй гэж үзсэн байна. Мөн 2019 онд гүйцэтгэсэн Байгаль орчны мониторинг судалгаагаар усан орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй хэмээн дүгнэжээ.

"Грийн Ассесмент" ХХК нь 2020 онд 2 удаагийн судалгааны дүн мэдээгээр төслийн талбай орчимд байрлах хоёр гар худаг болон удирдлагын байрны хэрэглээний ус, "Амин Ус" ХХК ус цэвэршүүлэх үйлдвэр зэрэг 4 уст цэгийг хамруулан усан орчны мониторинг судалгааг явуулсан байна. Усан орчны мониторингийн судалгааг 2020 оны 4 болон 9 дүгээр сард хийсэн усны мониторингийн давтамжтай судалгаанаас үзэхэд

дээж авсан усны найрлага, химийн шинж чанар өөрчлөгдөөгүй байгаа нь төслийн үйл ажиллагаанаас газар дээрх усны чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй байна гэсэн дүгнэлт гарсан байна.

"Мон Газар Экологи" ХХК-ийн 2021 оны 5 болон 9-р саруудад усны мониторинг судалгааг төслийн эрэмшин талбайгаас урд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах малчдын гар хууд, удирдлагын байрны гүний худал болон ажигчдын ундны зориулалттай зөөврийн уснаас нийт 4 уст цэгээс дээж авч, лабораторийн задлан шинжилгээ хийлгэсэн бөгөөд судалгааны үр дүнгээр дараах дүгнэлтийг гаргасан. Үүнд:

- Омчих жижүүдийн лабораторийн задлан шинжилгээний үр дүнтэй харьцуулахад ерөнхий химийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан байсан хэвд, сульфат, кальци, магнийн ион болон ерөнхий хатуулаг үзүүлэлтүүдийн агууламж буурч усны чанар дээшилсэн зэрэг үр дүнтэй байна
- "Амни ус" ХХК-ийн ус цэвэршүүлэх үйлдвэрийн ус буюу төслийн ажигчдын ундны зориулалтаар хэрэглэдэг зөөврийн ус нь химийн бүрэлдэхүүнээрээ гидрокарбонатын амний, натрийн бүлгийн, 1-р төрлийн, чанарын хувьд нэг цэнэг, мал зөөвөр үс байсан байна. Цэнэглэсэн химийн үндсэн үзүүлэлтүүдээс "Савласан ус, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5007:2007" стандартын дээр ус ангиллын шаардлага хангаж байна
- Гар хууд-2 буюу төмөр замын хууд нь байршил хувьд хур босоо их орсон үед үерийн ус нэлэр хуримтлагдах бүсэд байрладаг бөгөөд газартай утасдын нөлөөлөлтэй тул хүнд металлын бохирдолд өртөх бүрэн боломжтой гэж үзэж нийт 31 хүнд металлын шинжилгээнд үзүүрсэн болно. Омчих судалгааг лабораторийн задлан шинжилгээний харьцуулахад ерөнхий хатуулагын хэмжээ буурсан, тураага, булчингар үүсээгүй зэрэг усны чанар дээшилсэн байна. Бусад үзүүлэлтүүдийн хувьд стандартын зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрээгүй байна
- Тус 2021 оны усан орны мониторинг судалгааны үр дүнгээс харвал усны дээж авсан уст цэг бүрийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан усны чанар дээшилсэн буюу төслийн үйл ажиллагаанаас газар дээрх усны чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй байна. Цэвэртэй гар хуудуудын мониторинг судалгааг үргэлжлүүлэн хийх шаардлагагүй гэж үзсэн байна.

"Мон Газар Экологи" ХХК-ийн судалгааны баг бүрэлдэхүүн 2022 оны Байгаль орчны мониторинг судалгааг 2022.05.16-18, 2022.08.22-ны өдрүүдэд нийт 2 удаагийн 4 үзлийн хэргийн судалгааг хийж гүйцэтгэл.

- Усны мониторинг судалгааг төслийн эрэмшин талбайгаас урд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах малчдын 2 ш гар хууд, удирдлагын байрны гүний худалтын уснаас нийт 3 уст цэгээс дээж авч, лабораторийн задлан шинжилгээ хийлгэл.
- Төслийн үйл ажиллагааны үе шатанд ажигчдын ундны усыг "Амни ус" усны үйлдвэрээс зөөвөрөөр хангадаг бөгөөд өмнө нь хийгдсэн бүх шатны мониторинг судалгааны дүгнээс харвал тус үйлдвэрийн ус нь "Савласан ус, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5007:2007" стандартын дээр ус ангиллын шаардлага хангаж байсан тул 2022 онд дээж авах шаардлагагүй гэж үзсэн болно
- Завилангийн гар худалд авсан дээжний хүнд 2022 оны 5-р сарын шинжилгээний дүнг 2021 оны 9-р сарын шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад дийлэнх хими, физикийн үзүүлэлтүүдийн агууламж өссөн, аммоний (NH_4^+), кальци (Ca^{2+}), магни (Mg^{2+}), ерөнхий хатуулаг, цахилгаан дамжуулах чанар, өнгө зэрэг үзүүлэлтүүд MNS 0900:2018-д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан байна. Тус гар худалтын ус

нь 2022.05 сарын байдлаар химийн бүрэлдэхүүнээрээ сульфатын ангид, холимог бүлгийн 2-р төрлийн, чанарын хувьд давсархат, маш хатуу ус, шинжилгээний химийн үзүүлэлтүүдээр нийт эрдэжнийг, ерөнхий хатуулаг, кальци магнийн нэмэгдүүлэмж нь Унд ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018)-д заасан хэмжээнээс их байгаа тул хүний унданд тохиромжгүй байна. Энэ нь 2022 оны хувьд хур тушаал их орсон, мөн ботихо хугацааны хүчтэй эсдэр болжолны улмаас газрын гадаргын угаатдаг, хүчтэй салхи, цвирсон шуурганг улмаас гүний ус бохирдсонтой холбоотой байж болохгүй.

- Удирдлагын байрны гүний худгийн ус нь 2022 оны 5 болон 9-р саруудын давтан шинжилгээгээр ерөнхий химийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, усны чанар дээшилсэн зэрэг үр дүнтэй гарсан байна. Иймд хүн амын унд ахуйн зориулалтаар ашиглах тохиромжтой зөөлрүүлж хэрэглэх боломжтой байна.
- Гар худаг-2 буюу төмөр замын худаг нь байршил хувьд хур бороо их орсон үед үерийн ус ихээр хуримтлагдах бүсэд байрладаг бөгөөд гадаргын усангдлын нөлөөлөлтэй сайрын дагуу байрлах бөгөөд 2023 оны 08 дугаар сарын судалгаагаар тус төмөр замын худаг үерийн усны улмаас давшид ашиглагдахгүй болсон байсан тул дээж аваагүй болно.

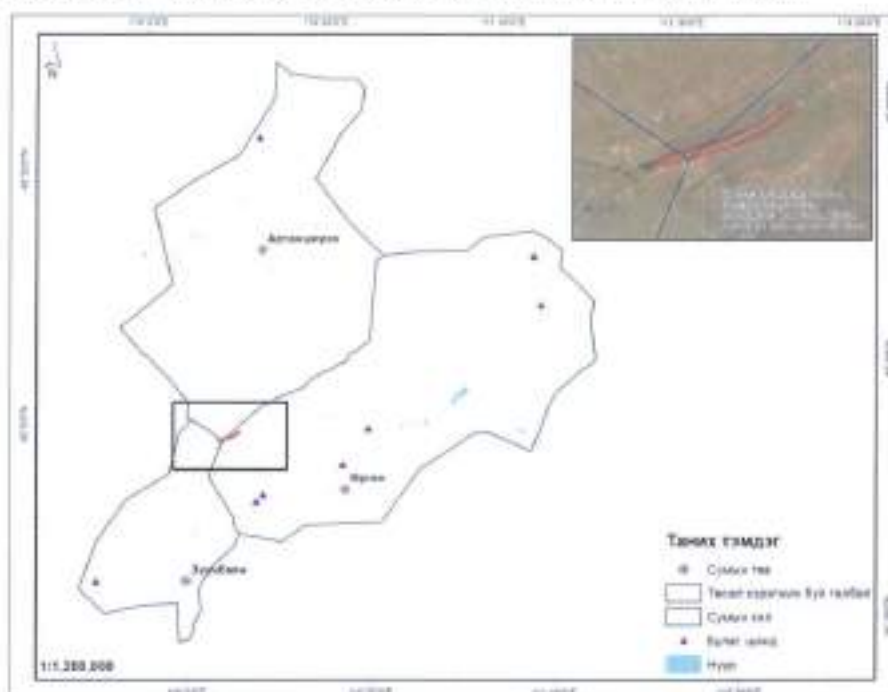
"Мон Газар Экологи" ХХК-ийн гүйцэтгэсэн 2023 оны 05 дугаар сарын хэргийн судалгаагаар төслийн эзэмшин талбайгаас урд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах 2 Ш малчдын гар худаг (Завилаагийн худаг болон төмөр замын худаг), удирдлагын байрны гүний худгуудаас дээж авсан. Өмнө 2023 оны 08 дугаар сарын судалгаагаар Завилаагийн худаг болон удирдлагын байрны гүний худгуудаас дээж авсан бөгөөд төмөр замын худаг үерийн улмаас ашиглагдахгүй болсон байсан тул дээж аваагүй бөгөөд 2023 оны хавар намрын судалгааны хүрээнд худгийнг сэргээж авсан учир худгийн хэмжээнийг хийж усны дээж авч шинжилүүлсэн байна.

- Заавлагийн гар худагаас авсан дээжний хувьд 2022 оны 5-р сарын шинжилгээний дүнг 2023 оны 9-р сарын шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад днрлэнж хиймэл, физикийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, кальци (Ca²⁺), магни (Mg²⁺), төмөр (Fe), ерөнхий хатуулаг, цахилгаан дамжуулах чанар, өнгө зэрэг үзүүлэлтүүд MNS 0900:2018-д заасан хэмжөөрөл, их дээд хэмжээнээс давсан байна. Тус гар худагийн ус нь 2023.05 сарын байдлаар химийн бүрэлдэхүүнээрээ сульфатын ангид, холимог бүлгийн 2-р төрлийн, чанарын хувьд давсархат, маш хатуу ус, шинжилгээний химийн үзүүлэлтүүдээр нийт эрдэжнийг, ерөнхий хатуулаг, кальци магнийн нэмэгдүүлэмж нь Унд ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018)-д заасан хэмжээнээс их байгаа тул үндэний усанд ашиглахад тохиромжгүй байна.
- Удирдлагын байрны гүний худгийн ус нь 2023 оны 05-р сарын шинжилгээний дүнг 2023 оны 09-р сарын саруудын давтан шинжилгээгээр ерөнхий химийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, усны чанар дээшилсэн зэрэг үр дүнтэй гарсан байна. Иймд хүн амын унд ахуйн зориулалтаар ашиглах тохиромжтой зөөлрүүлж хэрэглэх боломжтой байна.
- Хаврын хэргийн судалгааны үед төслийн талбайн урд хэсэгт төмөрхон тогтоол ус, тус зуур үүсч зэрлэг шатааг шувууд ихээр тэтэгдэж байсан боловч хуурайшилтын улмаас тогтоол ус ширгэж намрын судалгааны ажиглалтаар бүрэн хатсан байна.
- Гар худаг-2 буюу төмөр замын худаг нь байршил хувьд хур бороо их орсон үед үерийн ус ихээр хуримтлагдах бүсэд байрладаг бөгөөд гадаргын усангдлын нөлөөлөлтэй сайрын дагуу байрлах бөгөөд 2023 оны 05-р сарын шинжилгээний

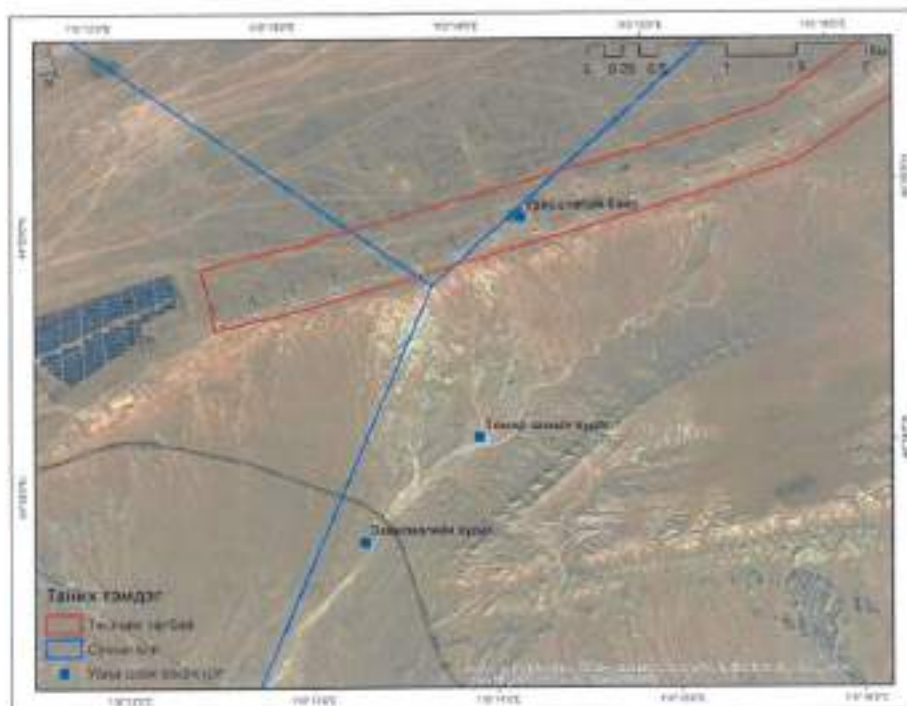
дүнг 2023 оны 09-р сарын шинжилгээний дүнтэй харьцуулхад хлоридын ионоос бусад үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан зөрөг дүн гарлаа. Гэсэн хэдийч аммоний, кальци, магни агууламж нь Унд ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018)-д заасан хэмжээнээс их байгаа тул хүний ундаанд тохиромжгүй байна.

2.2.4. 2024 оны усны мониторинг судалгаа

“Мон Газар Экологи” ХХК-ийн гүйцэтгэсэн 2024 оны 05 дугаар сарын хэрийн судалгаагаар төслийн эзэмшил талбайгаас урд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах 2 ш малчдын гар худаг (Завилаагийн худаг болон төмөр замын худаг), удирдлагийн байрны гүний худагуудаас дээж авсан. 2024 оны 5 дугаар сарын судалгаагаар Завилаагийн худаг болон удирдлагын байрны гүний худаг, төмөр замын худагаас дээж авсан бөгөөд 2024 оны 9 дүгээр сарын усны мониторинг судалгааны үед төмөр замын худаг үерийн улмаас дарагдаж ашиглах боломжгүй болсон тул усны дээж аваагүй бөгөөд Завилаагийн худаг болон удирдлагын байрны худагийн уснаас дээж авч шинжлүүлсэн болно.

Зураг 8. Төслийн талбай орчмын гадаргын усны зураг

Зураг 9. Усны дээж авсан цэгийн байршил

Хүснэгт 1. Мониторинг судалгааны цэгүүд /2024 он/

№	Судалгааны цэгүүд	Уртраг	Өргөрөг	Төрөл	Зориулалт	Усны дээж авсан дагтамж /он, сар/
1	Удирдлагийн байр	110°14'14.77"E	44°54'57.14"N	Гүний худаг	Ахуйн болон цэвэрлэгээ	2024.05, 09
2	ССП малчдын гар худаг 1	110°13'48.93"E	44°53'57.75"N	Гар худаг	Малын усалгаа	2024.05, 09
3	ССП малчдын гар худаг 2	110°13'24.97"E	44°53'48.12"N	Гар худаг	Малын усалгаа	2024.05

Тус хоёр гар худаг болон удирдлагийн байрны худаг зэрэг нь төслийн талбайтай ойр орших уст цэгүүд тул мониторингийн цэгээр сонгосон. Төслийн талбайн орчимд өөр худаг болон гадаргын ус байхгүй болно.

Уст цэг-1. Дорноговь аймгийн Өргөн сумын нутагт байрлах “Сайншанд салхин парк” төслийн удирдлагын байр. Тус гүний худгийн усыг ахуйн болон угаалга цэвэрлэгээний зориулалтаар ашигладаг. Тус худгаас авсан дээжүүдийг “Ланд овнер” ХХК-ийн усны нтгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн болно.

Хүснэгт 2. Худгийн солбицол

Дээж авсан цэгийн координат			
Уртраг	110°	14'	14.92"
Өргөрөг	44°	54'	56.62"

Зураг 10. Усны дээж авсан цэг – Төслийн удирдлагын байрны ахуйн зориулалттай гүний худаг

Ует цэг-2. Дорноговь аймгийн Өргөн сумын нутагт байрлах Завилаагийн гар худаг буюу "Сайншанд салхин парк" төслийн талбайгаас баруун урагш 2 км зайд нутагладаг нутгийн малчин Мөнх-Эрдэнийн унд-ахуйн хэрэглээний гар худаг. Тус худгаас авсан дээжүүдийг "Ланд овнер" ХХК-ийн усны итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн болно.

Хүснэгт 3. Судалгааны талбайн гүний худгийн солбилцол

Дээж авсан цэгийн координат			
Уртраг	110°	13'	49.00"
Өргөрөг	44°	53'	57.66"

Зураг 11. Усны дээж авсан цэг - Нутгийн малчин Мөнх-Эрдэнийн унд-ахуйн хэрэглээний гар худаг. Завилаагийн худаг

Ует цэг-3. Дорноговь аймгийн Өргөн сумын нутагт байрлах Төмөр замын гар худаг. Малын усалгааны зориулалттай худаг. Тус худгаас авсан дээжийг "Ланд овнер" ХХК-ийн усны итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн болно.

Хүснэгт 4. Судалгааны талбайн гүний худгийн солбилцол

Дээж авсан цэгийн координат			
Уртраг	110°	13'	24.78"
Өргөрөг	44°	53'	48.04"

Зураг 12. Усны дээж авсан цэг - Төмөр замын гар худаг

Зураг 13. 2024 оны 9-р сарын мониторингийн судалгааны үед салхин турбины урд үүсэж байсан тогтоол нуур

2.2.5. Судалгааны арга

Сонгогдсон усан орчны мониторингийн цэгээс 1,5 л хэмжээтэй 1 дээж авч, MNS ISO (5667-11:2000) заавны дагуу гүнээс сорьц авах, сорьцийг зөөвөрлөх зэргийг илүүтэй анхааран ажилласан болно. Усны дээжүүдийг 48 цагийн дотор лабораториудад шинжлүүлсэн болно. Дараах судалгааны арга, аргачлалуудыг хэрэглэв. Үүнд:

Хүснэгт 5. Судалгааны стандарт аргууд

№	Хэмжигдэхүүн	Стандарт арга
Дээж цуглуулалт		
1	Дээжлэлт	MNS ISO 5667-11:2000 "Усны чанар-Дээж авах: 11-р бүлэг. Гүний уснаас дээж авах зөвлөмж"
2	Гүн хэмжилт	Хүндрүүлэгчтэй метрийн арга
Лабораторийн шинжилгээ		
1	Өнгө	MNS (ISO) 7887:2000. "Усны чанар. Өнгө тодорхойлох ба шалгах" MNS 1097:1970. Гэр, ахуй, ундны усны физик-химийн шинжилгээний арга
2	pH	MNS ISO 10523:2001 "Байгаль орчин, Усны чанар. pH-ийг тодорхойлох"
3	Кали, K ⁺	MNS 5465:2005 "Зэс, цайр, хар тугалга, кобальт, никель, кадмий, сурьма, мөнгө, марганц, магни агууламжийг тодорхойлох атом шингээлтийн арга"
4	Натри, Na ⁺	MNS ISO 11885:2011 "Усны чанар. Сонгосон элементүүдийг индукцийн холбоотой плазмын оптик цацаргалтын спектрометрийн аргаар тодорхойлох (ICP-OES)"
5	Кальци, Ca ²⁺	
6	Магни, Mg ²⁺	
7	Аммоний, NH ₄ ⁺	MNS ISO 7150-1:2006 "Усны чанар. Аммонийн агууламжийг тодорхойлох. 1-р хэсэг. Хялбар ажиллагаатай спектрометрийн арга"

8	Хлорид, Cl ⁻	MNS ISO 9297:2005 "Усны чанар. Хлоридын агууламжийг тодорхойлох. Хромат илрүүлэгчийн оролцоотойгоор мөнгөний нитратаар титрлэх арга"
9	Сульфат, SO ₄ ²⁻	MNS ISO 9280:2001 "Байгаль орчин. Усны чанар. Сульфат тодорхойлох. Барийн хлорид ашигласан жонгийн арга "
10	Нитрит, NO ₂ ⁻	MNS 4431:2005 "Ундны ус. Нитритийн агуулгыг тодорхойлох арга"
11	Нитрат, NO ₃ ⁻	MNS ISO 7890-3:2001 "Усны чанар. Нитрат тодорхойлох 3-р хэсэг: Сульфосалицилийн хүчил ашигласан спектрометрийн арга"
12	Карбонат, CO ₃ ²⁻	MNS ISO 9963-1:2005 "Усны чанар. Шүтлэгийг тодорхойлох. 1-р хэсэг: Нийт ба холимог шүтлэгийг тодорхойлох"
13	Гидрокарбонат, HCO ₃ ²⁻	
14	Нийт хатуулаг	MNS 6778:2019. Ундны ус. Хатуулаг тодорхойлох арга
15	Хуурай үлдэгдэл, TDS	MNS 4423:1997 "Ундны ус. Хуурай үлдэгдлийг тодорхойлох арга"
15	Хром, Cr ⁶⁺	MNS ISO 9174:2007 "Усны чанар. Хромын агууламжийг тодорхойлох атом шингэлтийн спектрометрийн арга"
16	Будингар	ISO 7027 "Усны чанар-Будингар тодорхойлох арга"
17	Мөнгө, Ag	MNS ISO 11885:2011 "Усны чанар. Сонгосон элементүүдийн индукцийн холбоотой плазмын оптик цааргалтын спектрометрийн аргаар тодорхойлох (ICP-OES)"
18	Хөнгөн цагаан, Al	
19	Мышьяк, As	
20	Бор, B	
21	Барь, Ba	
22	Берелли, Be	
23	Кадмий, Cd	
24	Хром, Cr	
25	Эс, Cu	
26	Төмөр, Fe	
27	Марганц, Mn	
28	Хар тугалга, Pb	
29	Молибден, Mo	
30	Сурьма, Sb	
31	Селен, Se	
32	Титан, Ti	
33	Ванади, V	
34	Цайр, Zn	
Үнэлгээ		
1	Ундны усны чанар	MNS 0900-2016 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ
2	Гүний усны чанар	MNS 6148:2010 Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ

Багаж тоног төхөөрөмж:

Гар худгаас усны дээж цуглуулахдаа бага гүнтэй худгаас дээж цуглуулах энгийн багажийг ашигласан. Бүтэц нь:

- Хүндрүүлэгчтэй метр
- Дээжний сав
- GPS
- Дээж тээвэрлэхэд зориулсан хөөргүүр (cooler)

Дээж цуглуулалт:

Дараах дарааллаар усны дээжийг цуглуулав. Үүнд:

- Дээж авах багажийг бэлтгэх
- Дээж авах хуванцар сав болон таглааг тухайн дээжний усаар 3-аас багагүй удаа цэвэрлэх
- Тагийг авч, хуванцар савыг дүүргэх
- Дээж бүхий хуванцар савыг таглах

- Усны цэвжлэг сэрүүн парны гуулалаас хөл 4°C температурд хадгалж 24 цагийн дотор лабораторид хүргэх

2.2.6. Судалгааны үр дүн, лабораторийн дүн

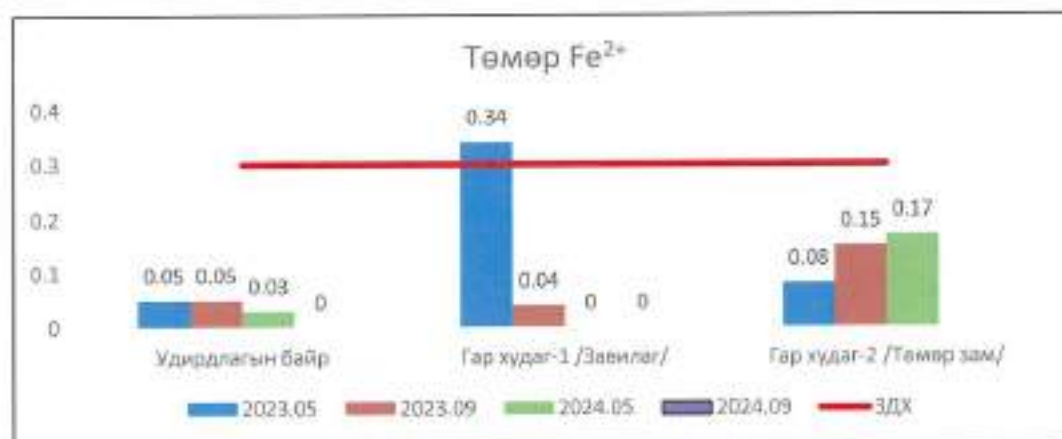
Ует цэвүүдээс авсан дээжүүдийг "Ланд өмнөр" ХХК-ийн усны итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүрсэн болно. Хавсралт, Лабораторийн дүн, Монгол улсын стандартуудтай MNS 0900:2016, MNS 6148:2010 харьцуулалт хийж, үр дүн эг өгөв.

Физик, химийн үзүүлэлт:

Хүснэгт 6. Усны физик, химийн задалаг шинжлэлийн дүн

Үзүүлэлт	Хэмжээний нэгж	ЗДХ	Усны дээж авсан өдөр					
			2024.09			2024.05		
MNS 0900:2018 Ундны ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдал үнэлгээ			Уяргалсан байр	Гар хуудас-1 /Замнаг	Гар хуудас-2 /Төмөр зам	Удирдлагын байр	Гар хуудас-1 /Замнаг	Гар хуудас-2 /Төмөр зам
				Ерөнхий хими				
Анион								
Cl ⁻	мг/дм ³	350.0	177.5	112.6	-	177.5	120.7	39.0
SO ₄ ²⁻	мг/дм ³	500.0	-	-	-	-	-	-
NO ₃ ⁻	мг/дм ³	50.0	2.48	6.8	-	1.7	9.7	3.8
NO ₂ ⁻	мг/дм ³	1.0	0.00	0.7	-	0.00	0.03	0.1
CO ₃ ²⁻	мг/дм ³	-	-	-	-	-	-	-
HCO ₃ ⁻	мг/дм ³	-	259.3	152.5	-	155.6	176.9	96.3
Катион								
Na ⁺ -K ⁺	мг/дм ³	200.0	-	-	-	-	-	-
NH ₄ ⁺	мг/дм ³	1.5	0.00	0.17	-	0.06	0.3	1.03
Ca ²⁺	мг/дм ³	100.0	50.1	152.3	-	50.1	134.0	54.1
Mg ²⁺	мг/дм ³	30.0	30.7	32.1	-	14.9	54.0	15.8
Fe ²⁺	мг/дм ³	0.1	0.00	0.00	-	0.03	0.0	0.17
Fe ³⁺	мг/дм ³	0.3	-	-	-	-	-	-
Хэвц шинж чанар								
Анион катионуудын нийлбэр	мг/дм ³	-	510.08	477.84	-	395.89	475.63	208.8
Ерөнхий хатуулаг	мг-экв/дм ³	7.0	4.2	11.9	-	5.5	9.5	4.0
pH	-	6.5-8.5	8.61	7.51	-	7.9	7.3	7.7
Исэлдэг чанар	мг/дм ³	-	-	-	-	-	-	-
ЕС	µS/cm	1.0	1.0	1.5	-	1.1	3	0.5
TDS	ppm	-	-	-	-	-	-	-
Физик үзүүлэлтүүд								
Өлгө	градус	20.0	-	30	-	-	20	30
Үлэг	-	-	Үгүй	Үгүй	-	Үгүй	Үгүй	Үгүй
Амт	-	-	Үгүй	Үгүй	-	Үгүй	Үгүй	Үгүй
Булагчар	NTU*	5.0	Үгүй	Үгүй	-	Үгүй	Үгүй	Үгүй
Тундалс	-	-	-	-	-	-	-	-
Дүн			!!!-1	!!!-5		!!!-1	-	!!!-1
Тайлбар			Зөвшөөрөгдөх хэмжээнд хүрээгүй. Зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан. Тухайн үзүүлэлтийг шинжлүүрээгүй.					

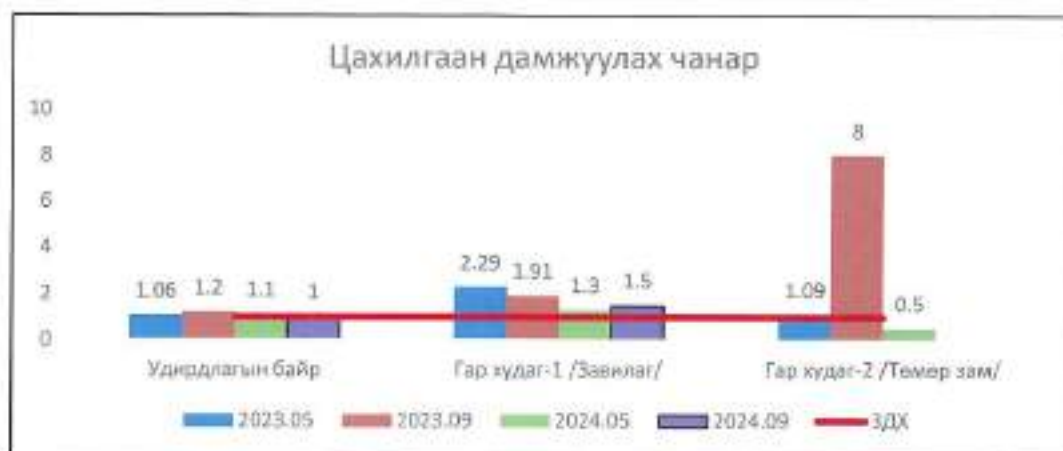

График 1. 2023, 2024 оны усны мониторинг судалгааны усны дээжүүдийн сорилын дүнг харицуулсан байдал

Удирдлагын байрны гүний худаг:

2024 оны 5, 9-р сарын шинжилгээний дүнгээр Сайншанд салхин паркийн удирдлагийн байрны зөөврийн ус нь химийн бүрэлдэхүүнээрээ холимог ангийн, натрийн бүлгийн 1-р төрлийн, чанарын хувьд давсархаг зөөлөвтөр ус тул хүний унданд тохиромжтой байна.

2024 оны усны дээжийн шинжилгээний дүн 2023 оны шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад нитратын ион мэдэгдэхүйцээр буурсан байгаа бөгөөд бусад үзүүлэлтүүдийн агууламж Унд ус Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018) стандартад заасан хэмжээнээс даваагүй эерэг үр дүн гарсан бөгөөд чанар дээшилсэн байна.

Завилалын худаг:

Лабораторийн задлан шинжилгээний дүнгээр Гар худаг-1 /Завилал/ гар худгийн ус нь химийн бүрэлдэхүүнээрээ сульфатын ангийн, холимог бүлгийн 2-р төрлийн, чанарын хувьд давсархаг, маш хатуу ус, шинжилсэн химийн үзүүлэлтүүдээс нийт эрдэсжилт, ерөнхий хатуулаг, кальци магнийн ионы агууламж нь Унд ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018)-д заасан хэмжээнээс их байгаа тул ундны усанд ашиглахад тохиромжгүй ус байна.

2024 оны 5 болон 9-р сарын давтан шинжилгээг 2023 оны шинжилгээтэй харьцуулахад ерөнхий хими, физик үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан хэдий ч кальцийн ион, магнийн нонерөнхий хатуулах зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн хэвээр байна. Харин зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан байсан нитратын ион, аммонийн ион, төмөрийн агууламж буурч зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа бөгөөд усны чанар дээшилсэн эерэг үр дүнтэй байна.

Төмөр замын худаг:

Төслийн талбайгаас урагш 1.7 км-т байрлах Гар худаг-2 /Төмөр замын/ гар худгийн ус нь химийн бүрэлдэхүүнээрээ холимог ангийн, натрийн бүлгийн 1-р төрлийн, чанарын хувьд бага зэргийн давсархаг, зөөлөвтөр ус байна. Унд ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018)-д заасан хэмжээнээс давсан үзүүлэлт байхгүй байна.

Тус гар худаг-2 буюу төмөр замын худаг нь байршил хувьд хур бороо их орсон үед үерийн ус ихээр хуримтлагдах бүсэд байрладаг бөгөөд гадаргын угагдлын нөлөөлөлтэй сайрын дагуу байрлах бөгөөд 2022 оны 08 дугаар сарын судалгаагаар тус төмөр замын худаг үерийн усны улмаас ашиглагдахгүй болсон байсан ба 2023 оны

усны мониторинг судалгааны үед төмөр замын худгийг сэргээн зассан байсан ба 2024 оны 9-р сарын усны мониторинг судалгааны үед үерийн улмаас дахин ашиглагдах боломжгүй болсон байсан бөгөөд 2024 оны 5-р сарын шинжилгээний дүнг 2023 оны усны дээжний үзүүлэлттэй харьцууллаа.

2024 оны 05-р сарын усны шинжилгээний дүнг 2023 оны 5 болон 9-р сарын шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн байсан аммонийн ион, кальцийн ион, магнийн ион, цахилгаан дамжуулах чанар зэрэг үзүүлэлт багсаж Унд ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018) стандартад заасан хэмжээнээс давсан үзүүлэлт гараагүй эерэг дүн гарсан байна.

(Лабораторийн шинжилгээний дүнг хавсралтаар оруулав.)

2.2.7. Дүгнэлт

- Усны мониторинг судалгааг төслийн эзэмшил талбайгаас урд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах малчдын 2 ш гар худаг, удирдлагын байрны гүний худгийн уснаас нийт 3 уст цэгээс дээж авч, лабораторийн задлан шинжилгээ хийлгэв.
- 2024 оны усны дээжийн шинжилгээний дүн 2023 оны шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад нитратын ион мэдэгдэхүйцээр буурсан байгаа бөгөөд бусад үзүүлэлтүүдийн агууламж Унд ус Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018) стандартад заасан хэмжээнээс даваагүй эерэг үр дүн гарсан бөгөөд чанар дээшилсэн байна.
- 2024 оны 9-р сарын усны мониторинг судалгааны үеэр төмөр замын худаг үерийн улмаас 2022 оны 8-р сарын усны мониторинг судалгааны үеийнхтэй адил дахин ашиглагдахгүй болсон байсан тул дээж аваагүй болно.
- Завиллагийн худгийн уснаас авсан 2024 оны 5 болон 9-р сарын давтан шинжилгээг 2023 оны шинжилгээтэй харьцуулахад ерөнхий хими, физик үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан хэдий ч кальцийн ион, магнийн ион, ерөнхий хатуулах зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн хэвээр байна. Харин зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан байсан нитратын ион, аммонийн ион, төмрийн агууламж буурч зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа бөгөөд усны чанар дээшилсэн эерэг үр дүнтэй байна.
- Төмөр замын худгийн уснаас авсан 2024 оны 05-р сарын усны шинжилгээний дүнг 2023 оны шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн байсан аммонийн ион, кальцийн ион, магнийн ион, цахилгаан дамжуулах чанар зэрэг үзүүлэлт багсаж Унд ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018) стандартад заасан хэмжээнээс даваагүй бөгөөд эерэг дүн гарсан байна.

2.2.8. Зөвлөмж

- Гар худгийн усыг төслийн ажилчдын унд-ахуйд хэрэглэхийг хориглоно. Хүн амын унд ахуйн зориулалтаар ашиглах тохиолдолд цэвэршүүлэх төхөөрөмж ашиглах, зөөлрүүлж хэрэглэх;
- Ундны зөөврийн усанд тогтмол хяналт тавих;
- Төслийн талбайн төв хэсэгт буюу салхин турбины орчимд тогтсон борооны тогтоол усыг соруулж зайлуулах шаардлагатай, тогтоол усанд шувууд ирж ундаалах, орчны амьтад татагдан ирж нөлөөлөлд өртөх эрсдэл үүссэн байна.
- Төслөөс газрын доорх усанд үзүүдэх нөлөөлөл бага байгаа нь бүх шатны мониторингийн судалгаагаар тодорхойлогдсон хэдий ч төслийн талбай орчмын малчдын хэрэглэдэг гар худгийн усанд хяналт тавих, усны чанарын талаар тус худгуудаас ашигладаг малчдад анхааруулах, мэдээлэл өгөх;

Хавсралт 1. Усны лабораторийн задлан шинжилгээний дүн

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.05.14-18
 Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70115720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхон парк" ХХК Усны дээж-1
 Лабораторийн дугаар: 24/1903

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжээ нэгж	Сорилтын аргын гэмдэлтэгээ	Шаардлага MNS 8908-2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10623:2001	6.5-8.5	7.80
2	Ерөнхий катуулаг, мг/л	MNS ISO 8059:2005	7.0	3.50
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	50.1
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	14.9
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	177.5
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	155.6
7	Перманганатын исэлдэлт чанар, мг/л	MNS 6833:2020	5-15	1.60
8	Цэвэрлэлийн дэмжүүлэх чанар, µS/cm	MNS ISO 4889-1999	1.0	1.1
9	Хуурай үндэсдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	254.0
10	Нитрат, мг/л	MNS 4431:2005	1.0	0.00
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	1.70
12	Темпер, мг/л	MNS 4430:2005	0.3	0.03
13	Амони, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.05

*Энэ Шинжилгээний хэрэм нь эвчлэн тусгай цэврийн дээжэнд хэмжээг ба тухайлан гэрээлүүлсэн сорилтын

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН

Шинжлэгч: Д.Лигвасурэн /

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН

Лабораторийн эрхлэгч: Т.Ганмаа / M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 6-р хороо, Невг Хэлцлэл Байр 10 дөвөд 02 тоот
 Утас/Факс: 77702020, 88850676 E-mail: landownermncorcia@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХҮУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.05.14-18
Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК
Холбоо барих дугаар: 70115720
Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхи парк" ХХК Усны дээж-2
Лабораторийн дугаар: 24/1904

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын гэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.70
2	Ерөнхий хатуулаг, мг/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	4.0
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	54.1
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	15.8
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	39.0
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	94.5
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мг/л	MNS 6833:2020	5-15	12.8
8	Цэцэглээн дэмжүүлэх чанар, µS/cm	MNS ISO 4889:1999	1.0	0.50
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	554.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431:2005	1.0	0.40
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	3.90
12	Тамар, мг/л	MNS 4430:2005	0.3	0.17
13	Аммоний, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	1.03

Янц Шинжилгээний зарцуу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжэнд хангаарах ба хувиаран гэдгээр үндэслэнэ.

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН

Шинжлэгч: / Д.Палтасурэн /

ХЯНАЖ, БАТАЛГААЖУУЛСАН

Лабораторийн эрхлэгч: / Т.Ганямоз / M.Sc /

Монгол улс: Хувилгаантай хамт, Чингэлтэй дүүрэг 9-р хороо, Ногоо Хамтгал, 5ойр 10 даяар 02 тоот
Утас/факс: 72752020, 88950426 E-mail: landownermngolia@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.05.14-18
Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мөн газар экологи" ХХК
Холбоо барих дугаар: 70115720
Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК Усны дээж-3
Лабораторийн дугаар: 24/1905

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, эзэмжж нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шалгарлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				†
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.30
2	Ерөнхий харуулаг, мг-ж/л	MNS ISO 8059:2005	7.0	9.50
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	134.0
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	34.0
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	120.7
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	176.9
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мг/л	MNS 6833:2020	5-15	21.6
8	Цэвэрлээн дамжуулах чанар, р/л	MNS ISO 4880:1999	1.0	1.30
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	1208.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431:2005	1.0	0.03
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	9.70
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430:2005	0.3	0.00
13	Аммон, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.3

†Шинжилгээний харуу нь зөвхөн тухайн үзлэйн дэвхэнд хэмжээний ба хувьцааг ойлгуулсангай хэрэглэнэ

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч: Д.Пагмасүрэн /

ХЯНАЖ, БАТАЛГААЖУУРСАН

Лабораторийн эрхлэгч: Т.Танчмаа / M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 6-р хороо, Нөмрөгийн багш 10 багцар 02 тоотон
Утас/Факс: 77700020, 89500628 E-mail: landownermongolia@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.09.09-20
Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК
Холбоо барих дугаар: 70115720
Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг, Сайншанд сум "Сайншанд салхиан парк" ХХК
Лабораторийн дугаар: 24/5864

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжээх нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	8.61
2	Ерөнхий хатуулаг, мг-экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	4.2
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	50.1
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	20.7
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	177.5
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	259.3
7	Перманганатын нольдах чанар, мг/л	MNS 6833:2020	5-15	3.2
8	Цэцхилгэн дамжуулах чанар, µS/cm	MNS ISO 4889:1999	1.0	1.00
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	752.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431:2005	1.0	0.00
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	2.48
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430:2005	0.3	0.00
13	Аммонь, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.00

Янз Шинжилгээний харилу нь зөвхөн тухайн цагийн дотоод хэмжээг ба хувьчлан өөрчлүүлэхг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮВЦЭНГЭЭСЭН

Шинжлэгч: Д.Палмасүрэн /

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУДСАН

Лабораторийн эрхлэгч: Г.Ганчимэг / M.Sc/

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг Бр хороо, Ням Катунал байр 10 дөвөр 02 тоот
Утас/Факс: 72700020, 88950626 E-mail: landownermongolia@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.09.09-20
Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК
Холбоо барих дугаар: 70115720
Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг, Сайншанд сум "Сайншанд Салхин парк" ХХК
Лабораторийн дугаар: 24/6665

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжээ нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэл	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.51
2	Ерөнхий затуулаг, мг-экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	11.9
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	152.3
4	Магний, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	52.3
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	113.6
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	152.5
7	Перманганатын нольдгээх чанар, мгО ₂ /л	MNS 6833:2020	5-15	4.0
8	Цэвэрлэсэн дэмжүүлэх чанар, уБ/см	MNS ISO 4889:1999	1.0	1.50
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	1372.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431:2005	1.0	0.17
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	6.8
12	Темпер, мг/л	MNS 4430:2005	0.3	0.00
13	Аммоний, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.17

Хэсэг Шинжилгээний хэдэн нь зөвхөн тухайн цагийн дотоод хэмжээг ба хувьцааг илэрүүлэхийг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжлэгч: Д.Палмасүрэн /

ХЯНАЖ БАТАЛГАА ХУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч: Г.Ганчимэг / M.Sc

Мөнхлө улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 6-р хороо, Нам Калитвал, Бөгр 10 дөвөр 02 тоот
Утас/Факс: 72702020, 85950626 E-mail: landownermongolia@gmail.com

2.3. АГААРЫН ЧАНАРЫН МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА

2.3.1. Зорилго

Тус мониторингийн ажлаар төслийн талбай дахь агаарын тосс, төссөндөр, дуу чимээ, түгээмэл бохирдуулагч бодисын агууламж нь MNS 4585:2016 стандартад нийцэж буй эсэх, агаарын чанар сөрөг нөлөө үзүүлж буй хүчин зүйлсийг тодорхойлох, харьцуулсан шинжилгээ хийх, дүгнэлт өгч, зөвлөмж боловсруулахад оршино.

2.3.2. Өмнөх мониторингийн судалгааны үр дүн:

Төслийн талбай дахь агаарын чанарын мониторинг судалгааг 2023 оны 5 болон 9 сард хийж гүйцэтгэсэн. Төсөл хэрэгжиж буй талбайн агаарын чанарын мониторинг судалгааг хийхэд судалгааны цагийг төслийн талбай, суурь цэг, төслийн нөлөөнд ортолж болзошгүй талбай гэж 2 ангилсан байна. 2023 оны 5 болон 9 сард гүйцэтгэсэн агаар орчны мониторинг судалгааны үр дүнгээр агаар дахь том ширхэглэгч төссөндөр 3.3-5.5 мкг/м³-ийн хооронд, жерийн ширхэглэгч төссөндөр 2.4-6.5 мкг/м³-ийн хооронд, СО-ын дундаж агууламж 11207 мкг/м³ буюу дөвшдөрөгдөх хэмжээнээс хэд дахин бага үзүүлэгчтэй байна. Мөн бусад төссөндөр хоногийн хүрээнд урьд өмнө хийгдэж байсан судалгаануудаар Сайншанд орчмын агаар дахь нийт төсөл/ТSP-ны агууламж 2016 онд 0.012-0.244 мкг/м³, 2017 онд 0.019-0.046 мкг/м³, 2019 онд 0.009-0.012 мкг/м³, 2020 онд төссөн агууламж 0.014-0.060 мкг/м³ хэргээр, сүхэрлэг хэвч 0.004-0.011 мкг/м³ хэмжээтэйгээр нэлээн, азотын давхар нэрл 0.007-0.023 мкг/м³ хэмжээтэй тодорхойлогдсон нь Монгол улсын агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016 д заасан дөвшдөрөгдөх дээд хэмжээний хязгаарт байсан байна.

Төслийн байршил байгаль газаргүйн өнгөртэй холбогдуулан авч үзвэл төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэр нь салхины нөөц ихтэй бүсэд хамарч байгаа тул хавар, намрын хуурай улиралд шороон шуурга шуургах үед төслийн үйл ажиллагаанаас үл хязгаран агаар дахь төссөн агууламж нэмэгдэх боломжтой.

Сайншанд орчмын нутаг дэвсгэр нь бүхэлдээ Монгол орны өмнөд хэсгийн говь цэцгийн сийрэг ургамал бүрхэвчтэй, элэгдэл хүрэнгилалаар үүссэн нарийн шаварлаг хорстай шалууд олонтой, хуурайшилт ихтэй нутаг бөгөөд хүчтэй салхи болон шороон шуургааны давтагдал ихтэй бүсэд хамарч байна. Ийнхд хаврын улиралд шороон шуурга шуургах үед болон агаар тээврийн хэрэгсэл шороон замаар явахад төссөндөр, шороон босож алсын барааны харгалзах бабдал муудах тохиолдол ажиглагдсан байна.

2.3.3. Төсөл хэрэгжих нутгийн орчмын чанарын төлөв байдал

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын төвөөс зүүн хойш 5 км орчим зайд байрлах ба цөөн тооны малчин иргэд төслийн талбай орчим устгагчдаг. Төслийн талбайн агаарын чанарын төлөв байдлыг тодорхойлоход Сайншанд сумын агаарын чанарын харуулын ажиглалтын мэдээ болон төслийн байгаль орчны нөлөөллийн гэрнийгчилсэн үнэмлэх, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, орчин хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг харгалзүүлэхтэй холбоотойгоор хийгдсэн агаарын чанарын судалгааны мэдээллийг ашигласан.

2.3.4. Сайншанд сумын агаарын чанарын төлөв байдал

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь бүхэлдээ түүвч хэр талд байрлах тул төслийн талбайн агаарын чанарын өнөөгийн төлөв байдлыг үнэлэхдээ түүнтэй хамгийн ойр орших тэмдэглэл суурин болох Сайншанд сумын агаарын чанарын төлөв байдлыг авч үзсэн.

Хүхэрлэг хий. Сайншанд хотын агаар дахь хүхрийн давхар төслийн 2015-2021 оны жилийн дундаж үзүүлэлтийг График-2-т харуулсан байна. Үүнээс үзэхэд хүхрийн

давхар ислийн агууламж MNS 4585:2016 стандарт буюу 20 мкг/м³-ийг давсан үзүүлэлтгүй байна.

График 2. Сайншанд хотын хүхэрлэг хийн агууламж, 2010-2021

Эх сурвалж: Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан

Азотын давхар исэл. 2010-2021 оны агаар дахь азотын давхар ислийн агууламжийг график 3-г харуулсан байна. Үүнээс үзэхэд Сайншанд хотын агаар дахь азотын давхар исэл нь Монгол улсын агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016 буюу 40 мкг/м³-ийг давсан үзүүлэлтгүй байна.

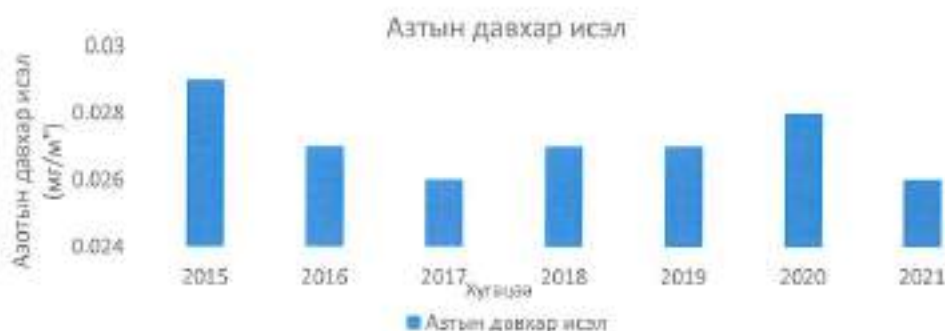

График 3. Сайншанд хотын азотын давхар ислийн агууламж, 2010-2021

Эх сурвалж: Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан

Агаар дахь том ширхэглэгт тоосонцор. Сайншанд хотын УЦУОШГ-аас агаар дахь том ширхэглэгт тоосонцрын агууламжийг 2015-2019 оны хоорондох мэдээг харуулсан байна. График 3-аас харахад 2015-2017 оны хооронд агаар дахь том ширхэглэгт тоосонцрын агууламж MNS 4585:2016 стандартыг давсан үзүүлэлттэй байсан бол 2018 оноос эхлэн тоосонцрын агууламж буурсан байна.

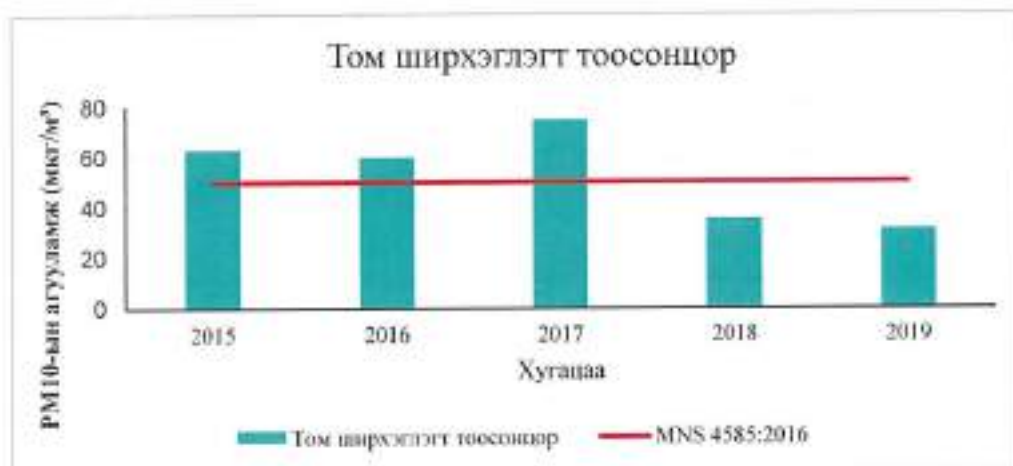

График 4. Сайншанд хотын том ширхэглэгт тоосонцрын агууламж, 2015-2019

Эх сурвалж: Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан

2.3.5. 2024 оны төслийн талбай орчмын агаарын чанарын төлөв байдал

2.3.6. Судалгааны арга зүй

Төсөл хэрэгжиж буй талбайн агаарын чанарын мониторинг судалгааг хийхдээ судалгааны цэгийг төслийн талбай, төслийн нөлөөлөлд өртөж болзошгүй талбай гэж 2 ангилсан бөгөөд нийт 11 цэгийг сонгон авсан. Агаарын чанарын хэмжилтийг богино хугацааны аргачлалаар буюу 15 минутад бохирдуулагч бодис болох нарийн, том ширхэглэгт тоосонцор болон нүүрсхүчлийн дутуу ислийн агууламж, мөн орчны дуу шуугианы төвшнийг тогтоосон. Мөн мониторинг судалгаанд нөлөөлж болзошгүй хүчин зүйл болох температур, агаарын чийгшил болон салхины хурд зэрэг цаг агаарын үзүүлэлтүүдийг бичил уур амьсгал хэмжигч багажаар хэмжсэн болно.

2.3.7. Агаар дахь бохирдуулагч бодисуудын тодорхойлолт

Хүхэрлэг хий SO_2 . Хүхрийн давхар исэл нь хүхэр агуулсан түлшний (нүүрс, дизель/дутуу шаталт, металл боловсруулах үйлдвэрийн үйл ажиллагааны дунд үүсдэг. Хүхрийн давхар ислийн архаг нөлөө нь амьсгалын замын өвчний тохиолдлыг ихэсгэх, уушгины хамгаалах механизмыг бууруулах, зүрх судасны архаг өвчнийг сэдэрэх явдал юм. Зүрх судасны өвчтэй болон уушгины архаг өвчтэй хүмүүс, түүнчлэн хүүхдүүд, өндөр настнууд архаг нөлөөнд өртөмтгий байдаг.

Азотын давхар исэл NO_2 . Азотын давхар исэл нь нарийн ширхэглэгт тоосонцрын найрлагад багтдаг, агаарыг шаргал өнгөтэй манантуулж харагдуулдаг бөгөөд хүхэрлэг хий, ус, хүчилтөрөгчтэй нэгдэн хүчлийн бороо болж орох эрсдэлтэй. Азотын давхар исэл нь авто тээврийн хэрэгслийн дотоод шаталт, цахилгаан халаагуур, цахилгаан станц, химийн үйлдвэр, хог шатаах зуух зэрэг агаар бохирдуулагч эх үүсвэрээс ялгардаг. Эрүүл мэндэд нөлөөлөх эрсдэл нь уушгинд орж, амьсгалын зам хоож бамбайх, үрэвслийн үйл явц өрнөх, хүчилтөрөгчийн солилцоог багасгах, уушгины үйл ажиллагааг доголдуулдаг.

Тоосонцор (PM_{10} , $PM_{2.5}$). Хатуу шингэний холимог жижиг хэсгүүд бөгөөд нүүрс болон тээврийн хэрэгслийн түлшний дутуу шаталт, шатаах үйлдвэр, хүчилтгүй зам талбай, сул хөрс шороо зэргээс үүсдэг. Тоосонцрын ширхгийн хэмжээ багасах тусам эрүүл мэндэд үзүүлэх эрсдэл ихэсдэг учраас нарийн ширхэглэгт тоосонцрыг илүүтэй судлах хэрэгтэй. Цуенаас тархи болон бусад эрхтэнд тархаж гэмтээдэг, дархлааны эсүүдийн үйл ажиллагааг бууруулдаг, ханнад томуу, бусад амьсгалын замын халдварт өвчин хүндрэх шалтгаан нь болдог.

Нүүрхүчлийн дутуу исэл (CO). Өнгөгүй хий бөгөөд нүүрс болон тээврийн хэрэгслийн түлшний дутуу шаталт, төмөрлөгийн үйлдвэр, шатаах үйлдвэр, машины засвар үйлчилгээний цэг зэргээс ихэвчлэн үүсдэг. Цусны улаан эсийн хүчилтөрөгч тээвэрлэх хэсэгт CO нь хүчилтөрөгчөөс 210 дахин хүчтэй холбоо үүсгэн суудаг бөгөөд ингэснээр цусан дахь хүчилтөрөгч багасаж, тархинаас эхлэн бусад эрхтэн тогтолцоо үйл ажиллагаа алддаг.

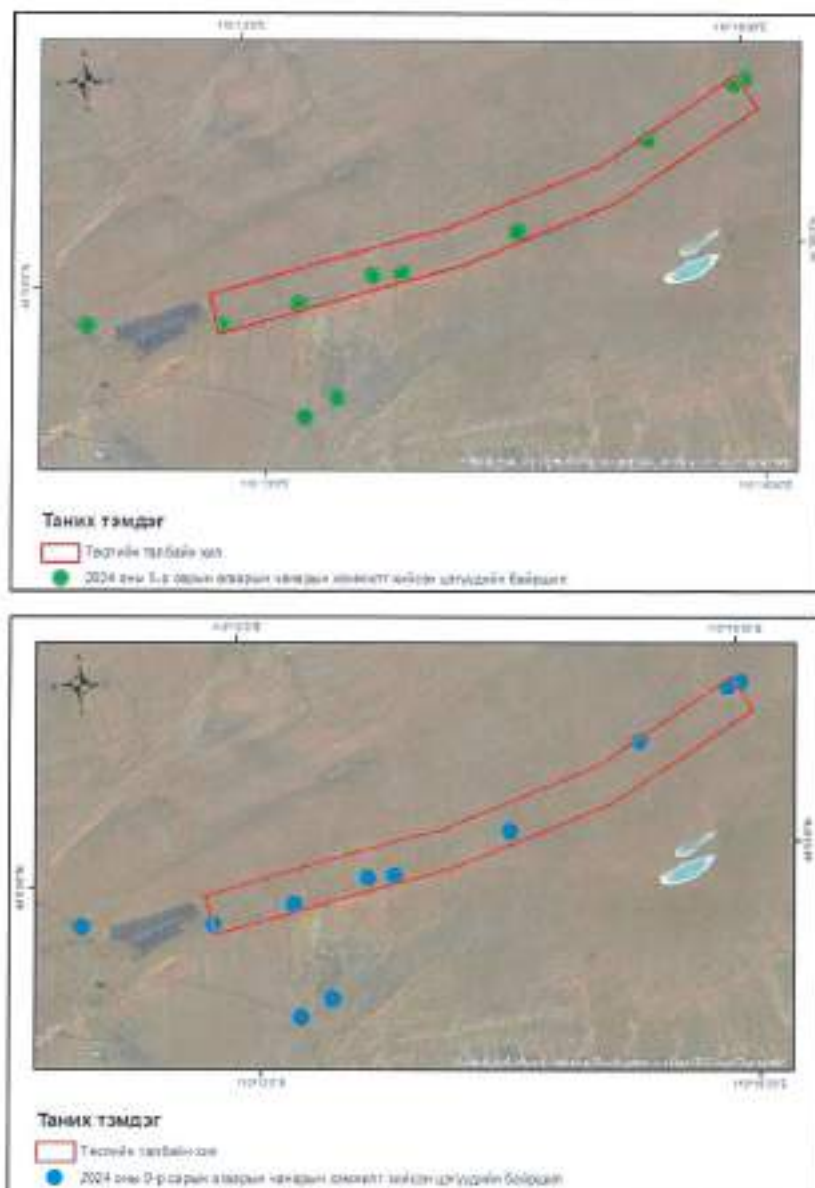
2.3.8. Агаарын чанарын мониторинг судалгаанд ашиглагдсан багаж төхөөрөмж

DUSTTRAK II Aerosol Monitor 8532	
	<p><i>Том ширхэглэгт тоосонцор.</i> Орчны чанарын үзүүлэлт болох том ширхэглэгт тоосонцор (PM10)-ыг DUSTTRAK II Aerosol Monitor 8532 багажаар 15 минутын хугацаанд хэмжилт хийсэн. Энэхүү багаж нь агаарын сорьцыг сорох төхөөрөмжийн тусламжтайгаар соруулан оптик системээр нэвтрүүлэхэд лазер гэрлийн сарнил тухайн агшинд оптик систем дундуур өнгөрч буй агаар дахь тоосны агууламжийг гаргадаг.</p>
PM2.5 сенсор	
	<p><i>Нарийн ширхэглэгт тоосонцор.</i> Агаар дахь хамгийн хортой бохирдуулагч болох нарийн ширхэглэгт тоосонцор (PM_{2.5})-ыг PM_{2.5} сенсор ашиглан мониторингийн хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн. Энэхүү сенсор нь гэрлийн тархалтын эрчмийг хуваарилах замаар ажиллаж, тоосонцрын жинг гаргадаг бөгөөд Японы Нагояа Их сургууль болон Panasonic корпорацитай хамтран зохион бүтээгдсэн.</p>
Temtop air quality 1000 багаж	
	<p>PM_{2.5}, PM₁₀ тоосонцор хэмжигч. Гадаад орчны агаар дахь тоос, тоосонцрын хэмжилтийг нарийн ширхэглэгт тоосонцор (PM_{2.5}), том ширхэглэгт тоосонцор (PM₁₀), агаарын чийгшил, температур гэсэн үзүүлэлтээр Хятад улсад үйлдвэрлэсэн Temtop air quality 1000 багаж.</p>
POD-F8	

	<p><i>Хийн бохирдуулагчид.</i> Агаар дахь хийн бохирдуулагч бодис болох CO₂, CO, VOC, O₃ зэргийг энэхүү POD-F8 сенсор хэмждэг бөгөөд төслийн талбайн агаар дахь CO-г энэхүү сенсороор хэмжсэн болно. Энэхүү сенсор нь Америкийн Колорадо Боулдерийн их сургуулийн агаарын чанарын лаборатори зохион бүтээсэн.</p>
S.E.M DT-8820	
	<p>Гадаад орчны дуу чимээг <i>S.E.M. DT- 8820</i> Америк улсад үйлдвэрсэн багажаар 10 минутын турш хэмжилт хийж Монгол улсын MNS 4585:2016 стандартад заасны дагуу хэмжилт хийсэн.</p>

2.3.9. Мониторинг судалгааны цэгүүдийн байршил

Сайншанд салхин паркийн турбин орчмын газрын гадарга нь тэгшилж бэлтгэсэн сайжруулсан зам талбайтай байх ба агаар бохирдуулагч бодисын ямар нэгэн эх үүсвэр байхгүй. Турбин хоорондын зай 500 метр байх ба нийт 25 салхин турбинтай. 5 турбин тутамд агаарын чанарын мониторингийн хэмжилт хийсэн. Мөн салхин паркийн 1-р турбины хойно байрлах нарны хавтан, 1-р турбин болон 2-р турбины урд байрлах 2 гар худгийн орчмыг агаарын чанарын мониторингийн цэгээр сонгосон бөгөөд эдгээр нь төслийн үйл ажиллагааны нөлөөлөлд өртөж болзошгүй цэгүүд юм.

Зураг 14. Агаарын чанарын мониторингийн цэгүүд /2024 оны 5, 9-р сар/

Хүснэгт 7. Хэмжилтийн цэгүүдийн тодорхойлолт

№	Хэмжилтийн цэгүүд	Солбицол		Хэмжилтийн цэгийн тодорхойлолт	
		Уртраг	Өргөрөг		
2023 оны 5-р сар					
1	Төслийн талбайн цэг	AЧМЦ 01	E 110°12'35.23"	N 44°54'36.3"	1-р турбин орчим
2		AЧМЦ 02	E 110°13'28.23"	N 44°54'44.27"	5-р турбин орчим
3		AЧМЦ 03	E 110°14'36.43"	N 44°54'55.38"	10-р турбин орчим
4		AЧМЦ 04	E 110°15'54.61"	N 44°54'13.07"	15-р турбин орчим
5		AЧМЦ 05	E 110°17'23.31"	N 44°55'51.01"	20-р турбин орчим
6		AЧМЦ 06	E 110°18'23.03"	N 44°56'14.68"	25-р турбин орчим
7		AЧМЦ 07	E 110°14'17.4"	N 44°54'55.25"	Удирдлагын төв орчим
8		AЧМЦ 08	E 110°18'31.35"	N 44°56'16.53"	Төслийн талбай орчимд
9	Нөлөөлөлд өртөж болзошгүй цэг	Нарны хавтан	E 110°11'7.03"	N 44°54'40.30"	1-р турбинаас баруун хойд зүгт 2 км-ийн зайд байрлана

10		Худаг №1	E 110°13'49.15"	N 44°53'58.81"	2-р турбины урд 1.5 км-ийн зайд байрлана
11		Худаг №2	E 110°13'27.35"	N 44°53'51.15"	1-р турбинаас зүүн урд зүгт 1.7 км зайд байрлана.
2023 оны 9-р сар					
1	Төслийн талбайн нэг	AЧМЦ 01	E 110°12'33.82"	N 44°54'37.48"	1-р турбин орчим
2		AЧМЦ 02	E 110°13'27.24"	N 44°54'44.61"	5-р турбин орчим
3		AЧМЦ 03	E 110°14'35.12"	N 44°54'55.01"	10-р турбин орчим
4		AЧМЦ 04	E 110°15'53.13"	N 44°55'12.65"	15-р турбин орчим
5		AЧМЦ 05	E 110°17'22.28"	N 44°55'51.27"	20-р турбин орчим
6		AЧМЦ 06	E 110°18'22.51"	N 44°56'14.12"	25-р турбин орчим
7		AЧМЦ 07	E 110°14'17.31"	N 44°54'54.83"	Удирдлагын төв орчим
8		AЧМЦ 08	E 110°18'31.35"	N 44°56'16.53"	Төслийн талбай орчимд
9	Нөлөөлөлд өртөж болзошгүй нэг	Нарны хавтан	E 110°11'7.03"	N 44°54'40.30"	1-р турбинаас баруун хойд зүгт 2 км-ийн зайд байрлана
10		Худаг №1	E 110°13'49.15"	N 44°53'58.81"	2-р турбины урд 1.5 км-ийн зайд байрлана
11		Худаг №2	E 110°13'27.35"	N 44°53'51.15"	1-р турбинаас зүүн урд зүгт 1.7 км зайд байрлана.

2.3.10. Агаарын чанарын хяналтын цэгүүд

1, 5, 10, 15, 20, 25-р турбин болон удирдлагын байр, дурын нэг цэгийг төслийн талбай дахь агаарын чанарыг хянах зорилгоор эдгээр цэгүүдийг сонгон авсан. Хяналтын цэгүүдийн орчны нөхцөл нь өөр хоорондоо ойролцоо, сайжруулсан замаар машин техник явах тохиолдолд агаар дахь тоосонцрыг богино хугацаанд нэмэгдүүлэх эрсдэлтэй байна.

Зураг 15. Төслийн талбайд хэмжилт хийж буй байдал (2024.5 болон 9-р сар)

Төслийн нөлөөлөлд өртөж болзошгүй буюу төслийн нөлөөлөлд өртөөгүй газар болох салхин турбинаас баруун хойд зүгт байрлах нарны хавтан, мөн 1-р турбин болон 2-р турбины урд байрлах 2 худаг буюу нийт 3 цэгийг сонгон авсан. Нарны хавтан цэг нь

сайжруулсан замын хажууд тул үүгээр зорчиж буй тээврийн хэрэгсэл нь агаар дахь бохирдуулагч бодисын эх үүсвэр болох магадлалтай.

2024 оны агаарын чанарын хэмжилт			
2024.05		2024.09	
Агаарын чанарын хэмжилт 1			
Агаарын чанарын хэмжилт 2			
Агаарын чанарын хэмжилт 3			
Агаарын чанарын хэмжилт 4			
Агаарын чанарын хэмжилт 5			
Агаарын чанарын хэмжилт 6			

Төслийн талбайн агаарын чанарын мониторинг

Судалгааны талбайд хийсэн хэмжилтийн үр дүнг боловсруулахдаа БОАЖ-ны сайдын 2018 оны 10 сарын 10 өдрийн А/387 тоот тушаалаар батлагдсан “Агаарын чанарын индексээр агаарын чанарыг үнэлэх, мэдээлэх журам”-ын хавсралтын 1.4-д заасан агаар бохирдуулах бодис тус бүрээр дараах томъёог ашиглан тооцоолно.

$$АЧИ = \frac{АЧИ дээд - АЧИ доод}{ТХА дээд - ТХА доод} (Сi - ТХА доод) + АЧИ доод$$

- Энд, АЧИi- i бохирдуулах бодисын агаарын чанар индекс
 Сi- агаар дахь i бохирдуулах бодисын агууламж
 ТХА дээд – i бохирдуулах бодисын агууламжид хамаарах хязгаарын дээд утга
 ТХА доод – i бохирдуулах бодисын агууламжид хамаарах хязгаарын доод утга
 АЧИ дээд – ТХА дээд-д харгалзах агаарын чанарын индекс
 АЧИ доод – ТХА доод-д харгалзах агаарын чанарын индекс

Агаарын чанарыг агаарын чанарын индексээр 6 түвшинд ангилах бөгөөд түвшин тус бүрт харгалзах индексийн тоон үзүүлэлт, өнгөт тэмдэглэгээ хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийг харуулав. Агаарын чанарын индекс нь 100 ба түүнээс бага байвал агаарын чанар стандартын шаардлага хангаж байна гэж 101-ээс их байвал агаар бохирдож стандартын шаардлага хангахгүй байна гэж үзнэ.

Хүснэгт 8. Агаарын чанарын хэмжилтийн үр дүн

Үзүүлэлт	Хэмжилт хийсэн хугацаа /мин/	Хэмжих нэгж	Стандарт утга	АЧИ-ийн тоон үзүүлэлт (I _m /I _s *100)		Агаарын чанар болон өнгөний тэмдэглэгээ
				5-р сарын хэмжилтийн дүн	9-р сарын хэмжилтийн дүн	
АЧМЦ-01						
рM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	6.0	6.5	Цэвэр
рM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	4.4	4.8	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	53.8	48.0	
Агаарын чийгшил		%	-	6.2	16.0	
T°		°C	-	28.6	27.5	
АЧМЦ-02						
рM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	3.9	5.0	Цэвэр
рM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	2.8	3.6	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	22.5	45.9	
Агаарын чийгшил		%	-	6.4	13.5	
T°		°C	-	28.3	30.6	
АЧМЦ-03						
рM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	4.4	2.8	Цэвэр
рM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	3.2	2.0	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	47.1	36.1	
Агаарын чийгшил		%	-	5.8	13.9	
T°		°C	-	30.5	30.4	
АЧМЦ-04						
рM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	4.9	2.3	Цэвэр
рM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	3.6	1.6	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	43.9	50.6	
Агаарын		%	-	6.5	13.2	

чийгшил						
T°		°C	-	30.0	29.9	
АЧМЦ-05						
PM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	6.1	5.9	Цэвэр
PM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	4.4	4.4	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	49.8	43.4	
Агаарын чийгшил		%	-	6.5	14.9	
T°		°C	-	29.0	30.1	
АЧМЦ-06						
PM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	4.9	2.8	Цэвэр
PM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	3.6	2.0	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	49.5	23.2	
Агаарын чийгшил		%	-	7.3	15.4	
T°		°C	-	27.8	27.4	
АЧМЦ-07						
PM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	6.0	3.9	Цэвэр
PM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	4.4	2.8	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	50.0	44.2	
Агаарын чийгшил		%	-	6.5	13.6	
T°		°C	-	29.0	30.6	
АЧМЦ-08						
PM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	6.5	4.5	Цэвэр
PM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	4.8	3.2	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	44.2	50.6	
Агаарын чийгшил		%	-	12.8	17.0	
T°		°C	-	26.1	29.7	
АЧМЦ-09						
PM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	6.5	2.3	Цэвэр
PM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	4.8	1.6	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	41.5	57.4	
Агаарын чийгшил		%	-	5.3	14.7	
T°		°C	-	30.5	29.7	
АЧМЦ-10						
PM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	4.9	5.6	Цэвэр
PM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	3.6	4.2	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	50.9	45.9	
Агаарын чийгшил		%	-	7.9	14.5	
T°		°C	-	28.0	30.5	
АЧМЦ-11						
PM ₁₀	10	мкг/м ³	0-100	5.1	3.3	Цэвэр
PM _{2.5}		мкг/м ³	0-50	3.6	2.4	Цэвэр
Дуу чимээ		дБ	60	46.3	47.2	
Агаарын чийгшил		%	-	7.8	14.3	
T°		°C	-	28.3	31.6	

Тайлбар: Агаар дахь тоос, тоосонцрын хэмжилтийг нарийн ширхэглэгт тоосонцор (PM_{2.5}), том ширхэглэгт тоосонцор (PM₁₀), агаарын чийгшил, температур гэсэн үзүүлэлтээр Хятад улсад үйлдвэрлэсэн Temtop air quality 1000 багажаар, дуу чимээг С.Е.М. DT- 8820 Америк улсад үйлдвэрлэсэн багажаар 10 минутын турш хэмжилт хийж

үр дүнг “Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага. MNS 4585:2016” стандартын утгатай харьцуулж агаарын чанарын индекс (АЧИ)-ээр үнэлэв.

2024 оны 5, 9-р сарын агаарын чанарын хэмжилтийн дүнгээр төслийн талбайд Монгол улсын агаарын чанарын стандарт болох MNS 4585:2016 стандартыг давсан агаар дахь бөхирдуулагч бодис байхгүй, төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага гэж үзэж байна. Агаар дахь том ширхэглэгт тоосонцор 2.3-6.5 мкг/м³-ийн хооронд, нарийн ширхэглэгт тоосонцор 1.6-4.8 мкг/м³-ийн хооронд буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэд дахин бага үзүүлэлттэй байна. Хэмжилт хийсэн бүх цэгүүдэд орчны дуу шуугианы төвшин хэвийн байна.

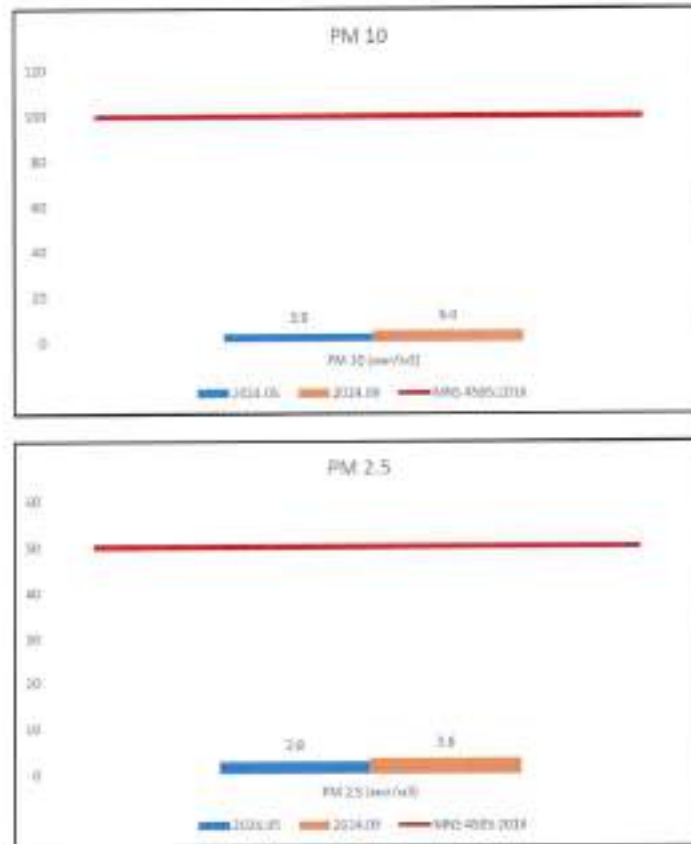
2.3.11. Агаарын чанарын судалгааны үр дүн

1-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 6.2%, 9-р сард 16.0%, агаарын температур 5-р сард 28.6°C, 9-р сард 27.5°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 4.6 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 6.2 мкг/м³, СО-ын агууламж 10760 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

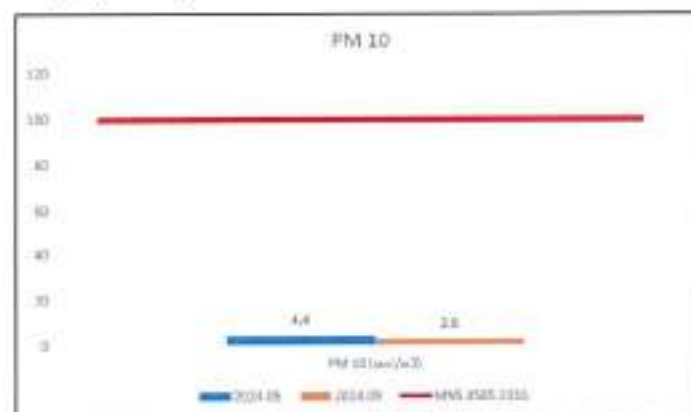
Зураг 16. 1-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилт /2024 он/

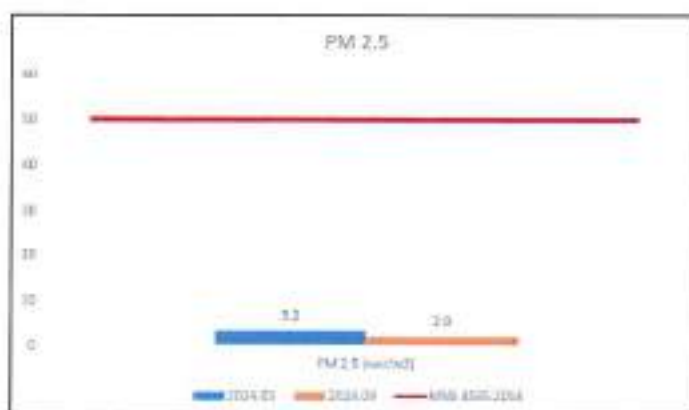
5-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 6.4%, 9-р сард 13.5%, агаарын температур 5-р сард 28.3°C, 9-р сард 30.6°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 3.2 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 4.5 мкг/м³, СО-ын агууламж 10668 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

Зураг 17. 5-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилт

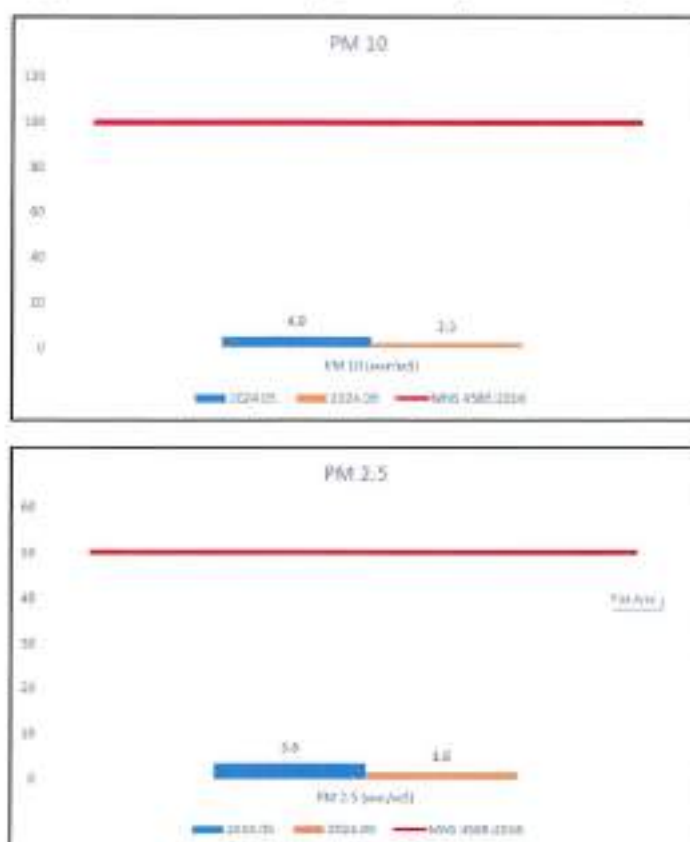
10-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 5.8%, 9-р сард 13.9%, агаарын температур 5-р сард 30.5°C, 9-р сард 30.4°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 2.6 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 3.6 мкг/м³, CO-ын агууламж 10687 мкг/м³ буюу Монгол Улсын агаарын чанарын стандартыг давсан үзүүлэлтгүй байна.

Зураг 18. 10-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилт

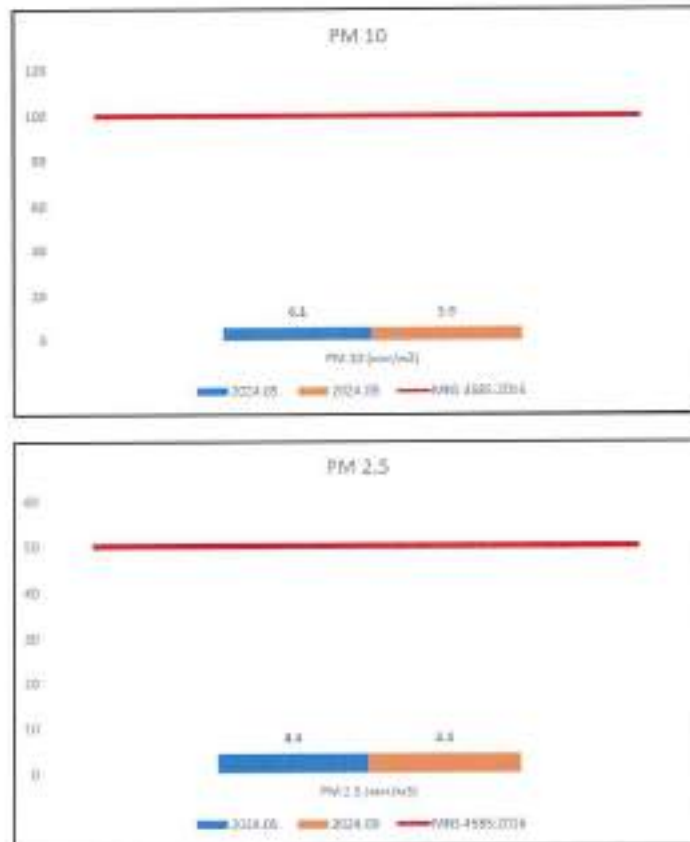
15-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 6.5%, 9-р сард 13.2%, агаарын температур 5-р сард 30.0°C, 9-р сард 29.9°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 2.6 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 3.6 мкг/м³, СО-ын агууламж 10669 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

Зураг 19. 15-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилт

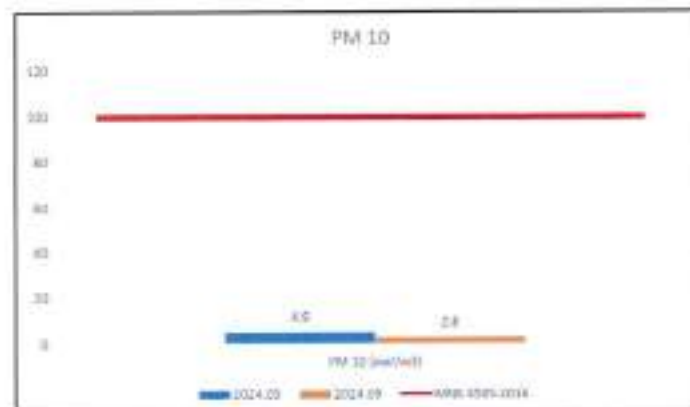
20-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 6.5%, 9-р сард 14.9%, агаарын температур 5-р сард 29.0°C, 9-р сард 30.1°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 4.4 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 6.0

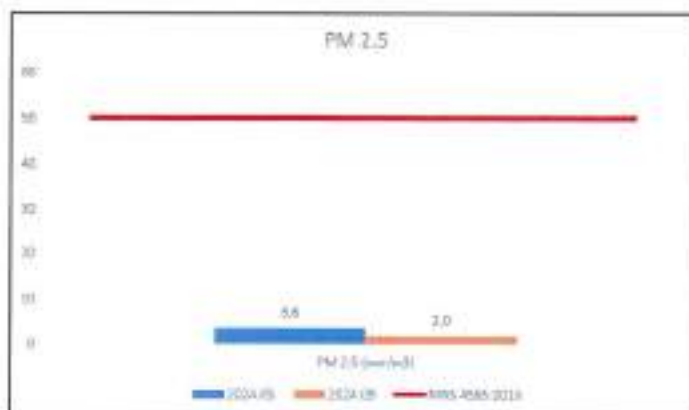
мкг/м³, СО-ын дундаж агууламж 11054 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

Зураг 20. 20-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилт

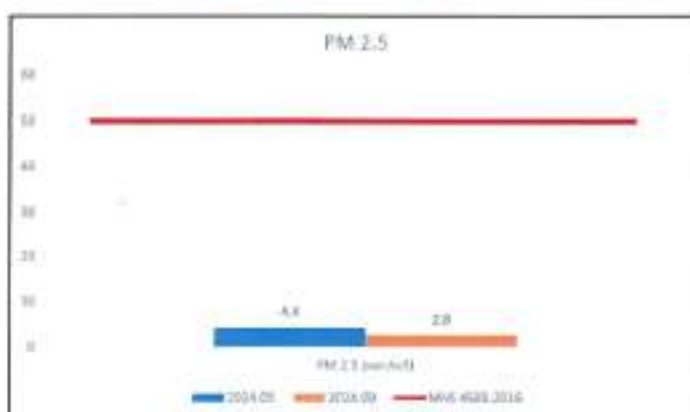
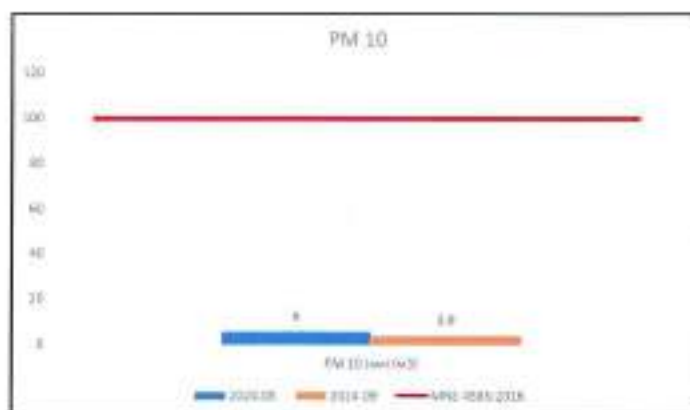
25-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 7.3%, 9-р сард 15.4%, агаарын температур 5-р сард 27.8°C, 9-р сард 27.4°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 2.8 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 3.8 мкг/м³, СО-ын агууламж 10915 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

Зураг 21. 25-р турбин орчмын агаарын чанарын хэмжилт

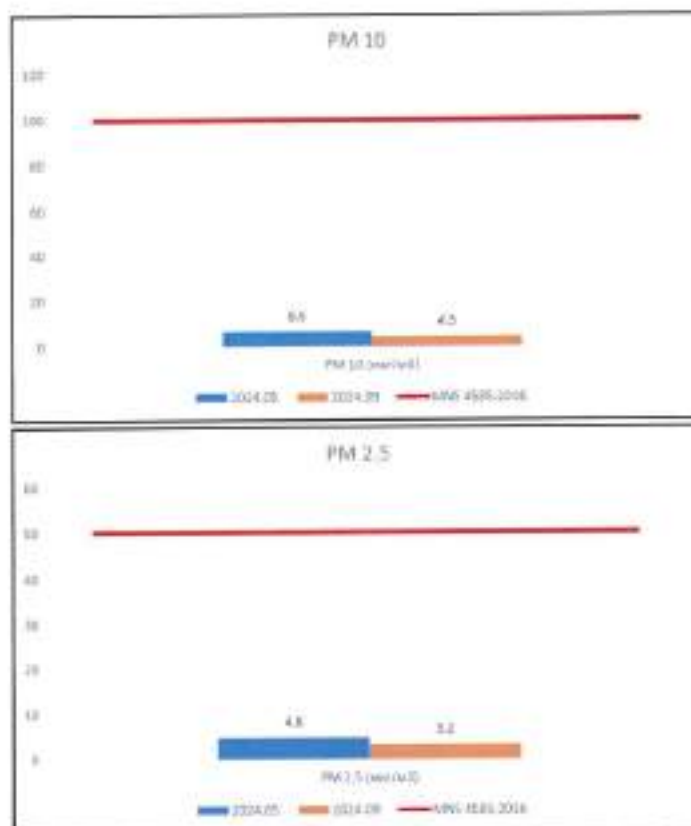
Удирдлагын төв орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 6.5%, 9-р сард 13.6%, агаарын температур 5-р сард 29.0°C, 9-р сард 30.6°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 3.6 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 4.9 мкг/м³, СО-ын дундаж агууламж 10988 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

Зураг 22. Худаг №1 орчмын агаарын чанарын хэмжилт

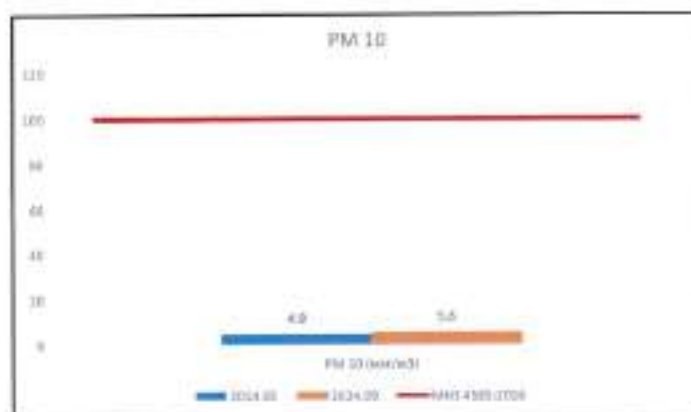
Төслийн талбай орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 12.8%, 9-р сард 17.0%, агаарын температур 5-р сард 26.1°C, 9-р сард 29.7°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 4.0 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар

5.5 мкг/м³, СО-ын дундаж агууламж 10776 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

Зураг 23. Төслийн талбай орчмын агаарын чанарын хэмжилт

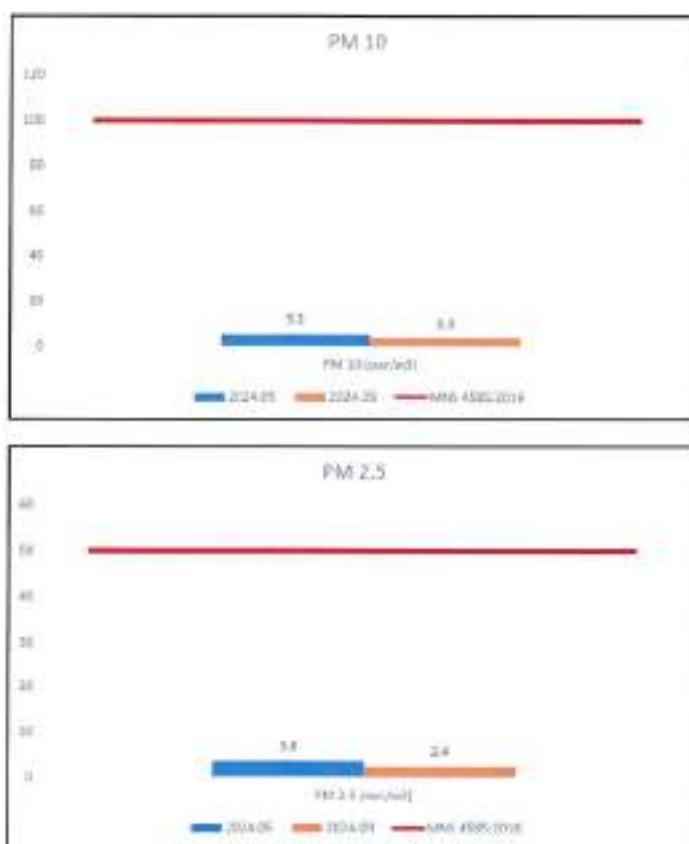
Худаг №1 орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 7.9%, 9-р сард 14.5%, агаарын температур 5-р сард 28.0°, 9-р сард 30.5°c байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 3.9 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 5.2 мкг/м³, СО-ын дундаж агууламж 10889 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

Зураг 24. Худаг №2 орчмын агаарын чанарын хэмжилт

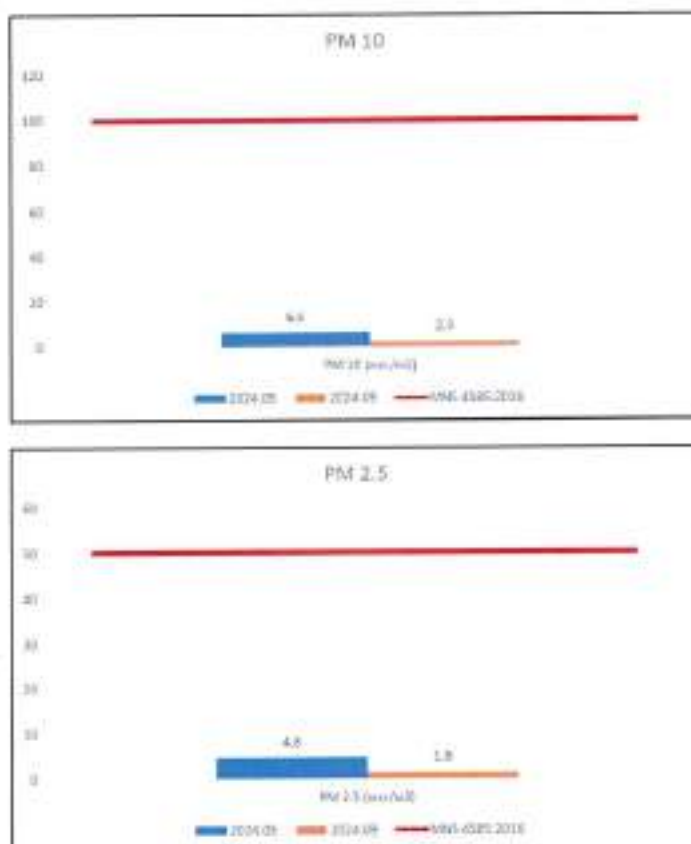
Худаг №2 орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 7.8%, 9-р сард 14.3%, агаарын температур 5-р сард 28.3°C, 9-р сард 31.6°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 3.0 мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 4.2 мкг/м³, СО-ын дундаж агууламж 10915 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна.

Зураг 25. Худаг №2 орчмын агаарын чанарын хэмжилт

Салхин паркийн 1-р турбинаас баруун хойд зүгт байрлах нарны хавтангуудын орчмын агаарын чанарын хэмжилтийн мэдээ: Хэмжилтийн үед агаарын чийгшил 5-р сард 5.3%, 9-р сард 14.7%, агаарын температур 5-р сард 30.5°C, 9-р сард 29.7°C байсан. Агаар дахь нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 нь 5, 9-р сарын дунджаар 3.2

мкг/м³, том ширхэглэгт тоосонцор PM10 нь мөн 5, 9-р сарын дунджаар 4.4 мкг/м³, СО-ын дундаж агууламж 10835 мкг/м³ буюу Монгол улсын стандартаас даваагүй байна..

Зураг 26. Нарны хавтгай орчмын агаарын чанарын хэмжилт

2.3.12. Орчны дуу шуугиан

Агаарын бохирдуулагч бодис хэмжсэн цэгүүдэд орчны дуу шуугианы хэмжилтийг өдрийн цагаар хийж гүйцэтгэсэн. Манай улсын агаарын чанарын стандарт өдөр (07-19 цаг), шөнө (23-07 цаг)-ийн шуугианы түвшний зөвшөөрөгдөх хэмжээг журамласан байдаг. Хэмжилтийн үр дүн нь өдрийн цагийн дундаж шуугианы түвшнийг илэрхийлэх ба стандартаас давсан үзүүлэлт илрээгүй боловч энэ хэмжээ хоногийн турш хадгалагдана гэж үзвэл салхин турбинууд орчим шуугианы төвшин шөнийн цагаар гадаад орчны шуугианы зөвшөөрөгдөх төвшнөөс давж болзошгүй байна.

Төслийн үйл ажиллагааны орчим буюу турбинууд дээр хийсэн хэмжилтээр шуугианы төвшин дунджаар 44.1 дБа буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс бага байсан ба салхин турбинаас хамгийн багадаа 1.5 км-ийн зайд хийсэн хэмжилтүүдээс үзэхэд орчны шуугианы төвшин дунджаар 47.6 дБа буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс даваагүй хэвийн үзүүлэлттэй байжээ.

Зураг 27. Төслийн талбайн орчны дуу шуугиан

2.3.13. Дүгнэлт

- Сайншианд салхин паркийн ажлын чанарын хяналт шинжилгээний дүгнэлт төслийн галбайд Монгол улсын ажлаарын чанарын стандарт болох MNS 4585:2016 стандартыг давсан агаар дахь бохирдуулалч бодис байхгүй, төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага гэж үзэж байна.
- Хэлхээний үр дүнгээс хархад агаар дахь тэм нирхэлдэгт тоосонцор 2.3-6.3 мкг/м³-ийн хооронд, нэрний нирхэлдэгт тоосонцор 1.6-4.8 мкг/м³-ийн хооронд, СО-ын дундаж агууламж 10832 мкг/м³ буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэд дахин бага үзүүлэлттэй байна.
- Орчны дуу шуугианы төвшин төслийн үйл ажиллагааны орчимд болон салхин турбинуудын орчимд 22.5-57.4 дБа-ийн хооронд буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан үзүүлэлт байхгүй байгаа бөгөөд орчны дуу шуугиан төвшин хэвийн байна.

2.3.14. Зөвлөмж

- Төслийн дотоод автомашины замыг засаж сайжруулсан, замын бэлтгэ байгууламжуудын тэмдэг тэмдэглэл үзэж тохижуулсан байдал нь олон салба зам үүсч эзвэр орчимд төрсөжлөг үүсгэх, мөн орчны бохирдол эзлэг нөхөөллийг бууруулахад чухал ач холбогдолтой байна. Цаашид зам арчилгаа ажлаарыг согсмет хийх гүйцэтгэх, замын тэмдэг тэмдэг эзлэг хамгаалах шаардлагатай.
- Салхин парк орчимд дүүний үйл ажиллагааны нөлөөлөөр хэрс, ургамал халдрах болон салхалдах, зам хэргүй гарах зэргээс урьдчилан сэргийлэх.
- Төсөл хэрэгжих явцад ахуйн хатуу хөл хаягдал, Шингэн хөл хаягдалаас үүдэлтэй орчимд зөгүй үнэр гарах, станцын бохир ус түшигэх салгийн амхий үнэр орчимд тархах, амсрах орчны төв гухыг алдагдуулахаас сэргийлэх.
- Төслийн сайжруулсан замаар машин дайран өнгөрөхөд сул шороо босож байсан бөгөөд дуулааны улиралд замын усангээ арчилгаа болон төрс шороо даргач бодис зэргийг анхиглан тээврийн хэрэгсэлийн хөдөлгөөнөөс үүдэн гарах тоосонцрыг бууруулах шаардлагатай байна.

Хавсралт 2. PM2.5 сенсор багажийн баталгаажилтын хуудас

LED式 PM2.5 センサー / LED Type PM2.5 Sensor

◆外部マイコン(MCU)不要で検体濃度の数値表示(μg/m³)可能
 ◆IAQ(室内空気質)の"見える化"可能
 /Realize "Visualization" of IAQ (indoor air quality) by indicating mass density (μg/m³) without external MCU

PM2.5センサーの特長

- 1) 検体濃度を高精度で検出可能で、高精度の数値表示可能
- 2) 高精度のICチップを採用して、検出精度への寄与を最大化
- 3) MCU不要で、外部マイコン(IC)が不要

主なアプリケーション

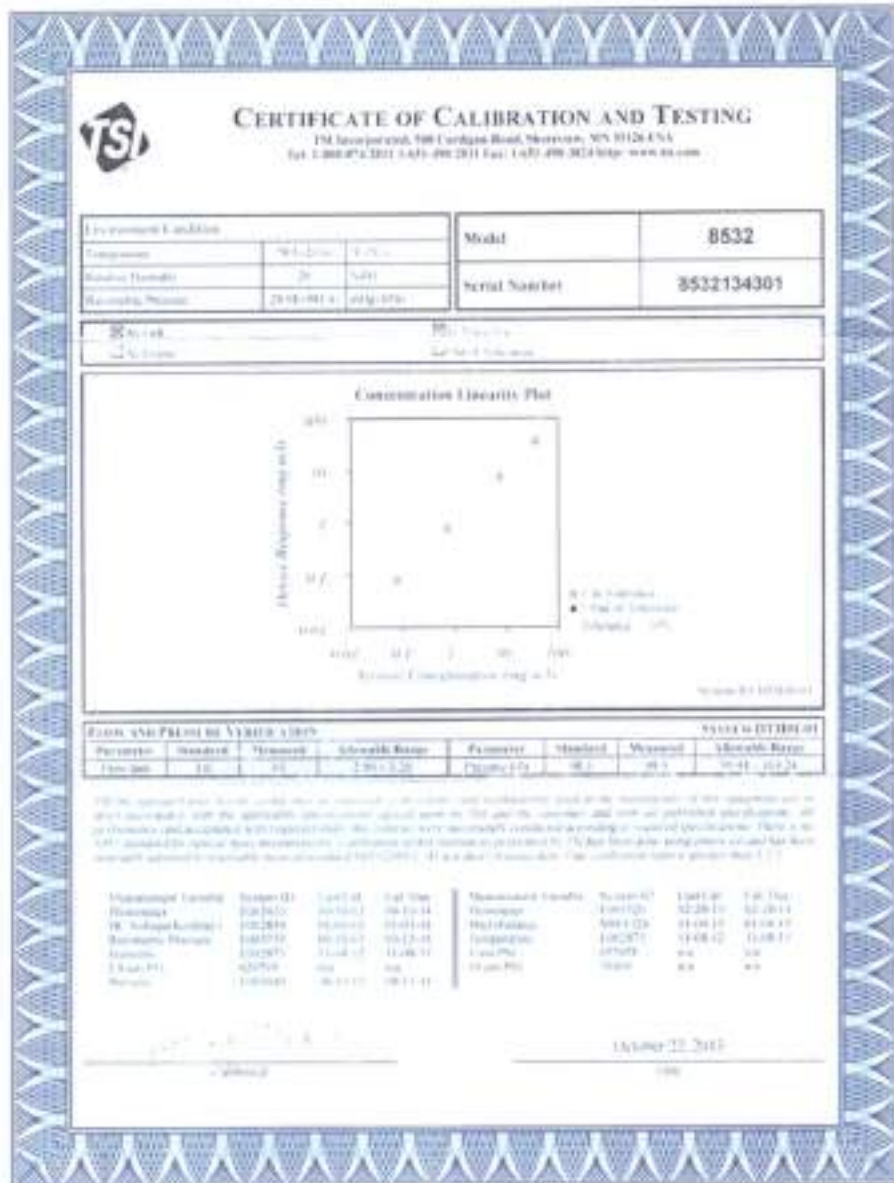
- 家庭用空気清浄機の検出濃度表示器
- 空気清浄機センサーとして、健康用空気清浄機システム(システム)の検出濃度表示器として採用可能

PM2.5センサー仕様

電源電圧	3.0V ± 10%
消費電力	100mA以下
検出精度	±5%
検出範囲	0~100μg/m ³
検出時間	0~300μg/m ³
検出インターフェース	IIC
サイズ	幅40×奥行32×高さ52mm

Хавсралт 3. DUSTTRAK II Aerosol Monitor 8532 багажийн баталгаажилтын хуудас

2.4. ХОРСОН ОРЧНЫ МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА

Сайншанд салхин паркнйн үндсэн талбай нь Сайншанд хотоос зүүн тийш 5-6 км зайд Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын заагт байрлана. Төслийн талбайн онцлог нь мөсөртэй эртний дээд бөхтөд доод цэрхийн үеийн олон өнгийн хурдас чулуулаг дээр хуримтлагдсан дөрөвдөгчийн настай гунавал хурдсаар хучигдан бөхтөсөн, харьцангуй тэгш гадаргатай юм. Геологийн энэ тогтоц болон гадаргын хэлбэр дүрс, уур амьсгалын нөхцөл, өргөргийн байрлал зэрэг олон хүчин зүйлээс шалтгаалах шинэ чанарын хувьд төстэй хэд хэдэн төрлийн заримдаг цөлнийг хөрс тархжээ. Тухайлбал, Сайншанд салхин паркнйн орчмын хэсэгт, бага хэрэг гүчлэдүү хэсгээр элснийг ширхгийн бүрэлдэхүүн давамгайлсан цөлөрхөг хээрийн бөр, цөлмөдөн цөлөрхөг хээрийн нянгэл, сайр чулуурлаг бөр эсвэл цөлөрхөг хээрийн марааны бөр тархжээ. Харин тус хэсгийн хотгордуу хэсэг Букуу хур бөрсний усны чийг харьцангуй сайн нэвчлэх хэсэгт хужир мараа голчлон тархжээ. Эдгээр заримдаг цөлний хөрсүүд нь хүндий хатуун, хуурай уур амьсгалтай байдалд боловч хөрсний өнгөн хэсэг дээд үеэд нь хүчтэй халж, ургамлын үлдэгдлийн эрдэсжих үйл явц эрчимтэй байдаг тул говийн бөр хөрсөнд өргэлт бодисын хуримтлал өвөрмөц онцлогтой болж ялзмаг хуримтлалын давхарга хээрийн хөрснийхтэй ижил төд илэрч харагдахгүй, харин цөлний хөрс үүсвэрийн зарим шинэ тэмцэг (хатуулагар өнгөн үс, түүний доод үс) хэдрэгдэж эхэлнэ. Гэхдээ бөр хөрсний дээд давхаргад ялзмагийн хуримтлал бага боловч илэрдэг тул жинхэнэ цөлний хөрсөөс ялгахын тулд А давхарга гэж тэмдэглээд дотор нь бүтцийн хувьд хөрсөндөө ялгаатай хоёр дэд давхаргад хуваадаг. Энэ хөрс ялзмагийн агууламж багатай, түүний хэмжээ хөрсний дээд давхаргуудад 0.4-0.5%-иас 1.3-1.5% хүртэл хэлбэлзэх бөгөөд В1, ВСа давхаргад ялзмагийн хэмжээ ялимгүй ихсэх хандлагатай байдаг нь ургамлын үндэсний хувиарилалттай холбоотой.

Заримдаг цөлний бөр хөрсний нэг шийтлэг онцлог бол энэ хөрсөнд карбонат ихтэй тал хялбар уусгах давс, галтгөнийн хуримтлал өгт байдаггүй явдал мөн. Хөрсний усан тунгаахлын химийн найрлагаас харахад хялбар уусгах давсны агууламж маш бага, хөрсний дээд давхаргуудад хувийн зууны нэгжээр (0.03-0.06%) хэмжигдэх тодиг, доод давхаргуудад 0.1-0.15% орчим байна. Харин цэрдийн талааны давсархаг хурдас дээр тогтворжсон хужирлаг хөрсний хувьд бол давсны хуримтлалтай байх нь мэдээж, тэдгээр хөрсөнд 40-50 см-ын гүнээс доош хялбар уусгах давсны хэмжээ 0.5-2% хүртэл. Ширхгийн бүрэлдэхүүний хувьд хөнгөн шавранцар, элснийг хөрс зонхилох агаад хөрсний профилний дээд хэсэгт байнга сайр чулуу ихтэй байна.

2.4.1. Судалгааны аргачүй

Энэхүү судалгааны хүрээнд хөрсний ерөнхий шинэ чанар, хэмийн болон физикийн төлөв байдал, хөрсний бохирдлын хэмжээ зэргийг тодорхойлох үүднээс хөрсний судалгааны ажлыг 2024 оны 05 сарын 12-13, 2024 оны 09 сарын 5-6 өдрүүдэд явуулж нийт 18 хөрсний зүсэлт, бичиглэлийг шаардла тал газар хийснээс зүсэлтийн үс давхарга бүрээс нийт 18 хөрсний дээх амь, лабораторийн задалгын шинэжлэлтэд оруулав.

Хөрсний дээхид задалгын шинэжлэлтэд хийхдээ дараах аргуудыг ашиглав. Хөрсний ялзмагийн Тюринны аргаар, карбонатыг кальциметрийн аргаар, хөрсний урвалын ерчилт потенциалогрийн аргаар, цахилгаан дамжуулах чанарыг понометрийн аргаар, хөдөлгөөнт фосфор болон калийг Мичигинны аргаар задалгаж спектрометрийн болон долон фотометрийн аргаар, механик бүрэлдэхүүнийг аерометрийн аргаар, хүнд металлууд болон бусад элементүүдийг атом шинэжлэлтийн спектрофотометрийн аргаар тус тус тодорхойлсон. Дээрх хөрсний задалгын шинэжлэлтүүдийг хийхдээ Хөрсний

агрохимийн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох арга (MNS 3310-91), Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ (MNS5850:2019) зэрэг Монгол улсын стандартуудыг баримтлан ажилласан.

Зураг 28. Хөрсний дээж авч буй үеийн зураг. /2024.05, 09-р сар/

2.4.2. Өмнө хийгдсэн хөрсний мониторинг судалгаа

"Сайншанд салхин парк" төслийн талбайд 2017 оноос хойш барилгын өмнөх, барилгын үе шат, барилгын дараах гэсэн цаг хугацаанд хөрсний мониторинг судалгааг хийж гүйцэтгэсэн байна. Тухайлбал, 2017 оны 10-р сард төслийн үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнөх суурь нөхцөлийг тодорхойлох хээрийн судалгааны ажлыг хийж гүйцэтгэжээ. Тус судалгааны үр дүнгээс цухас дурдвал хими шинж чанарын хувьд ялзмагийн хэмжээ 1-2%, урвалын орчин тогтмол 7.5-7.7 орчим, хялбар уусах давсны хэмжээ 0.03-0.1 dSm, шингээгдсэн суурийн нийлбэр 12-20 мг-эвк/100 гр байгаа бол хөдөлгөөнт суурийн агууламж 17-31 мг/100 гр байжээ.

Үүний дараа 2018 оны 4-р сард төслийн барилгын ажлын эхэн үе дэх хөрсний төлөв байдлыг үнэлэх мониторинг судалгааг хийсэн. Үр дүн нь хими шинж чанарын хувьд ялзмагийн хэмжээ 0.1-1%, урвалын орчин тогтмол 7.5-8.3 орчим, хялбар уусах давсны хэмжээ 0.039-0.182 dSm, шингээгдсэн суурийн нийлбэр 11.1-18.6 мг-эвк/100 гр байгаа бол хөдөлгөөнт суурийн агууламж 5.3-13.1 мг/100 гр байна. Мөн зарим цэгүүд дээр хар тугалганы агууламж өндөр гарсан байгаа бөгөөд тээвэрлэлтээс шалтгаалж техникийн хөдөлгөөнөөр бохирдсон байна. Барилгын ажлын төгсгөл үе шатны төлөв байдлыг

үндэслэн судалснаар 2018 оны 8-р сард явуулж, мониторинг судалгаагаар ялзмагийн хэмжээ 1-2%, урвалын орчин цогтмол 7.5-7.7 орчим, хялбар уусах давсны хэмжээ 0.03-0.1 dSm, шингээгдсэн суурийн нийлбэр 13-20 мг-эмк/100 гр байгаа бол хөдөлгөөнт суурийн агууламж 17-31 мг/100 гр байна. Төслийн талбайд барилгын ажилтай урваатай хөрсний эвдрэл бага хэрэг үүссэн боловч нэгж эвдрэлийн хөрс нь байгалийн ажлаар нөхөн сэргэж байна.

2018 оны 4-р сард барилгын ажил дууссаны дараах үйл ажиллагааны эхэн үед хөрсний шинж чанарын хурьд ялзмагийн хэмжээ 0.38-2.1%, урвалын орчин цогтмол 7.9-9.4 орчим, хялбар уусах давсны хэмжээ 0.003-0.297 dSm, шингээгдсэн суурийн нийлбэр 12.4-21 мг-эмк/100 гр байгаа бол хөдөлгөөнт суурийн агууламж 7.7-16.9 мг/100 гр байна. Мөн зарим цэгүүд дээр хар тугалганы агууламж өндөр гарсан шалтгааныг тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаатай холбоон тайлбарласан байна. Үүний дараа, 2019 оны 8-р сард мөн адил судалгааны ажлын гүйцэтгэхэд төслийн талбайн химийн шинж чанарын хурьд ялзмагийн хэмжээ 0.11-0.25%, урвалын орчин цогтмол 7.6-9.3 орчим, хялбар уусах давсны хэмжээ 0.03-0.06dSm, шингээгдсэн суурийн нийлбэр 11-35 мг-эмк/100 гр байгаа бол хөдөлгөөнт суурийн агууламж 11-35 мг/100 гр байна.

Тайлангийн дүгнэлт хэсэгтээ хявхтыг цагүүд дээрх хүнд элементийн агууламж буурсан шалтгааныг хур тунадасны үйл ажил, түүнийг дагалдах нөөцлөгч урсгалтай холбоон үзжээ. Барилгын шатанд ухаж, эвдрэлд өртсөн хөрснийг нөхөн сэргээх төгсгөртэй сайн гэж дүгнэсэн байна.

2021 оны 5 болон 9-р саруудад хийгдсэн мониторингийн судалгаанд "Сайншанд салхин парк" төслийн талбай нь харьцангуй тогтмол гадаргатай, хявхтыг ухаа толгодоор хүртээгддэг, өргөрөгийн давуу байрладаг зэргээс шалтгаалан заримдаг цэлийг хэд хэдэн хэвш шинжнийг хөрс толгоон даражээ. 2021 оны хөрсний мониторингийн судалгаагаар төслийн талбайн цөлөрхөг хэргийн бөр хөрсний ялзмагийн хэмжээ харьцангуй боломжийн түвшинд (дунджаар 1.36%), өнгөн хэсэгтээ карбонат үүсээгүй, мөн давс агуулагдаагүй зэрэг давуу талуудыг онцлох болно. Мөн хөрсний үе давхаргуудад өлсний агууламж давамгайлах учраас энэ хөрсний элэгдэлд өртөх эрсдэл өндөр байна. Хөрсөнд агуулагдах хүнд металлуудын хэмжээ бүгд Монгол улсын стандартын хүлээх агууламжаас хэтгээгүй буюу бохирдолгүй түвшинд байна гэж дүгнэсэн байна.

2022 оны 5 болон 9-р саруудад хийгдсэн хөрсний мониторингийн судалгаагаар төслийн талбайн цөлөрхөг хэргийн бөр хөрсний ялзмагийн хэмжээ харьцангуй боломжийн түвшинд (дунджаар 0.85-1.13%), өнгөн хэсэгтээ карбонат үүсээгүй, мөн давс агуулагдаагүй зэрэг давуу талуудыг онцлох болно. Задлан шинжлэхээрийн дүнгээр хөрсөнд агуулагдах хүнд метал Хөрс бохирдуулалт болно. элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2019" стандартад зассан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс бага буюу бохирдолгүй түвшинд байна. Хэргийн судалгаагаар хавар, зуны улиралд өрхт боросны усаар салхин элементийн турбинуудын холбоон сайжруулсан шорсон замын хажуугийн галар эгзгдэлд өртөх талбай нээгдсэн байна гэж үзжээ.

Төслийг хэрэгжүүлэх шийт хугацаанд хөрсөн бүрхэвч харилцан адилгүй сөргөөр нөлөөлдөг. Тухайлбал, төслийн бэлтгэл болон барилгын үе шатанд цахилгаан холболт, барилгын суурийн шороог ухаж бэлтгэх, ачаа тээврийн сайжруулсан зам засах зэрэг ажил шорооны ажлууд хийгддэг учраас хөрсөн бүрхэвчид хүчтэй нөлөөлдөг ордог. Харин үйл ажиллагааны үе шатанд шууд нөлөөллийн хэмжээ буурч, эвдрэлийн хөрс нөхөн сэргээх ажлын бүрддэг. "Сайншанд салхин парк" төслийн өмчийн үйл

ажиллагаа шатанд хөрсөнд учруулах нөлөөлөл хангалттай түвшинд буурсан байна. Гэхдээ салхин турбины үйлчилгээ, засвартай холбоотой байгалийн хөрсөн замыг шингэхээс зайлсхийх шаардлагатай. Мөн хөрсний үе давхаргуудад элсний агууламж занамгайлах учраас салхи, усны эмгэгэд өртөх эрсдэл өндөр байдаг бөгөөд цаашид эгдэгдэг, эхдрэлд орх талбай нэмэгдэх хандлагатай байна.

2023 оны 5 болон 9-р саруудын хэргийн судалгаагаар салхин сэнсний турбиныг холбосон сайжруулсан шороон замны хажуугийн газар эгдэгдэлд өртөх талбай байхгүй байна ажиглагдсан. Төслийн талбайд төлөн тархсан цөлөрхөг хэргийн бөр хөрсний өндөг нь ургамал бүрхэвч багатай, хэвцэгийн хэмжээ доогуур, элсэн механик бүрэлдэхүүн голцсон байдаг нь салхины эгдэгдэлд амархан өртдөг. Бидний хийсэн хэмжилтээр тус төслийн талбайн хөрсний механик бүрэлдэхүүний эгдэгдэлд ортомхийг ширээгийн хэмжээ болох ажиглагдсан, төрөлж агууламж нэмэгдэх хандлага ажиглагдах буй учраас салхин турбин, түүний нөлөөлөлд хамаарна хөрсний эгдэгдэлс сэрлүүлэх гандуу уур эмсэгэнд дэсэн захирсан ургамлаар бүрхэц үүсгэх шаардлага өнй болж байна.

"Сайншигд салхин парк" төслийн талбай нь харьцангуй тэгш газаргаатай, жижиг улам төлөгдөөр хүрээлэгдсэн, өргөргийн дагуу байрладаг зэргээс цаагаалан заримдаг нөлийн хэд хэдэн хэвн шинжлийн хөрс голлон тархдаг. 2023 оны хөрсний мониторингийн судалгаагаар төслийн талбайн цөлөрхөг хэргийн бөр хөрсний ялзмагийн хэмжээ харьцангуй боломжийн түвшинд (дунджаар 6.47-4.75%), өнгөн хэсэгтээ карбонат үүсэггүй, мөн давс агуулагдаагүй зэрэг давуу талуудыг онцлох болно.

Хөрс судлалын лабораторийн тэдгэн шинжилгээний дүнгээр хөрсөн агуулагдах хүнд металлын агууламж бүх дэжлийн хувьд "Хөрсний чанар, Хөрс бохирдуулагч болдо, элементүүдийн зөвшөөрөгдох дээд хэмжээ MNS 5850:2019" стандартад тусан зөвшөөрөгдох дээд хэмжээгээс бага буюу бохирдолгүй түвшинд байна.

2.4.3. Төслийн талбайд тархсан хөрсний хэвнж

Сайншигд салхин парк төслийн талбай нь хөрс-газаргүйн мужлалаар төвийн нь мужийн цөлөрхөг хэргийн бүсийн Сайншигдны 7-р тойрогт хамаарна (Монгол улсын үндэсний атлас, 2009). Өөрөөр хэлбэл Монгол орны талархаг нутгийн зүүн өмнөд хэсэгт голцсон тархдаг цөлөрхөг хэргийн бүс нутагт багтана. Заримдаг нөлийн бөр хөрс төвийн хялгана, төвийн хэвнж оос, таяна, хөмүүд, баглуур, бударгана голцсон цөлөрхөг хэргийн ба хээржүү цөлийн ургамалшилт бүхий цав төлөгдөг тэг газар, уульсн хөрсөдөх төмөхон хөнгөр, хөндийн хөндийг хамаарч улсын бүү нутгийн 12.9%-тай тэнцэх хэмжээний талбайг эзлэн тархах бөгөөд түүний дээрх ургамлын бүрхэц өсират 8-10%-наас (хэмгийн хэдээ 20-25% хүртэл) тул цулгүй нүгэн газар их байна. Газрын дээрх ургамлын биомассын хэмжээ хуурай хөм 0.6-1.3 д/га, чийгтэй жил 1.8-3.5 шва хүрээг бүт газар дотор ургамлын үндэсний масс газрын дээрх хэвнжээ хуурай жил 120 дахин, чийгтэй жил 50 дахин их байдаг (Доржсүтүв, 2003).

Ийнхүү заримдаг төслийн бөр хөрсний профил дараах үе давхаргуудаас бүрдэнэ. Үүнд:

○ - А_к - А_q - В_т - (ВСа) ВССа - ССа Эдгээр үе давхаргуудын гол морфологи шилжлийн төлөгдөхөйлд.

○ - Салхины үеи ажиллагаагаар төгссөн элс-сайр чулуурхаг буюу жалахг үйрмэг чулуурхаг хүчлээс үе. зузаан нь 0.5-2 см, Заримдаг 3-20 см зузаан элсэн хүчлээс үе үүссэн байна.

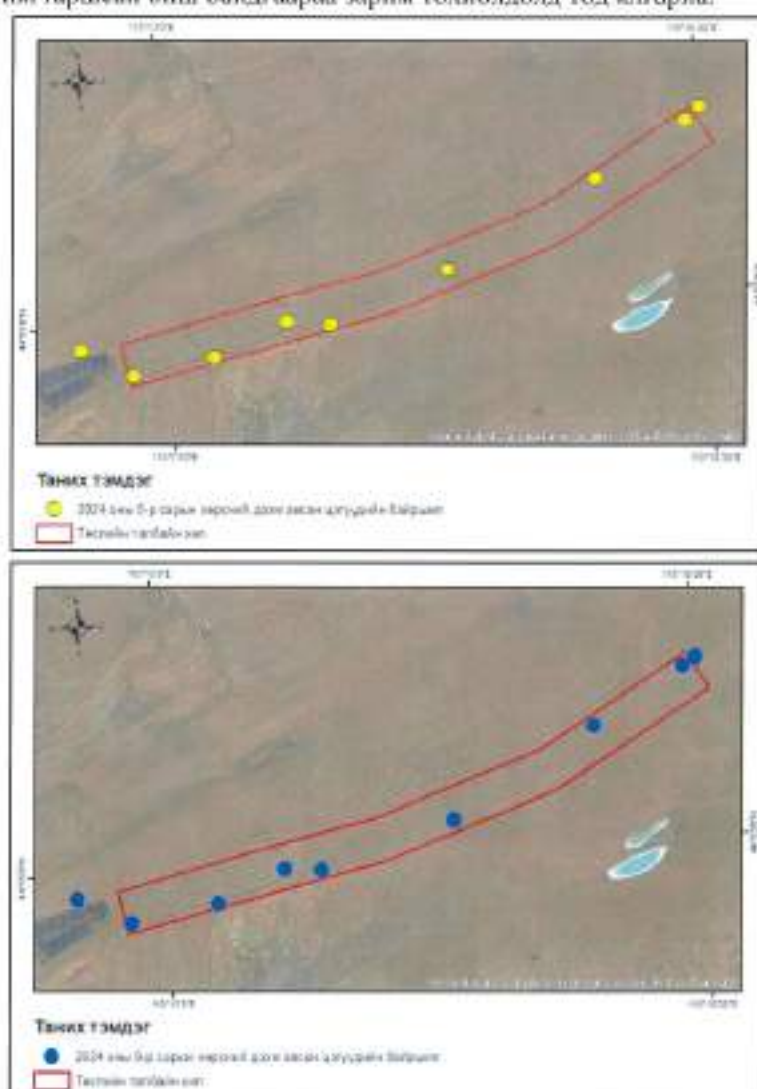
Ак - Ялзмагийн хуримтлал багатай, цайвар бор өнгөтэй, хэврэг тогтоцтой, хатуувтар өнгөн үе, зузаан нь 0.5-2 см, заримдаа сүвэрхэг шинжтэй. Элсэн хучаастай буюу элсэрхэг хөрстэй тохиолдолд энэ өнгөн үе үл ажиглагдана.

Аq - Өнгөн үеийн дор орших, түүнээс арай цайвардуу өнгөтэй, ялзмагийн агууламж багатай, хайрсархуу үелсэн бүтэцтэй үе, хялбархан бутрах хэврэг шинжтэй, зузаан нь 2-8 см, доод хил зааг нь тод.

Вt - Бор, тод бор өнгөтэй, нягтавттар, шаварлаг шинжтэй, бүдэг бөөмөрхөг бүтэцтэй, энэ давхаргад ургамлын үндэс хамгийн илүү бөөгнөрдөг учраас ялзмагийн агууламж арай ихтэй, нунтаг карбонатын хуримтлалтай, зузаан нь 15-20 см, доод давхарга руу шилжилт тод.

ВСа; ВССа - Карбонатын хамгийн их хуримтлалын давхарга, нунтаг карбонатын нэвчмэл цайвар өнгөтэй, их нягтарч барьцалдсан, ухахад хатуу, сайр чулуу ихтэй, үндэс цөөн, зузаан нь 30-35 см, карбонатын агууламжийн их багаас болоод өнгө нь жигд биш байх нь түгээмэл.

ССа - Хөрс үүсгэгч эх чулуулгийн үе нь карбонатын агууламж арай багатай, дээд үеүд ингээ их нягтаршсан биш байдгаараа зарим тохиолдолд тод ялгарна.

Зураг 29. Сайншандын салхин парк төслийн талбай орчмын хөрсний тархалт, зүсэлт хийж дээж авсан цэгүүдийн байршил. /2024. 05, 09-р сар/

Сайншанд салхин парк төслийн талбайн орчимд нийтдээ хөрсний 18 зүсэлтийг хийсэн. Эдгээр хөрсний зүсэлтүүд нь төслийн талбай болон түүний орчмын хөрсний төлөв байдлыг тодорхойлох, тархалтын хил заагийг ялгах, хөрсний хими, физикийн шинж чанарыг тогтоох ач холбогдолтой юм. Төслийн талбай нь харьцангуй тэгш бөгөөд гадаргын бага зэргийн хотгор, гүдгэрээс шалтгаалан цөөн хэвшинжийн хөрс үүсэж бий болоход нөлөөлжээ. Төслийн талбайн бага зэрэг хотгор хэсгээр харьцангуй чийглэг, ургамлын бүрхэц сайтай, зарим газраар нь дэрс ургасан харагдана. Энэ хэсэгт голчлон сийрэг элсэн бүтэцтэй мараалаг хөрс тархжээ. Хавар, зуны улиралд орох борооны усаар элэгдэлд өртөх бөгөөд зарим хэсэгт жижиг түр усан сая тогтдог байна. Харин төслийн талбай болон түүний орчмын тэгшдүү, гүдгэр хэсгээр харьцангуй нимгэн давхаргатай, маш нягт бүтэцтэй толгодын цөлөрхөг хээрийн нимгэн бор эсвэл сайр чулуурхаг бор хөрс голчлон тархжээ. Энэ хөрсний өнгөн хэсгийн 5 см хүртэлх хучаас үе сийрэг элсэн бүтэцтэй боловч түүнээс доош үе маш нягт болдог.

Хүснэгт 9. Сайншанд салхин парк төслийн талбайд авсан хөрсний дээжийн байршил

№	Байршил	Уртраг (X)	Өргөрөг (Y)
2024 оны 5-р сар			
1	Хөрс-1	44°56'18.50"	110°18'31.21"
2	Хөрс-2	44°56'12.87"	110°18'22.72"
3	Хөрс-3	44°55'50.39"	110°17'25.02"
4	Хөрс-4	44°55'14.81"	110°15'51.88"
5	Хөрс-5	44°54'54.30"	110°14'38.66"
6	Хөрс-6	44°54'56.83"	110°14'11.95"
7	Хөрс-7	44°54'43.27"	110°13'26.88"
8	Хөрс-8	44°54'37.49"	110°12'36.36"
9	Хөрс-9	44°54'49.76"	110°12'05.77"
2024 оны 9-р сар			
1	Хөрс-1	44°56'16.53"	110°18'31.35"
2	Хөрс-2	44°56'13.18"	110°18'23.12"
3	Хөрс-3	44°56'51.22"	110°17'25.90"
4	Хөрс-4	44°55'12.93"	110°15'57.32"
5	Хөрс-5	44°54'55.17"	110°14'34.82"
6	Хөрс-6	44°54'56.65"	110°14'12.21"
7	Хөрс-7	44°54'43.65"	110°13'30.05"
8	Хөрс-8	44°54'37.55"	110°12'36.49"
9	Хөрс-9	44°54'49.49"	110°12'04.22"

2.4.4. Хөрсний морфологийн өнөөгийн төлөв байдал

2024 оны 5-р сар	
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-01	Байршил: 44°56'18.50"N 110°18'31.21"E
Хөрсний тэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 1015 м
	А үе 0-15 см. Хүрэн бор өнгөтэй. Ургамлын үндэсний тархалтгүй, 10%-ийн давсны хүчид сул бургана. Жижиг сайр чулууны элэх хувь 10-20%, нягт ихтэй, шилжилт нягтаар авжим, хүрэн өнгөтэй, элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй, самранцар бүтэцтэй байна. В үе 15-25 см. Хүрэн бор өнгөтэй 2-10 мм хэмжээтэй хэмхдэс чулууны элэх хувь 10-35%, бор шаргал өнгөтэй шилжилт өнгөөр бүдэг, хэмхдэс чулуулгийн шилжилтээр дунд зэрэг байна. Ургамлын үндэсгүй, чийг багатай, самранцар бүтэцтэй.
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-02	Байршил: 44°56'12.87"N, 110°18'22.72"E
Хөрсний тэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 1009 м

	<p>А үе 0-15 см. Цайвар бор өнгөтэй, ургамлын үндэсний тархалт багатай, жижиг сайр чулууны эзлэх хувь 20-30%, нягт ихтэй, чийг бага байна. Давсны 10%-ийн уусмал буцлахгүй, карбонат тархалттай. Нүх сүвшилт дунд зэрэг байна.</p> <p>В үе 15-20 см. Хүрэн өнгөтэй, сайр чулууны эзлэх хувь нэмэгдэж нийт эзлэхүүний 15-20%-ийг эзлэнэ. Шилжилт өнгө, нягтаар их байна. 10%-ийн давсны хүчний уусмалд сул бургина. Чийгтэй, нүх сүвшилт дунд зэрэг</p>
<p>Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-03</p>	<p>Байршил: 44°55'50.39"N, 110°17'25.02"E</p>
<p>Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс</p>	<p>Өндөр: 1027 м</p>
	<p>А үе 0-12 см. Хүрэн бор өнгөтэй, нягт багатай, элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй, жижиг бөөмөрхөг бүтэцтэй байна. Ургамлын үндэс 0-5 см хүртэл тархсан, нягт багатай сийрэг, чийг бага, 10%-ийн давсны хүчний уусмалд бургихгүй.</p> <p>В үе 12-40 см. Хүрэн бор өнгөтэй, сайр чулууны эзлэх хувь нэмэгдэж нийт эзлэхүүний 10-20%-ийг эзлэнэ. Шилжилт өнгө, нягтаар дунд зэрэг байна.</p>
<p>Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-04</p>	<p>Байршил: 44°55'14.81"N, 110°15'51.88"E</p>
<p>Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс</p>	<p>Өндөр: 1029 м</p>
	<p>А үе 0-20 см. Цайвар шаргал өнгөтэй, нягт багатай, элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй, жижиг бөөмөрхөг бүтэцтэй байна. Ургамлын үндэсгүй, нягт багатай сийрэг, чийг бага, 10%-ийн давсны хүчний уусмалд бургихгүй.</p> <p>В үе 20-45 см. Цайвар хүрэн өнгөтэй, сайр чулууны эзлэх хувь нэмэгдэж нийт эзлэхүүний 5-10%-ийг эзлэнэ. Шилжилт өнгө, нягтаар дунд зэрэг байна. 10%-ийн давсны хүчний уусмалд сул бургина. Чийг багатай, нүх сүвшилт дунд зэрэг.</p>
<p>Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-05</p>	<p>Байршил: 44°54'54.30"N, 110°14'38.66"E</p>
<p>Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс</p>	<p>Өндөр: 1031 м</p>
	<p>А 0-15 см зузаантай хүрэн өнгөтэй, элсэн үе, сийрэгдүү бүтэцтэй, чийгтэй, ургамлын үндэс цөөвөр, чулууны эзлэх хувь 20-30, шилжилт чулуугаар тод.</p> <p>В 15-30 см зузаантай бор шаргал өнгөтэй үе, чийгтэй, нягт, хайрга чулууны эзлэх хувь хэмжээ 30-40%, элсэнцэр, үндэсгүй.</p>
<p>Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-06</p>	<p>Байршил: 44°54'56.83"N, 110°14'11.95"E,</p>
<p>Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс</p>	<p>Өндөр: 1033 м</p>
	<p>А 0-25 см зузаантай цайвар шаргал өнгөтэй, сийрэг элсэн хучаас үе, чийгтэй, ургамлын үндэс цөөвөр, чулуугүй.</p> <p>В 25-40 см зузаантай хүрэн өнгөтэй сийрэг элсэн үе, хүрэн өнгөтэй, чийгтэй, чулуугүй, ургамлын үндэс цөөн, бутарсан бүтэцтэй, шилжилт өнгөөр ажиг.</p>

Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-07	Байршил: 44°54'43.27"E, 110°13'26.88"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 1031 м
	<p>A 0-9 см зузаантай цайвар шаргал өнгөтэй сийрэг элсэн үе, чийгтэй, ургамлын үндэс цөөн, жижиг чулууны эзлэх хувь 5-10%, шилжилт чулуугаар тод.</p> <p>B 9-30 см зузаантай цайвардуу өнгөтэй, элсэн үе, нягт, чийгтэй, жижиг үйрмэг чулууны эзлэх хэмжээ 20-30%, ургамлын үндэс цөөн.</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-08	Байршил: 44°54'37.49"N, 110°12'36.36"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 1016 м
	<p>A 0-10 см зузаантай. Цайвар бор өнгөтэй, сийрэг элсэн үе, ургамлын үндэс цөөнтэй, чулуугүй, бөөмөрхөг бүтэцтэй, шилжилт үндэс болон өнгөөр мэдэгдэм.</p> <p>B 10-30 см зузаантай. Бор шаргалдуу өнгөтэй, элэснээр үе, чийгтэй, чулууны эзлэх хэмжээ 20-30% үндэсгүй.</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-09	Байршил: 44°54'49.76"N, 110°12'05.77"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 988 м
	<p>A 0-19 см зузаантай. Хүрэн бор өнгөтэй сийрэг элсэн үе, чийгтэй, ургамлын үндэс цөөн, жижиг чулууны эзлэх хувь 5-10%, шилжилт чулуугаар тод.</p> <p>B 19-30 см зузаантай. Хүрэн өнгөтэй, элсэн үе, нягт, чийгтэй, жижиг үйрмэг чулууны эзлэх хэмжээ 20-30%, ургамлын үндэс цөөн.</p>
2024 оны 9-р сар	
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-01	Байршил: 44°56'16.53"N, 110°18'31.35"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 987 м
	<p>A үе 0-15 см. Хүрэн бор өнгөтэй. Ургамлын үндэсний тархалттай, 10%-ийн давсны хүчилд сул бургина. Жижиг сайр чулууны эзлэх хувь 20-30%, нягт ихтэй, шилжилт нягтаар аажим, цайвар шаргал өнгөтэй, элэснээр механик бүрэлдэхүүнтэй, самранцар бүтэцтэй байна.</p> <p>B үе 15-35 см. Хүрэн бор өнгөтэй. 2-10 мм хэмжээтэй хэмхдэс чулууны эзлэх хувь 10-25%, хүрэн өнгөтэй шилжилт өнгөөр бүдэг, хэмхдэс чулуулгийн шилжилтээр дунд зэрэг байна. Ургамлын үндэсгүй, чийг багатай, самранцар бүтэцтэй.</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-02	Байршил: 44°56'13.18"N, 110°18'23.12"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 989 м

	<p>А үе 0-11 см. Цайвар шаргал өнгөтэй, ургамлын үндэсний тархалт багатай, жижиг сайр чулууны эзлэх хувь 40-55%, нягт ихтэй, чийг бага байна. Давсны 10%-ийн уусмал буцлахгүй, карбонат тархалттай. Нүх сүвшилт дунд зэрэг байна.</p> <p>В үе 11-30 см. Цайвар бор өнгөтэй, сайр чулууны эзлэх хувь нэмэгдэж нийт эзлэхүүний 20-30%-ийг эзлэнэ. Шилжилт өнгө, нягтаар дунд сул байна. 10%-ийн давсны хүчлийн уусмалд сул бургина. Чийг багатай, нүх сүвшилт дунд зэрэг</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-03	Байршил: 44°56'51.22"N, 110°17'25.90"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 996 м
	<p>А үе 0-12 см. Цайвар шаргал өнгөтэй, нягт ихтэй, элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй, жижиг бөөмөрхөг бүтэцтэй байна. Ургамлын үндэс 0-5 см хүртэл тархсан, нягт багатай сийрэг, чийг бага, 10%-ийн давсны хүчлийн уусмалд бургихгүй.</p> <p>В үе 12-40 см. Цайвар хүрэн өнгөтэй, сайр чулууны эзлэх хувь нэмэгдэж нийт эзлэхүүний 20-35%-ийг эзлэнэ. Шилжилт өнгө, нягтаар их зэрэг байна.</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-04	Байршил: 44°55'12.93"N, 110°15'57.32"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 1001 м
	<p>А үе 0-10 см. Цайвар шаргал өнгөтэй, нягт, элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй, жижиг бөөмөрхөг бүтэцтэй байна. Ургамлын үндэс 0-10 см хүртэл тархсан, 10%-ийн давсны хүчлийн уусмалд бургихгүй.</p> <p>В үе 10-30 см. Цайвар хүрэн өнгөтэй, чулууны эзлэх хувь 5-15%-ийг эзлэнэ. Шилжилт өнгө, нягтаар дунд зэрэг байна. 10%-ийн давсны хүчлийн уусмалд сул бургина, чийг багатай.</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-05	Байршил: 44°55'12.93"N, 110°15'57.32"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 1002 м
	<p>А 0-10 см зузаантай цайвар хүрэн өнгөтэй, нягт их, чийгээр муу, ургамлын үндэс цөөвөр, чулууны эзлэх хувь 10-20%, 10%-ийн давсны хүчлийн уусмалд бургихгүй.</p> <p>АВ 10-21 см зузаантай хүрэн өнгөтэй, элсэн үе, нягтаар чийгээр муу, хайрга чулууны эзлэх хувь хэмжээ 20-30%, ургамлын үндэс цөөн, шилжилт өнгөөр аажим.</p> <p>В 21-35 см. Хүрэн бор өнгөтэй, чулуу эзлэхүүний 5%, шилжилт нягтаар тод, карбонат тархалтгүй, нягт ихтэй байна.</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-06	Байршил: 44°54'56.65"N, 110°14'12.21"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 1003 м
	<p>А 0-10 см зузаантай хүрэн өнгөтэй, сийрэг элсэн хучаас үе, чийгтэй, ургамлын үндэс цөөвөр, чулуугүй.</p> <p>АВ 10-40 см зузаантай цайвар хүрэн өнгөтэй сийрэг элсэн үе, хүрэн өнгөтэй, чийгтэй, чулуугүй, ургамлын үндэс цөөн, бутарсан бүтэцтэй, шилжилт өнгөөр аажим.</p>

Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-07	Байршил: 44°54'43.65"N, 110°13'30.05"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 968 м
	<p>А 0-12 см зузаантай. Цайвар хүрэн өнгөтэй сийрэг элсэн үе, чийгтэй, ургамлын үндэс цөөн, чулууны эзлэх хувь 50-60%, шилжилт чулуугаар тод.</p> <p>В 12-31 см зузаантай хүрэн өнгөтэй, элсэнцэр үе, чийгтэй, жижиг хайрга чулууны эзлэх хувь 10-20, ургамлын үндэсгүй, шилжилт нягтаар тод.</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-08	Байршил: 44°54'37.55"N, 110°12'36.49"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 987 м
	<p>А 0-9 см зузаантай. Цайвар хүрэн өнгөтэй сийрэг элсэн үе, чийгтэй, ургамлын үндэс цөөн, чулууны эзлэх хувь 30-40%, шилжилт чулуугаар тод.</p> <p>АВ 7-31 см зузаантай. Хүрэн өнгөтэй, элсэнцэр үе, чийгтэй, жижиг хайрга чулууны эзлэх хувь 10-20%, ургамлын үндэсгүй, шилжилт нягтаар тод.</p> <p>ВС 20-30 см зузаантай. Бор шаргал өнгөтэй, элсэн үе, нягт, чийгтэй, жижиг үйрмэг чулууны эзлэх хэмжээ 20-30%.</p>
Зүсэлтийн дугаар: Хөрс-09	Байршил: 44°54'49.49"N, 110°12'04.22"E
Хөрсний нэр: Цөлөрхөг хээрийн бор хөрс	Өндөр: 958 м
	<p>А 0-20 см зузаантай. Цайвар шаргал өнгөтэй сийрэг элсэн үе, чийгтэй, ургамлын үндэс цөөн, жижиг чулууны эзлэх хувь 5-10%, шилжилт чулуугаар тод.</p> <p>В 20-35 см зузаантай. Бор шаргал өнгөтэй, элсэн үе, нягт, чийгтэй, жижиг үйрмэг чулууны эзлэх хэмжээ 20-30%.</p>

2.4.5. Хөрсний шинж чанар, оноогийн төлөв байдал

Сайншанд салхин парк төслийн талбайд хийсэн 5-р сарын судалгааны химийн задлан шинжилгээний үр дүнг хүснэгт 10-т үзүүлэв. Хөрсний үржил шимийн гол үзүүлэлт болох ялзмагийн хэмжээ төслийн талбай түүний орчмын хөрсөнд 0.14-0.60% хооронд хэлбэлзэх бөгөөд хөрсний ялзмагийн агууламжаар маш бага байна. Төслийн орчмоос хөрсний дээжүүдийн зүсэлт 1, 3, 4, 8, 9-д хөрсний карбонат илрээгүй байна. Төслийн нийт талбайн хэмжээнд карбонатын агууламж 0.00-0.99% хооронд буюу карбонатжаагүй болон сул карбонатжсан ангилалд орж байна. Хөрсөнд агуулагдах давсны хэмжээг тодорхойлох ЕС (хөрсний цахилгаан дамжуулах чадвар)-ийн хэмжээ 0.036-0.098 dS/m хооронд буюу сул давсаргах байна өөрөөр хэлбэл, 1 dS/m-ээс доош агууламжтай хөрсийг давсгүй гэж үзнэ. Урвалын орчин төслийн талбайн орчмын хөрсөнд 8.63-9.16 хооронд буюу хүчтэй шүлтлэг орчинтой байна. Ургамлын хүнс тэжээлд шууд хэрэглэгдэх хөдөлгөөнт фосфорын хэмжээ 100 гр хөрсөнд 1.0-1.9 мг хооронд буюу бага хангамжтай байна. Мөн түүнчлэн 100 гр хөрсөнд байх хөдөлгөөнт калийн хэмжээ 14-51 мг-ийн хооронд буюу сайн хангамжтай байна. Ургамлын ургалтад зайлаагүй шаардлагатай дагалдах элемент Са хэмжээ 12.0-25.0 мг-экв/100 гр, харин Mg хэмжээ 3.2-6.4 мг-экв/100 гр хооронд хэмжигдсэн байна. Судалгааны талбайгаас авсан

бүх зүсэлтийн хувьд хөрсөнд шаардлагатай бүх химийн үзүүлэлт цөлөрхөг хээрийн хөрсний үндсэн хэвшинжтэй харьцуулахад хэвийн гарсан байна.

Хүснэгт 10. “Сайншанд салхин парк” төслийн талбайн хөрсний хими шинж чанар (2024.05)

Дээж нэр	Дээжний дугаар	Гүн (см)	pH:H ₂ O (1:5)	CO ₂ %	Ялзмаг %	EC _{2.5} dS/m	Давс, %	Шингээгдсэн сууриуд, мг-экв/100 гр		Хөдөлгөөнт, мг/100г	
								Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
Хөрс-1	25-р СТ зүүн тийш	0-20	8.63	0.00	0.42	0.041	0.02	15.0	4.4	1.6	41
Хөрс-2	25-р СТ	0-20	8.95	0.66	0.26	0.091	0.05	15.4	4.8	1.7	51
Хөрс-3	20-р СТ	0-20	8.81	0.00	0.60	0.098	0.05	18.2	5.4	1.9	24
Хөрс-4	15-р СТ	0-20	8.95	0.00	0.33	0.043	0.02	15.2	5.8	1.0	26
Хөрс-5	10-р СТ	0-20	8.90	0.48	0.14	0.061	0.03	13.0	6.4	1.9	39
Хөрс-6	Удирдлагын байр	0-20	8.94	0.99	0.21	0.077	0.04	14.1	5.2	1.9	33
Хөрс-7	5-р СТ	0-20	9.09	0.48	0.32	0.068	0.03	12.0	3.2	1.0	14
Хөрс-8	1-р СТ	0-20	9.16	0.00	0.28	0.062	0.03	25.0	3.4	1.8	20
Хөрс-9	Нарны хавтан орчимд	0-20	8.97	0.00	0.23	0.036	0.02	14.2	4.2	1.6	41

9-р сарын судалгааны химийн задлан шинжилгээний үр дүнг хүснэгт 11-т харуулав. Хөрсний үржил шимийн гол үзүүлэлт болох ялмагийн хэмжээ төслийн талбай түүний орчмын хөрсөнд 0.28-1.18% хооронд бөгөөд ялмагийн агууламжаар бага байна. Цөлөрхөг хээрийн бөр хөрсний 0-20 см-т карбонат 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9-р дээжүүдийн хувьд илрээгүй, бусад дээжинд 0.70-1.18% буюу сул карбонажсан хөрс байна. Хөрсөнд агуулагдах давсны хэмжээг тодорхойлохдоо ЕС (хөрсний цахилгаан дамжуулах чадвар)-ийн хэмжээгээр тодорхойлдог бөгөөд уг хөрсний дээжүүдийн цахилгаан дамжуулах чадвар 0.197-0.907 dS/m хооронд хэлбэлзэж байгаа бөгөөд сул болон дунд зэрэг давсархаг байна. Урвалын орчин төслийн талбайн хөрсөнд 8.30-9.47 хооронд хэлбэлзэж байгаа бөгөөд хүчтэй шүлтлэг байна. Ургамлын хүнс тэжээлд шууд хэрэглэгдэх хөдөлгөөнт фосфорын хэмжээ 100 гр хөрсөнд 0.6-1.3 мг хооронд хэлбэлзэж байгаа бөгөөд бага хангамжтай байна. Мөн түүнчлэн 100 гр хөрсөнд байх хөдөлгөөнт калийн хэмжээ сайн хангамжтай буюу 24-46 мг-ийн хооронд хэлбэлзэнэ. Ургамлын ургалтад зайлшгүй шаардлагатай дагалдах элемент Ca хэмжээ 9.2-17.0 мг-экв/100 гр, харин Mg хэмжээ 1.0-7.1 мг-экв/100 гр хооронд тус тус хэлбэлзэж байна.

Хүснэгт 11. “Сайншанд салхин парк” төслийн талбайн хөрсний хими шинж чанар (2024.09 сар)

Дээж нэр	Дээжний дугаар	Гүн (см)	pH:H ₂ O (1:5)	CO ₂ %	Ялзмаг %	EC _{2.5} dS/m	Давс, %	Шингээгдсэн сууриуд, мг-экв/100 гр		Хөдөлгөөнт, мг/100г	
								Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
Хөрс-1	25-р СТ зүүн тийш	0-20	9.40	0.33	0.70	0.470	0.23	17.0	4.2	1.3	29
Хөрс-2	25-р СТ	0-20	8.85	0.48	1.18	0.370	0.18	12.9	5.2	0.7	31
Хөрс-3	20-р СТ	0-20	9.15	0.00	0.94	0.907	0.45	15.2	3.8	0.8	33
Хөрс-4	15-р СТ	0-20	8.90	0.00	0.35	0.600	0.30	13.4	1.0	0.9	46
Хөрс-5	10-р СТ	0-20	8.30	0.00	0.28	0.321	0.16	9.2	3.8	0.7	32
Хөрс-6	Удирдлагын байр	0-20	9.13	0.00	0.61	0.330	0.16	14.0	2.2	1.1	31
Хөрс-7	5-р СТ	0-20	8.40	0.00	0.39	0.271	0.13	11.4	4.8	0.6	24
Хөрс-8	1-р СТ	0-20	8.88	0.00	0.51	0.197	0.09	11.1	7.1	0.8	32
Хөрс-9	Нарны хавтан орчимд	0-20	8.54	0.00	0.33	0.223	0.10	12.4	4.8	1.3	29

2.4.6. Хөрсний физик шинж чанарын өнөөгийн төлөв байдал

Хөрсний физик шинжилгээний үр дүнг хүснэгт 12-т үзүүлэв. Хөрсний дээжийг ширхгийн бүрэлдэхүүнээр элс, тоос, шаврын харьцаагаар тодорхойлоход том ширхэгтэй элсэн фракцын хэмжээ 11.0-43.7%, жижиг ширхэгтэй элсэн фракцын хэмжээ 19.9-61.1% хооронд хэлбэлзэж байна. Харин тоосон фракцын нийлбэр 13.8-28.6% хооронд, шавар фракцын хэмжээ 11.9-51.9%-ийн хооронд тус тус хэлбэлзэнэ. Эдгээр

ширхгийн бүрэлдэхүүний үзүүлэлтээр хөрсний механик бүрэлдэхүүнийг тодорхойлоход 5-р сарын хэмжилтээр хөрсний зүсэлт 2, 3, 5, 6, 8, 9 нь хөнгөн шавранцар, зүсэлт 1, 4, 7 нь элсэнцэр бүтэцтэй байсан бөгөөд 9-р сарын хэмжилтээр бүх хөрсний дээж элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй байсан байна. Дээрх үр дүнгээс харахад төслийн талбайн бүх хөрсөнд элсний агууламж дийлэнх хувийг эзэлж, түүний дараа тоос, шаврын агууламж багахан хувийг бүрдүүлж байна.

Хүснэгт 12. Сайншанд салхин парк төслийн талбайн хөрсний физик шинж чанар

2025.05 сар								
Дээжний нэр	Механик бүрэлдэхүүн, % (мм-ээр)							Механик бүрэлдэхүүн
	1-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01	
Хөрс-1	15.6	61.1	9.0	3.2	8.7	2.5	14.4	Элсэнцэр
Хөрс-2	32.3	40.1	6.9	5.5	9.9	5.2	20.7	Хөнгөн шавранцар
Хөрс-3	13.3	54.8	9.7	5.7	11.5	5.0	22.2	Хөнгөн шавранцар
Хөрс-4	11.6	58.8	11.6	2.9	9.8	5.2	17.9	Элсэнцэр
Хөрс-5	33.1	36.5	9.3	2.6	11.5	6.9	21.0	Хөнгөн шавранцар
Хөрс-6	29.6	40.5	7.9	4.2	11.0	6.7	21.9	Хөнгөн шавранцар
Хөрс-7	43.7	28.7	9.4	2.5	11.2	4.5	18.2	Элсэнцэр
Хөрс-8	37.1	34.3	8.4	4.5	10.0	5.7	20.2	Хөнгөн шавранцар
Хөрс-9	18.3	53.7	6.3	6.2	10.1	5.5	21.7	Хөнгөн шавранцар
2024.09-р сар								
Дээжний нэр	Механик бүрэлдэхүүн, % (мм-ээр)							Механик бүрэлдэхүүн
	1-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01	
Хөрс-1	16.8	19.9	49.7	5.2	3.1	5.4	13.7	Элсэнцэр
Хөрс-2	12.4	56.3	15.6	5.3	8.0	2.5	15.8	Элсэнцэр
Хөрс-3	29.6	41.0	19.1	4.7	2.1	3.5	10.3	Элсэнцэр
Хөрс-4	11.0	40.9	34.8	4.8	3.4	5.1	13.3	Элсэнцэр
Хөрс-5	16.5	36.8	35.1	6.8	1.8	3.0	11.6	Элсэнцэр
Хөрс-6	18.0	43.7	26.3	3.1	3.2	5.7	12.0	Элсэнцэр
Хөрс-7	16.5	53.0	19.5	4.4	3.1	3.5	11.0	Элсэнцэр
Хөрс-8	28.0	45.8	13.5	4.1	3.2	5.5	12.8	Элсэнцэр
Хөрс-9	29.1	37.7	22.2	3.4	3.3	4.3	11.0	Элсэнцэр

* Олон улсын холбоо (1998)-ны хөрсний ширхгийн бүрэлдэхүүний ангилал

2.4.7. Хөрсний бохирдлын өнөөгийн төлөв байдал

Сайншанд салхин парк төслийн талбайд хийгдсэн 2 удаагийн хэмжилтээр авсан хөрсний өнгөн хэсгийн дээжинд агуулагдах элементүүдийн хэмжээг хүснэгт 13-т харуулав. Хөрс судлалын лабораторийн задлан шинжилгээний дүнгээр дээрх 6 төрлийн элементүүд бүх дээжний хувьд “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2019” стандартад заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн үзүүлэлт байхгүй буюу бохирдол үүсээгүй байна.

Хүснэгт 13. “Сайншанд салхин парк” төслийн талбайн өнгөн хөрсөнд (0-20 см гүн) агуулагдах хүнд металлуудын агууламж

2024.05-р сар							
Дээжний дугаар	Гүн, см	Элементийн агууламж, мг/кг					
		Нисель (Ni)	Кадми (Cd)	Хар тугалга (Pb)	Зэс (Cu)	Цайр (Zn)	Хром (Cr)
Хөрс-6	0-20	28.7	-	10.7	42.1	64.2	38.2

Хөрс-9	0-20	23.1	-	28.8	34.2	68.2	30.6
2024.09-р сар							
Дэлхийн дугаар	Гүн, см	Элементийн агууламж, мг/кг					
		Никель (Ni)	Кадми (Cd)	Хар тугалга (Pb)	Зэс (Cu)	Цайр (Zn)	Хром (Cr)
Хөрс-6	0-20	29.1	-	19.1	20.2	46.7	10.6
Хөрс-9	0-20	10.7	-	37.2	10.9	64.4	21.7
¹ Стандарт (MNS 5850:2019)		60	1.0	50	60	100	60
² Дэлхийн царцдасын дундаж		90	0.15	10	68	79	140
1. "Хөрсний чанар, Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ - MNS 5850:2019" Монгол улсын стандарт							
2. "Elements, Terrestrial Abundance". www.daviddarling.info .							

2.4.8. Хөрсний элэгдэл, эвдрэлийн өнөөгийн төлөв байдал

2023 оны хавар намрын хээрийн судалгаагаар шороон замын хажуугийн газар элэгдэлд өртөх талбай байхгүй байсан боловч 2024 оны 5 болон 9-р саруудын хээрийн судалгаагаар салхин эзний турбинуудыг холбосон сайжруулсан шороон замаас олон салаа зам үүссэн байх ба төслийн талбайн ургамлан нөмрөг сайн боловч шороон замын зорчих хөдөлгөөний нөлөөгөөр талхлагдсан, мөн хөрсний элэгдэл эвдрэл үүссэн байна. Бидний хийсэн хэмжилтээр тус төслийн талбайн хөрсний механик бүрэлдэхүүний элэгдэлд өртөмтхий ширхгийн хэмжээ болох жижиг элс, тоосны агууламж нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж буй учраас салхин турбин, түүний нөлөөлд хамаарах хөрсийг элэгдлээс сэргийлж тус салаалсан шороон замыг хааж тэмдэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Зураг 30. Төслийн сайжруулсан замаас салаалсан олон салаа зам болон түүгээр зорчиж буй нутгийн иргэдийн машин

Салхин паркийн 1-р турбинаас баруун урагш 970 м-ийн зайд карьер байрлаж байна. Тус карьер нь төслийн эзэмшил газартай давхцалгүй боловч тухайн төслийн олборлолтын үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилт, хөрсний эвдрэл зэрэг дам нөлөөллийг "Сайншанд салхин парк" төслийн орчинд үзүүлэхээр байна. 2024 оны 5 болон 9 дүгээр сарын мониторинг судалгааны үеэр карьерын ашиглалт явагдаагүй байсан бөгөөд 2023 оны 9-р сарын мониторинг судалгааны үеийн нохицол байдал хэвээр байсан болно.

Зураг 31. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2021 оны 9-р сар

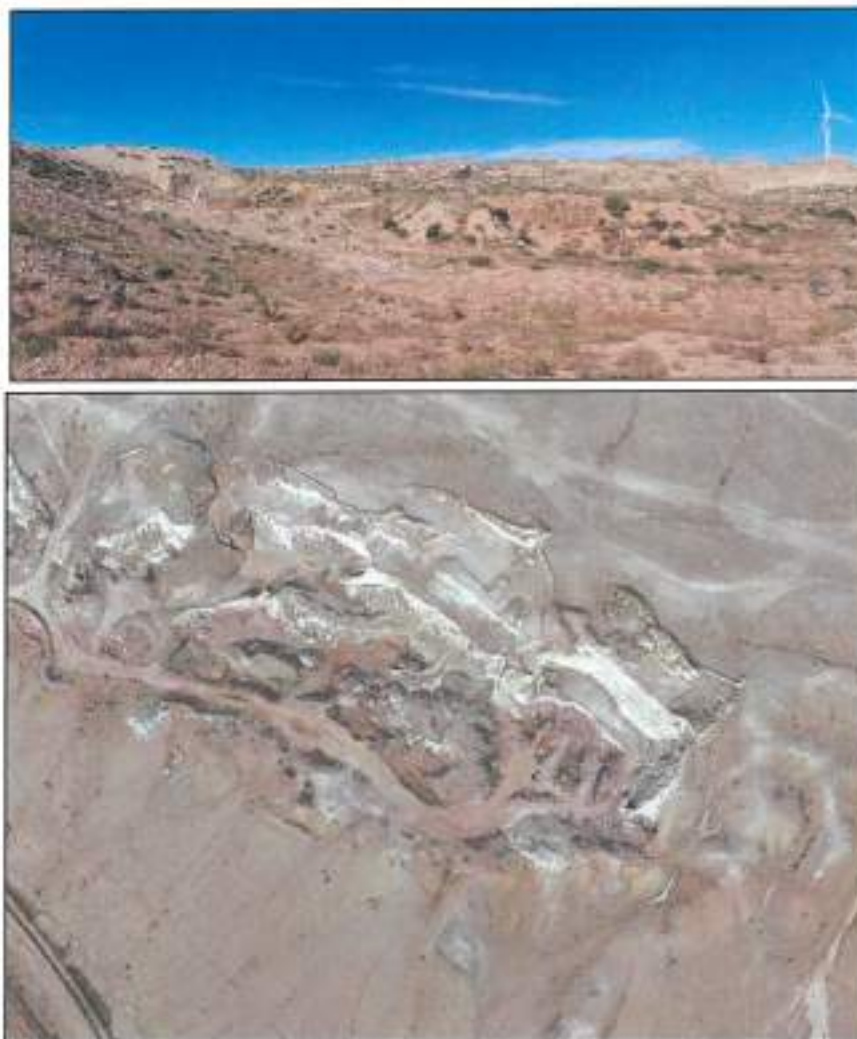
Зураг 32. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2022 оны 9-р сар

Зураг 33. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2023 оны 5-р сар

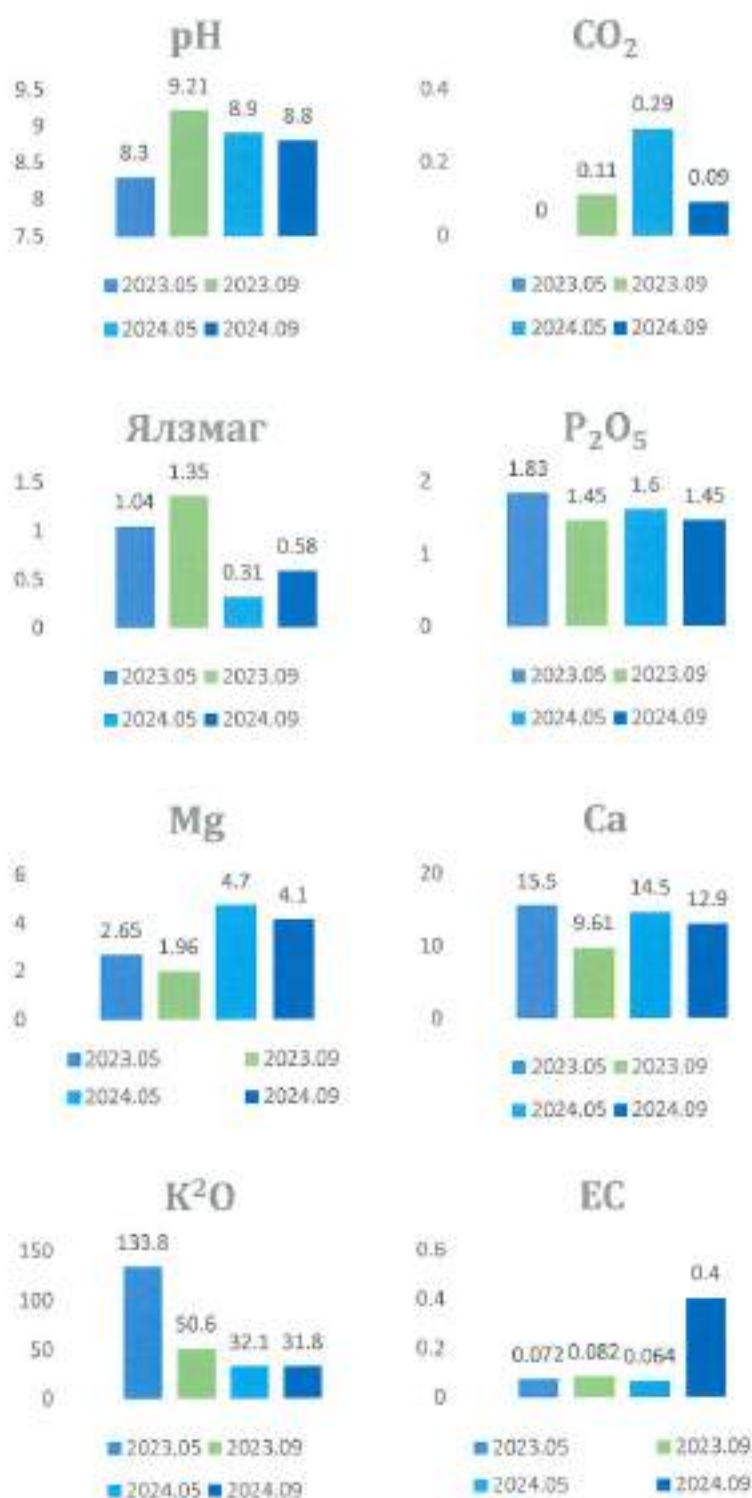
Зураг 34. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2023 оны 9-р сар

Зураг 35. Төслийн талбайн ойролцоо ашиглаж буй карьер, 2024 оны 9-р сар

2.4.9. Төслийн талбайн хөрсний төлөв байдал, шинж чанарт гарсан өөрчлөлт *Хөрсний химийн шинж чанарт гарсан өөрчлөлт.*

2023 оны 5 болон 9-р сар, 2024 оны 5 болон 9-р саруудад явуулсан мониторингийн хээрийн судалгаагаар хөрсний зүсэлтийн цэгийг ойролцоо цэгээр авсан нь харьцуулалт хийх, хөрсний төлөв байдал, чанарын өөрчлөлтийг гарахад дөхөм болно гэж үзсэн. Мониторингийн хэмжилтээр ялмагийн агууламж 2023 оны 5-р сард дундажаар 1.04 % байсан бол 2023 оны 9 сард 1.35%, 2024 оны 5 сард 0.31% болж буурсан бол 2023 оны 9 сард 0.58% болж өссөн боловч 2023 оны хөрсний ялмагийн хэмжээнээс багассан байна. Ургамлын ургалтын үйл явцтай холбоотойгоор хөрсөнд органик нүүрстөрөгчийн эзлэх хувь нэмэгдэж бас буурсан байх боломжтой юм.

Зураг 36. “Сайншанд салхин парк” төслийн талбайн хөрсний химийн үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт

Шингээгдсэн сууриудын нийлбэр нь 2024 оны 5-р сард хэмжсэн хэмжилтийн дунджаар 19.2 мг-экв/100 гр, 9-р сард 16.9 мг-экв/100 гр болж нэмэгдсэн байгаа бөгөөд хөдөлгөөнт сууриудын нийлбэр 33.7 мг-экв/100 гр, 9-р сард хэмжсэн хэмжилтээр 33.2

мг-экв/100 гр болж буурсан байна. Төслийн талбайн хөрсөнд агуулагдах карбонатын хэмжээ өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд 0.11-оос 0.29 хүрч өссөн байна. Хөрсний урвалын орчин нь 2023 оны 5, 9-р сард хэмжээн хэмжилтэд 8.3-9.2 (дунд болон хүчтэй шүлтлэг) байсан бөгөөд 2024 оны хэмжилтээр 8.9-8.8 (хүчтэй шүлтлэг) түвшинд байна.

2.4.10. Хөрсний физикийн шинж чанарт гарсан өөрчлөлт

Сайншанд салхин парк төслийн талбайгаас авсан хөрсний дээжинд хийсэн физикийн задлан шинжилгээний үр дүнг 2023 он болон 2024 оны төлөв байдалтай харьцуулан зураг 37-д харуулав. Качинескийн ангиллаар хөрсний ширхгийн бүрэлдэхүүнийг ялган авч үзвэл салхин паркийн төслийн талбайн хөрсөнд элсний агууламж дийлэнх хувийг эзэлнэ. Тухайлбал, том хэмжээтэй элсний хэмжээ 2023 онд 30.5-33.51% байсан бол 2024 онд энэ хэмжээ 19.7-26.0% болж буурсан байна. Харин жижиг ширхэгтэй элсний хэмжээ өнгөрсөн хугацаанд өнгөрсөн оныхоос өөрлөлт бага байна. Хөрсний тоос (0.005-0.001)-ын эзлэх хувь хэмжээг нийтэд нь авч үзвэл 2023 онд 2.95-4.63% байсан бөгөөд 2024 онд 3.46-10.4 болж өссөн бөгөөд 2024 оны 9-р сарын байдлаар төслийн талбай орчмын хөрс нь элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй байна.

Зураг 37. Сайншандын салхин парк төслийн талбайн хөрсний физикийн үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт

2.4.11. Дүгнэлт

- “Сайншанд салхин парк” төслийн талбай нь харьцангуй тэгш гадаргатай, жижиг ухаа толгодоор хүрээлэгдсэн, өргөргийн дагуу байрладаг зэргээс шалтгаалан заримдаг цөлийн хэд хэдэн хэвш шинжийн хөрс голлон тархжээ. 2024 оны хөрсний мониторингийн судалгаагаар төслийн талбайн цөлөрхөг хээрийн бор хөрсний ялзмагийн хэмжээ маш бага буюу дунджаар 0.31-0.48% агууламжтай болж өнгөрсөн оны ялзмагийн агууламжаас буурсан муу үзүүлэлттэй байна.
- Хөрс судлалын лабораторийн задлан шинжилгээний дүнгээр хөрсөнд агуулагдах хүнд металлын агууламж хөрсний дээжний хувьд “Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2019” стандартад заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс бага буюу бохирдолгүй түвшинд байна.

- "Сайншанд салхин парк" төслийн өнөөгийн үйл ажиллагааг цаганд хөрсөнд учруулах нөлөөлөл бага байна. Гэхдээ салхин турбины үйлчилгээ, засвартай холбоотой байгалийн хөрсөнд тас тасолгооны материал алдагдахаас сэргийлж ажиглах шаардлагатай.
- Төслийн талбайд голлон тархсан цөлөрхөг хэрийн нэг хөрөнгийн онцлог нь ургамал бүрхэвч багатай, хлэмагийн хэмжээ дөнгүүр, эрсэн механик бүрэлдэхүүн галзосон байдаг нь салхины элэгдэлд амархан ордог. Бидний хайсэн хэмжигчээр тус төслийн талбайг хөрсний механик бүрэлдэхүүний элэгдэлд өртөмтгий ширхэгийн хэмжээ болох жижиг элс, төсны агууламж буурах хандлага ажиглагдаж буй учраас салхин турбин, түүний нөлөөлөлд хамарах хөрснийг элэгдлээс сэргийлж гандуу уур амьсгалд дасан зохицсон ургамлаар бүрхэн үүсгэх шаардлага бий болж байна.

2.4.12. Зөвлөмж:

- Сайншанд салхин парк төслийн үйл ажиллагааны улмаас хөрсөн бүрхэвчид үзүүлж байгаагүй агнзээ нөлөөллийг бууруулах цаашид төслийн менежментийн-толоовлогчид тусгасан арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийг гадна компанийн ийнхүүлж харуулахыг хүрээнд төслийн талбайн орчимд явагдаж буй газрын доройтол, нөхцөлтийг сайруулах, хөрс сайжруулах арга хэмжээг санаачлан хэрэгжүүлэхийг зөвлөж байна.
- Хэдийгээр 2024 оны Сайншанд салхины парк I-р турбинаас баруун урагш 970 м-ийн зайд ашиглаж буй карьерын үйл ажиллагаа явагдаагүй нөхцөл ажиглагдсан боловч карьер олборлолтын талбай нэмэгдсээр салхин турбинд нөлөөлөл (гоожилол ихссээр салхин турбины ажиллагааг доошлох, карьер олборлолтоос салхин турбин орчмын хөрс тусамтгай болох, эвдрэлд орех) хэмжээнд хүрвэл карьер ашиглагч байгууллагад даруй мэдэгдэж анхааруулах шаардлагатай.
- "Салхин парк" төслийн үйл ажиллагаанаас салхин турбины орчмын явдал техникийн тас, тасолгооны материал хөрс орчмыд алдагдахаас сэргийлэх, алдагдсан нөхцөлд хөрс сайжруулах ашиг арга хэмжээг аргачлалын дагуу авч хэрэгжүүлэх.
- Хур тувадааны нөлөөлөл үрхаж эвдрэлд өрсөн замыг засаж сайжруулах.
- Салхин турбины үйлчилгээ, засвартай холбоотой байгалийн хөрсөн замыг ашиглахаас зайлсхийх.
- Хөрсний элэгдэл, эвдрэлд өртөмтгий талбайг нөхөн сэргээн, сайжруулах.
- Салхин турбин, түүний нөлөөлөлд хамарах хөрснийг элэгдлээс сэргийлж гандуу уур амьсгалд дасан зохицсон ургамлаар бүрхэн үүсгэх.

Хавсралт 4. Хөрсний лабораторийн шинжилгээний дүн

"GREEN LAB" LLC
ХВРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДЛНГИЙН ХУУДАС

Дээж өрсөн өгсөн: 2024.05.14-18
 Шинжилгээ өгөгч: буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70115720
 Дээж өссөн газар: Дорноговь аймгийн Сайншид сум "Сайншид салхин парк" ХХК 25-р турбин орчим

Хөрсний хэмийн задлан шинжилгээний дүн / MNS 3319:1991/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн см	pH	Дамж .%	ЦЭН	CaCO ₃ %	Водан %	Шингэлэсэн түүрэг, мг/агаар 100 гр		Шингэлэсэн түүрэг, мг/100 гр	
									Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
1	24/1994	Харьт	0-20	8.83	0.02	0.041	0.00	0.42	16.0	4.4	1.8	41

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн MNS 6824:2020/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн см	Механик үзүүлэлт, % нөхцөлийн дараа, мм							
				1.0-0.25	0.25-0.075	0.075-0.02	0.02-0.0075	0.0075-0.002	0.002-0.00075	0.00075-0.0002	0.0002-0.000075
1	24/1994	Харьт	0-20	10.8	81.1	6.6	2.3	6.7	2.8	14.4	

Хан-Шинжилгээний баруун зүгийн туйлын цэгийг дотоод хөндөгчид хөндөж буй тухайн газаруудыг зөвхөн /

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭГТЭСЭН

Шинжлэгч: /С. Мянхадарал/

ХЛНАХ ТААМГААМУУРСОН

Лабораторийн эргэлт: /Г.Ганзориг М.Бс./

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 8-р хороо, Ням Сэлэнгэ байр 10 дугаар 02 өмнө
 Утас/Факс: 7702050, 8643024 E-mail: landownermongolia@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж авсан огноо: 2024.05.14-15
 Шинжилгээ хийгдэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мөн Газар Экологи" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70119720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайшианд сум "Сайшианд салхин парк" ХХК 25-р турбин орчим

Хөрсний химийн задлаж шинжилгээний дүн / MNS 3310:1001

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Дам, %	ШУг	CaCO ₃ , %	Леска, %	Шингэлдсэн гурвал, мг/мг 700-р		ШУг тээврийн шинжилгээний үнэ 100-р	
									Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	247088	Хөрс-2	0-20	8.95	0.05	0.081	0.08	0.28	15.4	4.8	1.7	31

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн / MNS 6824:2020

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик үзүүлэлтүүд, % хөрсний нэмэлт, мм							
				1.0-0.25	0.25-0.075	0.075-0.025	0.025-0.0075	0.0075-0.002	0.002-0.00075	0.00075-0.00025	0.00025-0.000075
1	247088	Хөрс-2	0-20	22.3	46.1	6.8	2.5	2.5	2.2	20.7	

Тайлбар: Шинжилгээний аргууд нь эвчлэлтэй гурвал доторх нэмэлтүүдийг багасгаж үзүүлсэн үзүүлэлтүүдийг харуулна.

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮҮЦЭЭГДСЭН

Шинжлэгч: **Ж. Мэгсаржав**

ХӨРСНИЙ БАТАЛГАА ХЭРГҮҮЛЭГ

Лабораторийн эргэлт: **Е. Ганмаа M.Sc.**

Мөнгөт урс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 8 дугаар хороо, Ногоо Квартал, 6-р хороо 10/Баянгол 07 нэвтрэгч
 Утас/факс: 7702020, 68808838 | E-mail: landowner.mongolia@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж авсан огноо: 2024.05.14-18
 Шинжилгээ хийлгэж буй Байгууллага, хувь хүс: "Мон газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 7015720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК 20-р турбин орчим

Хөрсний хэмийн задлан шинжилгээний дүн / MNS3310:1991/

№	Лай №	Дэлгэц хэр	Гүн см	рН	Дамс %	ЦЭН	CaCO ₃ %	Нитрат %	Шинжилгээний гүйцэтгэл, мг/100 гр		Шинжилгээний зааварчлал, мг/100 гр	
									Cu	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
1	2017008	Хөрс-3	0-20	8.81	0.05	0.098	0.30	0.90	0.2	5.4	1.0	24

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн MNS 4824:2020/

№	Лай №	Дэлгэц хэр	Гүн, см	Механик үзүүлэлтүүд, % шалтгааны хэмжээ, мм							
				1.00-0.25	0.25-0.075	0.075-0.025	0.025-0.0075	0.0075-0.002	0.002-0.001	0.001	0.001
1	2017008	Хөрс-3	0-20	15.3	54.8	8.7	5.7	11.5	3.3	20.2	

Хүн Шинжилгээний газру нь эвэлэн турбай-сүйсн доторд шалгарна ба туралыг олохуулааг зогсооног

ШАРВИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН

Шинжлэх: /С. Мэгмардам/

ХЯНАЖ БАТАВГААХУУРСАН

Лабораторийн зөвлөх: /Г. Ганчимэг /M.Sc./

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 8-р хороо, Ногоо Квартал, Байр 10/Бичиг 32 өмнө
 Утас/Факс: 77102020, 8808028 E-mail: landowner.mongolia@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХВРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дэж ирсэн огноо: 2024.05.14-18
 Шалгалтга хийлгэн буй байгууллага, хувь хүн: "Мөн газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70115730
 Дэж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК 15-р турбин орчим

Хөрсний эмнийн задлан шинжилгээний дүн / MNS3310:1991

№	Лай №	Дэлгэрэн үзэх	Гүн, см	pH	Дамс, %	МДН	CaCO ₃ , %	Влага, %	Шалгалтгад түрүүлж, мг/100 гр		Шинэ төлөвтэйг элсэлдэггүй, мг/100 гр	
									Cu	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	241887	Бар-4	0-20	8.95	0.03	0.043	3.06	0.33	15.2	8.8	1.8	20

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн /MNS 6824:2020

№	Лай №	Дэлгэрэн үзэх	Гүн, см	Механик ширхэгүүд, % ширхэгийн хэмжээ, мм							
				1.0-0.25	0.25-0.075	0.075-0.025	0.025-0.0075	0.0075-0.002	0.002-0.001	0.001-0.00075	0.00075-0.0002
1	241887	Бар-4	0-20	11.8	88.8	11.8	2.0	0.8	5.2	17.8	

Мөн Шалгалтгаар гаргуу нь өөрсөн тухайн цагийн доторноо хамарсан ба үүнийг өөрчлүүлэхгээг зөвшөөрнө

ШАЛГАЛТГА ГҮҮЦЭГЧДЭЭН

Шинжлэгч: **Ц. Мижердай**

ХЯНАЖ БАТААГДАХУУСАН

Лабораторийн дарга: **Т. Ганмаа /M.Sc/**

Мөнгөт үнэ: Үлдэгдэлгүй хэм. Мөнгөтэй бүрэн 8-р хэрэг /Мөн Газар Эколог/ Байр 10 багсар 02 нөхөр
 Утас/факс: 7270020-8888888 E-mail: landowner.mongolia@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДУНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн өгөгдөл: 2024.05.14-18
 Шинжилгээ хийгчтэй буй байгууллага, хувь хүн: "Мөн газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70115720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК 10-р турбид орны

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн / MNS3310:1991/

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн см	рН	Дамж, %	ЦДН	CaCO ₃ , %	Лазарж, %	Шинжилгээний суурьд, мг/кг/100 гр		Шинжилгээний элементүүдэд, мг/100 гр	
									Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
1	24/1888	Хөрс-I	0-20	6.90	0.03	3.991	3.68	3.14	13.3	8.4	1.3	30

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн /MNS 6624:2020/

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик нягтлуул, % нэрлэлийн хэмжээ, мм				0.005-0.001	0.001-0.0001	0.001	0.01
				1-0.25	0.25-0.08	0.08-0.01	0.01-0.005				
1	24/1888	Хөрс-I	0-20	33.1	36.5	3.3	2.5	11.5	0.9	21.8	

Мөн: Шинжилгээний агуулгыг өөрөөр тусгай цахим дэлгэцэд авчирсан ба үргэлж өндөрлүүлж барилдана

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН

Эхлэсэн: Х. Мөндөрбаяр

ХЯН-НИС БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эргэлт: Т. Ганима /M Sc/

Мөнгөл улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 9-р хороо, Мөн Газар Экологи ХХК-ийн 10 дугаар 02 тоот
 Утас/Факс: 7010000 8890024 E-mail: lab@greenlab.mn@gmail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирэн өгсөн: 2024.05.14-18
 Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70115720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК
 Үндэргэлийн байр

Хөрсний эмвэйн задлан шинжилгээний дүн /MNS3310:1991/

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн см	pH	Дамж. %	СМН	CaCO ₃ %	Нормы %	Шинжилгээний үзүүлэлт, мг/100 гр		Шингэлийн элементүүдийн хэмжээ, мг	
									Ca	Mg	Pb/Cd	K/Cr
1	24/1888	Дамж-6	0-20	8.94	0.04	8.077	0.98	0.21	14.1	9.2	1.9	2.2

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн MNS 6624:2020/

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик үзүүлэлт, % иерхэллийн хэмжээ, мм								
				1-0.075	0.075-0.25	0.25-0.5	0.5-2.0	2.0-6.3	6.3-20	20-63	63-200	
1	24/1888	Дамж-6	0-20	20.0	40.5	7.5	4.2	11.0	6.1	21.8		

Хөрсний хүнд металл (MNS ISO 11465:2007)

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мкг/г					
				As	Cd	Pb	Cr	Zn	Cu
1	24/1888	Дамж-6	0-20	29.7	-	10.7	42.1	64.2	39.2
Шинжилгээний үзүүлэлт дээрх хэмжээ				100.0	1.5	70.0	60.0	100.0	100.0
Эцэстэй үзүүлэлт дээрх хэмжээ				60.0	1.4	60.0	60.0	100.0	60.0
Шинжилгээний үзүүлэлт дээрх хэмжээ стандарт				MNS 6880:2016					

Мөн Шинжилгээний үзүүлэлт нь эхэлсэн үеийн үзүүлэлт дотроонд хэвээр байх үүднээс өгөгдсөн байна.

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭГНЭЭСЭН

Шинжлэгч: /С. Мөнхордыг/

ХЭЛНЭХ БАТАЛГААЖУУЛСАН

Лабораторийн зөвлөхч: /Г. Ганзориг М Sc./

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 9-р хороо, Нүүр Бэлчээр, Байр 10 дугаар 02 өрөөн
 Утас/Факс: 77707070, 88908026 E-mail: lab@mongreenlab.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИВТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж авсан өгөөж: 2024.05.14-18
 Шинжилгээ хийгээгч буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70115720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймгад Сайшианд сүм "Сайшианд салхин парк" ХХК 1-р турбин орчим

Харсвийн химийн задлан шинжилгээний дүн /MNS3310:1991/

№	Lab №	Дээжний нэр	Гүн, см		Дам, %	LQ%	CaCO ₃ , %	Насанд, %	Шинжилгээний үзүүлэлт, мг/100 гр		Шинжилгээний үзүүлэлт, мг/100 гр	
			1	2					Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
1	241901	Дээж-8	0.20	0.14	0.02	0.002	0.00	0.28	25.0	3.4	1.8	20

Харсвийн механик бүрэлдэхүүн /MNS 6824:2020/

№	Lab №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик үзүүлэлт, %				Механик үзүүлэлт, мг			
				1-4-20	4-4-20	0.075-0.075	0.075-0.250	0.001-0.001	0.001-0.001	100	100
1	241901	Дээж-8	0.20	37.1	34.3	3.4	4.5	10.0	6.7	20.2	

Мөн Шинжилгээний сургууль нь төмөр тусгай сүлжээ доторх дээжний үзвэлгээг ба хурдтай өгөгүүлэхийг зорилго

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙ ЦЭГТЭСЭН

Шинжлэгч: К. Мөнхсайхан

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН

Лабораторийн эргэлт: Г.Танчигваж (M.Sc.)

Мөхөөгч утс: 77030200, 88910626 | Үндэслэл: Дорноговь аймаг, Сайшианд сүм, "Сайшианд салхин парк" ХХК-ийн хэрэгжүүлж буй "Сайшианд салхин парк" төслийн
 2024 оны Байгаль орчны мониторингийн судалгааны ажлын тайлан

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДУНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн өгнөө: 2024.09.14-18
 Шинжилгээ хийгдсэн буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70315720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайшианд сум "Сайшианд салхин парк" ХХК Нарны танал өргөөнд

Хөрсний хэвийн задлан шинжилгээний дүн / MNS 5319:1991/

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн, см	рН	Дээж, %	CaCN	CaCO ₃ , %	P ₂ O ₅ , %	Шинжилгээний түүхэнд, мг/100 гр		Шинэ таслагдсан элементүүд, мг/100 гр	
									Cd	Mn	Pb	As
1	241802	Дээж-8	0-20	0.91	0.02	0.036	0.00	0.25	14.0	4.3	1.8	0.1

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн /MNS 6824:2020/

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик үзүүлэлт, % өөрчлөлтөнд, мм							
				0-0.25	0.25-0.075	0.075-0.025	0.025-0.0075	0.0075-0.0025	0.0025-0.00075	0.00075-0.00025	0.00025-0.000075
1	241802	Дээж-8	0-20	18.3	53.7	0.3	0.2	12.1	0.0	21.7	

Хөрсний хүнд металл /MNS ISO 11466:2007/

№	Лай №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл, мг/кг					
				Н	Сг	Pb	Су	Zn	Сг
1	241802	Дээж-8	0-20	23.1	-	39.8	34.2	66.2	30.8
Шарданд хөрсний ашиглалтад дотоо хэмжээ				100.0	1.8	70.0	80.0	100.0	100.0
Эцэстд хөрсний ашиглалтад дотоо хэмжээ				80.0	1.8	60.0	60.0	100.0	80.0
Шинжилгээний ашиглалтад дотоо хэмжээ стандарт				MNS 1850:2018					

Мөн Шинжилгээний зарцуу нь өөрөөр тусгай үнэмлэх дараагд хөрсний ба усны шинжилгээний зарцуулна.

ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ӨРГӨН

Шинжлэг: /С. Минжиддорж/

ХӨРСНИЙ БАТАЛГААЖУУРСАН

Лабораторийн эргэлт: /Г.Ганзориг А.Бс./

Минхэнэ утас: Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 8-р хороо Мон Газар Экологийн ХХК-ийн байр 10 давхар 02 тоотой
 Утас/факс: 77700200, 88000624 E-mail: info@mongreenlab.com

"GREEN LAB" LLC
ХВРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж авсан огноо: 2024.09.09-20
 Шанхилгаа хайтгаж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70115720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг, Сайншанд сум "Сайншанд Салхин парк" ХХК

Хэрсний хүнд металл (MNS ISO 11468:2007)

№	Лаб №	Дээжний нэр	Тур, см	Хүнд металл агуулга					
				Сд Лэдэв	Си Орон	М Нээвэл	Рь Тугалга	Зи Зэвэг	Сг Сал
1	240902	Херс-Б	0-20	-	10.8	28.1	19.1	95.7	20.2
2	240903	Херс-Б	0-20	-	21.7	10.7	37.2	64.4	15.9
Шанхилгаа хэрсний эвслэлтийн дүн				1.8	100.0	100.0	70.0	100.0	100.0
Эвслэлт хэрсний эвслэлтийн дүн				1.0	80.0	80.0	80.0	100.0	80.0
Хяналтуудын эвслэлтийн дүн				MNS ISO 11468					

Мөн Шанхилгааны нэр нь эвслэлт тухайн шинэ дээжид эвслэлт ба тухайн агуулгаар зөрүүлж

ШАНХИЛГАА ГҮВЧЛҮҮСЭН

Шанхилгаа /С. Мунхордод/
 ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУРСАН
 Лабораторийн эргэлч /Г.Ганзориг М.С./

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 9-р хороо, Ням Калсант, Биед 10 дугаар 07 тоот
 Утас/факс: 7700200, 8090628 E-mail: landownerlab@ymail.com

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.09.09-20
 Шинжилгээ хийлгэн буй байгууллага, хувь хүн: "Мөн газар эколог" ХХК
 Холбоо барих дугаар: 70115720
 Дээж авсан газар: Дорноговь аймэг, Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК

Хөрсний химийн мэдлэн шинжилгээний дүн / MNS1150:1991

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн см	pH	Дамж %	ЦДЧ	CaCO ₃ %	Лавлаг %	Шинжилгээний нэгж/100 гр		Шинжлэхүүний элементүүд илт 100 гр	
									Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
01	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	246885	Хөрс-1	0-20	8.40	2.23	0.470	0.30	0.20	17.0	4.2	1.3	26
2	246896	Хөрс-2	0-20	8.85	3.18	0.370	0.48	1.18	12.0	5.2	0.7	31
3	246897	Хөрс-3	0-20	8.15	2.45	0.907	0.00	0.84	16.2	3.8	0.8	35
4	246898	Хөрс-4	0-20	8.90	3.30	0.800	0.00	0.20	13.4	1.0	0.9	46
5	246909	Хөрс-5	0-20	8.30	3.18	0.220	0.00	0.28	9.2	3.8	0.2	32
6	246900	Хөрс-6	0-20	8.13	3.18	0.390	0.00	0.61	14.0	2.2	1.1	31
7	246901	Хөрс-7	0-20	8.40	3.13	0.271	0.00	0.38	11.4	4.8	0.6	34
8	246902	Хөрс-8	0-20	8.88	3.09	0.197	0.00	0.67	11.1	7.1	0.8	32
9	246903	Хөрс-9	0-20	8.94	3.12	0.220	0.00	0.33	12.4	4.8	1.3	38

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн /MNS 6824-2020/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн см	Механик шинжилгээний үзүүлэлтүүд, % (нормативын хэмжээ, см)						
				1-0.25	0.25-0.075	0.075-0.025	0.025-0.0075	0.0075-0.0025	<0.0075	<0.0025
1	246885	Хөрс-1	0-20	16.8	19.9	49.7	3.2	3.1	0.4	12.7
2	246896	Хөрс-2	0-20	12.4	38.3	16.8	2.3	2.0	2.2	18.8
3	246897	Хөрс-3	0-20	29.8	41.0	19.1	4.7	2.1	3.4	10.0
4	246898	Хөрс-4	0-20	11.0	40.9	34.8	4.8	3.4	5.1	13.3
5	246909	Хөрс-5	0-20	18.3	38.8	35.1	8.8	1.8	3.0	11.6
6	246900	Хөрс-6	0-20	18.0	43.7	20.3	3.1	3.2	5.7	12.0
7	246901	Хөрс-7	0-20	18.5	33.9	19.8	4.4	3.1	3.9	11.8
8	246902	Хөрс-8	0-20	28.0	45.8	13.5	4.1	3.2	5.5	12.8
9	246903	Хөрс-9	0-20	29.1	37.7	22.2	3.4	3.3	4.3	11.0

Мөн Шинжилгээний сэрүү нь дээж авсан тухай үргэлжлүүлэн мэдээлэх ба хувиар оруулахыг зөвшөөрч

ШИНЖЛЭГЧИЙН ГҮМБЭЭГЭСЭН

Шинжлэгч: /С. Мухомаров/

ХЯНАЖ БАТАЛГАХУУРСАН

Лабораторийн эрхлэгч: /Г.Ганымэг /М.Бс./

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг 9-р хороо, Ногоо Котидан, байр 10 дугаар 02 өмнө
 Утас/Факс: 7270020, 8850028 | E-mail: lab@greenlab.mn

2.5. ХОГ ХАЯГДЛЫН МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА

2.5.1. Зөрлөг

"Сайншанд сэлхэн парк" төслийн ашиглалтын үеийн хог хаягдлыг менежментэд мониторинг хийх, төслийн хог хаягдлын менежментийн талсаар дүгнэлт гаргаж, өмнөх мониторинг судалгааны үр дүнгээ харьцуулах шаардлагатай тохиолдолд хог хаягдлаас хүүрлэгэн буй орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмж өгөх чаралтотой.

2.5.2. Өмнөх судалгааны үр дүн

Сайншандын сэлхэн дэхилгээг станцын ашиглалтын үеийн хог хаягдлын менежментийг мониторинг судалгаат 2020 оны 5 болон 9 сард байгааг, орчны нөлөөллийн үнэлгээ, зөвлөх үйлчилгээний "Грийн Ассесмент" ХХК болон 2021 оны 5 болон 9 сард бийлэл орчны нөлөөллийн үнэлгээ, зөвлөх үйлчилгээний "Мөн Гэлэр Экологи" ХХК нар тус тус хийж гүйцэтгэсэн байна. Тус судалгааны ажлын дүгнэлтээр тус төслийн ашиглалтын үе шат 2019 оны 1-р сараас эхэлсэн бөгөөд энэ хугацаанд сэлхэн цахилгаан станцаас ялгарна хогны төрөл болон хэмжээ эрх багассал, төслийн талбай болон түүний ойр орчинд хог хаягдлаар бохирдсон аямаа шинж тэмдэг илрээгүй. Дэд станцад хог хаягдлыг ангилан, зориулалтын хог /йг саванд цуглуулах тус хаягдалах сэтг хуримтлуулдаг. Ахуйн хог хаягдлыг битүүмжлэл бүхий тусгай тонотосон төмөр саванд түр хадгалж сард 1 удаа "Толгойлт Сайншанд" ОНЦААТҮГ-тай хийсэн "Хог хаягдал тээвэрлэх гэрээ"-ний дагуу зайлуулдаг. Тус компани нь 40 м³ багтаамжтай бохирын цослогийг станцын удирдлагын байрны хойд талд байгуулсан бөгөөд хаягдал бохир усав сард 1 удаа "Чандмань Илч" ХХК-тай хийсэн "Бохир усны үйлчилгээний гэрээ"-ний дагуу зориулалтын автомашинаар соруулан зайлуулж байна. Төслийн ашиглалтын үеийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй хог хаягдал байгааг, орчинд сөрөгөөр нөлөөлсөн тохиолдол одоогоор байхгүй гэж дүгнэсэн байна.

2023 оны 5-р сарын хэргийн судалгааны үеэр төслийн талбайд нь залгай хог хаягдал байхгүй, тэмдэг, тэмдэгтэйжүүлэгтийг сайн хийсэн байв. 2023 оны 9-р сарын хэргийн судалгааны үеэр удирдлагын байрны баруун талд байрлах конейкерын хажуу тонот тохөөрөмжийн модон хайрцал болон сав баялаг хуримтлагдсан байсан бөгөөд тус хаягдлыг зайлуулах зөвлөх дахиа шинжлэхин зөвлөж байна. Хогнын цэгийг тэмдэг, тэмдэгжүүлэлт хангалттай сайн байна. Тус компани нь 40 м³ багтаамжтай бохирын цослогийг станцын удирдлагын байрны хойд талд байгуулсан бөгөөд хаягдал бохир усав сард 1 удаа "Чандмань Илч" ХХК-тай хийсэн "Бохир усны үйлчилгээний гэрээ"-ний дагуу зориулалтын автомашинаар соруулан зайлуулж байна. "Вестас Монголиа" ХХК нь "Цэцүүх Түгэл" ХХК-тай "Ажууртай хог хаягдлыг шилжүүлэх гэрээ"-г 2023 оноор хийх. "Сайншанд сэлхэн парк" ХХК нь Сайншанд сумын Засаг даргад жил бүр эмгийн болон ажууртай хог хаягдал, ус ашиглалтын хэргийн мэдээг тайлагнаж байна. Төслийн гэрээний хог хаягдлыг цаг хугацаанд гэрээний дагуу зайлуулдаг. Төслийн ашиглалтын үеийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй хог хаягдал нь байгааг орчинд сөрөгөөр нөлөөлсөн тохиолдол одоогоор байхгүй гэж дүгнэж байна.

2.5.3. Хог хаягдлын менежментийн хэрэгжилтийн өнөөгийн төлөв байдал

2.5.4. Ахуйн хатуу хог хаягдал

Төслийн үйл ажиллагааны хэцүү гарах ахуйн хатуу хог хаягдлын эх үүсвэр нь ажилчдын ахуйн хэрэгсэл, хоол бэлтгэлтийн хэц бөгөөд. Хатуу хог хаягдлын дийлэнх хувийг сав, баглаа босдол, хоол хүнсний хаягдал эзэлнэ. Тус төслийн үйл ажиллагаанаас гарах торлийн хатуу хог хаягдлууд гарахаар байна. Үүнд:

- Хүнсний гүйнсийн сав, баглаа босдол

- Ундааны лааз, шил, полетилен болон холимог хуванцар сав
- Хоолны үлдэгдэл
- Бие засах газрын хаягдал
- Бусад хог хаягдал

“Сайншанд салхин парк” төслийн ашиглалтын үе шатанд үндсэн 15 ажилтан, гэрээтээр буюу техникийн 4 ажилтан ажиллаж байна. Төсөл нь бүрэн хүчин чадлаараа ажиллах үед хоногт 5.7 кг, сард 125.4 кг, жилд 1.5 тн орчим ахуйн хатуу хог хаягдал гарахаар байна. Тооцоог хийхдээ нэг хүний ахуйн хэрэглээнээс өдөрт дунджаар 0.3 кг хатуу хог хаягдал гарна гэж тооцов.

Хүснэгт 14. Ахуйн хатуу хог хаягдлын тооцоо

Хатуу хог хаягдлын хэмжээ				
Төсөл хэрэгжих үед	Хүчин чадал (хүн)	Хоногт (кг)	Сард (кг)	Жилд (тн)
Нийт	19	5.7	125.4	1.5

Ахуйн хатуу хог хаягдлыг зайлуулах: Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах ахуйн хатуу хог хаягдлыг төслийн талбай дахь хог хаягдал түр хуримтлуулах цэгт цуглуулж сард 1 удаа “Тохижилт Сайншанд” ОНӨААТҮГ-тай хийсэн “Хог хаягдал тээвэрлэх гэрээ”-ний дагуу зайлуулдаг бөгөөд удирдлагын байрны гадна болон дотор талдаа хог хаягдал ангилан ялгах хогийн савнууд байрлуулсан байна. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг Мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлж, тайлан зөвлөмжийн дагуу ажилладаг, хог хаягдлын менежментийн талаар ажилчдад сургалт явуулдаг, бичиг баримтын бүрдүүлэлт хангалттай байна. 2024 оны 5, 9-р сарын хээрийн судалгааны үеэр төслийн талбайд ил задгай хог хаягдал байхгүй, тэмдэг, тэмдэглэгээжүүлэлтийг сайн хийсэн байв.

“Хог хаягдал тээвэрлэх гэрээ”-ийг хуульбарыг хөвсөрсөв. Хавсралт 5-аас үзнэ уу.

Зураг 38. Ахуйн хог хаягдал ангилан ялгах, хог хаягдал түр хуримтлуулах сав /2024.05, 09 сар/

2.5.5. Ахуйн шингэн хог хаягдал

Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах шингэн хаягдлын эх үүсвэр нь ариун цэврийн өрөөнөөс гарсан бохир ус, цэвэрлэгээнд хэрэглэсэн бохир ус, хоол бэлтгэлийн явцад

гарсан бохир ус болно. Станцад нийт 19 хүн 2 ээлжээр тогтмол ажиллах бөгөөд станцаас гарах ахуйн бохир усыг унд-ахуйн ус хэрэглээний 70%-аар тооцвол хонгогт 0,4 м³, сард 12.0 м³, жилд дунджаар 144.0 м³/жил бохир ус хаягдаж байна.

Ахуйн бохир ус зайлуулах: Тус компани нь 40 м³ багтаамжтай бохирын цооногийг станцын удирдлагын байрны хойд талд байгуулсан бөгөөд хаягдал бохир усаа сард 1 удаа "Чандмань Илч" ХХК-тай хийсэн "Бохир усны үйлчилгээний гэрээ"-ний дагуу зориулалтын автомашинаар соруулан зайлуулж байна. Бохирын цооногийн шал, хана, таазыг төмөр карказ зангидаж, бетон зутгаж хийсэн ба бохирын цооногийг газрын төвшнөөс доош 10 м зайд байгуулсан байна.

"Бохир усны үйлчилгээний гэрээ"-ний хуулбарыг хавсаргав. Хавсралт 6-аас үзнэ уу.

Зураг 39. Станцын бохир усны цооног /2024.05, 09 сар/

2.5.6. Аюултай хог хаягдал

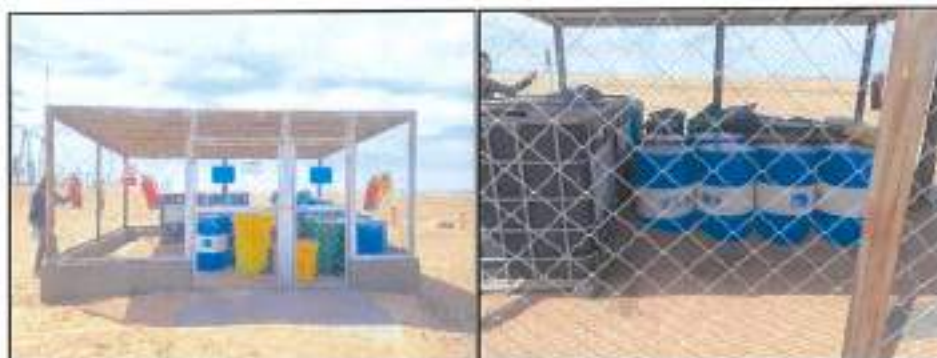
"Сайншанд салхин парк" төсөл нь жилд салхин сэнс, техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, трансформаторын үйлчилгээ, ариутгал халдваргүйтгэл зэрэг үйл ажиллагаанд 27 нэр төрлийн органик бодис ашигладаг байна. Эдгээр бодисоос ацетилен, метилдин спирт, этилен гликол зэрэг бодис нь хортой, аюултай, хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх шинж чанартай, газрын тосны бүтээгдэхүүн, тосолгооны материал нь органик нэгдэл болох химийн бодис агуулсан бүтээгдэхүүн байна. Эдгээр нэр төрлийн химийн нэгдэл агуулсан бүтээгдэхүүний хаягдал сав баглаа боодол нь "Эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэл" батлах тухай Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн А/349 тоот тушаалын дагуу аюултай хог хаягдлын зэрэглэлд хамаарна.

Аюултай хог хаягдлыг зайлуулах: "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн "Сайншанд салхин парк" төслийн засвар үйлчилгээг "Вестас Монголиа" ХХК хариуцан гүйцэтгэдэг байна. "Вестас Монголиа" ХХК нь "Түмэн Эгшин" ХХК-тай "Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх гэрээ"-г байгуулан төслийн үйл ажиллагаанаас гарч буй аюултай хог хаягдлыг зайлуулах ажлыг хариуцан ажиллаж байна. "Сайншанд салхин парк" ХХК болон "Вестас Монголиа" ХХК-ийн хооронд байгуулсан гэрээний дагуу "Вестас Монголиа" ХХК нь хог хаягдлын тайлан мэдээ гаргах, хуульд заасан хугацаанд холбогдох газар тайлагнах зэрэг ажлыг хариуцан гүйцэтгэж байгаа бөгөөд "Сайншанд салхин парк" ХХК нь түүнд хяналт тавих ажлыг хариуцдаг байна. Хог хаягдлын менежменттэй холбоотой бичиг баримт бүрдүүдэлт хангалттай байна.

Тус байгууллага нь аюултай хог хаягдлын цэгийг тусгайлан тусад нь төлөвлөж өгсөн бөгөөд тус хогийн цэг нь 5x5 м хэмжээтэй 25 м² бетонон суурьтай, химийн бодис асгарсан тохиолдолд шингэнийг гадагш алдахааргүй цуглуулах суурьтай, төмөр сараалжин хашаатай, битүү дээвэртэй болно. Тус аюултай хог хаягдлын цэгийг засвар үйлчилгээнээс үүссэн аюултай хогийг ангилан түр цуглуулахаас гадна салхин сэнс,

техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, трансформаторын үйлчилгээнд ашиглах тос, тосолгооны материалыг мөн хадгалах зориулалтаар ашиглаж байна.

"Вестас Монголиа" ХХК-ийн "Аюултай хог хаягдлыг илхжүүлэх гэрээ"-ний хуулбарыг хавсаргав.

Зураг 40. Аюултай хог хаягдал хадгалах, түр цуглуулах цэг. 2024.05

Зураг 41. Аюултай хог хаягдал хадгалах, түр цуглуулах цэг. 2024.09 сар

2.5.7. Дүгнэлт

- ~ 2024 оны 5 болон 9-р сарын хэерийн судалгааны үеэр төслийн талбай болон удирдлагын байрны орчинд ил задгай хог хаягдал байхгүй, тэмдэг, тэмдэггээжүүлэлтийг сайн хийсэн байв.
- ~ Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах ахуйн хатуу хог хаягдлыг төслийн талбай дахь хог хаягдал түр хуримтлуулах цэгт цуглуулж сард 1 удаа "Төхижилт Сайншанд" ОНӨААТҮГ-тай хийсэн "Хог хаягдал тээвэрлэх гэрээ"-ний дагуу зайлуулах үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байна.
- ~ Тус 2024 оны байдлаар "Салхин парк" төслийн удирдлагын байрны хойд талд байгуулсан 40 м³ багтаамжтай бохирын цооногт хаягдал бохир усаа хуримтлуулан, сард 1 удаа "Чандмань Илч" ХХК-тай хийсэн "Бохир усны үйлчилгээний гэрээ"-ний дагуу зориулалтын автомашинаар соруулан зайлуулж байна.
- ~ "Сайншанд салхин парк" ХХК нь Сайншанд сумын Засаг даргад жил бүр энгийн болон аюултай хог хаягдал, ус ашиглалтын жилийн мэдээг тайлагнаж байна. Хаваралт 9-д БОХ-2.2, 6.1, 6.2 хуудасын хуулбарыг хавсаргав.
- ~ Төслийн талбайн хог хаягдлыг цаг хугацаанд гэрээний дагуу зайлуулдаг. Төслийн ашиглалтын үеийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй хог хаягдал нь байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлсөн тохиолдол одоогоор байхгүй гэж дүгнэж байна.

2.5.8. Зөвлөмж

- ~ Төслийн хэмжээнд хог хаягдлын менежмент хангалттай сайн байгаа бөгөөд төслөөс тухайн орчинд хог хаягдлаас үүсэх нөлөөлөл байхгүй, харин хог хаягдлын

- менеджментийн талаарх ажлын гэрээний үндсэн дээр хяналтыг үргэлжлүүлэн тогтмол тээж.
- ШТМ-ыг хөрсөнд асгарч бохирдуулахаас сэргийлэх арга хэмжээг мөрдөж, хөрш асгарсан тохиолдолд цаг алдалгүй хөрсийг дээрлэн саармагжуулах ажлыг зохион байгуулж ажлаа.
 - Салхны турбины засвар үйлчилгээгээ үүсэх аюултай хог хаягдал тухайлбал, ашиглагдсан тос, шатах тослох материалын бүрэлдлийг цаашид үргэлжлүүлэн хянаж, хяналт тавих.
 - Хатуу хог хаягдлыг түр хадгалж сав, хөгийг бункерт ан цав гарсан эсэхийг байнга шалгаж, хэрвэ эв цав гарсан тохиолдолд тухай бүрд нь босгож засаж байх.
 - Хог хаягдлын цэгт ариутгал, малваргүйжүүллийг тогтмол хийж, орчныг бохирдуулахаас сэргийлж ойр орчныг тогтмол дээрлэж байх.
 - Хатуу хог хаягдал нь удаан задарч, бодисын эргэлтэд аажмаар орох бэ гэдгээр хугацаа нь удаан байдаг учир байгаль орчинд хамгийн их хог хөнөөлтэй байдаг "Сайншаанд салхны парк" ХХК нь хаягдлыг батарай, хуванцар сав зэргийг эх үүсвэр дээр нь ангилан Улаанбаатар хотод байрлах хоёрдогч түүхий эд хүлээн авчгаж байгууллагад тусгадаг байна. Цаашид дахин ашиглагдах боломжтой, дахин боловсруулдаг байгууллагад нийлүүлэх боломжтой хог хаягдлын нэр төрлийг нэмэгдүүлэх.
 - Хог хаягдлын тухай хуулийн 33-р зүйлийн 23.1.1-д заасны дагуу төслийн үйл ажиллагаанаас үүссэн аюултай хог хаягдлыг түр хадгалж саванд 180 хоног болон түүнээс доош хугацааны хадгалж зийгүүцэл байна. Цаашид эрх бүхий байгууллагатай байгуулсан гэрээний нөхцөлийг биелүүлж үргэлжлүүлэн хяналт тавих ажлыг хэрэгжүүлэх.

Дөрөв. Төлбөр тооцоо, үрэлт

- 4.1 Гэрээний хугацаанд 1 удаа дурын хэл бүсийн сангаг агуу хяал, зоосон сан агуу тус тус **100,000** төгрөг байх.
- 4.2 Тохиромжтой стандарт хангасан эзэн 2 нэрээр зогсийн сан хийлгэж байршуулж хүтээлгэж өгнө.
- 4.3 Сарын өндөр тасалбар болгож нийт агуулсан өндөргийн тооноор төлбөрийн төлбөж нэмжээсн үүргүүлнэ.
- 4.4 Агуулсан зогам төлбөрийн нэмжээснээийн дагуу ажлын 7 сарынгийн дотор байгууллагын Төрийн сангийн 100061555002 тоот дансанд өвлөгүүлнэ.
- 4.5 Хөг агуулах бүртгэлийг хэргээрээр баталгаажуулах.

Тав. Бусад

- 5.1 Энэхүү гэрээнд талууд сарын үсэг зурж тамга дараагаар хүчин төгөлдөр болно.
- 5.2 Гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах бол талууд хэргээрээр тохиромжтой шийдвэрлэнэ.
- 5.3 Талууд нэгүү гэрээ ангааран гэрээ дуулах эрхгүй. Гэрээ дуулах бол санхүү 14 сарынгийн өмнө өмнө тала бичгээр мэдэгдэнэ.
- 5.4 Хөг агуулахын ажлын өмөр 70522756 дугаар дугаар агуу агуулах.

Гэрээ байгуулсан талууд:

Гүйцэтгэгч
 Нэгдсэн болонч

 Утас: 99998274

Зөвлөхөгч
 Санхүү эргэлсэн захирагч

 Утас: 75050055

БАТЛАВ:
ГАНГАН ЭГЭР ХХК-Н
ЗАХИРАЛ
Б.СҮРЭНЖАВ

БАТЛАВ:
САЙШИАНД САЛХИН ПАРК ХХК-Н
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ
Э.МЯГМАРДОРЖ

ЦЭХЭР УСААР ХАНГАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГЭРЭЭ

2024 оны 01 сар 19 өдөр

№ 27/С-04

Сайшанд сум

Энэхүү гэрээг нэг талаас “Танган тора” ХХК /РД: 3309797/ баашид ханган борлуулалт гэрээ, нөгөө талаас “Сайшанд Салхин Парк” ХХК /РД: 3286301/ баашид захиалгач гэрээ хамтад нь талууд гэрээ ба талууд харилцан тохиромжтой Монгол улсын “Иргэний хууль” болон бусад хууль, эрх зүйн актуудыг үндэслэн доорх шалтгаар энэхүү гэрээг байгуулав.

Нэг. Ерөнхий зүйл

- 1.1 Энэхүү гэрээний зорилго нь ханган борлуулалтын төслөдөө рүү өндгүүр буй цэцэр усар хангах, дуудлагаар ундны ус зоонолын ажлыг гүйцэтгэх, уг үйл ажиллагааг аюулгүй гэрэлтгүй зохион байгуулах, тооцор төлөвлөгөөнд үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.
- 1.2 Гэрээнд 2 тал гарын үсэг зурснаар гэрээ хүчин төгөлдөр болно.
- 1.3 Энэхүү гэрээ нь 2024 оны 01 сарын 01-нээс 2025 оны 01 сарын 01-ний өдрийг дуусгал хугацаанд хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.
- 1.4 Талууд аль аль нь гэрээг дуудал хүснэгт гэрээгүй төлөвлөлдөлд гэрээ дууссан өдөрөө эхлэн дараа жил хэлээр сунтагдана.

Хоёр. Ханган борлуулалчийн эрх, үүрэг.

- 2.1 Ханган борлуулалт нь Байгаль орчны болон эрүүл мэнд, аюулгүй амьжиргааг хэрэг Монгол улсын хэлбэрдэх хууль тогтоомж болон Команийн бэлэглэ, журмыг баримтлан захиалгачийг цэцэр усар хангах үйлчилгээг үзүүлэх үүрэгтэй.
- 2.2 Ус хангах захиалгач үйлчилгээг дөр дурдсан төхөөрөлд хэрэгсэлчид мэдэгдсэнээр дарна зоогсоон Үүнд:

а) Ханган борлуулалт төлөвлөгөөт нисар хийх үйл

б) Ханган борлуулалт нь цэцэр усны тооцоогийг гэрээнд заасан хугацаанд төлөнгүй

- 2.3 Ханган борлуулалчийн амжилтад нь гэрээнд заасан ажлыг үйлчилгээг гүйцэтгэх мэдэгдсэн, мэдэлт, туршилтаар, үр чөлөөртэй, мэдэгдэлийн үйлчилгээтэй байна.
- 2.4 Ханган борлуулалт нь ажлыг үйлчилгээг гүйцэтгэх үеэр буюу ажлын төлбөр хүртэл өөрийн амжилтын амь ам, эрүүл мэнд, аюулгүй байдал нь аюул учруулж болзошгүй хэрэг, аюултай төхөөрөлд байдал нь даруй ажилла болон өөрийн амжилтын амь ам, аюулгүй байдал эрүүл мэндийг бүрэн хариуцах.
- 2.5 Ханган борлуулалт нь гэрээнд заасан ажлыг үйлчилгээнд хэрэгтэй төлбөрийн хэрэгсэл, төмөр төхөөрөлд, биеэж хэрэгсэлийн төлбөртэй, бусад төхөөрөлд, төмөр төхөөрөлтөй илгээх болон бүрэн бүтэн байдал бүхэл нь хариуцах бөгөөд гэрээний зардал, аюулгүй байдал гэрээг бүрэн хариуцах үүрэгтэй.
- 2.6 Цэцэр усны үнийг зардаг өөрчлөлт оруулах бол жет тухай анбан бөгөөр мэдэгдэх, мэдэгдсэнээс хойш 15 хоногийн дотор гэрээнд өөрчлөлт оруулна.
- 2.7 Амжилгач гэрээ төлөлд, танил хүсэлтэйг баригдуулах үүрэг хүлээнэ.

Гурав. Хэрэгсэлийн эрх үүрэг

- 3.1 Төхөөрөлд хүчин чадал өөрчлөлд, дан ханг бүртгэл төлөлд, түр хугацааг хэргүй байх төлөлд амжилтын хийх хэрэг төхөөрөлд ханган борлуулалчийн /99716513/ дугаарын улсанд мэдэгдэх, гэрээ шинэчлэн байгуулах.
- 3.2 Цэцэр усар хангах захиалгач үйлчилгээний төлбөрийг гэрээний амжилтын дагуу төлөх үүрэгтэй.

- 3.3 Гэрээнд заасан үйлчилгээний захиалгыг ажлын өдрүүдэд 08-17 цагийн хооронд ханган борлуулалтын 99716513, 95200030 дугаар нэг хангамжийг өмнө мэдэгдэнэ.
- 3.4 Үйлчилгээний төлбөрийг хугацаанд нь төлөөгүй буюу удаан хугацаагаар барагдуулаагүйн улмаас хэрэглээг таслан тохололдог унарсан хохирлыг Захиалагч өөрөө бүрэн хариуна.
- 3.5 Захиалагч нь ажлын төлбөрийг цэвэр ус хүргэн авах захиалгыг үйлчилгээний нөхцөлийн бүрэн хангамь.

Дөрөв. Төлбөр тооцоо

- 4.1 Ус тээвэрлэлтийн нэг удамгийн зардал 150,000 төгрөгөөр ЛНГАТ өрсөлд тусана.
- 4.2 Захиалагчийн тухайн сарын цэвэр усны хэмжээг тухайн сард хоёр талын төлөөлөл сарын үсэг турж, бүртгэгдсэн хэмжээг үндэслэн тооцно.
- 4.3 Гэрээнд өөрөөр заагаагүй бөл цэвэр ус нийлүүлэх захиалгыг үйлчилгээний төлбөр нь гэрээний үргэлжлэх хугацааны туршид төлгөн, өөрчилсөнгүй байна. Цэвэр ус нийлүүлэх захиалгыг үйлчилгээний төлбөр нь гэрээнд заасан үйлчилгээ бүрэн гүйцэх, сэтгэл ханамжтай тухайнд гүйцэтгэж, мөхүү Гэрээний бүх болзол, нөхцөлийг биелүүлдэг, ажлын үйлчилгээг гүйцэтгэх буюу гүүргий хяналгайлгаар хүлээсэн бүх үүргээ биелүүлсний нөлөө Хяналт шийтгүүлэгчид төлөл бүх төлбөр юм.
- 4.4 Захиалагчийн ус нийлүүлэлтийн тооцоог сарын эцэсэр төлбөр болгож, тухайн сард хэрэгжүүлж борлуулсан өрвөр усны мэдээний маяг (Хавсралт№1) нь үндэслэн төлбөрийн нэхэмжлэлийг үүсгэж, дараа сарын 10-ны дотор Захиалагчид илгээх бөгөөд Захиалагч үрэн зог алдаагүй нэхэмжлэлийг гүйцэтгэгчээ хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 10 хоногийн дотор Гүйцэтгэлтийн Хяналт банкны 5381319141 дугаартай авсангай шилжүүлнэ.
- 4.5 Захиалагч гэрээгээр тохиромжсон төлбөрийг гэрээнд заасан хугацаанд төлөөгүй бөл хугацаа хэтгэсэн хэвч гутамд гүйцэтгэлгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.1 хувийг тэмдэг адалгайг ногдуулна. Адалгийн хэмжээг төлбөрийн дүнгийн 50 хувийг хэтрээгүй.
- 4.6 Төлбөр тооцооны төлбөр маргаантай асуудал гарвал данжуулан борлуулалт нь санхүү хэрэгтэй дөрв сарын 05-ны дотор албан бичгээр хандаж асуудлыг шийдвэрлүүлнэ. Дээрх хугацаанд ирэлгүй хугацаа хэтгэсэн бөл маргааныг нөхөн шийдвэрлэгдсгүй.

Тав. Бусад

- 5.1 Гэрээнд нэмэлт ооршилт оруулах, гэрээг зогсоох асуудлыг талууд тохиромжон шийдэх ба ашигтай нэмэлт ооршилтыг биелээр үндэслэн.
- 5.2 Гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлдэггүй, зохих ёсоор биелүүлдэггүйгээс уургуудын хохирлыг гэм буруутай тал нь хохирогч талын төлөл төлөл үүрэгтэй.
- 5.3 Гэрээний нөхцөлийн зааар гарсан маргааныг талууд тохиромжон шийдвэрлэх ба тохиромжонд хүрээгүй бөл хяналгайлах хүрээ захиалгыг байгууллага буюу шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.
- 5.4 Гэрээний хавсралтад дараах гүйцэх байна.
 - Борлуулсан усны мэдээний маяг
 - Усны бүртгэлийн гэрээгээ

Гэрээ байгуулсан:

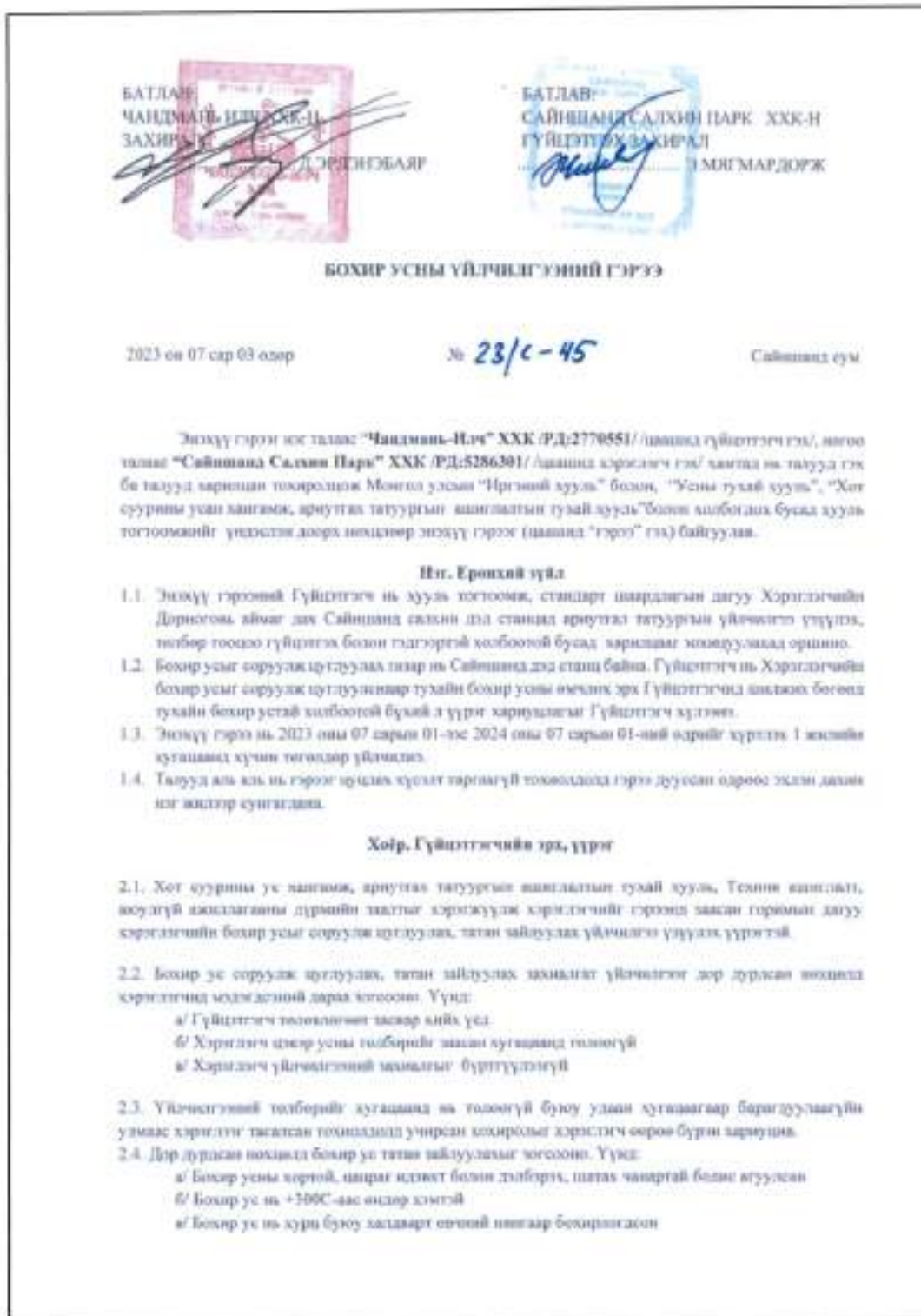
ХАНГ АЖЛАХ ГЭРЭЭНИЙ
"ТАНГ АНГЭЭРД" ХХК

Нэгж: Сэлэнгэ
Албан газрын хаяг: Дорнод бүсэд
Утас: 75030055
Огноо: 2024.01.19 өдөр

ХЭРЭГЛЭГЧ
"САЙШАНД САЛХИН ПАРК" ХХК

Нэр: М.Эрдэнэтөгс
Албан тушаал: Санхүү эрхлэсэн чамрын
Утас: 75030055
Огноо: 2024.01.19 өдөр

Хавсралт 6. Бохир усны үйлчилгээний гэрээний хуулбар

Хавсралт 7. БОХ-2.2, 6.1, 6.2 хуудас

Сайншанд Салхин Парк ХХК

Утас: +976 75020255, И-мэйл: info@sainshandwindpark.mn
 Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 25 д тэрэг, 13 д хороонон 13334
 Манлайбаатар Дамдинсүрэнгийн гудамж, 8373 д байр
 108 Tower Plaza Office – 1309 нөхт

Огноо: 2022.10.20

№ **22/Л-771**

Улаанбаатар

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
 АЯВАЛ ЖУУЛМЛАЛЫН ГАЗАРТ

*Аюултай хог хаягдал үүсгэхийн
 тайлан хурааулах тухай*

Сайншанд Салхин Парк ХХК нь 2022 оны аюултай хог хаягдал үүсгэхийн тайланг хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт **2** хуудас.

ХҮНДЭТГЭСЭН,
 ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

Э МЯГМАРДОРЖ

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын
2018 оны 02 сарын 02-ны өдрийн
А/21 дугаар тушаалын 3 дугаар завсралт

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДАЛ ҮҮСГЭГЧИЙН ТАЙЛАНГИЙН МАЯГТ

Дорноговь аймаг/

1. Тайлангийн жил

2	0	2	2
---	---	---	---

2. Бүртгэлийн дугаар

0	0	1	1	8	2
---	---	---	---	---	---

3. Аж ахуй нэгжийн мэдээлэл

№	Аж ахуйн нэгжийн нэр	Улсын бүртгэлийн дугаар	Регистрийн дугаар	Үүсгэгчийн бүртгэлийн дугаар	Холт байршил
1	Бөхтас Монголэн	0019065118	6094902	001192	Ув, Сентрал Тауэр, 6 давхар 612-613
2					

4. Үүссэн аюултай хог хаягдлын мэдээлэл (шардлагатай бол нэмэлт хуудас харгала)

№	Код						Холт байршил	Үүссэн хэмжээ	Хэмжих нэгж
1	15	15	0	1	0	0	Хортой бодисын үлдэгдэл агуулсан эсвэл бөхөрдсөн сав баглаа боодол	70	кг
2	15	15	0	2	0	1	Хортой бодисоор бөхөрдсөн шилэгэгч, бөхөр алгуур материал	130	кг

5. Аюултай хог хаягдлаа тээвэрлүүлсэн тээвэрлэгчийн мэдээлэл:

№	Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр	Бүртгэлийн дугаар
1	Цэндүү Трейд ХХК	Б 0 0 0 0 0 1
2		

6. Аюултай хог хаягдлаа усглуулсан байгууллагын мэдээлэл:

№	Аж ахуйн нэгжийн нэр	Бүртгэлийн дугаар	Үүссэн хэмжээ	Хэмжих нэгж
1	Цэндүү Трейд ХХК	Б - 0 0 0 0 0 1	200	кг
2				

7. Үүссэн аюултай хог хаягдлаа дотооддоо дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа явуулдаг бол

№	Код	Хэмжээ	Хэмжих нэгж	Устгасан, боловсруулсан арга
1				
2				

8. Тайлан гаргасан албан тушаалтны мэдээлэл

Гарын тамга	үсэг	Овог нэр, албан тушаал	Огноо
		Ж. Батсайхан	2020.10.20

Шалтгаан: Гүйцэтгэл

2.6. УРГАМЛАН НӨМРӨГИЙН МОНИТОРИНГ СУДАЛГАА

2.6.1. Зорилго

Төслийн үйл ажиллагааны явцад ургамлан нөмрөгт үзүүлэх өөрчлөлт, доройтон ажиглагдаж байгаа эсэх, мөн ургамлан нөмрөгт сөрөг төлөө үзүүлж буй хүчин зүйлсийг тодорхойлох, харьцуулсан судалгаа хийж, дүгнэлт өгч, зөвлөмж боловсруулахад урьшил

2.6.2. Өмнөх жилүүдийн судалгааны үр дүн

"Сайншилд салхин парк" төслийн талбайд ургамлан нөмрөгийн мониторинг судалгаа "Грийн Ассесмент" ХХК-ийн судалгааны баг 2020 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдөр хийж гүйцэтгэсэн. Ургамлын мониторинг судалгааг 2020 оны 5 дугаар сард хийсэн судалгаагаар харьцуулан дараах дүгнэлтийг боловсруулсан байна. Үүнд:

- Төслийн талбайн түүн хэсгээр ухаа, гүүрээ толгоо, баруун тийшлэх тусам намсаж, толгоонд өндөрлөг, Улаан толгойн хөндий, хуурай сайр (д.д.д 1029-970) зэрэг ландшафтын хэв шинжүүд тогтмол байна. Тухайн ландшафтаас хамгаалан аарга толгоодоор Төсөг тана-хилганат, толгоонд өндөрлөгөөр Монгол авс-хярганаг, Хазаар өвс монгол авс-жинжиг алаг өвс, Монгол өвс-хяргана бударганаг, мөн хотосоор Удалжит бүлгэмдүүд тархсан байна.
- Өмнөгийн байдлаар төслийн бүтэц байгуулагдны ажлы дууссан тэд төсөл хэрэгжилтийн явцад ургамлан нөмрөг учруулах сөрөгөөр нөлөөлөл байхгүй. Мөн гүүрийн хэрэгжилтэнд хяналт сайн тавьсан нь зам гүйцэтгэсэн бусад газард ургамлан нөмрөг талхлагданаас сэргийлж байна.
- Төслийн мониторинг цэгүүдэд болон ойролцоох орны ургамлан нөмрөгийн төлөө байдал өөрчлөгдөж доройтоогүй, бүлгэмдийн үндсэн зонхилгооны үүрэг тусгаг бүрхэлд багасангүй хэвдээ сөрөг төлөвтэй бөгөөд өмнөх судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй байна
- Төслийн дэд станц, удирдлагын байрны газра Улаан тархсан нь ургамал сайтай байна.
- Энэ тун хур бороо элбэг, чийгийн хангамж сайн байсан учир нас настын арви ихэвч, 5 зүйл (*Chloris virgata*, *Bassia dasyphylla*, *Heteropogon glaucerens*, *Droseropholium foetidum*, *Eragrostis horvathii*) хэсэг нас ургамал нэмж бүртгэгдсэн. Үүнээс дээрх *Chloris virgata*-Сиваан будган сүүл, *Artemisia rectinata* Шүлхний шарилж зүйлийн арви ихэвчээ байна. Эдгээр зүйлүүд нэмж ургамал нь энэ жилийн хур тундасна хэмжээ нэмэгдсэнтэй холбоотой байх магадлалтай. Учир нь төмрийн ургамал чийгийн хангамж сайжирмагд нөгөөр нас сэргэж, нэг нас ургамлын арви эр нэмэгддэг.
- Сүүлийн жилүүдэд бүтэц байгуулагд, үр шийрэл нэмэгдсэнээс ургамал нөмрөг төхөөрөж, аяраар өрчлөөлд өргөж, газраас доройтож ургамлан бүрхэмийн бүтэц жилээс жилд өөрчлөлтөд оролдож байна. Хэрэгтэй судалгаа болон боловсруулалтын явцад бүлгэмдэд зонхилгогч, дэд зонхилгогч, сөрөнхий тусгаг бүрхэл, халигтай газар, хүмүүнээр ургамлын элдэх хуви, хэмжээг харгалзан үзэж Монгол орны хэмжээнд ургамлан нөмрөгийн талхагдаыг тодорхойлох MNS 5546:2005 стандартын дагуу бэлчээрийг доройтлын зэргээр нь суд, дунд, хүртээй доройтсон ба доройтоогүй хэвдээ сөрөг бэлчээр гэж ангилдаг. Төслийн мониторинг цэгүүдэд болон түүний ойролцоох орны ургамлан нөмрөгийн төлөө байдал өөрчлөгдөж доройтоогүй, бүлгэмдийн үндсэн зонхилгооны үүрэг тусгаг бүрхэлд багасангүй хэвдээ сөрөг төлөвтэй бөгөөд өмнөх судалгааны үр дүнтэй

харьцуулахад төслийн үйл ажиллагаанаас ургамал нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй байна. Харин мониторингийн 2, 3, 5-р цэгт орчимд ургамал үзүүр хэсгийг мал идсэн ч ургамлын нөхөл төлжих, ургах чадвар алдагдаагүй байна. Мөн энэ жилийн зур туваажны нөдөлгөөр бүтэмдэлд нэг настны оролцоо нэмэгдэж, 4 зүйл нэг наст ургамал нэмэгдэж бүлгэмдэлд арви ихтэйгээр оролдож байна гэж дүгнэсэн байна.

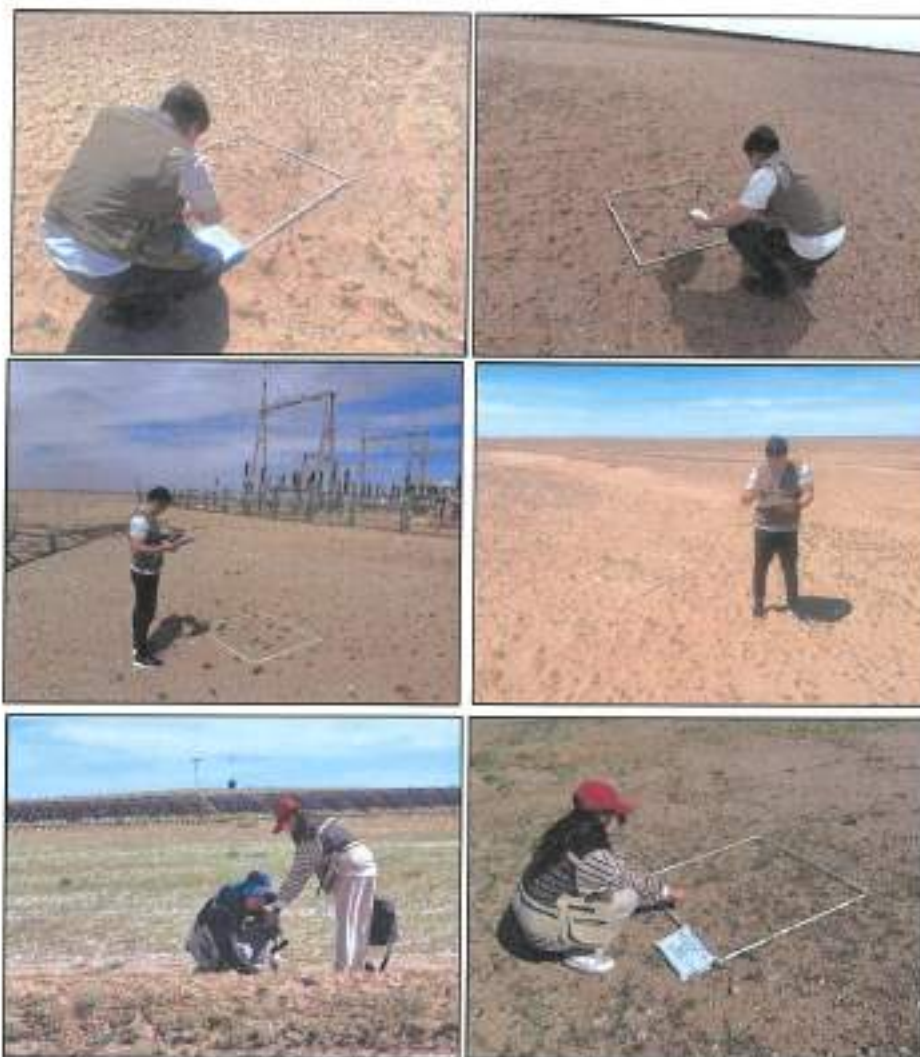
2021 оны ургамал нөмрөгийн мониторинг, судалгааны ажлыг 05 сарын 22, 2021 оны 09 сарын 17 өдрүүдэд "Мон Глар Эколог" ХХК хийж гүйцэтгэсэн. Ургамлын мониторинг судалгаас өмнөх жилийн мониторингийн судалгаатай харьцуулж дараах дүгнэлтийг гаргасан байна. Үүнд:

- Энэхүү судалгааны явцад өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд 2021 оны судалгаагаар нэмж 2 зүйлийн ургамал бүртгэж авсан байна.
- Төслийн ашиглалтын үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байгаа бөгөөд төслийн үйл ажиллагааны үе шатанд ургамал нөмрөгт учруулах сөрөг нөлөөлөл байхгүй.
- Төслийн мониторинг цэгүүдэд болон оролцоох орчим ургамал нөмрөгийн төлөв байдал өөрчлөгдөж доройтоогүй, бүлгэмдлийн үндсэн зонхиллогчийн үүрэг тусгаг бүрхэл байгаагүй хэдий сөрөг төлөвтэй бөгөөд өмнөх судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад төслийн үйл ажиллагаанаас ургамал нөмрөгт сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй.
- Төслийн барилгын ажлын үед өрсөн талбай байгшнараа нөхөл сөргөж өмнөх ургамал нөмрөгийн талбай нээсэн байдал ажиглагдсан.

2022 оны ургамал нөмрөгийн мониторингийн судалгааны ажлын хүрээнд 2022 оны 8-р сарын хэргийн судалгааны үеэр төслийн талбайд тархсан ургамал нөмрөгийн хэвшилж, бүлгэмдлийн төлөөлөл 6 цэгт бичиглэл хийснээс 4 цэгт явуулсан ургамлын бичиглэлийг дэлгэрэнгүй үр дүнг оруулсан болно.

- 2022 оны судалгааны явцад өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд нэмж илрүүлсэн ургамалын зүйл байхгүй, харин геоботаникийн бичиглэлийн харьцуулахад тухайн зүйлүүдийн арви, бүрхэл, тархах талбайн хэмжээ нэмэгдсэн байдал ажиглагдсан болно.
- 2022 оны мониторингийн судалгааны үр дүнг өмнөх жилийн мониторингийн судалгаатай харьцуулахад ургамал нөмрөгийн төлөв байдал өөрчлөлт ажиглагдсангүй.
- Харин цалин өнөөгийн дагуух салжруулсан шороон замын хажуугаар ургамал нөмрөг талхалдах талбай ажисээр байгаа төлөв ажиглагдсан. мөн шинээр олон салаа зам үүссэн, ургамалгүй талбайн хэмжээ нэмэгдэж байгаагаас хөрсний ус, амхны үйлчлэлээр шалгах байдал нэмэгдэх хандлагатай байна.

2023 оны ургамал нөмрөгийн мониторинг, судалгааны ажлыг 05 сарын 12-13, 09 сарын 03-04-ний өдрүүдэд "Мон Глар Эколог" ХХК хийж гүйцэтгэсэн. 2023 оны ургамал нөмрөгийн мониторинг судалгаад 2022 оны мониторингийн судалгаатай харьцуулж дараах дүгнэлтийг гаргасан байна. Үүнд:

Зураг 42. Төслийн талбайн ургамлын бичигтлэл хийж буй үеийн зураг. /2024.05, 09-р сар/

2.6.4. 2024 оны Ургамлан нөмрөгийн онцлог, өнөөгийн төлөв байдал

Төслийн талбайн зүүн хэсгээр ухаа, гүвээ толгод, баруун тийшлэх тусам намсаж, тэгшвтэр өндөрлөг, Улаан толгойн хөндий, хуурай сайр (д.т.д 1029-970) зэрэг ландшафтын хэв шинжүүд илэрч байна. Тухайн ландшафтаас хамааран аараг толгодоор Тээг - таана - хялганат, тэгшвтэр өндөрлөгөөр Монгол өвс-харганат, Хазаар өвс - монгол өвс - жижиг алаг өвст, Монгол өвс – харгана - бударганат, нам хотосоор Улагжит бүлгэмдлүүд тархс

Төслийн талбай орчмын бүс нутагт цөлөрхөг хээрийн ургамалжилт давамгайлан тархсан бөгөөд цөлөрхөг хээрт сөөг, сөөгөнцөр ургамлын бүлгэмдэлд үзүүлэх үүрэг эрс өсдөг. Ургамлын бүрхэц нийт талбайн хэмжээнд дунджаар 70 хувийн бүрхэцтэй, дундаж өндөр сөөг болон сөөгөнцөр ургамал 20-40см, олон наст үет ургамал 10-20 см, алаг өвс болон нэг наст ургамал 10-15 см өндөр ургасан байна. Төслийн талбайн бэлчээрийг 2 төрөл, 2 ангийн, 4 хэв шинжид хамрууллаа.

Хүснэгт 15. Төслийн талбайн бэлчээрийн төрөл. Монгол орны бэлчээр, хадлангийн ангилалаар

Ангилалын шифр	Бэлчээр хадлангийн анги, бүлэг төрөл, төрлүүдийн нэр
ЦХ	Цөлөрхөг хээрийн бэлчээр

ЦХ-1	Анг: Гүвээрхэг болон тэгшнвэр хөндийн цайвар хүрэн ба бор хөрстэй цөлөрхөг хээр
ЦХ-1-1	Бүлэг төрөл: Дэгнүүлд үетэнт
ЦХ-1-1-5	Монгол өвс-харгагат
ЦХ-1-1-13	Хазаар өвс-гаана-жинжиг алаг өвст
ЦХ-1-3	Бүлэг төрөл:Сөөгт
ЦХ-1-3-1	Тэсэгт
Н	Бус дундын голын хөндий, нам хотосын бэлчээр
Н-1	Анг: Голын хөндий нуурын захын аллювийн нутагт намгийн хөрстэй нуга намгийн бэлчээр
Н-1-2	Бүлэг төрөл:Уладжит
Н-1-2-1	Уладжит

Төслийн талбайн ургамалжилтын онцлогийг харгалзан нийт 13 цэгт геоботаникийн бичиглэл хийсэн бөгөөд бэлчээрийн хэвшинж бүрт хийсэн ургамлын бичиглэлт боловсруулалт хийж өмнөх судалгааны үр дүнтэй харьцуулалт хийв.

Зураг 43. Төслийн талбайн ургамалжилтын зураг

Хүснэгт 16. Ургамлын бичиглэл хийсэн цэгүүдийн байршил, газарзүйн солбицол

№	Бичиглэлийн нэр	Өргөрөг (Y)	Уртраг (X)	Бичиглэл хийсэн цэгийн байршил
2024 оны 5-р сар				
1	Цэг-1	44°56'18.50"	110°18'31.21"	Төслийн талбай орчимд
2	Цэг-2	44°56'12.87"	110°18'22.72"	25-р турбин орчимд
3	Цэг-3	44°55'50.39"	110°17'25.02"	20-р турбин орчимд
4	Цэг-4	44°55'15.68"	110°15'51.82"	15-р турбин орчимд
2024 оны 9-р сар				
1	Цэг-1	44°56'16.40"	110°18'31.29"	Төслийн талбай орчимд
2	Цэг-2	44°56'14.02"	110°18'22.60"	25-р турбин орчимд
3	Цэг-3	44°55'51.03"	110°17'26.12"	20-р турбин орчимд
4	Цэг-4	44°55'14.24"	110°15'55.76"	15-р турбин орчимд
5	Цэг-5	44°54'55.44"	110°14'39.54"	10-р турбин орчимд
6	Цэг-6	44°54'58.93"	110°14'15.56"	Удирлагын байр
7	Цэг-7	44°54'44.42"	110°13'28.88"	5-р турбин орчимд
8	Цэг-8	44°54'37.59"	110°12'36.36"	1-р турбин орчимд
9	Цэг-9	44°54'49.95"	110°12'03.98"	Нарны хавтан орчимд

2.6.5. Судалгааны үр дүн

2024 оны ургамлан нөмрөгийн мониторингийн судалгааны ажлын хүрээнд 2024 оны 5, 9-р саруудын хээрийн судалгааны үеэр төслийн талбайд тархсан ургамлан нөмрөгийн хэвшинж, бүлгэмдлийг төлөөлөх 13 цэгт бичиглэл хийснээс дэлгэрэнгүй үр дүнг доорх хүснэгтэд оруулав.

2024 оны 5-р сарын ургамлан нөмрөгийн мониторингийн судалгааны үр дүн:

Ургамлын бичиглэл 1. Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Зүүн гарын хазаар өвс (*Cleistogenes songarica*), Монгол өвс буюу говийн хялгана (*Stipa gobica*), Төлөгчдүү боролз (*Ajania achileoides*), ширэг улалж (*Carex duriuscula*), тарваган харгана (*Caragana pygmaea*) ургамдууд зонхилж байна. Нийт 1м²-д 1-2 орчим зүйл тааралдаж байв. Тусгаг бүрхэц 5.0%, түүнээс талхагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэцэд хайрга чулуу 76.0%, хагд 1.0%, халцгай газар 19.0% байна.

Хүснэгт 17. Ургамлын бичиглэл цэг-1

Бичиглэлийн нэр: Цэг-1	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичигдэд хийсэн огноо: 2024.05.12	
Газарзүйн солбицол: 110°18'31.21"E 44°56'18.50"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	

Хүснэгт 18. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м ² талбайд)	1м ² тохиолдох	Ургамлын бүрхэц, %	Олширогч ургамлын ургамалын болхон, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хал чулууны хэмжээ, %	Ургаш, шайга
Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	Цэг-1	6	2	5.0	0.4	19.0	76.0	0.1

Ургамлын бичиглэл 2. Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. 25-р турбины орчимд хийсэн геоботаникийн бичиглэлийн цэгүүдийг төлөөлүүлж дэлгэрэнгүй мэдээллийг оруулав. Энд Зүүн гарын хазаар өвс (*Cleistogenes songarica*), Монгол өвс буюу говийн хялгана (*Stipa gobica*), Төлөгчдүү боролз (*Ajania achileoides*), ширэг улалж (*Carex duriuscula*), тарваган харгана (*Caragana pygmaea*) ургамлууд зонхилж байна. Нийт 1м²-д 2 орчим зүйл тааралдаж байв. Тусгаг бүрхэц 6.0%, түүнээс талхагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэцэд хайрга чулуу 60.0%, хагдгүй, халцгай газар 34.0% байна.

Хүснэгт 19. Ургамлын бичиглэл хийсэн байдал

Бичиглэлийн нэр: Цэг-2	
Байршил: 25-р турбины орчим	
Бичигдэд хийсэн огноо: 2024.05.12	
Газарзүйн солбицол: 110°18'22.72"E 44°56'12.87"N	
Зонхилох ургамлын хэвшинж: Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	

Хүснэгт 20. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м² талбайд)	1м² тохиолодох зүйлийн тоо	Ургамлын бүрхэл, %	Олшругч ургамлын бүрхэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ %	Ургал, ш/га
Монгол өвс-хазаар өвс бүлгэмдэл	Цэг-2	6	2	6.0	0.4	34.0	60.0	0.1

Ургамлын бичиглэл 3. Хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. Удирдлагын байрны орчимд хийсэн геоботаникийн бичиглэлийн цэгүүдийг төлөөлүүлж дэлгэрэнгүй мэдээллийг оруулав. Энд Зүүн гарын хазаар өвс (*Cleistogenes songarica*), Монгол өвс буюу говийн хялгана (*Stipa gobica*), Төлөгчдүү бороолз (*Ajanta achileoides*), ширэг улаалж (*Carex diutiuscula*), тарваган харгана (*Caragana pygmaea*) ургамлууд зонхилж байна. Нийт 1м²-д 1-3 орчим зүйл тааралдаж байв. Тусгаг бүрхэл 8.0%, түүнээс талхагдлын заагуур ургамал 0.3%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 75.0%, хагдтай газар 3.0%, халцгай газар 14.0% байна.

Хүснэгт 21. Ургамлын бичиглэл хийсэн байдал

Бичиглэлийн нэр: Цэг-3	
Байршил: 20 турбины орчим	
Бичигдэл хийсэн огноо: 2024.05.12	
Газарзүйн солбицол: 110°17'25.02"E 44°55'50.39"N	
Зонхилох ургамлын хэвшинж: Хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	

Хүснэгт 22. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м² талбайд)	1м² тохиолодох зүйлийн тоо	Ургамлын бүрхэл, %	Олшругч ургамлын бүрхэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ %	Ургал, ш/га
Монгол өвс-хазаар өвс бүлгэмдэл	Цэг-3	6	3	8.0	0.3	14.0	75.0	0.1

Ургамлын бичиглэл 4. Хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. 15-р турбины орчимд хийсэн геоботаникийн бичиглэлийн цэгүүдийг төлөөлүүлж дэлгэрэнгүй мэдээллийг оруулав. Энд Зүүн гарын хазаар өвс (*Cleistogenes songarica*), Монгол өвс буюу говийн хялгана (*Stipa gobica*), Төлөгчдүү бороолз (*Ajanta achileoides*), ширэг улаалж (*Carex diutiuscula*), тарваган харгана (*Caragana pygmaea*) ургамлууд зонхилж байна. Нийт 1м²-д 1-3 орчим зүйл тааралдаж байв. Тусгаг бүрхэл 10.0%, түүнээс талхагдлын заагуур ургамал 0.3%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 50.0%, хагдтай газар 3.0%, халцгай газар 37.0% байна.

Хүснэгт 23. Ургамлын бичиглэл хийсэн байдал

Бичиглэлийн нэр: Цэг-4	
Байршил: 15-р турбин орчимд	
Бичигдэд хийсэн огноо: 2024.05.12	
Газарзүйн солбицол: 110°15'51.82"E 44°55'15.68"N	
Зонхилох ургамлын хэвшинж: Хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	

Хүснэгт 24. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м ² талбайд)	1м ² тохиолдох	Ургамлын бүрхэл, %	Олшрогч ургамлын бөхлэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ %	Ургац, цг/га
Тэсэг-таана-халганат бүлгэмдэл	Цэг-3	6	3	10.0	0.3	37.0	50.0	0.1

2024 оны 9-р сарын ургамлан нөмрөгийн мониторингийн судалгааны үр дүн:

Ургамлын бичиглэл 1. Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл тархах бөгөөд тус бүлгэмдэлд монгол өвс бэлчээрийн контороор (*Stipa gobica*, *S. glareosa*), таана (*Allium polyrrhizum*), Амманий сэдэргэнэ (*Convolvulus ammanii*), Говийн хялгана (*Stipa gobica*), тэжээлийн үнэт түүхий эд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 14-15 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 9 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэл 80.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 8.0%, хагдгүй, халцгай газар 12.0% байна.

Хүснэгт 25. Ургамлын бичиглэл цэг-1

Бичиглэлийн нэр: Цэг-1	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичигдэд хийсэн огноо: 2024.09.05	
Газарзүйн солбицол: 110°18'31.29"E 44°56'16.40"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	

Хүснэгт 26. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м ² талбайд)	1м ² тохиолдох зүйлийн	Ургамлын бүрхэл, %	Олшрогч ургамлын бүрхэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ %	Ургац, цг/га
Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	Цэг-1	15	9	80.0	0.4	12.0	8.0	0.6

Ургамлын бичиглэл 2. Монгол өвс-хазар өвс, хазар өвс-монгол өвс бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Монгол өвс-хазар өвс, хазар өвс-монгол өвс бүлгэмдэл тархах бөгөөд тус бүлгэмдэл монгол өвс бэлчээрийн калтараар (*Stipa gobica*, *S. glareosa*), таша (*Allium polytrichum*), Амганы сэдэргэнэ (*Convolvulus amurensis*), Говийн халгана, (*Stipa gobica*), тэжээлийн үнэг түүхнэгэд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 14-15 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 10 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэл 93.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 3.0%, хөлдгүй, халцгай газар 2.0% байна.

Хүснэгт 27 Ургамлын бичиглэл цэг-2

Бичиглэлийн нэр: Цэг-2	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичигдэх хийсэн өгнөө: 2024.09.05	
Газарзүйн солбицол:	
116°18'22.60"E 44°56'14.02"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Монгол өвс-хазар өвс, хазар өвс-монгол өвс бүлгэмдэл	

Хүснэгт 28 Ургамал нэмр, ийн төрх байдал

Бэлчээрийн төр, ийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м² талбайд)	1м² талбайд	Ургамлын бүрхэл, %	Өндөрөг ургамлын ургамлын бэлчэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хөлд чулууны хэмжээ, %	Ургал, цэг
Монгол өвс-хазар өвс, хазар өвс-монгол өвс бүлгэмдэл	Цэг-2	15	10	93.0	0.4	2.0	3.0	0.8

Ургамлын бичиглэл 3. Монгол өвс-хазар өвс, хазар өвс-монгол өвс бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Монгол өвс-хазар өвс, хазар өвс-монгол өвс бүлгэмдэл тархах бөгөөд тус бүлгэмдэл монгол өвс бэлчээрийн калтараар (*Stipa gobica*, *S. glareosa*), таша (*Allium polytrichum*), Амганы сэдэргэнэ (*Convolvulus amurensis*), Говийн халгана, (*Stipa gobica*), тэжээлийн үнэг түүхнэгэд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 11-12 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 8 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэл 80.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 15.0%, хөлдгүй, халцгай газар 5.0% байна.

Хүснэгт 29 Ургамлын бичиглэл цэг-3

Бичиглэлийн нэр: Цэг-3	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичигдэх хийсэн өгнөө: 2024.09.05	
Газарзүйн солбицол:	
116°17'26.12"E 44°55'51.03"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Монгол өвс-хазар өвс, хазар өвс-монгол өвс бүлгэмдэл	

Хүснэгт 30. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м ² -талбайд)	1м ² тохиолдох зүйлийн	Ургамлан бүрхэл, %	Олширогч ургамлын бүрхэл, %	Халигай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ %	Ургал, ш/г/а
Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	Цэг-3	12	8	80.0	0.4	5.0	15.0	0.5

Ургамлын бичиглэл 4. Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл тархах бөгөөд тус бүлгэмдэлд монгол өвс бэлчээрийн контороор (*Stipa gobica*, *S. glareosa*), таана (*Allium polyrrhizum*), Амманий сэдэргэнэ (*Convolvulus ammanii*), Говийн хялгана, (*Stipa gobica*), тэжээлийн үнэт түүхий эд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 12-13 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 9 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэл 75.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 20.0%, хагдгүй, халигай газар 5.0% байна.

Хүснэгт 31. Ургамлын бичиглэл цэг-4

Бичиглэлийн нэр: Цэг-4	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичигдэл хийсэн өгнөө: 2024.09.05	
Газарзүйн солбилцол: 110°15'55.76"E 44°55'14.24"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	

Хүснэгт 32. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м ² -талбайд)	1м ² тохиолдох зүйлийн	Ургамлан бүрхэл, %	Олширогч ургамлын бүрхэл, %	Халигай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ %	Ургал, ш/г/а
Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл	Цэг-4	13	9	75.0	0.4	5.0	20.0	0.6

Ургамлын бичиглэл 5. Тэсэг-таана-хялганат бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Орог тэсэг (*Eurato ceratoides*), монгол өвс (*Stipa gobica*), хөмүүл (*Allium mongolicum*), умардын оготны сүүл (*Parraphogon boreale*), төөнө сонгино (*Allium polyrrhizum*), умардын оготны сүүл (*Enneapogon borealis*), саваан булган сүүл (*Chloris virgata*), ширэг удалж (*Carex duriuscula*) тэжээлийн үнэт түүхий эд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 14-15 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 7 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэл 60.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 30.0%, хагдгүй, халигай газар 10.0% байна.

Хүснэгт 33. Ургамлын бичиглэл цэг-5

Бичиглэлийн нэр: Цэг-5	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичигдэд хийсэн огноо: 2024.09.05	
Газарзүйн солбицол: 110°14'39.54"E 44°54'55.44"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Тэсэг-таана-хялганат бүлгэмдэл	

Хүснэгт 34. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м²-талбайд)	1м² тохивлодох зүйлийн тоо	Ургамлын бүрхэл, %	Олширогч ургамлын бүрхэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ %	Ургамл. ш/га
Тэсэг-таана-хялганат бүлгэмдэл	Цэг-5	15	7	60.0	0.4	10.0	30.0	0.4

Ургамлын бичиглэл 6. Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Орог тэсэг (*Eurato serotoides*), монгол өвс (*Stipa gobica*), хөмүүл (*Allium mongolicum*), умардын оготны сүүл (*Parrhorhizum boreale*), төөнө сонгино (*Allium polyrrhizum*), умардын оготнын сүүл (*Enneapogon borealis*), саваан булган сүүл (*Chloris virgata*), ширэг улацж (*Carex duriuscula*) тэжээлийн үнэг түүхий эд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 14-15 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 8 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэл 55.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 36.0%, хагдгүй, халцгай газар 9.0% байна.

Хүснэгт 35. Ургамлын бичиглэл цэг-6

Бичиглэлийн нэр: Цэг-6	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичигдэд хийсэн огноо: 2024.09.05	
Газарзүйн солбицол: 110°14'15.56"E 44°54'58.93"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Тэсэг-таана-хялганат бүлгэмдэл	

Хүснэгт 36. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м²-талбайд)	1м² тохивлодох зүйлийн тоо	Ургамлын бүрхэл, %	Олширогч ургамлын бүрхэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ %	Ургамл. ш/га
Тэсэг-таана-хялганат бүлгэмдэл	Цэг-6	15	6	55.0	0.4	9.0	36.0	0.6

Ургамлын бичиглэл 7. Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Орог тээг (Eragrost cerasatoides), монгол өвс (Stipa gobica), хөмүүл (Allium mongolicum), умардын оготны сүүл (Pappophorum boreale), төөнө сонгино (Allium polyrhizum), умардын оготны сүүл (Eriopogon borealis), саваан булган сүүл (Chloris virgata), ширэг улаж (Carex duriuscula) тэжээлийн үнэт түүхий эд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 14-15 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 7 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэц 65.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэцэд хайрга чулуу 25.0%, хагдгүй, халигтай газар 10.0% байна.

Хүснэгт 37. Ургамлын бичиглэл цэг-7

Бичиглэлийн нэр: Цэг-7	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичиглэл хийсэн огноо: 2024.09.05	
Газарзүйн солбилцол: 110°13'28.88"E 44°54'44.42"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Тээг-таана-хялганат бүлгэмдэл	

Хүснэгт 38. Ургамлын нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м ² талбайд)	1м ² тохиолдох зүйлийн тоо	Ургамлын бүрхэц, %	Олирогч ургамлын бүрхэц, %	Халигтай газрын хэмжээ, %	Хал чулууны хэмжээ %	Ургам, ивэргэ
Тээг-таана-хялганат бүлгэмдэл	Цэг-7	15	7	65.0	0.4	10.0	25.0	0.4

Ургамлын бичиглэл 8. Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Орог тээг (Eragrost cerasatoides), монгол өвс (Stipa gobica), хөмүүл (Allium mongolicum), умардын оготны сүүл (Pappophorum boreale), төөнө сонгино (Allium polyrhizum), умардын оготны сүүл (Eriopogon borealis), саваан булган сүүл (Chloris virgata), ширэг улаж (Carex duriuscula) тэжээлийн үнэт түүхий эд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 10-11 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 4 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэц 50.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэцэд хайрга чулуу 40.0%, хагдгүй, халигтай газар 10.0% байна.

Хүснэгт 39. Ургамлын бичиглэл цэг-8

Бичиглэлийн нэр: Цэг-8	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичиглэл хийсэн огноо: 2024.09.05	
Газарзүйн солбилцол: 110°12'36.36"E 44°54'37.59"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Тээг-таана-хялганат бүлгэмдэл	

Хүснэгт 40. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м² талбайд)	1м² томволдох зүйлийн тоо	Ургамлын бүрхэл, %	Олшрогч ургамлын бүрхэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ, %	Ургац, цн/га
Тэсэг-таана-хялганат бүлгэмдэл	Цэг-8	11	4	50.0	0.4	10.0	40.0	0.4

Ургамлын бичиглэл 9. Монгол өвс-хазаар өвс, хазаар өвс-монгол өвст бүлгэмдэл. Тус цэгийг төслийн талбай орчимд санамсаргүй аргаар сонгож авсан. Энд Орог тэсэг (*Eurato setatoides*), монгол өвс (*Stipa gobica*), хөмүүл (*Allium mongolicum*), умардын оготны сүүл (*Parrorholum boreale*), төөнө сонгино (*Allium polyrhizum*), умардын оготнын сүүл (*Etmearogon borealis*), саваан булган сүүл (*Chloris virgata*), ширэг улаатж (*Carex duriuscula*) тэжээлийн үнэт түүхий эд зэрэг ургамлууд ургана. Нийт 10м²-д 13-14 зүйл ургамал тааралдаж байв. 1м²-д 7 зүйл ургамал бүртгэв. Тусгаг бүрхэл 75.0%, түүнээс талхлагдлын заагуур ургамал 0.4%, нийт гадаргын бүрхэлд хайрга чулуу 20.0%, хагдгүй, халцгай газар 5.0% байна.

Хүснэгт 41. Ургамлын бичиглэл цэг-9

Бичиглэлийн нэр: Цэг-9	
Байршил: Төслийн талбай орчимд	
Бичиглэл хийсэн огноо: 2024.09.05	
Газарзүйн солбицол: 110°12'03.98"E 44°54'49.95"N	
Ургамлын бүлгэмдэл: Тэсэг-таана-хялганат бүлгэмдэл	

Хүснэгт 42. Ургамлан нөмрөгийн төрх байдал

Бэлчээрийн төрлийн нэр	Бичиглэлийн нэр	Зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо (10м² талбайд)	1м² томволдох зүйлийн тоо	Ургамлын бүрхэл, %	Олшрогч ургамлын бүрхэл, %	Халцгай газрын хэмжээ, %	Хад чулууны хэмжээ, %	Ургац, цн/га
Тэсэг-таана-хялганат бүлгэмдэл	Цэг-9	14	7	75.0	0.4	5.0	20.0	0.5

2.6.6. Ургамлын аймгийн зүйлийн бүрэлдэхүүн, олон янз байдал

2024 оны судалгааны явцад төслийн талбай болон орчны ургамлан бүрхэл эрс сайжирсан нь хур тунадасны тэмжээгдэл нэмэгдсэн, бороо хур чийгшил нэмэгдсэнтэй холбоотой байна. Мөн өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд нэмж илрүүлсэн ургамлын 3 зүйл нэмэгдсэн, харин геоботаникийн бичиглэлийн харьцуулахад тухайн зүйлүүдийн арви, бүрхэл, тархах талбайн хэмжээ нэмэгдсэн байдал ажиглагдсан болно.

Хүснэгт 43. Төслийн талбайд тэмдэглэгдсэн зонхилох ургамлын зүйлийн бүрдэл, ургамлын насжилт, амьдралын хэлбэр

№	Зүйлийн нэр (латин, монгол)	Ашигт ургамал	Бэлчээрийн ургамал	Хүмүүнсэг ургамал	Нас	2023.05	2023.09	2024.05	2024.09
Leguminosae-Буурцагтан									
1	Нарийн навчит харгана- <i>Caragana stenophylla</i>		+		Олон наст	+	+		+
2	Алтана харгана- <i>Caragana leucophloea</i>		+		Олон наст	+	+	+	+
3	Туулай хунчир- <i>Astragalus lagroides</i>		+		Олон наст		+		+
4	Үмхий өвс- <i>Pegonium nigellastrum</i>	+			Олон наст	+	+	+	+
Alliaceae-Сонгиотом									
5	Төөнө сонгино - <i>Allium polyrrhizum turcz</i>	+			Олон наст		++		+
6	Хөмөл сонгино- <i>Allium mongolicum</i>		+		Олон наст		+		+
Gramineae-Үетний овог									
7	Сайрын хялгана- <i>Stipa glareosa</i>		+		Олон наст	+	+		+
8	Говийн хялгана- <i>Stipa gobica</i>		+		Олон наст	+	+	+	+
9	Саман ерхөг- <i>Agropyron cristatum</i>	+	+		Олон наст		+		+
10	Зүүн гарын хазаар өвс- <i>Cleistogenes songorica</i>		+		Олон наст		+	+	+
11	Нангиал түнгэ- <i>Leymus chinensis</i>			+	Олон наст		+		+
12	Ногоон хоног будаа- <i>Setaria viridis</i>			+	Нэг наст		+		+
13	Бага хургалж- <i>Eragrostis minor</i>			+	Нэг наст		+		+
14	Умардын оготны сүүл- <i>Pappophorum boreale</i>			+	Олон наст		+		+
Cyperaceae-Удалжийн овог									
15	Шяраг уулайж- <i>Carex duriuscula</i>		+		Олон наст		+		+
Rosaceae-Сарнайн овог									
16	Налчгар хэрээн хошуу- <i>Sibbaldia adpressa</i>		+		лон наст		+		+
Compositae-Нийлмэл цэцэгтэн									
17	Төлөгчдүү боролз- <i>Ajania achilloides</i>			+	Олон наст		++		+
18	Дэрвэгэр хависгана- <i>Scorzonera divaricata</i>			+	Олон наст		+		+
19	Шүдхий шарилж- <i>Artemisia rectinata</i>	+	+	+	Олон наст		+		+
20	Ямаан шарилж- <i>Artemisia scoparia</i>			+	Нэг наст		+		+
21	Арзгар согсоот- <i>Heteropappus hispidus</i>			+	Хоёр наст	+	+	+	+
Chenopodiaceae-Луулийн овог									
22	Орог тэсэг- <i>Eurotia</i>			+	Олон	+	+		+

23	Хөвхүүт бударгана- <i>Salsola collina</i>	-	-	Нэг наст	-	-	-
24	Бор бударгана- <i>Salsola rufescentia</i>	-	-	Нэг наст	+	-	-
25	Түгжлэр бичааур- <i>Artemisia brevifolia</i>	-	-	Олон наст	+	-	-
Zygophyllaceae-Хотирын саар							
26	Эн сааруу- <i>Tetradlea terrestris</i>	-	-	Нэг наст	+	-	-
Caryophyllaceae							
27	Зүүнтерийн уламч бударгана- <i>Reaumia sibirica</i>	-	-	Олон наст	-	+	-
Fragraceae-Цахилгайгийн овог							
28	Цахилгай- <i>Isis lactea</i>	-	+	Олон наст	-	-	+

2.6.7. Дүгнэлт

- 2024 оны судалгааны явцад өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд нэмж илрүүлсэн ургамлын зүйл байхгүй, харин төлбөргүйн бичааургийн харьцуулалтад тухайн зүйлүүдийн эрх, бүрхэл, тархах галбайг нэмжлэгдсэн байдал ажиглагдсан байна.
- Харин салхин сөнсний дагуур сайжруулсан шорлон замыг санаалсан олон салмаг замтай ургамал нөмрөгтэй хамт дах талайг ихэсгээр байгаа төлөө ажиглагдсан.

2.6.8. Зөвлөмж

- Төслийн дагуур замыг санаалсан олон салмаг замыг нэмэгдэхээ сэргийлж санаалсан олон салмаг замуудыг хялж, цаашид орон нутгийн болон бусад тээврийн хэрэгсэлтэй үл нөхрөх тухай хориглосон тэдгээг тэтгэглэгээ байршуулах.
- Газрын тухай хуулийн 56 дугаар зүйлийн 6 даяа заалт, Хөвд хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.4 дэх заалтыг тус тус үндэслэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь эзэмшлийн болон өмчлөлийн газрын 10 хувийг доошгүй талбайд ногоон байгууламж, тариалалтуудыг ажлын хийгээр тусгасан байдаг. "Сайншанд салхин парк" ХХК нь орон нутгийн захиргаатай хамтран амжиллын харилцааг хүрээнд хөд бүр мод тарх, тариалалтуудын ажлыг зохион байгуулдаг байна. Харин мод суулгаснаас хойш мод өнгө даан ургах чадвартай болгох нь буюу 3 жилийн дундаанд усалгаа, ариулага, тогдлогооны ажлыг сайн гүйцэтгэх ёстой байдаг. Иймд төсөл хэрэгжиж буй орон нутгийн түгээс "Сайншанд салхин парк" ХХК-тай хамтран мэргэжлийн байгууллагын заавар зөвлөгөө, мэргэжлийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлэх шаардлагатай.
- Салхин сөнснийг холбосон сайжруулсан замыг зөвхөн турбиннуулын засвар үйлчилгээ үзүүлэг автомашин, ажигчдын автомашин явах зориулалтаар зөвхөн боловч орон нутгийн болон бусад тээврийн хэрэгсэлүүд торчих үзэгдэл эмнэх жилтэй харьцуулахад харьцангуй нэмэгдсэн байдалтай байна. Энэ нь тус сайжруулсан зам эвдрэх, хорсон дээр дорнолт үүссэнээр замын харьцуулалтын хорс хэвдгээх хүчин зүйл болно. Иймд төсөл хэрэгжүүлэгчийн зүгээс тухайн сайжруулсан шорлон замыг зөвхөн "Сайншанд салхин парк" төслийн үйлд ажлаагаанд ашиглаж талаар холбогдох орон нутгийг удирдлага, иргэд олон жилийн байгууллагад и.вардлага хүргүүлж хамтран ажлаагыг зөвхөн байна.

2.7. АМЬДРАХ ОРЧНЫ МОНИТОРИНГ

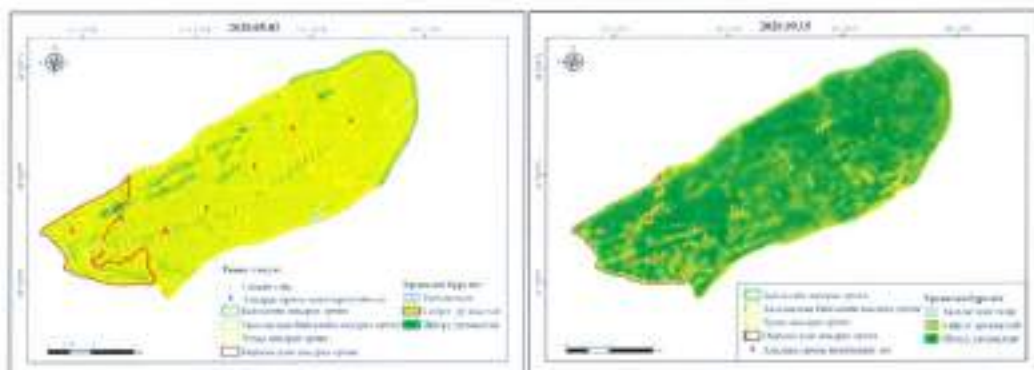
2.7.1. Зорилго

Төслийн талбайн ургамлан бүрхэвчийн байдлыг хиймэл дагуулын мэдээ ашиглан тогтоож, уг хиймэл дагуулын үр дүнг хээрийн хэмжилтээр баталгаажуулах, түүгээр дамжуулан амьдрах орчны өөрчлөлтийг тодорхойлох зорилготой.

2.7.2. Өмнөх судалгааны үр дүн

2020 онд "Грийн ассесмент" ХХК-ийн 2 удаагийн давтамжтай хийгдсэн Байгаль орчны мониторинг судалгаагаар төслийн талбайн ойр орчимд амьдрах орчинд сөрөг нөлөөл үзүүлж буй үйл ажиллагаа ажиглагдаагүй. Цаашид мөн амьдрах орчинд үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөөлөл байхгүй, ургамлан бүрхэвчийн хувьд байгалийн аясаараа буюу улирлын чанартайгаар өөрчлөгдөж байгааг өмнөх удаагийн ургамал, амьдрах орчны мониторинг судалгааны үр дүнгүүд болон энэ удаагийн мониторинг судалгааны үр дүнгээс харж болохоор байна гэж дүгнэжээ.

Хамгийн сүүлийн мэдээгээр буюу 2020 оны 9 дүгээр сарын 15-ны өдрийн хиймэл дагуулын мэдээгээр төслийн нөлөөлөлд өртсөн талбайн 0.7% (36.4 га талбай) талхлагдсан, 33.8% (1757.6га талбай) сийрэг ургамалтай, 65.5% (3406.0 га талбай) шигүү ургамалтай байгаа нь мониторинг гүйцэтгэсэн тухайн жилийн зуншлага сайтай байсныг илтгэж байна. Өөрөөр хэлбэл 2016-2019 оны хооронд талхлагдсан талбайн (ургамалгүй) хэмжээ төслийн талбайн 30 орчим хувийг эзэлж байсан бол төслийн барилгын барилгын ажлын дараагаар 2018 болон 2019 онуудад эрс буурч 1 хүрэхгүй хувийг, 2020 оны байдлаар сийрэг ургамалтай талбай багасаж, шигүү ургамалтай талбайн хэмжээ эрс нэмэгдэж, өмнөх жилүүдээс эрс сайжирсан дүр зураг харагдаж байна. Дэд станц болон салхин турбинуудыг холбосон замаас өөр авто зам байхгүй, бетон зуурмагийн үйлдвэр байсан газарт биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн нь үр дүнтэй болсон байна. Мэргэч амьтдын идэвхтэй үүр тохиолдсон. Төслийн талбайн ойр орчимд айл буусан, адуу идээшилж яваа байдал цөөнгүй таарсан нь төслийн барилгын ажлын дараа, ашиглалтын үед амьдрах орчинд аливаа сөрөг нөлөөлөл байхгүйг илтгэж байна.

Зураг 44. Төслийн талбайн ургамлан бүрхэвч (2020.05 болон 09 сар)

2.7.3. Судалгааны арга зүй

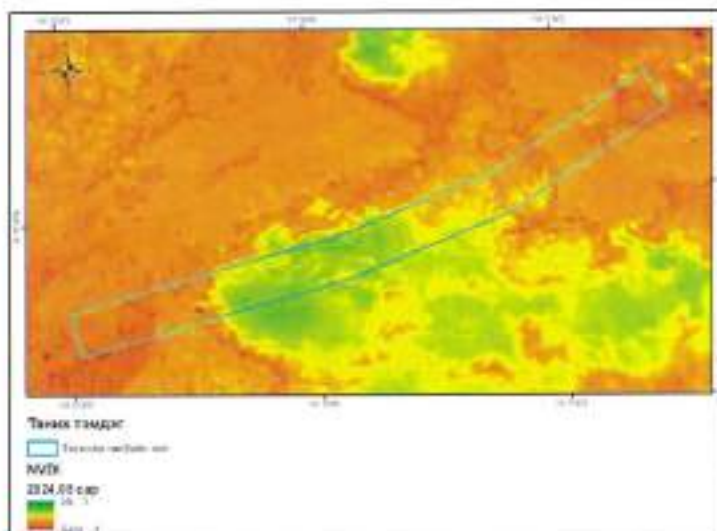
Судалгаанд Ландсат 8 хиймэл дагуулын 128-р багана 29-р мөр байрлах сценний мэдээг татан авч ургамалжилтын нормчилсон индекс (NDVI)-ийг 2024 оны 5, 9-р сар гэсэн цаг хугацааны мэдээн дээр ArcGIS програм хангамж ашиглан боловсруулна. Ургамалжилтын индекс тооцсоны дараагаар мэдээг М.Эрдэнэтуяа "Монгол орны бэлчээрийн судалгаанд хиймэл дагуулын мэдээг ашиглах нь" судалгааны ажлын бүтээлд хээрийн болон хуурай хээрийн бүсэд NDVI утга 0.1 – 0.3 байдаг гэдэг зүй тогтолын дагуу 0 – 0.1 бол талхлагдсан, 0.11 – 0.2 бол сийрэг ургамалтай, 0.21 – 0.3 бол

ургамалтай гэж ангилсан болно. Тоон болон чанарын үр дүнг тооцож гаргасан. Мөн амьдрах орчин тус бүрт, салхи сэргээх ойролцоо сонгосон цэгүүдэд хээрийн ажиглалт явуулан, тус ажиглалтын үр дүнгээр хиймэл дагуулын мэдээг баталгаажуулна.

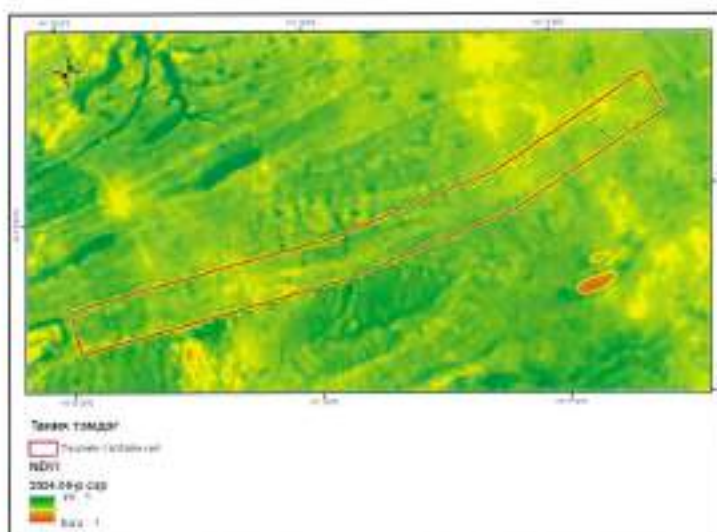
Багаж тоног төхөөрөмж. Хиймэл дагуулын мэдээ боловсруулах хүчин чадал бүхий компьютер, мэргэжлийн программ хангамж ашиглав. Мөн хээрийн хэмжилтийн үед байршил тогтоох GPS болон ургамлын тусгаг бүрхэвч тодорхойлох 1м x 1м хэмжээ бүхий тор ашигласан.

2.7.4. Судалгааны үр дүн

Төслийн талбай, түүний орчмын ургамлан бүрхэвчийн төлөв байдал, өөрчлөлтийг тодорхойлохын тулд Ландсат 8 хиймэл дагуулын 2024 оны 5, 9 дүгээр саруудын мэдээг ашиглав.

Зураг 45. 2024 оны 5-р сарын төслийн талбайн ургамлан бүрхэвч

Зураг 46. 2024 оны 9-р сарын төслийн талбайн ургамлан бүрхэвч

Хүснэгт 44. Ургамлын биомасс

Хугацаа, сараар	5-р сар	9-р сар
Биомассын хэмжээ, цг/га	0.0948	0.6187

Амьдрах орчны төрөл:

Судалгааны талбайг Чухал, хэвийн, өөрчлөгдсөн хэмээн ангилна. УТХГ, хамгаалах шаардлагатай гэж тогтоосон газар нутаг нутгууд энэ ангилалд хамаарна. Хамгийн их нөлөөлөлд өртсөн газар буюу 5% нь Монгол улсын нөлөөллийн индексийн дагуу өөрчлөгдсөн гэсэн төрөлд хамаарна. Бусад газар нь хэвийн төрөлд орно.

Ангилалуудын тайлбар:

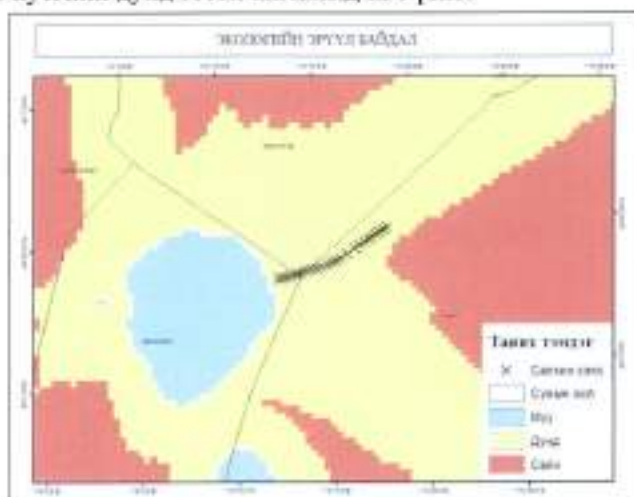
- 3 /Чухал/ - Экологийн бүс нутгийн үнэлгээгээр экологийн хувьд чухал гэж тогтоогдсон газрууд.
- 2 /Хэвийн/- Чухал болон өөрчлөгдсөн гэж тогтоогдсон газруудаас бусад .
- 1 /Өөрчлөгдсөн/ - ГМС дээр тогтоосон хүний үйл ажиллагааны нөлөөллийн индексийн утга 95% < бүхий газрууд.

Зураг 47. Төслийн талбайн амьдрах орчин

Экологийн эрүүл байдал:

Экологийн бүс нутгийн үнэлгээний нөлөөллийн индекс дээр тулгуурлан хуримтлагдах нөлөөлтийг 3 төрөлд ангилдаг. Үүнд сайн, дунд, муу. Ландшафтын хувьд хамгийн бага нөлөөлөлд өртсөн 50% нь сайн гэсэн ангилалд, хамгийн их нөлөөлөлд өртсөн 5% -ийг муу, үлдсэн газар нутгийн дунд гэсэн ангилалд авч үзнэ.

Зураг 48. Төслийн талбайн экологийн эрүүл байдал

Ангиллуудын тодорхойлолт:

- 3 /Сайн/- ГМС дээр тогтоосон хүний үйл ажиллагааны нөлөөллийн индексийн утга бага байх 0%-50% бүхий газрууд.
- 2/Дунд/- ГМС дээр тогтоосон хүний үйл ажиллагааны нөлөөллийн индексийн утга 51%-94% бүхий газрууд.
- 1 /Муу/- ГМС дээр тогтоосон хүний үйл ажиллагааны нөлөөллийн индексийн утга их байх 95% бүхий газрууд.

Зураг 49. Төслийн талбайн ойр орчимд ажиглагдсан мал, мал аж ахуй эрхэлж буй айл өрх.

Төслийн талбайд 2024 онд усалгааны систем бүхий хашаажуулсан талбайд мод тарималжуулалтын ажил хийсэн байна.

Зураг 50. 2024 оны 5-р сар

Зураг 51. 2024 оны 9-р сар

2.7.5. Дүгнэлт

- ~ Төслийн талбайн ургамлан нөмрөг, амьдрах орчин сэргээнтэй холбоотойгоор шавж, мэрэгч амьтад, могой, зараа зэрэг амьтан ургамлын төрөл зүйл нэмэгдсэн нь тухайн орчны экологийн чанарт эерэг нөлөөлөлтэй боловч "Салхин парк" төслийн үйл ажиллагаа, технологийн горимд нөлөөлөх магадлалтай байдал ажиглагдаж байна.
- ~ 2024 оны 5 болон 9-р саруудад гүйцэтгэсэн 2 удаагийн давтамжтай хийгдсэн хээрийн судалгаагаар төслийн талбайн ойр орчимд амьдрах орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж буй үйл ажиллагаа ажиглагдаагүй.
- ~ Хээрийн судалгааны үеэр мэрэгч амьтдын идэвхтэй үүр нэлээдгүй тохиолдсон ба төслийн талбайд мал идээшиж байсан нь төслийн ашиглалтын үед амьдрах орчинд нөлөөлөл бага үзүүлж байгааг илтгэж байна.
- ~ Хиймэл дагуулын мэдээний дүнд үндэслэн үзвэл ургамлан бүрхэвчийн төлөв байдал сайжирсан байгаа нь ажиглагдлаа.
- ~ 2024 оны ургамлын биомасс, бүрхэвчийг Landsat хиймэл дагуулын 2024 оны 5, 9-р сарын мэдээгээр тодорхойлов. Энэ үр дүнгээс харахад төслийн талбайн хэмжээнд ургамлын биомассын хэмжээ 5-р сард 0.0948 цн/га, 9-р сард 0.6187 цн/га болж өссөн байна. Энэ нь цөлөрхөг хээрийн ургамалжилтын хувьд хэвийн, мөн 2023 оны судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад ургамлын биомасс нэмэгдсэн эерэг үр дүн гарсан байна.
- ~ Амьдрах орчны ангилалаар чухал, хэвийн, өөрчлөгдсөн хэмээн ангилалаас судалгааны талбай нь хэвийн ангилалд хамаарна.
- ~ Экологийн эрүүд байдлаар бүс нутгийн үнэлгээний нөлөөллийн индекс дээр тулгуурлан хуримтлагдах нөлөөллийг 3 төрөлд ангилдаг. Төслийн талбайд сайн, дунд, муу ангилалаар дунд гэсэн ангилалд хамаарч байна.
- ~ Төслийн талбайд 2024 онд усалгааны систем бүхий хашаажуулсан талбайд мод тарималжуулалтын ажил хийсэн байна.

2.7.6. Зөвлөмж

- ~ Төслийн талбайн ургамлан нөмрөг, амьдрах орчин сэргэж шавж, мэрэгч амьтад, могой, зараа зэрэг амьтан ургамлын төрөл зүйл нэмэгдээнтэй холбоотойгоор төслийн үйл ажиллагаанд онцгой нөлөөлөлд өртөгч махчин шувуудын идэш тэжээлийн судалгааг 2025 оны шувуудын судалгаанд нэмэлтээр хийлгэх шаардлагатай байна.
- ~ 2024 оны амьдрах орчны хээрийн судалгааны үеэр төслийн талбайн орчимд болон салхин сэнсний турбины ойр орчимд хулгана, мэрэгчийн нүхэн үүр, мөн хөрхой, шавж маш ихээр ажиглагдсан тул төслөөс болон төслийн үйл ажиллагаанд шавж, мэрэгч амьтадас үзүүлэх нөлөөллийг тодорхойлох, хянах зорилгоор 2025 онд

- шавжний болон мэрэгч амьтдын судалгааг мэргэжлийн шинжээч, мэргэжлийн байгууллагуудаар хийлгэсэн байна.
- Төслийн талбайд 2024 онд усалганы систем бүхний хангажүүлсан талбайд мод тарималжуулалтын ажлаа хийсэн бөгөөд нууруу болон үзэсн бусад амьдыг татахгүй байх зорилгоор ондор модлог ургамал тарихгүй байхыг зөвшөөж байна

2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МОНИТОРИНГИЙН СУДАЛГААНЫ НЭГДСЭН ДҮГНЭЛТ

"Сайншанд Сэлхэн Парк" ХХК-ийн Дорноговь аймагтай Сайншанд, Алтанширээ, Өргөө сумдын гутагт орших "Сайншанд сэлхэн парк" төслийн байгаль орчны мониторинг судалгаа гүйцэтгэх Ажлын үйлчилгээ 24С-20 төлөврээг 2024 оны 04-р сарын 29-нийг өлөр байгуулсан бөгөөд гэрээнд заагдсаны дагуу 2024 оны 5 болон 9-р саруудад БӨМГТ-нд тусгагдсан ус, агаар, хөрс, ургамлын нөмрөг, хөг хяалдрын мониторинг, амьдрах орчны судалгааг гүйцэтгэв. 2024 оны Байгаль орчны мониторинг судалгааг "Мон Газар Эколог" ХХК-ийн судалгааны баг бүрэлдэхүүн 2024.05.12-13, 2024.09.05-06-ны өдрүүдэд нийт 2 удаагийн 4 өдрийн хэрэвйн судалгааг хийж гүйцэтгэв.

Агаар орчны судалгааны дүнг MNS 4858:2016 Агаарын чанар, техникийн ерөнхий шаардлага, хөрсөн орчны судалгааны дүнг MNS 5850:2008 – Хөрсний чанар, хөрс бохирдуулагч болно, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, усан орчны судалгааны дүнг MNS 0900-2016 Усны ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэмлээ, MNS 6148:2010 Усны чанар, Төмөр доорх усны бохирдуулагч болносын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандартуудтай харьцуулан дүгнэлт хийж байна.

Усны орчин:

- Усны мониторинг судалгааг төслийн цэвэршилт талбайгаас урд талт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах малчдын 2 ц. гар худаг, удирдлагын байрны гүний хүдгийн уснаас нэгт 3 үет цэвэр дээж авч лабораторийн шинжилгээг хийлгэв.
- 2024 оны усны дэмжийн шинжилгээний дүнг 2023 оны шинжилгээний дүнгтэй харьцуулахад нитратын нон, аммонийн нон, тэмрийн агууламж буурсан байгаа бөгөөд бусад үзүүлэлтүүдийн агууламж Унд ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэмлээ (MNS 0900:2016) стандартад зассан хэмжээнээс давсагүй бөгөөд үр дүнг гарсан бөгөөд чанар дэвшилгүй байна.
- 2024 оны 9-р сарын усны мониторинг судалгааны үеэр төмөр замын худаг үерийн уснаас 2023 оны 8-р сарын усны мониторинг судалгааны үеэртэй адил дахин шинжилгээгүй бөгөөд байсан тул дээж авсагүй болно.
- Завилгийн хүдгийн уснаас авсан 2024 оны 5 болон 9-р сарын давтан шинжилгээг 2023 оны шинжилгээтэй харьцуулахад ерөнхий хийн, физик үзүүлэлтүүдийг агууламж буурсан хэдий ч калцийн нон, магнийн нон, ерөнхий агууламж зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн хэвээр байна. Харин зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс дээдэл байсан нитратын нон, аммонийн нон, тэмрийн агууламж буурч зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа бөгөөд усны чанар дээшилсэн төрөг үр дүнгээ байна.
- Төмөр замын хүдгийн уснаас авсан 2024 оны 05-р сарын усны шинжилгээний дүнг 2023 оны шинжилгээний дүнгтэй харьцуулахад зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн байсан аммонийн нон, калийн нон, магнийн нон, хийнгийн дамжуулах чанар зэрэг үзүүлэлт багасж Унд ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэмлээ (MNS 0900:2016) стандартад зассан хэмжээнээс давсагүй бөгөөд дүнг гарсан байна.

Агаар орчин:

- Сайншанд сэлхэн паркийн агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнгээр төслийн талбайн Монгол улсын агаарын чанарын стандарт болох MNS 4555:2016 стандартын дахсан агаар дахь бохирдуулагч болно байхгүй, төмрийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарыг үзүүлэх төрөг зөвшөөрөл бага гэж үзэж байна.

- Хэмжээгний үр дүнгээс харахад агаар дахь гом ширхэгээгт тоосонцор 2.3-5.5 мкг/м³-ийн хооронд, шүрлийн ширхэгээгт тоосонцор 1.6-4.8 мкг/м³-ийн хооронд, СО-ын дундаж агууламж 10832 мкг/м³ буюу чөлөөтөрдөг хэмжээгээс хэц дахин бага үзүүлэлттэй байна.
- Орчны дуу шуугианы төвшин төслийн үйл ажиллагааны орчимд болон салхин турбинуудын орчимд 22.5-57.4 дБа-ийн хооронд буюу чөлөөтөрдөг хэмжээгээс давсан үзүүлэлт байхгүй байгаа бөгөөд орчны дуу шуугианы төвшин хэвийн байна.

Хөрсөн орчин:

- "Сайншанд салхин парк" төслийн талбай нь харьцангуй татц гадаргатай, хэмжээний тооцгооноор хүрээлэгдсэн, өргөргийн дагуу байрладаг зэргээс шалтгаан заримдаг цөлийн хэл хэдэн хэв шинжийн хөрс голлон тархжээ. 2024 оны хөрсний мониторингийн судалгаагаар төслийн талбайн цөлөрхөг хээрлийн бөр хөрсний ялзмагийн хэмжээ маш бага буюу дунджаар 0.01-0.48% агууламжтай болж өнгөрсөн оны ялзмагийн агууламжаас буурсан муу үзүүлэлттэй байна.
- Хөрс судлахын лабораторийн задал шунжилгээний дүнгээр хөрсөнд агуулагдах хүнд металлын агууламж хөрсний дэлхий хувьд "Хөрсний чанар, Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 8850:2019" сандартад тасан зөвшөөрөгдөх шал хэмжээгээс бага буюу бохирдоггүй түвшинд байна.
- "Сайншанд салхин парк" төслийн өнөөгийн үйл ажиллагаа шаланд хөрсөнд учруулах нөлөөлөл бага байна. Гэхдээ салхин турбины үйлчилгээ, засвартай холбоотой байгалийн хөрсөнд төс төсөлгээний материал ачаагдахаас сэргийлэх ажиллах шаардлагатай
- Төслийн талбай, голлон тархсан цөлөрхөг хээрлийн бөр хөрсний өндөг нь ургамал бүрхэм багатай, ялзмагийн хэмжээ доогуур, элсэн механик бүрэлдэхүүн тогтосон байдаг нь салхины элэгдэлд амархан өргдөг. Бидний хийсэн химжилгээр тус төслийн талбайн хөрсний механик бүрэлдэхүүний элэгдэлд өртөмтхий ширхэгийн хэмжээ болж илэрж элс, тоосны агууламж буурах хандлага ажиглагдаж буй учраас салхин турбин, түүний нөлөөлөлд хамаргах хөрсийг элэгдэлээс сэргийлж гандуу уур амьсгаанд дасан зохицсон ургамлаар бүрхэн үүсгэх шаардлага бий болж байна.

Хяг хаягдал:

- 2024 оны 5 болон 9-р сарын хэргийн судалгааны үеэр төслийн талбай болон удирдлагын байрны орчимд ял ялтай хяг хаягдал байхгүй, тэмдэг, тэмдэгтгээжүүлэлтийг сайн хийсэн байв.
- Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах хууц хяг хаягдал төслийн талбай дахь хяг хаягдал түр хуримтлуулах цогц цогцлуулах сард 1 удаа "Толжилц Сайншанд" ОНУЛАГУУГ-тай хийсэн "Хяг хаягдал тээвэрлэх гэрээ"-ний дагуу зайлуулах үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байна.
- Тус 2024 оны байдлаар "Салхин парк" төслийн удирдлагын байрны хойд талд байгуулсан 40 м³ багтаамжтай бохирын цөөнөт хаягдал бохир усан хуримтлуулах сард 1 удаа "Надамаль Илч" ХХК-тай хийсэн "Бохир усны үйлчилгээний гэрээ"-ийг дагуу зориулалтын автомашингаар соруулан зайлуулж байна
- "Восток Монголиа" ХХК нь "Түмэн Эгшинг" ХХК-тай "Азоултан хяг хаягдал цогцлох гэрээ"-г 2024 онд хийсэн байна.

- "Сэйиншэнд салхин парк" ХХК нь Сайншана сумын Эвсаг даргад жил бүр онгийн болон аюултай хог хаягдал, ус ашиглалтын жилийн мэдээг тайлагнаж байна. Хэвсгэлт 9-д БОХ-2.2, 6.1, 6.2 хуудасын хуульбарыг хэвсгэрлэв.
- Төслийн талбайг хог хаягдлыг цаг хугацаанд гэрээний дагуу зайлуулдаг. Төслийн ашиглалтыг үеийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй хог хаягдал нь байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлсөн тохиолдолд одоогоор байхгүй гэж дүгнэж байна.

Ургамлын нөмрөг

- 2024 оны судалгааны хяцад олгох жилийн судалгааны үеэр ажруулсан 28 зүйл ургамал дэхин бүрн элдсэн бөгөөд нэмж ажруулсан ургамлыг зүйл байхгүй, харин геоботаникийн бичиглэлийн харьцуулалтад тухайн зүйлүүдийн ярих, бүрхэл, тархах талбайн хэмжээ нэмэгдсэн байдлыг ажиглагдсан болно.
- Харин салхин орныг дагуух сайжруулсан шороон замаас салаалсан олон салал замын ургамлаар нөмрөг талхлагдах талбай нэмэгдсэн байгаа төлөв ажиглагдсан.

Амьдрах орчин

- Төслийн талбайн ургамлын нөмрөг, амьдрах орчин сөргөөр нөлөө хялбартайгаар олгож, мэрэгч амьтад, могой, тариа зэрэг амьтан ургамлын төрөл зүйл нэмэгдсэн нь тухайн орчин экологийн чанарт сөрөг нөлөөлөлтэй боловч "Салхин парк" төслийн үйл ажиллагаа, технологийн горимд нөлөөлөх магадлалтай байвал ажиглагдаж байна.
- 2024 оны 5 болон 9-р саруудад гүйцэтгэсэн 2 удаагийн дагалдмалтай мийдсэн хээрийн судалгаагаар төслийн талбайн ойр орчимд амьдрах орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж буй үйл ажиллагаа ажиглагддаггүй.
- Хээрийн судалгааны үеэр мэрэгч амьтдын идэвхтэй үүр нэмэгдгүй тохиолдсон ба төслийн талбайд мал идэвхиж байсан нь төслийн ашиглалтын үед амьдрах орчинд нөлөөлөл бага үзүүлж байгааг илтгэж байна.
- Хиймэл дагуулын мэдээний дүнд үндэслэн үзвэл ургамал бүрхэлтийн төлөв байдал сайжирсан байгаа нь ажиглагдсан.
- 2024 оны ургамлын биомасс, бүрхэлтийг Landsat хиймэл дагуулын 2024 оны 5, 9-р сарын мэдээгээр тодорхойлов. Энэ үр дүнтэйг хароход төслийн талбайг хэмжээнд ургамлын биомассын хэмжээ 5-р сард 0.0948 цм/га, 9-р сард 0.6187 цм/га болж өссөн байна. Энэ нь цаашид хээрийн ургамалжилтыг хушигд хэвд, мөн 2023 оны судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад ургамлын биомасс нэмэгдсэн сөрөг үр дүн гарсан байна.
- Амьдрах орчин ангилалаар чухал, хэвийн, өөрчлөгдсөн хэмжээ ангилалаас судалгааны талбай нь хэвийн ангилалд хамаарна.
- Экологийн эрүүл байдалд бүс нутгийн үндэслэлийн боловслогийн индекс дээр тулгуурлан хуримтлагдах боловслогийг 3 төрөлд ангилдаг. Төслийн талбайд сайн, дунд, муу ангиллаар дунд төрөл ангилалд хамаарч байна.
- Төслийн талбайд 2024 онд усалгааны систем бүхий хангажүүлсан талбайг мөн тарималжуулалтын ажлыг хийсэн байна.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

1. "Грийн Ассесмент" ХХК-ийн боловсруулсан Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний ажлын тайлан, 2020 он
2. "Экотүшигш хөгжил" ХХК болон "Текол" ХХК-ийн боловсруулсан Байгаль орчны мониторингийн судалгааны тайлан, 2018 он
3. "Грийн Ассесмент" ХХК-ийн боловсруулсан Байгаль орчны мониторингийн судалгааны тайлан, 2020 он
4. MNS ISO 5667-11:2000 "Усны чанар-Дээж авах: 11-р бүлэг. Гүний уснаас дээж авах зөвлөмж"
5. MNS 0900-2005 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ
6. MNS 6148:2010 Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
7. Аваадорж Д, Баттулга О. 2005. Хөрс судлалын дадлага. Улаанбаатар хот.
8. Доржготов Д. 2003. Монгол орны хөрс. Улаанбаатар хот.
9. Доржготов Д (ред). 2009. Монгол улсын үндэсний атлас, Улаанбаатар хот.
10. Бланко У, Лал Р. 2008. Хөрс хамгаалал ба менежментийн зарчим. Спрингэр.
11. Мандахбаяр Ж. 2004. Эхийн голын баян бүрдийн давстай хөрсний судалгаа. Диссертаци.
12. БОАЖЯам. 2010. Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал. Улаанбаатар хот.
13. Грийн Ассесмент ХХК. 2020. Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн Байгаль орчны мониторинг судалгааны тайлан.
14. Монгол улсын стандарт "Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ" (MNS 5850:2019)
15. Монгол улсын стандарт "Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт" (MNS 5914-2008)
16. Solomon, F. (2007) Impacts of metals on aquatic systems and human health. Edumine Professional Development Course.
17. Монгол Улсын Их Хурал. УИХ-ын Тогтоол №43: Ногоон хөгжлийн бодлого, Монгол улс (2014)
18. Монгол Улсын Засгийн Газар. МУ-ын Засгийн Газрын Тогтоол №298: Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах үндэсний хөтөлбөр, Монгол улс (2014)
19. Монгол Улсын Засгийн Газар. Үндэсний болон Улаанбаатар хотын хог хаягдлын менежментийг сайжруулах стратеги, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, Монгол улс (2017)
20. Монгол Улсын Их Хурал. "Хог хаягдлын тухай хууль" Монгол улс (2017)
21. Монгол Улсын Засгийн Газар, БОАЖС-ын тушаал №А/18: Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох үйл ажиллагаа эрхлэх аж ахуйн нэгж, байгууллагад зөвшөөрөл олгоход тавигдах шаардлага болон зөвшөөрөл олгох журам, Монгол улс (2018)
22. Монгол Улсын Стандарт, MNS 5924 : 2015: Нүхэн жорлон, угаадасны нүх. Техникийн шаардлага. Монгол улс, (2015)
23. United Nations Environment International Environmental Technology Centre (IETC), (2017) Ulaanbaatar Waste Management Improvement Strategy and Action Plan 2017-2030
24. <https://earthexplorer.usgs.gov> болон <https://landsat.usgs.gov/using-usgs-landsat-8-product>

Хавсралт 8. "Мон Газар Экологи" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлийн хуулбар

МОНГОЛ УЛС
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДЛЫН
НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ ХИЙХ ЭРХИЙН
ГЭРЧИЛГЭЭ

Дугаар 112 _____
 "МОН ГАЗАР ЭКОЛОГИ" ХХК

Регистрийн дугаар 5352029
/Аж ахуйн нэгжийн хэр, регистрийн дугаар/

Монгол улсын "Байгаль орчныг хамгаалах тухай" хуулийн 7 дугаар зүйлийн 5, "Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай" хуулийн 9 дүгээр зүйлийг үндэслэн Байгаль орчны сайдын 20.15-омы 04 дугаар сарын 29-ны өдрийн А.120 дугаар тушаалаар тус улсын нутаг дэвсгэр дээр шинээр байгуулах болон одоо ашиглаж байгаа үлдэгдэл, үйлчилгээний газар, барилга байгууламж, тэдгээрийг шинэчлэх, өргөтгөх, бусад хэлбэрээр байгалийн баялаг ашиглах төсөлд байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ хийх эрхийг хоёр жилийн хугацаагаар, дараахь шалгуурдээр олгох.

Үүнэ: _____
 Уул уурхай _____
 Дая бүтэц _____
 Үйлчилгээ _____
 Хиймэл аж ахуйн үйлдвэрлэл _____

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН
САЙД

2019 оны 09 сарын 02-ны өдөр

ТАНСУХ

НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛГИЙН БҮРТГЭЛ

№	Нэмэлт өөрчлөлтийн агуулга	Бүртгэсэн	
		ол, сар, өдөр	Гарын үсэг
	Мэргэжлийн байгууллагын эрхийн хугацааг 3 жилээр сунгав.	2013 оны 1-30-ны өдрийн А-31-р тушаал	ХБӨБНУГ-ын дарга Д.Энхбат
	Байгалийн орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх эрхийг 3 жилийн хугацаагаар сунгав.	БОНХАЖСайдын 2016 оны А/20 дугаар тушаал	ХБӨБНУГ-ын даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Р.Э. Дорнод
	Гэрчилгээг 3 жилийн хугацаатайгаар сунгав.	БОАЖСайдын 2019.01.28-ны А/27 дугаар тушаал	ХБӨБНУГ-ын даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Д.ЭНХБАТ
4.	Гэрчилгээг 3 жилийн хугацаатайгаар сунгав. 2022.03.14	БОАЖСайдын 2022.03.11-ний өдрийн А/64 дугаар тушаал	ХБӨБНУГ-ын дарга Д.ЭНХБАТ

Энэхүү гэрчилгээг хуулбарлах, алигуулагыг хориглоно.

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 14.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨТ
АУДИТЫН ТАЙЛАН - 2024

Улаанбаатар хот
2024 он

"НОГООН ГЭРЭЛТ ИРЭЭДҮЙ" ХХК
Байгаль орчны аудит, байгаль
орчны менежментийн зөвлөх
үйлчилгээ

"САЙНШАНД САЛХИН ПАРК" ХХК-ИЙН САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨТ АУДИТЫН ТАЙЛАН – 2024 ОН

ТАНИЛЦАЖ, ХҮЛЭЭН АВСАН:

"САЙНШАНД САЛХИН ПАРК" ХХК-ИЙН
ХАББОХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Э.ГАЛМАНДАХ

ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

"НОГООН ГЭРЭЛТ ИРЭЭДҮЙ" ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

Ц.ЦЭНД-АЮУШ

УЛААНБААТАР ХОТ
2024 ОН

АГУУЛГА

ОРШИЛ

1. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НИЙЦЛИЙН БОЛОН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТ

- 1.1. Удиртгал
- 1.2. Аудитын зорилго
- 1.3. Аудитын үйлчлүүлэгч
- 1.4. Аудитын аргазүй
- 1.5. Аудит хийлгэгч ба түүний оролцоо
- 1.6. Аудитын төрөл
- 1.7. Байршил ба хугацаа
- 1.8. Аудитын хамрах хүрээ
- 1.9. Аудитад хамрагдаагүй хэсэг
- 1.10. Аудитын шалгуур
- 1.11. Баталгаажсан нотолгоо
- 1.12. Аудитын үнэлэмж
- 1.13. Санал зөрөлдөөн, саад бэрхшээл, тодорхой бус байдал
- 1.14. Аудитын ерөнхий дүгнэлт
- 1.15. Ерөнхий зөвлөмж
- 1.16. Эргэн шалгалтын төлөвлөгөө
- 1.17. Аудитын нууцлал
- 1.18. Тайлан түгээлт

2. САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

- 2.1. Төслийн байршил
- 2.2. Төслийн хүчин чадал, технологи, үйл ажиллагаа

3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ГҮЙЦЭТГЭЛ, АУДИТЫН ҮР ДҮН

- 3.1. ХУУЛИЙН НИЙЦЭЛ
- 3.2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НӨЛӨӨЛЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ, МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ, МОНИТОРИНГИЙН АЖЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ, БИЕЛЭЛТ
 - 3.2.1. УСАН ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТ
 - 3.2.2. АГААР ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТ
 - 3.2.3. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ БА ТЕХНИКИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ
 - 3.2.4. УРГАМЛАН НӨМРӨГ БА БИОЛОГИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ
 - 3.2.5. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ
 - 3.2.6. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ
 - 3.2.7. ХИМИЙН ХОРТОЙ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫН МЕНЕЖМЕНТ

4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АУДИТЫН ҮР ДҮНГИЙН НЭГТГЭЛ

5. АУДИТЫН НЭГДСЭН ДҮГНЭЛТ

6. ЕРӨНХИЙ ЗӨВЛӨМЖ

7. АУДИТЫН ТАЙЛАНГ ТАРААХ

8. АУДИТЫН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

ОРШИЛ

"Сайншанд салхин парк" ХХК болон "Ногоон гэрэлт ирээдүй" ХХК-ийн хооронд байгуулсан 2024/07, 24/С-18 тоот "Байгаль орчны аудитын ажил гүйцэтгэх гэрээ"-ний дагуу 2024 оны 5-6 дугаар сарын хооронд "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин цахилгаан станц"-ын үйл ажиллагаанд нийцлийн болон гүйцэтгэлийн аудитыг "Ногоон гэрэлт ирээдүй" ХХК-ийн Байгаль орчны аудитын баг Монгол Улсын "Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль"-ийн 10¹ зүйлийн дагуу, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 12 дугаар 25-ны өдрийн А/809 тоот тушаалаар батлагдсан "Байгаль орчны аудит хийх ерөнхий аргачлал" болон компанийн өөрийн боловсруулсан нарийвчилсан арга зүйг мөрдлөг болгон ажиллав.

Аудитын үр дүнг үнэлэхдээ нийцэл, үл нийцэл, тодорхойгүй болон хугацаа болоогүй гэсэн 4 үнэлэмжийг ашигласан. Аливаа нотолгоогоор гүйцэтгэл нь батлагдсан тохиолдолд нийцэл, батлагдаагүй тохиолдолд үл нийцэл, хууль эрх зүйн хүрээнд болон гүйцэтгэлийн шатанд үр дүн нь тодорхойлогдох болоогүй эсвэл тухайн шалгуур бодит шалтгааны улмаас гүйцэтгэл нь түр хойшлогдсон тохиолдолд хугацаа болоогүй гэсэн үнэлэмжид хамааруулав.

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг үндсэн 8 чиглэлд хийж гүйцэтгэв. Үүнд:

1. Хуулийн нийцэл;
2. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, менежментийн төлөвлөгөө, мониторингийн ажлын гүйцэтгэл;
 - 3.1. Усан орчны менежмент;
 - 3.2. Агаар орчны менежмент;
 - 3.3. Хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлтийн менежмент;
 - 3.4. Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежмент;
 - 3.5. Биологийн олон янз байдлын менежмент;
 - 3.6. Хог хаягдлын менежмент;
 - 3.7. Химийн хорт болон аюултай бодисын менежмент зэрэг болно.

1. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НИЙЦЛИЙН БОЛОН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТ

1.1. Удиртгал

"Сайншанд салхин парк" ХХК болон "Ногоон гэрэлт ирээдүй" ХХК-ийн хооронд байгуулсан 2024/07, 24/С-18 тоот "Байгаль орчны аудитын ажил гүйцэтгэх гэрээ"-ний дагуу 2024 оны 5-6 дугаар сарын хооронд "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин цахилгаан станц"-ын үйл ажиллагаанд нийцлийн болон гүйцэтгэлийн аудитыг "Ногоон гэрэлт ирээдүй" ХХК-ийн Байгаль орчны аудитын баг Монгол Улсын "Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль"-ийн 10¹ зүйлийн дагуу, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 12 дугаар 25-ны өдрийн А/809 тоот тушаалаар батлагдсан "Байгаль орчны аудит хийх ерөнхий аргачлал" болон компанийн өөрийн боловсруулсан нарийвчилсан арга зүйг мөрдлөг болгон ажиллав.

Аудитын үр дүнг үнэлэхдээ нийцэл, үл нийцэл, тодорхойгүй болон хугацаа болоогүй гэсэн 4 үнэлэмжийг ашигласан. Аливаа нотолгоогоор гүйцэтгэл нь батлагдсан тохиолдолд нийцэл, батлагдаагүй тохиолдолд үл нийцэл, хууль эрх зүйн хүрээнд болон гүйцэтгэлийн шатанд үр дүн нь тодорхойлогдох болоогүй эсвэл тухайн шалгуур бодит шалтгааны улмаас гүйцэтгэл нь түр хойшлогдсон тохиолдолд хугацаа болоогүй гэсэн үнэлэмжид хамааруулав.

1.2. Аудитын зорилго

Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийгдсэнээр байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй аргаар үйлдвэрлэл явуулахад туслах, тэднийг учирч болох алдагдал, хохирлоос урьдчилан сэргийлэх үүднээс байгаль орчны хууль тогтоомж, төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрийн биелэлт, байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний хэрэгжилт, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэл, стандартын хэрэгжилтийг хянаж, дүгнэлт гаргах, мэргэжлийн зөвлөгөө өгөхөд аудитын зорилго оршино. Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг үндсэн 8 чиглэлд хийж гүйцэтгэв. Үүнд:

3. Хуулийн нийцэл;
4. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, менежментийн төлөвлөгөө, мониторингийн ажлын гүйцэтгэл;
 - 3.8. Усан орчны менежмент;
 - 3.9. Агаар орчны менежмент;
 - 3.10. Хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлтийн менежмент;
 - 3.11. Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежмент;
 - 3.12. Биологийн олон янз байдлын менежмент;
 - 3.13. Хог хаягдлын менежмент;
 - 3.14. Химийн хорт болон аюултай бодисын менежмент зэрэг болно.

Дээрх чиглэлүүдэд байгаль орчны аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

1.3. Аудитын үйлчлүүлэгч

"Сайншанд салхин парк" ХХК

1.4. Аудитын аргазүй

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг гүйцэтгэхдээ Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/809 тоот тушаалаар батлагдсан "Байгаль орчны аудит хийх аргачлал"-ыг удирдлага болгон ашигласнаас гадна гүйцэтгэлийн аудитын арга зүйг ашиглан, албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, асуулга, лавлагаа авах, үйл ажиллагааны тайланг судлах, нөхцөл байдлын шинжилгээ хийх зэрэг арга зүйг ашиглав.

1.5. Аудит хийлгэгч ба түүний оролцоо

Аудитын үйлчлүүлэгч ба хийлгэгч нь нэг хуулийн этгээд бөгөөд түүний оролцоо нь:

- ❖ Холбогдох бичиг баримттай танилцуулах
- ❖ Газар дээрх аудитын үед хөтөч хийх
- ❖ Үл нийцлийг зөвшилцөх
- ❖ Амлалтын хугацааг хэлэлцэх
- ❖ Аудитын үл нийцлийн биелэлтийг өөрсдийн дотоод хяналтаар гүйцэтгэх
- ❖ Тайлан түгээх зэргээр хязгаарлагдсан болно.

1.6. Аудитын төрөл

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг үндсэн 2 чиглэлээр гүйцэтгэсэн. Үүнд:

1. Байгаль орчны нийцлийн аудит
2. Байгаль орчны гүйцэтгэлийн аудит зэрэг болно.

1.7. Байршил ба хугацаа

Төсөл хэрэгжиж буй газар буюу Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл" хамрагдав. Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг дараах үе шат, хуваарийн дагуу гүйцэтгэв.

Үүнд:

- I үе шат:** Аудитын төлөвлөлт буюу бэлтгэл ажил: 2024.04.30 – 2024.05.10 хүртэл;
1. Аудитын зорилго ба хамрах хүрээг тодорхойлох
 2. Аудитын шалгууруудыг олж тогтоох
 3. Аудитын асуулга авах чиглэлийг тодорхойлох
 4. Аудитын дэлгэрэнгүй төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг бэлтгэх
- II үе шат:** Аудитын хэрэгжилт буюу хээрийн судалгааны ажил 2024.04.05 - 2024.04.07 хүртэл;
1. Аудитын нотлох зүйл олж авах
 2. Аудитын нотлох зүйлийг баримтжуулах
 3. Аудитын нотлох зүйлд дүн шинжилгээ хийх
 4. Аудитын дүгнэлт гаргахад бэлтгэх
- III үе шат:** Аудитын тайлан боловсруулах - 2024.04.08-2024.06.10 хүртэл;
1. Аудитын урьдчилсан дүгнэлтийг гаргах

2. Захиалагч, үйлчлүүлэгчийн удирдлагатай санал солилцох
3. Аудитын тайлангийн эцсийн хувилбарыг бэлтгэх
4. Аудитын бэлэн болсон эцсийн тайланг бусдад тараах

IV үе шат: Аудит хийлгэгчид аудитын үр дүнг танилцуулах, санал авах, эцсийн тайланг хүлээлгэн өгөх зэрэг болно.

1.8. Аудитын хамрах хүрээ

Цаг хугацааны хувьд:	Нийт 60 хоног
Орон зайн хувьд:	Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл
Бичиг баримтын хувьд:	Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.
Объектын хувьд:	Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй талбай, удирдлагын байр, дэд станц, агаарын шугам, шилэн кабель, зам
Хууль тогтоомжийн хүрээнд:	Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2024 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулах ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.
Хуулийн этгээдийн хүрээнд:	Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд

аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулж болно.

1.9. Аудитад хамрагдаагүй хэсэг

Тус аудитад дараах зүйлс хамрагдаагүй. Үүнд:

Цаг хугацааны хувьд:	Газар дээрх аудит хийснээс хойш хугацаанд болсон аливаа үйл ажиллагаа
Орон зайн хувьд:	Станцын талбайгаас өөр газарт болсон аливаа үйл ажиллагаа
Бичиг баримтын хувьд:	Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.
Объектын хувьд:	Станцын үндсэн болон туслах үйл ажиллагаанд хамааралгүй аливаа объект
Хууль тогтоомжийн хувьд:	2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгоогүй.
Хуулийн этгээдийн хүрээнд:	Үйлчлүүлэгчээс бусад этгээд хамаарахгүй, мөн үйлчлүүлэгчийн туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй.

1.10. Аудитын шалгуур

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг гүйцэтгэхэд ашигласан үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүдэд төслийн техник эдийн засгийн үндэслэл, шийдвэр, байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан, түүний хэрэгжилт, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, түүний биелэлт, өмнө нь гүйцэтгэсэн байгаль орчны аудитын тайлан болон хууль тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан тогтоомж, дүрэм, журам, заавар, стандарт, норм, норматив, эрхийн актууд, зөвшөөрөл, гэрээ, дүгнэлтэд үндэслэсэн болно.

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын хүрээнд нийт 787 шалгуур үзүүлэлтээр байгаль орчны аудитыг гүйцэтгэв. Эдгээрээс 245 нь хамааралгүй, 185 нь хуулийн нийцэл, 21 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөр, 325 нь үндэсний хууль тогтоомж, 259 нь холбогдох дүрэм журам, аргачлал, 139 нь стандартад, 43 нь Байгаль орчны

нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, байгаль орчны мониторингийн гүйцэтгэлийн хувьд давхардсан байдлаар тусгалаа олсон болно.

Хүснэгт 1. Байгаль орчны аудитын шалгуур үзүүлэлт

№	Үзүүлэлт	Хуулийн нийцэл	Усан орчин	Агаар орчин	Хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлт	Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлт	Биологийн олон янз байдал	Ахуйн хог хаягдал	Хинийн хорт болон аюултай бодис	Нийт дүн
1.	Төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөр	0	9	2	1	2	1	4	2	21
2.	Үндэсний хууль тогтоомж	185	37	11	9	10	8	40	25	325
3.	Дүрэм, журам, аргачлал	0	64	16	7	8	6	32	126	259
4.	Стандарт	0	12	13	9	2	8	7	88	139
5.	БОННУ болон БОМТ	0	6	7	11	6	6	3	4	43
Нийт дүн		185	128	49	37	28	29	86	245	787
Үүнээс:										
Нийцэл		173	107	28	23	12	15	53	151	562
Сайжруулах шаардлагатай		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Үл нийцэл		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Хамааралгүй		12	21	21	14	16	14	33	94	225

1.11. Баталгаажсан нотолгоо

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно.

1.12. Аудитын үнэлэмж

Шалгуур бүрийг нотолгоотой үялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан. Нийт нийцлийн болон гүйцэтгэлийн 787 шалгуурыг цуглуулсан нотолгоонууд дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Шалгуур үзүүлэлтийн хувийг тооцохдоо хамааралгүй гэсэн үзүүлэлтийг хасаж тооцсон болно.

Аудитын үр дүнгийн үнэлэмжийн бүртгэл:

❖ Нийцэл	562
❖ Сайжруулах шаардлагатай	0
❖ Хугацаа болоогүй	0
❖ Үл нийцэл	0
❖ Хамааралгүй	225

Үнэлэмжийн бүтцийг дараах графикт үзүүлэв.

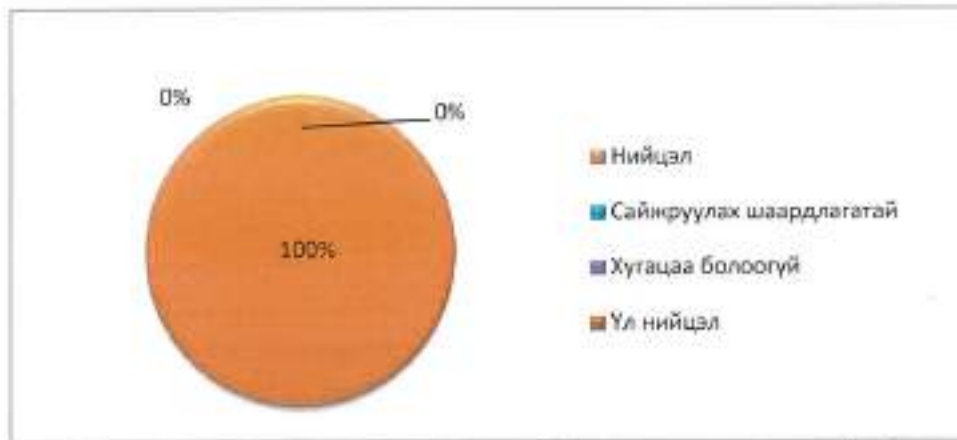

График 1. Нийцлийн болон гүйцэтгэлийн аудитын үнэлэмжийн бүтэц

1.13. Санал зөрөлдөөн, саад бэрхшээл, тодорхой бус байдал

Байгаль орчны аудитын үед ямар нэгэн санал зөрөлдөөн, саад бэрхшээл, тодорхой бус байдал үүсээгүй.

1.14. Аудитын ерөнхий дүгнэлт

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк" салхин цахилгаан станцын байгаль орчны үйл ажиллагаа нь 100% үндэсний хууль тогтоомжид нийцтэй буюу гүйцэтгэлтэй байна. Хугацаа болоогүй буюу тухайн шалгуурыг гүйцэтгэх цаг хугацаа болоогүй байгаа тул тэдгээрийг шууд үл нийцэл гэж ойлгохгүй бөгөөд тус байгууллага ирээдүйд түүнийг гүйцэтгэнэ гэдэг итгэлтэй байна. Үл нийцэл байхгүй. Тодорхойгүй буюу аудитын явцад хангалттай мэдээ баримт цуглаагүй, аудит хийлгэгч талаас нотлох баримтаар хангаагүй шалгууруудыг дараагийн төлөвлөгөөт аудит гүйцэтгэх хүртэл хугацаанд нийцэлтэй болгож залруулах боломжтой.

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ний өдрийн А/809 тоот тушаалаар батлагдсан "Байгаль орчны аудит хийх ерөнхий аргачлал"-ын дагуу дүгнэвэл:

Тус байгууллагын байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, үр дагавар онц үршигтай бус бөгөөд удирдлага, зохион байгуулалтын тодорхой арга хэмжээ болон хууль тогтоомжийн зохих заалтуудыг хангах шаардлагатай. Цаашид үл нийцэлтэй гарсан шалгууруудыг нийцэлтэй болгохын тулд амлалтын хугацаа тогтоож, холбогдох хүмүүст үүрэг ноогдуулах хэрэгтэй. Төслийн үйл ажиллагааг цаашид үргэлжлүүлэх боломжтой. Өмнө нь Байгаль орчны аудитыг 2018, 2020, 2022 онд хийлгүүлсэн бөгөөд төлөвлөгөөт аудитыг энэ онд хийлгэж байгаа нь сайшаалтай бөгөөд энэ нь аливаа үл нийцэл гарсан тохиолдолд эрт илрүүлж, түүнийг цаашид залруулах боломжийг олгох давуу талтай.

"Сайншанд салхин парк станцын үл нийцэлтэй гэж үнэлэгдсэн шалгууруудыг тус компани өөрийн амлалтын хугацаанд залруулах боломжтой ба түүнийг биелэлтийг дотоод шалгалтаараа гаргаж, амлалтын биелэлтийн тайланг Монгол Улсын "Байгаль орчныг хамгаалах тухай" хуулийн 10¹ дүгээр зүйлийн 1-р заалтыг үндэслэн аудитын үйлчлүүлэгч аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны албанд хүргүүлнэ.

1.15. Ерөнхий зөвлөмж

Аудит хийгдсэн үндсэн 8 чиглэл тус бүрийн зөвлөмжүүд тайлангийн үл нийцлийг арилгах төлөвлөгөөнд туссан бөгөөд "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн зүгээс дараагийн аудитыг хийлгэхдээ чиглэлээ улам өргөжүүлэх нь зүйтэй.

Монгол Улсын Байгаль орчны багц хууль 2012 онд шинэчлэгдэн батлагдсан, тэдгээрийг биелүүлэх журмууд 2012-2024 онуудад батлагдан гарч байгаа бөгөөд тус компанийн хувьд эдгээр журмын заалтуудыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

Аливаа хийсэн ажлыг баримтжуулах, түүнийг архивлан хадгалах ажлыг тогтмол хэрэгжүүлж, үүнийг байгаль орчны мэргэжилтэнд бүрэн хариуцуулах хэрэгтэй.

Харин байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын үр дүнгээр цаашид үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх шаардлагатай 9 үндсэн асуудлыг тусгасан. Аудитын шалгуур үзүүлэлтээр дараах арга хэмжээнүүдийг эрсдэл буюу үл нийцэл гэж тооцохгүй боловч "Сайншанд салхин парк" ХХК нь үйл ажиллагаандаа цаашид хэрэгжүүлэн ажиллах нь зүйтэй.

1.16. Эргэн шалгалтын төлөвлөгөө

Байгаль орчны аудитын шалгуурын явцад үл нийцэлтэй гарсан үнэлэмжүүдийг засаж сайжруулах амлалтын хугацааг үйлчлүүлэгч, аудитын байгууллагатай зөвшилцөж, тогтоосон бөгөөд аудитын эргэн шалгалтыг үйлчлүүлэгч дотоодын хянан шалгалтаар гүйцэтгэж, биелэлтийг тооцохоор тохиролцов.

1.17. Аудитын нууцлал

Байгаль орчны аудитын ёс зүй, хөндлөнгийн хараат бус байх, мөн үйлчлүүлэгчийн нууцыг дараагийн аудит хийх хүртэл хадгалах зарчмыг баримтлан аудитын үеийн мэдээлэл, тайлан, нотолгоо зэргийг гуравдагч этгээдэд танилцуулахгүй бөгөөд шүүхийн шийдвэрээр үйлчлүүлэгч талд мэдэгдсэний үндсэн дээр эсвэл уг мэдээлэл аудитын байгууллагаас бусад этгээдээр дамжин олон нийтэд ил болж, нууц биш болох нь нотлогдсон тохиолдолд аудитын үеийн мэдээллийг задруулна.

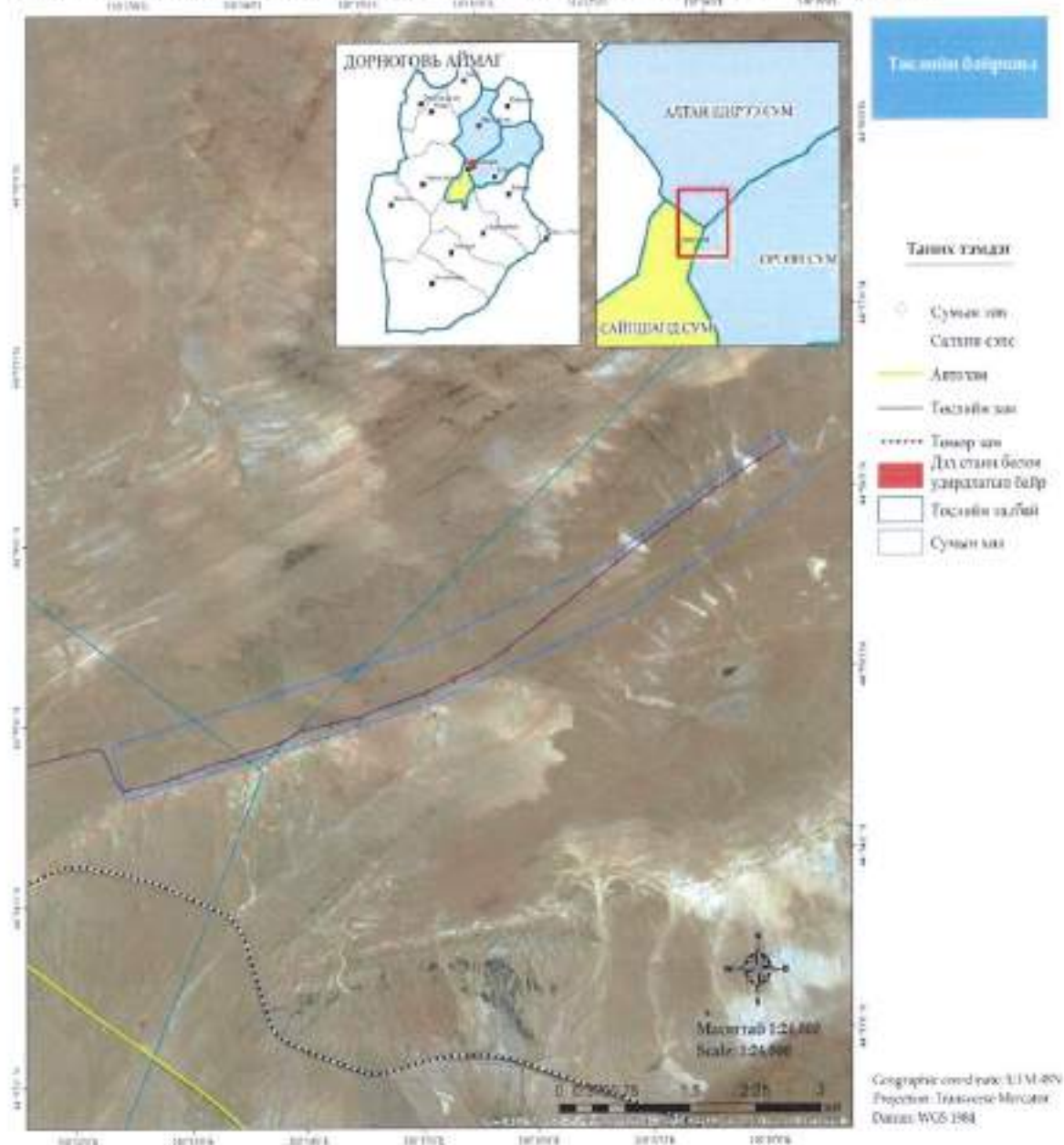
1.18. Тайлан түгээлт

Байгаль орчны аудитын үйл ажиллагааны үндсэн зарчмыг баримтлан аудитын тайланг зөвхөн үйлчлүүлэгч талд хоёр хувь хэвлэмэл болон файл хэлбэрээр хүлээлгэн өгсөн. Уг тайланг цааш гуравдагч этгээдэд түгээх эсэхээ үйлчлүүлэгч өөрөө шийдэх эрхтэй. Монгол Улсын "Байгаль орчныг хамгаалах тухай" хуулийн 10¹ дүгээр зүйлийн 1-р заалтыг үндэслэн аудитын үл нийцлийн биелэлтийн тайланг аудитын үйлчлүүлэгч аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны албанд хүргүүлнэ.

2. САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1. Төслийн байршил

Төслийн талбай нь Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын үүлээр нутаг, Улаан толгойн хөндий хэмээх газарт Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 460 км, Замын - Үүд дэх жилийн боомтоос баруун хойд зүгт 232 км, Сайншанд сумын төвөөс зүүн урагш 5 км зайд, Хэцүү цавийн хуурай сайр бүхий ухаа толгодын ар нуруу, тэгшивтэр өндөрлөг хэсэгт баруунаас зүүн хүртэл цуваа маягаар байгуулсан.

Зураг 1. Төсөл хэрэгжиж буй талбайн байршлын зураг

Тус компани нь Аж ахуйн нэгж байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээг Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын зааг, Улаантолгой нэртэй газарт сумдын Засаг даргын захирамжаар нийт 486.6 га талбайг салхин парк барих, эрчим хүчний дамжуулах шугам татах, авто зам барих зориулалтаар 30 жилийн

хугацаатай авсан бөгөөд гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээг тус тус хийсэн байна.

Хүснэгт 2. Газрын булангийн цэгүүдийн солбицол

Гэрчилгээ №	Зориулалт	Захирамж	Талбайн хэмжээ (га, км)	№	Солбицол	
					X	Y
000000161	Салхин парк барих	Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/99 тоот захирамж	58.637 га	1.	439119.02	4973499.47
				2.	438522.64	4973968.88
				3.	440339.37	4974336.77
				4.	439290.04	4973534.42
000001579	Салхин парк барих	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдрийн А/94 тоот захирамж	96.276 га	1.	439290.73	4973516.57
				2.	440336.78	4974319.22
				3.	440992.19	4974451.95
				4.	441370.08	4974576.09
				5.	441503.05	4974009.29
				6.	441175.83	4973901.79
000001580	Салхин парк барих	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/99 тоот захирамж	256.57 га	1.	441370.08	4974576.09
				2.	443266.00	4975198.73
				3.	445320.47	4976370.44
				4.	445605.92	4975865.55
				5.	443459.29	4974651.93
				6.	441503.05	4974009.29
000001530	Салхин парк барих	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 8 дугаар сарын 11-ны өдрийн А/271 тоот захирамж	75.08 га	1.	439117.05	4973481.03
				2.	437593.53	4973170.32
				3.	437487.69	4973740.58
				4.	437569.50	4973757.19
				5.	438519.60	4973944.08
000001580	Салхин парк барих	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж	2 км	1.	435511.54	4973378.20
				2.	436935.72	4973732.50
				3.	437487.68	4973740.58
				4.	437496.81	4973691.42
				5.	436942.55	4973683.31
				6.	435543.46	4973335.10
000001531	Эрчим хүч данжуулах шугам	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж	4 км	1.	434147.72	4972039.53
				2.	434125.35	4972059.52
				3.	435102.92	4973141.28
				4.	435534.54	4973443.63
				5.	436403.19	4973752.92
				6.	437551.46	4973773.59
				7.	437551.62	4973753.89
				8.	437497.97	4973742.67
				9.	436935.72	4973732.50
				10.	436408.63	4973723.01
				11.	435548.42	4973416.73
				12.	435122.90	4973118.65

2.2. Төслийн хүчин чадал, технологи, үйл ажиллагаа

Төслийн хүчин чадал, товч тодорхойлолт. Сайншанд салхин парк нь сэргээгдэх эрчим хүчийг салхины хүчээр үйлдвэрлэснээр жилд 107.3 мянга айл өрхийн цахилгаан хэрэглээг хангаж байгаа бөгөөд нүүрсээр ажилладаг цахилгаан болон дулааны эрчим хүчний үйлдвэрлэлээс жилд ялгарах байсан 222.64 мян.тн CO₂-ын ялгаруулалтыг бууруулах, 1.97 сая.м³ цэвэр ус, 78572 тн нүүрсний хэрэглээг хэмнэж байна.

Салхин парк нь Дани улсын Vestas V110 маркийн тус бүр 2.2 МВт-ын 25 ш салхин турбин генератор суурилуулсан бөгөөд нийт 55 МВт-ын хүчин чадалтайгаар ажиллаж, жилд 233.5 сая кВт.цаг эрчим хүчийг үйлдвэрлэж, 201.6 сая кВт.цаг эрчим хүчийг төвийн бүсийн эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээнд нийлүүлж байна.

Салхин цахилгаан станцын үндсэн болон туслах барилга байгууламжид тус бүр нь 2.2МВт хүчин чадалтай 25 ширхэг салхин турбин генераторын иж бүрдэл байгууламж, салхин турбин генератор хооронд болон "Шанд" дэд станцыг холбосон 35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын "Шанд" дэд станцын иж бүрдэл тоног төхөөрөмж, 110кВ-ын ил хуваарилах байгууламжийн иж бүрдэл, 110/35/10 кВ-ын "Сайншанд" дэд станцыг "Шанд" дэд станцтай холбосон шилэн кабель бүхий аянгын тросстой 6.3 км урттай 110 кВ-ын хос хэлхээт цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, 110/35/10 кВ-ын Сайншанд дэд станцын өргөтгөл барилга, цахилгааны болон удирдлагын барилга байгууламжаас бүрдэнэ.

Салхин паркийн тоног төхөөрөмжүүдийг ажиллуулах, ашиглалтын үед турбиныг хянах, засварлах зорилгоор 4 м өргөн, 10.9 км урт сайжруулсан шороон замыг салхин турбин генераторын дагууд тавьсан.

Салхин цахилгаан станцад нийт 19 хүн 2 ээлжээр тогтмол ажиллаж байна.

Салхин сэнс суурилуулагдсан байдал. Салхин сэнсийг суурилуулахад 25 ш турбин хоорондоо 305-340 м зайтай байрлаж байна. Ашиглалтын үед турбиныг хянах, засварлах зорилгоор 4 м өргөн, 10.9 км урт сайжруулсан шороон зам тавьсан. Төслийн үндсэн барилга байгууламж болох дэд станц, удирдлагын байр нь нийт 6695.0 м² талбайтай.

Хүснэгт 3. Төслийн хүчин чадал, үндсэн үзүүлэлт

№	Техникийн үзүүлэлт	Хүчин чадал
1.	Салхин сэнсний төрөл	Дани улсын Vestas V110 - 2.2 MW
2.	Салхин сэнсний хүчин чадал	2.2 МВт
3.	Салхин сэнсний тоо	25 ш
4.	Сэнсний диаметр	110 м
5.	Сэнсний булын өндөр	95 м
6.	Суурийн диаметр	17.9 м
7.	Суурийн өндөр	2.76 м
8.	Салхин сэнсний хоорондын зай, тоо ширхэг	305-340 м
9.	Сэнсний цахилгаан дамжуулах шугамыг газар доогуур явуулах талбайн хэмжээ, урт	9000 м * 0.75 м = 6750 м ²

Зураг 2. Салхин турбин генераторын харагдах байдал

Дэд станцын хүчин чадал. Дэд станцын эзлэх талбай нь 6695.0 м² байх бөгөөд салхин станцын тоног төхөөрөмж, цахилгаан хэрэгслүүд болон шаардлагатай гадна байгууламжууд байгуулсан байна. Гадна байгууламжид үндсэн трансформатор, 110 кВ-ийн хуваарилах төхөөрөмж, 110 кВ-ийн тусгаарлагч, СТ, ПТ болон аянга зайлуулагч, гэрэлтүүлэгч шугамууд, газардуулагч, ослын нөхцөлд ажиллах зориулалттай дизель генератор зэрэг багтаж байна. Эрчим хүч үйлдвэрлэлийн барилга нь 35кВ-ийн хуваарилах төхөөрөмжийн өрөө, операторчны өрөө болон батарей хадгалах өрөөнөөс бүрдэнэ. Осол аваарын болон засварын үед нэмэлт цахилгааны эх үүсвэр хэрэгтэй тул ослын нөхцөлд ажиллах зориулалттай дизель генераторыг дэд станцын байранд суурилуулсан байна.

Зураг 3. 35/110 кВ хуваарилах байгууламж

Удирдлагын байр. Дэд станцаас 10 м зайд удирдлагын оффисын байрыг байгуулсан. Дэд станцын барилгын талбайн хэмжээ 342.3 м², гадуураа хашаагаар хамгаалагдсан нэг давхар байшин байх ба тэнд оффис, хурлын танхим, ээлжийн ажилчдын өрөө, 00-ын өрөө болон гал тогоо байрлана. Мөн ажилчдын усанд орох өрөө, дотор агуулах, жижиг засварын өрөө, граш зэргийг нэмэлт байдлаар зохион байгуулсан. Гаднаас орох хашааны төв хаалган дээр хамгаалалтын алба байрлах ба хашааны гадна талд автомашины зогсоолыг шийдвэрлэсэн байна.

Зураг 4. Удирдлагын байр

Зураг 5. Гадаад орчны тохижилт

Төслийн дотоод зам. Дотоод замыг төслийн хэрэгжилтийн хугацаанд салхин паркийн тоног төхөөрөмжүүдийг ажиллуулах, тэдгээрт засвар үйлчилгээ хийх зорилгоор WTG болон дэд станцуудын хооронд зорчиход ашиглаж байна. Төслийн дотоод зам нь нийт 10.9 км урт юм.

Зураг 6. Дотоод авто зам

3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ГҮЙЦЭТГЭЛ, АУДИТЫН ҮР ДҮН

3.1. ХУУЛИЙН НИЙЦЭЛ

Аудитын зорилго:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн Байгаль орчны болон холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтийн чиглэлд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ, үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цаг хугацааны хувьд:

Нийт 60 хоног

Орон зайн хувьд:

Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл

Бичиг баримтын хувьд:

Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцрогүй.

Объектын хувьд:

Станцын үйл ажиллагаатай холбогдох хууль, тогтоомжийн биелэлт, гүйцэтгэл

Хууль тогтоомжийн хүрээнд: Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2022 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулсан ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд: Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулсан болно.

Дээр дурдсанаас бусад цаг хугацаа, орон зай, бичиг баримт, объект, хууль тогтоомж, хуулийн этгээд энэ аудитад хамрагдаагүй болно.

Аудитын шалгуур:

Хууль тогтоомжийн хүрээнд 185 шалгуур үзүүлэлтээр байгаль орчны болон холбогдох хууль тогтоомжийн нийцлийн аудитыг гүйцэтгэв. Нийт 185 шалгуур нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөр, үндэсний хууль тогтоомж, холбогдох дүрэм журам, аргачлал, стандарт, Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Баталгаажсан нотолгоо:

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно. Үүнд:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн хуулийн нийцлийг хийхэд байгаль орчны болон холбогдох хууль тогтоом, тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан тогтоол, журам, дүрэм, эрхийн актууд, холбогдох зөвшөөрөл, тайлан, дүгнэлт, гэрээ, холбогдох бичиг баримтуудтай танилцсан бөгөөд биелэлт, гүйцэтгэлийг үнэлэхдээ нийцэл /хангалттай/, тодорхойгүй /үнэлэх боломжгүй/, хугацаа болоогүй /ирээдүйд хийгдэх/, үл нийцэл /хангалтгүй/ гэсэн үндсэн 4 шалгуур үзүүлэлтээр үнэлэв.

Хүснэгт 4. Байгаль орчны болон холбогдох хууль
тогтоомжийн биелэлт, нийцэл

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/Шаардлага	Үзүүлэлт
1.	Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ	2009 оны 2 дугаар сарын 11-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Улсын бүртгэлийн дугаар 9019077051, Регистрийн дугаар 5286301	Улсын бүртгэлийн алба	Нийцэл /хангалттай/
2.	Газар ашиглуулах тухай	№ А/94, 2014 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдөр, Өргөн сум	Салхин парк зориулалттай 96.276 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын захирамж	Нийцэл /хангалттай/
3.	Газар ашиглуулах тухай	№ А/84, 2014 оны 7 дугаар сарын 23-ны өдөр, Алтанширээ сум	Салхин парк зориулалттай 58.637 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын захирамж	Нийцэл /хангалттай/
4.	Газар ашиглуулах тухай	№ А/99, 2014 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум	Салхин парк зориулалттай 256.57 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын захирамж	Нийцэл /хангалттай/
5.	Газар ашиглуулах тухай	№ А/271, 2014 оны 8 дугаар сарын 11-ны өдөр, Өргөн сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын тамгын газар, Салхин парк зориулалттай 75.08 га талбайг 30 жилийн	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын захирамж	Нийцэл /хангалттай/

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/Шаардлага	Үзүүлэлт
			хугацаатай		
6.	Газар ашиглуулах тухай	№ А/293, 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдөр, Сайншанд сум	Сайншанд – Замын-Үүдийн чиглэлийн авто замаас салхин парк хүртэлх авто замын зориулалттай 2 км газрыг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын захирамж	Нийцэл /хангалттай/
7.	Техник эдийн засгийн үндэслэлийн нэмэлт тодотгол	2017 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	"Сайншанд салхин парк" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
8.	Нөхөн сэргээлт хийсэн газрыг хүлээн авсан тухай акт	2018 оны 6 дугаар сарын 05-ны өдөр, Өргөн сум	1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын тамгын газар	Нийцэл /хангалттай/
9.	Барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах техникийн комиссын акт	№ СЭХҮТ-18/02, 2018 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдөр, Дорноговь аймаг	35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, Сайншанд дэд станцын барилга байгууламжийг хүлээн авах	Улсын комиссын бүрэлдэхүүн	Нийцэл /хангалттай/
10.	Улсын комисс байгуулах тухай	№ 160, 2018 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр, Улаанбаатар хот	35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, Сайншанд дэд станцын барилга байгууламжийг хүлээн авах	Эрчим хүчний сайдын тушаал	Нийцэл /хангалттай/
11.	Улсын комисст хүлээлгэн өгөх хурлын тэмдэглэл	№ 01, 2018 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум	35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, Сайншанд дэд станцын барилга байгууламжийг хүлээн авах	Улсын комиссын бүрэлдэхүүн	Нийцэл /хангалттай/
12.	Эрчим хүчний барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах улсын комиссын акт	№ 41/2018, 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдөр, Сайншанд сум	35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, Сайншанд дэд станцын өргөтгөлийн барилга угсралтын	Улсын комиссын бүрэлдэхүүн	Нийцэл /хангалттай/

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/ Шаардлага	Үзүүлэлт
			ажил		
13.	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийг хүлээн авсан ажлын хэсгийн дүгнэлт	№ 15, 2019 оны 1 дүгээр сарын 02-ны өдөр, Сайншанд сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн	Нийцэл /хангалттай/
14.	Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ	2019 оны 4 дүгээр сарын 08-ны өдөр, Сайншанд сум	Сайншанд салхин парк төслийн үйлдвэрлэлийн барилга байгууламж – 26 ш	Дорноговь аймгийн Улсын бүртгэлийн хэлтэс	Нийцэл /хангалттай/
15.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ	№ 000001529, 2019 оны 9 дүгээр сарын 11-ны өдөр, Сайншанд сум	Сайншанд – Замын-Үүд чиглэлийн авто замаас салхин парк хүртэлх авто замын зориулалттай 2 км газрыг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9-р сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
16.	Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ	№ 04401/2014/51193, 2019 оны 9 дүгээр сарын 11-ны өдөр, Сайншанд сум	Сайншанд – Замын-Үүд чиглэлийн авто замаас салхин парк хүртэлх авто замын зориулалттай 2 км газрыг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
17.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ	№ 000000161, 2019 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдөр, Алтанширээ сум	Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын тамгын газар, Салхин парк зориулалттай 58.637 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 23-ны өдрийн А/84 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
18.	Иргэн, хуулийн этгээдэд газар ашиглуулах гэрээ	№ 04407-2019/00061, 2019 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдөр, Алтанширээ сум	Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын тамгын газар, Салхин парк зориулалттай 58.637 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 23-ны өдрийн А/84	Нийцэл /хангалттай/

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/Шаардлага	Үзүүлэлт
				тоот захирамж	
19.	Нөхөн сэргээлт хийсэн газрыг хүлээн авсан тухай акт	2019 оны 11 дүгээр сарын 08-ны өдөр, Өргөн сум	1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын тамгын газар	Нийцэл /хангалттай/
20.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ	№ 000001530, 2019 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум	Салхин парк барих зориулалттай 75.08 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 8 дугаар сарын 11-ны өдрийн А/271 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
21.	Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ	№ 04401-2014/51192, 2019 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум	Салхин парк барих зориулалттай 75.08 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 8 дугаар сарын 11-ны өдрийн А/271 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
22.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ	№ 000001531, 2019 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум	Эрчим хүч дамжуулах шугамын зориулалттай 4 км газрыг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
23.	Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ	№ 04401-2014/80543, 2019 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум	Эрчим хүч дамжуулах шугамын зориулалттай 4 км газрыг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
24.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ	№ 000001579, 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн	Салхин парк зориулалттай 96.276 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын	Нийцэл /хангалттай/

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/Шаардлага	Үзүүлэлт
		сум		2014 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдрийн А/94 тоот захирамж	
25.	Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ	№ 04425-2014/08019, 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум	Салхин парк зориулалттай 96.276 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдрийн А/94 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
26.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ	№ 000001580, 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум	Салхин парк зориулалттай 256.57 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/99 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
27.	Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ	№ 04425-2014/08021, 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум	Салхин парк зориулалттай 256.57 га талбайг 30 жилийн хугацаатай	Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/99 тоот захирамж	Нийцэл /хангалттай/
28.	Газрын төлөв байдал, чанарын үлсын хянан баталгааны тайлан	2020 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	"Шүтээн Байгаль" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
29.	Газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны дүгнэлт	2020 оны 5 дугаар сарын 26-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Салхин парк байгуулах, шилэн кабель тавих, эрчим хүч дамжуулах шугам, авто зам барих зориулалтаар нийт 8 дүгнэлт	Газар зохион байгуулалт, геодези, зурагзүйн газар	Нийцэл /хангалттай/
30.	Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ, судалгааны нэмэлт тодотголын тайлан	2020 оны 5 дугаар сарын 20-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл"	"Грийн Ассесмент" ХХК	Нийцэл /хангалттай/

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/Шаардлага	Үзүүлэлт
31.	Сайншанд салхин парк төслийн ашиглалтын үеийн шувууны судалгаа – 2020 он	2020 оны 7 дугаар сарын 05-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл"	"Грийн Ассесмент" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
32.	Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайлан	2020 оны 11 дүгээр сарын 19-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл"	"Грийн Ассесмент" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
33.	Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээний тайлан	2019 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	"Тэкол" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
34.	Шувууны судалгааны ажлын тайлан	2021 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	"Мон Газар Экологи" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
35.	Замын хөдөлгөөний менежментийн төлөвлөгөө	2019 оны 3 дугаар сарын 01-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	"Байгаль орчин консалтинг" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
36.	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	2019 оны 3 дугаар сарын 03-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	"Байгаль орчин консалтинг" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
37.	Бохирдлыг хянах төлөвлөгөө	2019 оны 3 дугаар сарын 01-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	"Байгаль орчин консалтинг" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
38.	Химийн хорт болон аюултай бодисын бүртгэлийн тайлан	№ 21/L-156, Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргад хургуулдаг.	"Сайншанд салхин парк" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
39.	Ус ашиглах зөвшөөрөл	№ А/120, 2021 оны 5-р сарын 04-ны өдөр, Сайншанд сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин	Дорноговь аймгийн Засаг даргын захирамж	Нийцэл /хангалттай/

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/Шаардлага	Үзүүлэлт
			цахилгаан станц"-ын төсөл		
40.	Ус ашиглах эрхийн бичиг	№ 21/01, 2021 оны 5-р сарын 04-ны өдөр, Сайншанд сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	Дорноговь аймгийн Засаг даргын тамгын газар	Нийцэл /хангалттай/
41.	Амьтны аймаг учирсан хохирлыг нөхөн төлсөн баримт	2021 оны 9-р сарын 30-ны өдөр, Сайншанд сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	"Сайншанд салхин парк" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
42.	Хаягдал үс хаях, зайлуулах зөвшөөрөл	№ 21/001, 2021 оны 10-р сарын 05-ны өдөр, Говь-Сүмбэр аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	Дорноговь аймгийн Засаг дарга	Нийцэл /хангалттай/
43.	Байгаль орчны аудитын үл нийцлийг арилгасан тайлан	2020 оны 11 дүгээр сарын 01-ны өдөр, Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	Дорноговь аймгийн БОАЖГ, "Сайншанд салхин парк" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
44.	2021 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан	№ 2021 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	БОАЖЯ, Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар	Нийцэл /хангалттай/
45.	Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт	№ 0000236, 2021 оны 12-р сарын 24-ны өдөр, Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	Дорноговь аймгийн Онцгой байдлын газар	Нийцэл /хангалттай/
46.	Хаягдал усны дүгнэлт	№ 2022 оны 2-р сарын 22-ны өдөр, № 03, Говь-Сүмбэр аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	Умард говийн гүвээт-халхын дундад талын сав газрын захиргаа	Нийцэл /хангалттай/
47.	2022 оны Байгаль орчны	№ 2022 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ,	БОАЖЯ, Хүрээлэн буй	Нийцэл /хангалттай/

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/Шаардлага	Үзүүлэлт
	менежментийн төлөвлөгөө		Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар	
48.	Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын тайлан	2022 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	"Ногоон гэрэлт ирээдүй" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
49.	Аюултай хог хаягдлын 2023 оны жилийн мэдээ	2023 оны 10-р сарын 05-ны өдөр, Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргад	"Сайншанд салхин парк" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
50.	Энгийн хатуу хог хаягдлын 2023 оны жилийн мэдээ	2023 оны 10-р сарын 05-ны өдөр, Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргад	"Сайншанд салхин парк" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
51.	Ус ашиглалтын 2023 оны жилийн мэдээ	2023 оны 10-р сарын 05-ны өдөр, Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргад	"Сайншанд салхин парк" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
52.	2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан	2022 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	БОАЖЯ, Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар	Нийцэл /хангалттай/
53.	2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	2023 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	БОАЖЯ, Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар	Нийцэл /хангалттай/
54.	Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх гэрээ	№ Ш-22/079, 2022 оны 1-р сарын 05-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	"Цэцүүх Трейд" ХХК, "Вестас Монголия" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
55.	2023 оны Байгаль орчны мониторинг судалгааны ажлын тайлан	2023 он, Улаанбаатар хот	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл"	"Мон Газар Экологи" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
56.	Тусгай зөвшөөрөл	№ 01/2019, 2023 оны 11 дүгээр сарын 21-ны өдөр, Улаанбаатар хот	Цахилгаан үйлдвэрлэх /Салхин цахилгаан станц – 55 МВт/ тусгай зөвшөөрлийг 5 жилийн хугацаатай	Эрчим хүчний зохицуулах хорооны 2023 оны 11-р сарын 21-ны	Нийцэл /хангалттай/

№	Зайлшгүй бүрдүүлэх шаардлагатай бичиг баримтын жагсаалт	Огноо/Дугаар	Тайлбар	Үндэслэл/ Шаардлага	Үзүүлэлт
				өдрийн 616 дугаар тогтоол	
57.	Цэвэр усаар хангах үйлчилгээний гэрээ	№24/С-04, 2024 оны 1 дүгээр сарын 19-ны өдөр, Сайншанд сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	"Ганган зээрд" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
58.	Бохир усны үйлчилгээний гэрээ	№23/С-45, 2023 оны 7-р сарын 03-ны өдөр, Сайншанд сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	"Чандмана Илч" ХХК	Нийцэл /хангалттай/
59.	Хаягдал усыг шууд байгальд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгуулах ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ	№23/С-37, 2023 оны 5-р сарын 17-ны өдөр, Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл	Дорноговь аймгийн Засаг даргын тамгын газар	Нийцэл /хангалттай/
60.	Хог хаягдал тээвэрлэх гэрээ	№ 23/С-19, 2023 оны 1-р сарын 02-ны өдөр, Сайншанд сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	Сайншанд захирагчийн ажлын алба	Нийцэл /хангалттай/
61.	Ус зөөвөрлөх гэрээ	№23/С-18, 2023 оны 1 дүгээр сарын 02-ны өдөр, Сайншанд сум	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	Сайншанд захирагчийн ажлын алба	Нийцэл /хангалттай/
62.	Хаягдал усны дүгнэлт	№ 2023 оны 4-р сарын 21-ны өдөр, № 117, Говь-Сүмбэр аймаг	Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл	Умард говийн гүвээт-халхын дундад талын сав газрын захиргаа	Нийцэл /хангалттай/

Тус компани нь газар ашиглах эрхийн гэрчилгээг хуулийн дагуу Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын Засаг даргын захирамжаар, гадаадын иргэн, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгууллагад газар ашиглуулах гэрээг Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын Засаг даргын тамгын

газартай, хийж тухай бүр газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрээг дүгнэж, газрын төлбөрийн тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулан ажиллаж байна [2, 3, 4, 5, 6, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27]. Мөн Дорноговь аймгийн Улсын бүртгэлийн хэлтсээр Сайншанд салхин парк төслийн үйлдвэрлэлийн зориулалттай 26 ш барилга байгууламжийг хуулийн дагуу үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлж гэрчилгээ авсан байна [14].

Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ [30] болон Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайланг "Грийн Ассесмент" ХХК боловсруулж Байгаль орчны үнэлгээний мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар 2020 оны 11 дүгээр сарын 19-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулсан байна [32].

Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутагт баригдсан 55 МВт-ын суурилагдсан хүчин чадалтай Сайншанд салхин цахилгаан станцын тус бүр нь 2.2МВт хүчин чадалтай 25 ширхэг салхин турбин генераторын иж бүрдэл байгууламж, салхин турбин генератор хооронд болон "Шанд" дэд станцыг холбосон 35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын "Шанд" дэд станцын иж бүрдэл тоног төхөөрөмж, 110кВ-ын ил хуваарилах байгууламжийн иж бүрдэл, цахилгааны болон удирдлагын барилга, 110/35/10 кВ-ын "Сайншанд" дэд станцыг "Шанд" дэд станцтай холбосон шилэн кабель бүхий аянган тросстой 6.3 км үртгэж 110 кВ-ын хос хэлхээт цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, 110/35/10 кВ-ын Сайншанд дэд станцын өргөтгөлийн барилга байгууламжийг Техникийн комиссын бүрэлдэхүүн 2018 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдрийн № СЭХҮТ 18/02 тоот "Барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах техникийн комиссын акт"-аар хүлээн авсан байна [9, 10].

Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутаг дэвсгэрт баригдсан 55 МВт-ын салхин цахилгаан станц, 35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, "Сайншанд" дэд станцын өргөтгөлийн барилга байгууламжийг хүлээн авах улсын комиссыг "Улсын комисс байгуулах тухай" Эрчим хүчний сайдын 2018 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 160 тоот тушаалын дагуу байгуулсан байна [12].

Улсын комиссын бүрэлдэхүүн нь Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутагт баригдсан 55 МВт-ын хүчин чадалтай салхин цахилгаан станц, 35кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, "Сайншанд" дэд станцын өргөтгөлийн барилга угсралтын ажлыг 2018 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдрийн №01 тоот Улсын комисст хүлээлгэн өгөх хурлын тэмдэглэлээр баталгаажуулсан байна [11].

Улсын комиссын бүрэлдэхүүний 2018 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдрийн №01 тоот барилга байгууламжийг Улсын комисст хүлээлгэн өгөх хурлын тэмдэглэлийг үндэслэн Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутагт баригдсан 55 МВт-ын хүчин чадалтай салхин цахилгаан станц, 35кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, "Сайншанд" дэд станцын өргөтгөлийн барилга угсралтын ажлыг 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрийн №41/2018 тоот "Эрчим хүчний барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах тухай улсын комиссын акт"-аар хүлээн авч, ашиглалтад оруулсан байна [12].

Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт орших 55МВт-ын Салхин цахилгаан станцад "Цахилгаан үйлдвэрлэж төвийн бүсийн нэгдсэн сүлжээнд нийлүүлэх" № 01/2019 тоот тусгай зөвшөөрлийг Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос 2023 оны 11 дүгээр сарын 21-ны өдрөөс 5 жилийн хугацаагаар авсан байна [56].

Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Салхин цахилгаан станцын төслийн талбайд Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны ажлыг 2020 онд "Шүтээн Байгаль" ХХК гүйцэтгэж Газрын харилцаа, геодези зурагзүйн газраар дүгнэлтийг баталгаажуулсан байна [28, 29].

Тус компани нь Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн дагуу жил бүр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг тайлагнан, тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж БОАЖЯ-аар батлуулан ажиллаж байна [13, 47, 52, 53]. Мөн жил бүр Байгаль орчны мониторинг судалгааг хөндлөнгийн мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэн ажиллаж байна [55].

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой уялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан бөгөөд дараах дөрвөн хэлбэрээр илэрхийлэв.

- ❖ **Нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангасан. Шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Тодорхойгүй.** Аливаа мэдээлэл дутуугаас тухайн шалгуурыг үнэлэх боломжгүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Хугацаа болоогүй.** Шалгуурыг гүйцэтгэх хугацаа болоогүй. Ирээдүйд хийгдэх ажлууд тул зөвхөн тайлбар бичсэн.
- ❖ **Үл нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангаагүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.

Нийт 173 шалгуурт түлгүүрлэн үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Үнэлэмжийн бүртгэл:

✓ Нийцэл	173
✓ Тодорхойгүй	0
✓ Хугацаа болоогүй	0
✓ Үл нийцэл	0
✓ Хамааралгүй	12

Үнэлэмжийн бүтцийг зургаар үзүүлбэл:

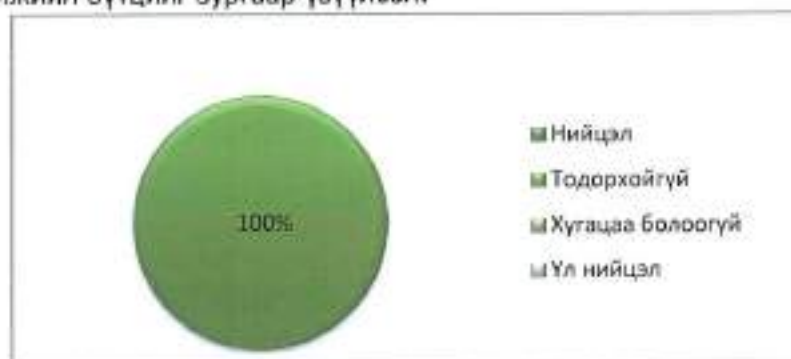

График 2. Аудитын үнэлэмжийн хувь хэмжээ

Үл нийцлийн эрсдэл:

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, хүрээлэн буй орчны байгалийн бүрдэл хэсгүүд, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээ буюу шаардлагуудыг тухайн төсөл хэрэгжүүлэгч биелүүлээгүйгээс аливаа эрсдэл үүсэх бөгөөд үүнээс улбаалан хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, орчны эрүүл ахуй, байгаль орчин бохирдож, доройтох ба хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх болно. Эрсдэлийг үнэлэхдээ дараа хэлбэрүүдийг ашиглав.

- ❖ **Их.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл өндөр. Аудитын багийн ахлагчид даруй мэдэгдэнэ.
- ❖ **Дунд.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл дунд зэрэг.
- ❖ **Бага.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл бага.

Нийт 173 шалгуурын эрсдэлийг тогтооход дараах байдалтай үнэлэгдэв. Эрсдэлийн бүртгэл:

✓ Их	0
✓ Дунд	0
✓ Бага	0
✓ Үгүй	173

Аудитын дүгнэлт:

Нийцлийн аудитын үр дүнгээс үзвэл үйлчлүүлэгч байгууллагад хууль, тогтоомжийн хувьд дараах нийцлүүд байна. Үүнд:

1. Газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ авсан, гадаадын иргэн, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгууллагад газар ашиглуулах гэрээг байгуулсан, газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрээг дүгнэж, газрын төлбөрийн тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулсан, барилга байгууламжийг хуулийн дагуу үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн.
2. Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ болон Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ, түүний нэмэлт тодотголын тайланг Мэргэжлийн байгууллагаар хуулийн дагуу хугацаанд нь хийлгүүлж, БОАЖЯ-аар батлуулдаг.
3. Эрчим хүчний сайдын Улсын комисс байгуулах тухай тушаалын дагуу байгуулагдсан ажлын хэсэг станцын барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах техникийн комиссын актаар хүлээн авсан.
4. Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос Цахилгаан үйлдвэрлэж төвийн бүсийн нэгдсэн сүлжээнд нийлүүлэх тусгай зөвшөөрлийг авсан.
5. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны ажлыг Мэргэжлийн байгууллагаар хуулийн дагуу хугацаанд нь хийлгүүлж, Газрын харилцаа, геодези зурагзүйн газраар дүгнэлтийг баталгаажуулдаг.

6. Улсын болон орон нутгийн Мэргэжлийн хяналтын байгууллагаас тавьсан ажлыг сайжруулах, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, үйл ажиллагааг сайжруулах тухай албан шаардлага болон актад дурдсан зөрчил дутагдлыг тухай бүр арилган өгсөн үүрэг, даалгаврыг биелүүлэн Мэргэжлийн хяналтын байгууллагад тайлбар, тайлан, биелэлтийг хүргүүлэн хамтран ажилладаг.
7. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн дагуу жил бүр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг тайлагнан, тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж БОАЖЯ-аар батлуулдаг.
8. Жил бүр Байгаль орчны мониторинг судалгааг хөндлөнгийн мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэн ажилладаг.
9. Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг хуулийн дагуу 2 жил тутамд мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж, Байгаль орчны аудитын үл нийцлийг арилгасан тайланг орон нутагт тайлагнан ажилладаг.
10. Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлэн ажиллаж байна.

Хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал:

Аудитын явцад ямар нэгэн хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал байгаагүй.

Санал зөрөлдөөнтэй асуудал:

Аудит хийлгэгч байгууллагатай ямар нэгэн санал зөрөлдөөнтэй асуудал гараагүй.

Нууцлалтай холбоотой баталгаа:

Аудитын гэрээний дагуу аудит хийлгэгч байгууллагаас хангасан бүхий л мэдээллийн хугацаагүйгээр нууцлах үүрэгтэй бөгөөд нууцлалыг задруулснаас үүсэх хариуцлагыг хүлээнэ. Түүнчлэн энэхүү тайланг хэвлэмэл болон дижитал хэлбэрээр захиалагч талд хүлээлгэн өгсөн бөгөөд аудитын баталгаажсан нотолгоо нь Мэргэжлийн байгууллагад архивлагдан үлдсэн болно. Харин аудиторт ямар нэг хэлбэрээр хадгалагдан үлдээгүй болохыг үүгээр нотолж байна.

3.2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НӨЛӨӨЛЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ, МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ, МОНИТОРИНГИЙН АЖЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ, БИЕЛЭЛТ

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг гүйцэтгэхдээ төслийн хүрээнд боловсруулсан техник, эдийн засгийн үндэслэл [7], Байгаль орчны төлөв байдлын болон Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ [30, 32], тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, түүний биелэлтийн тайлан [13, 47, 52, 53], өмнө хийгдсэн байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын тайлан [48], Байгаль орчны аудитын үл нийцлийг арилгасан тайлан [44]-г удирдлага болгон биелэлт, гүйцэтгэлийг үнэлсэн болно.

3.2.1. УСАН ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТ

Аудитын зорилго:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн усан орчны менежментийн чиглэлд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ, үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цаг хугацааны хувьд:

Нийт 60 хоног

Орон зайн хувьд:

Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл

Бичиг баримтын хувьд:

Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.

Объектын хувьд:

Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй цех, тасаг

Хууль тогтоомжийн хүрээнд:

Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томсоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2022 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулсан ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд:

Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч

байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулсан болно.

Дээр дурдсанаас бусад цаг хугацаа, орон зай, бичиг баримт, объект, хууль тогтоомж, хуулийн этгээд энэ аудитад хамрагдаагүй болно.

Аудитын шалгуур:

Хууль тогтоомжийн хүрээнд 128 шалгуур үзүүлэлтээр усан орчны аудитыг гүйцэтгэв. Нийт 128 шалгуурын 9 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрт, 37 нь үндэсний хууль тогтоомж, 64 холбогдох дүрэм журам, аргачлалд, 12 нь стандартад, 6 нь Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Баталгаажсан нотолгоо:

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно. Үүнд:

Усны эх үүсвэр, хангамж, шийдэл. "Сайншанд салхин парк" ХХК нь үнд ахуйн усаа "Ганган зээрд" ХХК-тай "Цэвэр усаар хангах үйлчилгээний гэрээ"-ний дагуу хангаж байна [57].

Тус компани нь Ус ашиглуулах дүгнэлтийг Дорноговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газраар, Ус ашиглах зөвшөөрлийг Дорноговь аймгийн Засаг даргын захирамжаар, Ус ашиглах эрхийн бичгийг Дорноговь аймгийн Засаг даргын тамгын газраар тус тус байгуулан ажиллаж байна.

Бохир ус зайлуулалт. Тус компани нь 40 м³ багтаамжтай бохирын цооногийг станцын удирдлагын байрны хойд талд байгуулсан бөгөөд хаягдал бохир усаа "Чандмань Илч" ХХК-тай хийсэн "Бохир усны үйлчилгээний гэрээ"-ний дагуу зориулалтын автомашинаар соруулан зайлуулж байна [58]. Бохирын цооногийн шал, хана, таазыг төмөр карказ зангидаж, бетон зутгаж хийсэн ба бохирын цооногийг газрын төвшнөөс доош 10 м зайд байгуулсан байна.

Тус компани нь Хаягдал усны дүгнэлтийг Умард говийн Гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын захиргаагаар [46, 62], хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрөл [43], хаягдал усыг байгальд шууд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгуулах үс бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ [59]-г Дорноговь аймгийн Засаг даргатай тус тус байгуулан ажиллаж байна.

Усан орчны мониторинг, нөлөөлөл, бохирдлын өнөөгийн түвшин. Тус төслийн усан орчны мониторинг судалгааг "Экотүшиг хөгжил" ХХК болон "Текол" ХХК

нар хамтран 2017 оны 4-р сараас эхлэн 2018 оны 11-р сар хүртэл төслийн талбайтай хамгийн ойр орших 2 гар худгуудад нийт 5 удаа гүйцэтгэсэн байна. 2017-2018 оны судалгааны үр дүнгээс үзэхэд хоёр гар худгийн суурь үзүүлэлт нь ундны усанд тохиромжгүй, бохирдолтой гэж дүгнэсэн байна.

"Байгаль орчин консалтинг" ХХК-ийн 2019 онд гүйцэтгэсэн Байгаль орчны мониторинг судалгаагаар "Мотт МакДоналд" компанийн 2019 оны 7-р сард гүйцэтгэсэн "ССП-ийн ашиглалтын үеийн байгаль орчин-нийгмийн эхний мониторинг"-ийн тайланд дурдсан нөлөөлөлд өртсөн малчин өрхүүдийн малын усалгаанд зориулж 2018 онд шинээр гаргасан гүний худгийн усыг усан орчны мониторинг судалгаанд хамруулсан байна. Харин усан орчны мониторинг судалгаанд өмнө нь хамрагдаж байсан SSP water 1-2 гар худгууд хамрагдаагүй бөгөөд "Мотт МакДоналд" компанийн гүйцэтгэсэн мониторинг судалгааны үр дүнгээс үзэхэд төслийн үйл ажиллагааны усан орчинд нөлөөгүй болох нь 2017 – 2018 онуудад хийгдсэн 5 удаагийн мониторинг судалгаагаар тогтоогдсон тул цаашид гар худгуудын мониторинг судалгааг үргэлжлүүлэн хийх шаардлагагүй гэж үзсэн байна. Мөн 2019 онд гүйцэтгэсэн Байгаль орчны мониторинг судалгаагаар усан орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй хэмээн дүгнэжээ.

"Грийн Ассесмент" ХХК нь 2020 онд 2 удаагийн судалгааны дүн мэдээгээр төслийн талбай орчимд байрлах хоёр гар худаг болон удирдлагын байрны хэрэглээний ус, "Амин Ус" ХХК-ийн ус цэвэршүүлэх үйлдвэр зэрэг 4 уст цэгийг хамруулан усан орчны мониторинг судалгааг явуулсан байна. Усан орчны мониторингийн судалгааг 2020 оны 4 болон 9 дүгээр сард хийсэн усны мониторингийн давтамжтай судалгаанаас үзэхэд дээж авсан усны найрлага, химийн шинж чанар өөрчлөгдөөгүй байгаа нь төслийн үйл ажиллагаанаас газар доорх усны чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй хэмээн дүгнэжээ.

"Мон газар экологи" ХХК нь 2021 онд 2 удаагийн давтамжтайгаар малчдын гар худаг, удирдлагын байрны гүний худаг болон ажилчдын ундны зориулалттай зөөврийн уснаас нийт 4 уст цэгээс дээж авч, лабораторийн задлан шинжилгээ хийлгэсэн байна. Өмнөх жилүүдийн лабораторийн задлан шинжилгээний үр дүнтэй харьцуулахад ерөнхий химийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан байсан хлорид, сульфат, кальци, магнийн ион болон ерөнхий хатуулаг үзүүлэлтүүдийн агууламж буурч усны чанар дээшилсэн зэрэг үр дүнтэй байжээ. Гар худаг-2 буюу төмөр замын худаг нь байршлын хувьд хур бороо их орсон үед үерийн ус ихээр хуримтлагдах бүсэд байрладаг бөгөөд гадаргын угаагдлын нөлөөлөлтэй тул хүнд металлын бохирдолд өртөх бүрэн боломжтой гэж үзэж нийт 31 хүнд металлын шинжилгээнд хамруулсан бөгөөд өмнөх судалгааны лабораторийн задлан шинжилгээтэй харьцуулахад ерөнхий хатуулгын хэмжээ буурсан, тунадас, булингар үүсээгүй зэрэг усны чанар дээшилсэн байна. Бусад үзүүлэлтүүдийн хувьд стандартын зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрээгүй байна. "Мон газар экологи" ХХК-ийн 2021 оны усан орчны мониторинг судалгааны үр дүнгээс харахад усны дээж авсан уст цэг бүрийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, усны чанар дээшилсэн буюу төслийн үйл ажиллагаанаас газрын доорх усны чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй байна хэмээн дүгнэжээ.

2023 оны усны мониторинг судалгааны үр дүн:

2022 оны Байгаль орчны мониторинг судалгааг "Мон Газар Экологи" ХХК-ийн судалгааны баг бүрэлдэхүүн 2021.05.16-2022.05.18, 2022.08.22-ны өдрүүдэд нийт 2 удаагийн 4 өдрийн хээрийн судалгааг хийж гүйцэтгэв.

- ✓ Усны мониторинг судалгааг төслийн эзэмшил талбайгаас урд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах малчдын 2 ш гар худаг, удирдлагын байрны гүний худгийн уснаас нийт 3 үст цэгээс дээж авч, лабораторийн задлан шинжилгээ хийлгэв.
- ✓ Төслийн үйл ажиллагааны үе шатанд ажилчдын ундны усыг "Амин ус" усны үйлдвэрээс зөврөөр хангадаг бөгөөд өмнө нь хийгдсэн бүх шатны мониторинг судалгааны дүнгээс харахад тус үйлдвэрийн ус нь "Савласан ус. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5007:2007"стандартын цэвэр ус ангиллын шаардлага хангаж байсан тул 2022 онд дээж авах шаардлагагүй гэж үзсэн болно.
- ✓ Завилаагийн гар худгаас авсан дээжийн хувьд 2022 оны 5-р сарын шинжилгээний дүнг 2021 оны 9-р сарын шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад дийлэнх хими, физикийн үзүүлэлтүүдийн агууламж өссөн, аммони (NH_4^+), кальци (Ca^{2+}), магни (Mg^{2+}), ерөнхий хатуулга, цахилгаан дамжуулах чанар, өнгө зэрэг үзүүлэлтүүд MNS 0900:2018-д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан байна. Тус гар худгийн ус бүлгийн 2-р төрлийн, чанарын хувьд давсархаг, маш хатуу ус, шинжилсэн химийн үзүүлэлтүүдээс нийт эрдэсжилт, ерөнхий хатуулаг, кальци магнийн ионы агууламж нь Унд ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018)-д заасан хэмжээнээс их байгаа тул хүний унданд тохиромжгүй байна. Энэ нь 2022 оны хувьд хур тунадас их орсон, мөн богино хугацааны хүчтэй аадар борооны улмаас газрын гадаргын угаагдал, хүчтэй салхи, шороон шуурганы улмаас гүний ус бохирдсонтой холбоотой байж болзошгүй.
- ✓ Удирдлагын байрны гүний худгийн ус нь 2022 оны 5 болон 9-р саруудын давтан шинжилгээгээр ерөнхий химийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, усны чанар дээшилсэн эерэг үр дүнтэй гарсан байна. Иймд хүн амын унд ахуйн зориулалтаар ашиглах тохиолдолд зөөлрүүлж хэрэглэх боломжтой байна.
- ✓ Гар худаг-2 буюу төмөр замын худаг нь байршил хувьд хур бороо их орсон үед үерийн ус ихээр хуримтлагдах бүсэд байрладаг бөгөөд гадаргын угаагдлын нөлөөлөлтэй сайрын дагуу байрлах бөгөөд 2022 оны 08 дугаар сарын судалгаагаар тус төмөр замын худаг үерийн усны улмаас цаашид ашиглагдахгүй болсон байсан тул дээж аваагүй байна.

2023 оны усны мониторинг судалгааны үр дүн:

"Мон Газар Экологи" ХХК-ийн гүйцэтгэсэн 2023 оны 05 дугаар сарын хээрийн судалгаагаар төслийн эзэмшил талбайгаас урд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах 2 ш малчдын гар худаг (Завилаагийн худаг болон төмөр замын худаг), удирдлагын байрны гүний худгуудаас дээж авсан. Өмнө 2022 оны 08 дугаар сарын судалгаагаар Завилаагийн худаг болон удирдлагын байрны гүний худгуудаас дээж авсан бөгөөд

төмөр замын худаг үерийн улмаас ашиглагдахгүй болсон байсан тул дээж аваагүй бөгөөд 2023 оны хавар намрын судалгааны хүрээнд худгийг сэргээж зассан учир худгийн хэмжилтийг хийж усны дээж авч шинжлүүлсэн байна.

- ✓ Завилаагийн худаг 2022.08-р сард тус худгийн усанд агуулагдах никель (Ni), кобальт (Cd), хар тугалга (Pb), цайр (Zn), хром (Cr), зэс (Cu) зэрэг хүнд металлын агууламжийг тодорхойлох шинжилгээ хийлгэхэд цайр, зэсээс бусад металлын агууламж MNS 0900:2018 стандартын ЗДХ-ээс хэтэрсэн.
- ✓ Удирдлагын байрны гүний худаг хлоридын ион өмнөх шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад 134.7 мг/дм³-ээр өссөн, стандартын ЗДХ-нээс хэтрээгүй 140.5 мг/дм³-ээр бага байгаа бол сульфатын ион 33.7 мг/дм³-ээр буурсан, кальцийн ион 63.8 мг/дм³-ээр буурсан, усны өнгө 30 градус байсан бол 20 градус болж өөрчлөгдсөн эерэг үр дүн гарсан.
- ✓ Төмөр замын худаг Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ (MNS 0900:2018)-д заасан хэмжээнээс давсан үзүүлэлт байхгүй байна.

"Мон Газар Экологи" ХХК нь 2023 оны 05 сар болон 09 дугаар сарын хээрийн судалгаагаар төслийн эзэмшил талбайгаас үрд зүгт 1.4 – 1.7 км зайд байрлах 2 ш малчдын гар худаг (Завилагийн худаг болон төмөр замын худаг), удирдлагын байрны гүний худгуудаас дээж авсан байна. Судалгааны үр дүнгээр:

- ✓ Завилагийн гар худгаас авсан дээжийн хувьд 2022 оны 5-р сарын шинжилгээний дүнг 2023 оны 9-р сарын шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад дийлэнх хими, физикийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, кальци (Ca²⁺), магни (Mg²⁺), Төмөр (Fe), ерөнхий хатуулга, цахилгаан дамжуулах чанар, өнгө зэрэг үзүүлэлтүүд MNS 0900:2018-д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан байжээ.
- ✓ Удирдлагын байрны гүний худгийн үс нь 2023 оны 05-р сарын шинжилгээний дүнг 2023 оны 09-р сарын саруудын давтан шинжилгээгээр ерөнхий химийн үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан, усны чанар дээшилсэн эерэг үр дүнтэй гарсан байна. Иймд хүн амын үнд ахуйн зориулалтаар ашиглах тохиолдолд зөөлрүүлж хэрэглэх боломжтой хэмээн дүгнэжээ.
- ✓ Хаврын хээрийн судалгааны үед төслийн талбайн үрд хэсэгт томоохон тогтоол ус, түр нуур үүсэж зэрлэг амьтад шувууд ихээр татагдаж байсан боловч хуурайшилтын улмаас тогтоол ус ширгэж намрын судалгааны ажиглалтаар бүрэн хатсан байжээ.
- ✓ Гар худаг-2 буюу төмөр замын худаг нь байршил хувьд хур бороо их орсон үед үерийн үс ихээр хуримтлагдах бүсэд байрладаг бөгөөд гадаргын угаагдлын нөлөөлөлтэй сайрын дагуу байрлах бөгөөд 2023 оны 05-р сарын шинжилгээний дүнг 2023 оны 09-р сарын шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад хлоридын ионоос бусад үзүүлэлтүүдийн агууламж буурсан эерэг дүн гарсан байна.

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой уялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан бөгөөд дараах дөрвөн хэлбэрээр илэрхийлэв.

- ❖ **Нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангасан. Шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Тодорхойгүй.** Аливаа мэдээлэл дутуугаас тухайн шалгуурыг үнэлэх боломжгүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Хугацаа болоогүй.** Шалгуурыг гүйцэтгэх хугацаа болоогүй. Ирээдүйд хийгдэх ажлууд тул зөвхөн тайлбар бичсэн.
- ❖ **Үл нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангаагүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.

Нийт 128 шалгуурыг 107 нотолгоо дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Үнэлэмжийн бүртгэл:

✓ Нийцэл	107
✓ Тодорхойгүй	0
✓ Хугацаа болоогүй	0
✓ Үл нийцэл	0
✓ Хамааралгүй	21

Үнэлэмжийн бүтцийг зургаар үзүүлбэл:

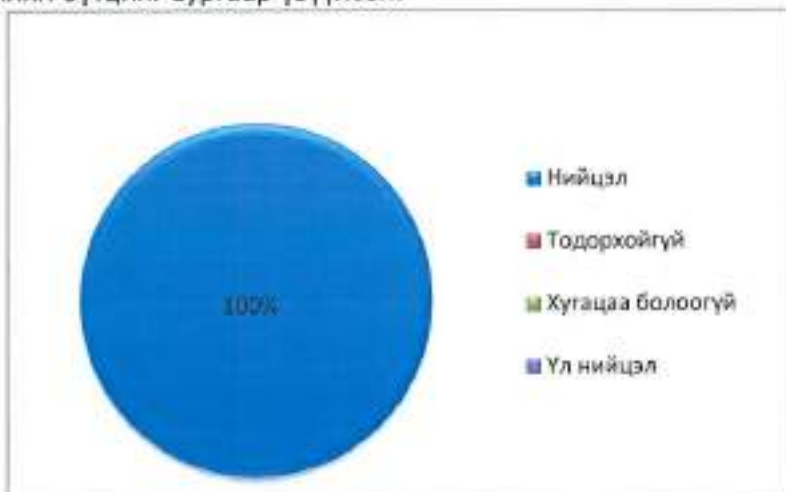

График 3. Аудитын үнэлэмжийн хувь хэмжээ

Үл нийцлийн эрсдэл:

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, хүрээлэн буй орчны байгалийн бүрдэл хэсгүүд, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээ буюу шаардлагуудыг тухайн төсөл хэрэгжүүлэгч биелүүлээгүйгээс аливаа эрсдэл үүсэх бөгөөд үүнээс улбаалан хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, орчны эрүүл ахуй, байгаль орчин бохирдож, доройтох ба хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх болно. Эрсдэлийг үнэлэхдээ дараа хэлбэрүүдийг ашиглав.

- ❖ **Их.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл өндөр. Аудитын багийн ахлагчид даруй мэдэгдэнэ.
- ❖ **Дунд.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл дунд зэрэг.
- ❖ **Бага.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл бага.

Нийт 107 шалгуурын эрсдэлийг тогтооход дараах байдалтай үнэлэгдэв. Эрсдэлийн бүртгэл:

✓ Их	0
✓ Дунд	0
✓ Бага	0
✓ Үгүй	107

Аудитын дүгнэлт:

Усан орчны менежментийн аудитын үр дүнгээс үзвэл үйлчлүүлэгч байгууллага усан орчны хувьд дараах нийцлүүд байна. Үүнд:

1. Төслийн талбай орчимд байрлах гүний худгуудад жил бүр мониторингийн хөтөлбөрийг тусгайлан хэрэгжүүлдэг, түүнийг Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланд тусгадаг.
2. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд усан орчинтой холбоотой хөтөлбөрийг боловсруулсан бөгөөд түүнийг хэрэгжүүлдэг.
3. Унд-ахуйн усаа зөврөөр хангадаг бөгөөд "Лаки Лайф" ХХК-аар 2018 онд бохир усны далд систем суурилүүлсан, бүрэн тохижуулсан ариун цэврийн байгууламжтай.
4. Ундны усаа "Ганган зээрд"-тай "Цэвэр усаар хангах үйлчилгээний гэрээ"-ний дагуу, бохир усаа "Чандмань Илч" ХХК-тай "Бохир усны үйлчилгээний гэрээ"-ний дагуу зайлуулдаг бөгөөд нийлүүлж буй цэвэр ус, зайлуулж буй бохир усны бүртгэл хөтөлдөг.
5. Хур борооны усыг дээврээс хүримтлуулан ногоон байгууламж услахад ашигладаг.
6. Мэргэжлийн байгууллагаар 2020 онд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайланг хийлгүүлж, БОАЖЯ-аар батлуулсан бөгөөд үүнд усны асуудлыг бүрэн тусгасан.
7. Жил бүр хөндлөнгийн Мэргэжлийн байгууллагаар усан орчны мониторинг судалгааг хийлгэдэг.
8. Өмнө хийгдсэн байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын зөвлөмжийн дагуу хаягдал усны дүгнэлт, хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрөл, хаягдал усыг байгальд шууд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгуулах ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээг холбогдох төрийн захиргааны байгууллагаар гаргуулан ажилласан байна.

Хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал:

Аудитын явцад ямар нэгэн хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал байгаагүй.

Санал зөрөлдөөнтэй асуудал:

Аудит хийлгэгч байгууллагатай ямар нэгэн санал зөрөлдөөнтэй асуудал гараагүй.

Нууцлалтай холбоотой баталгаа:

Аудитын гэрээний дагуу аудит хийлгэгч байгууллагаас хангасан бүхий л мэдээллийн хугацаагүйгээр нууцлах үүрэгтэй бөгөөд нууцлалыг задруулснаас үүсэх хариуцлагыг хүлээнэ. Түүнчлэн энэхүү тайланг хэвлэмэл болон дижитал хэлбэрээр захиалагч талд хүлээлгэн өгсөн бөгөөд аудитын баталгаажсан нотолгоо нь Мэргэжлийн байгууллагад архивлагдан үлдсэн болно. Харин аудиторт ямар нэг хэлбэрээр хадгалагдан үлдээгүй болохыг үүгээр нотолж байна.

3.2.2. АГААР ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТ

Аудитын зорилго:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн агаар орчны менежментийн чиглэлд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ, үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цаг хугацааны хувьд:	Нийт 60 хоног
Орон зайн хувьд:	Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл
Бичиг баримтын хувьд:	Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.
Объектын хувьд:	Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй цех, тасаг
Хууль тогтоомжийн хүрээнд:	Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2022 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт

Хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулсан ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд: Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулсан болно.

Дээр дурдсанаас бусад цаг хугацаа, орон зай, бичиг баримт, объект, хууль тогтоомж, хуулийн этгээд энэ аудитад хамрагдаагүй болно.

Аудитын шалгуур:

Хууль тогтоомжийн хүрээнд 49 шалгуур үзүүлэлтээр агаар орчны аудитыг гүйцэтгэв. Нийт 49 шалгуурын 2 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрт, 11 нь үндэсний хууль тогтоомж, 16 холбогдох дүрэм журам, аргачлалд, 13 нь стандартад, 7 нь Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Баталгаажсан нотолгоо:

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно. Үүнд:

Агаарын бохирдлын эх үүсвэр. Төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэр нь Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын төвөөс зүүн хойш 5 км орчим зайд байрлах ба цөөн тооны малчин иргэд төслийн талбай орчимд нутаглаж байна.

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангаас үзэхэд төслийн талбай орчмоор дайран өнгөрөх тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн, салхины нөлөөгөөр үүсэх тоос, тоосонцор агаар орчныг бага зэрэг бохирдуулах, мөн түүнчлэн сэнснээс үүсэх дуу чимээ нь шуугиан үүсгэснээр ойр орчмын малчин иргэдийн эрүүл мэнд, шуугианд мэдрэг, зэрлэг ан амьтадын тархцад нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй тайланд

тусгажээ. Станцын удирдлагын төвийн барилгын халаалтыг цахилгаан халаагуураар шийдвэрлэсэн нь агаар бохирдуулах ямар нэг эх үүсвэр байхгүй байна.

Агаар орчны мониторинг, нөлөөлөл, бохирдлын өнөөгийн түвшин.

Байгаль орчны мониторинг судалгааг 2020 онд "Грийн ассесмент" ХХК гүйцэтгэсэн бөгөөд төслийн талбай дахь агаарын чанарын мониторинг судалгааг 2020 оны 4-р сарын 30-аас 5-р сарын 01-ний хооронд хийжээ. Төсөл хэрэгжиж буй талбайн агаарын чанарын төлөв байдлыг тодорхойлохдоо төслийн талбайн хэмжээнд нийт 14 цэг /1, 3, 5, 8, 10, 13, 15, 18, 20, 23, 25 дугаар салхин турбин, удирдлагын төв байр болон малчны хот/ сонгон түгээмэл илэрцтэй агаар бохирдуулагчид болон дуу шуугианы төвшний хэмжилтийг Байгаль орчин, хэмжил зүйн төв лабораторийн Агаарын шинжилгээний лабораториор гүйцэтгүүлсэн байна.

Мониторинг судалгааны дүнгээр, төслийн талбайн хэмжээнд агаар дахь тоосонцрын агууламж $0.014-0.086 \text{ мг/м}^3$ хооронд, хүхэрлэг хийн агууламж $0.004-0.011 \text{ мг/м}^3$, азотын давхар исэл $0.007-0.023 \text{ мг/м}^3$ байжээ. Харин орчны дуу шуугианы хувьд мониторинг судалгаагаар салхин турбины доор шуугианы төвшин дунджаар 55 дБ(А) хэмжигдсэн буюу энэ дүн нь хоногийн турш хадгалагдана гэж үзвэл салхин турбинууд орчим шуугианы төвшин шөнийн цагаар гадаад орчны шуугианы зөвшөөрөгдөх төвшнөөс давж болзошгүй байжээ.

Судалгааны үр дүнгээс дүгнэхэд агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнгээр төслийн талбайн хэмжээнд Монгол улсын агаарын чанарын стандарт MNS4585:2016-д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан агаар бохирдуулагчид илрээгүй, төслийн үйл ажиллагаанаас хүрээлэн байгаа орчны агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл байхгүй хэмээн дүгнэжээ.

Байгаль орчны мониторинг судалгааг 2021 онд "Мон газар экологи" ХХК гүйцэтгэсэн бөгөөд агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнгээр төслийн талбайд Монгол улсын агаарын чанарын стандарт болох MNS 4585:2016 стандартыг давсан агаар дахь бохирдуулагч бодис байхгүй, төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага гэж үзсэн байна. 2020 оны агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнтэй харьцуулахад өөрчлөлт ажиглагдаагүй байна. Хэмжилтийн үр дүнгээс харахад агаар дахь том ширхэглэгт тоосонцор $8-16 \text{ мкг/м}^3$ -ийн хооронд, нарийн ширхэглэгт тоосонцор $6-43 \text{ мкг/м}^3$ -ийн хооронд, нүүрстөрөгчийн дутуу исэл нь $7734-11900 \text{ мкг/м}^3$ буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэд дахин бага үзүүлэлттэй байжээ. Орчны дуу шуугианы төвшин төслийн үйл ажиллагааны орчимд буюу салхин турбин орчимд зөвшөөрөгдөх хэмжээг ялимгүй давах үзүүлэлттэй байгаа боловч салхин турбинаас хамгийн багадаа 1.5 км-ийн зайд төслийн нөлөөлөлд өртөж болзошгүй газруудад дуу шуугианы хэмжилт хийхэд орчны дуу шуугиан хэвийн байсан байна.

"Мон газар экологи" ХХК төслийн талбай дахь агаарын чанарын мониторинг судалгааг 2022 оны 5 болон 8 сард хийж гүйцэтгэсэн. Төсөл хэрэгжиж буй талбайн агаарын чанарын мониторинг судалгааг хийхдээ судалгааны цэгийг төслийн талбай, суурь цэг, төслийн нөлөөлөлд өртөж болзошгүй талбай гэж 2 ангилсан бөгөөд мөн байнгын хөдөлгөөнд оролцдог тээврийн хэрэгслээс ялгарах бохирдуулагчийг тодорхойлох зорилгоор 1 машин, нийт 13 цэгийг сонгон авч түгээмэл илэрцтэй агаар бохирдуулагчид болон дуу шуугианы төвшний хэмжилтийг хийсэн.

Хэмжилтийн үр дүнгээс харахад агаар дахь том ширхэглэгт тоосонцор $8-16 \text{ мкг/м}^3$ -ийн хооронд, нарийн ширхэглэгт тоосонцор $6-43 \text{ мкг/м}^3$ -ийн хооронд,

нүүрстөрөгчийн дутуу исэл нь 7734-11900 мкг/м³ буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэд дахин бага үзүүлэлттэй байна.

2022-2023 оны судалгааны үр дүнгээс дүгнэхэд агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнгээр төслийн талбайн хэмжээнд Монгол улсын агаарын чанарын стандарт MNS4585:2016-д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан агаар бохирдуулагчид илрээгүй, төслийн үйл ажиллагаанаас хүрээлэн байгаа орчны агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл бага байна хэмээн дүгнэжээ.

2023 оны хэмжилтийн үр дүнгээс харахад агаар дахь том ширхэглэгт тоосонцор 3.3-6.5 мкг/м³-ийн хооронд, нарийн ширхэглэгт тоосонцор 2.4-6.5 мкг/м³-ийн хооронд, СО-ын дундаж агууламж 11207 мкг/м³ буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэд дахин бага үзүүлэлттэй байсан байна. Орчны дуу шуугианы төвшин төслийн үйл ажиллагааны орчимд буюу 1,2-р салхин турбинд 65.7-70.4 дБа буюу зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давсан бөгөөд салхин турбинаас хамгийн багадаа 1.5 км-ийн зайд төслийн нөлөөлөлд өргөж болзошгүй газруудад дуу шуугианы хэмжилт хийхэд орчны дуу шуугиан хэвийн байжээ.

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой уялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан бөгөөд дараах дөрвөн хэлбэрээр илэрхийлэв.

- ❖ **Нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангасан. Шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Тодорхойгүй.** Аливаа мэдээлэл дутуугаас тухайн шалгуурыг үнэлэх боломжгүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Хугацаа болоогүй.** Шалгуурыг гүйцэтгэх хугацаа болоогүй. Ирээдүйд хийгдэх ажлууд тул зөвхөн тайлбар бичсэн.
- ❖ **Үл нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангаагүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.

Нийт 49 шалгуурыг 28 нотолгоо дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Үнэлэмжийн бүртгэл:

✓ Нийцэл	28
✓ Тодорхойгүй	0
✓ Хугацаа болоогүй	0
✓ Үл нийцэл	0
✓ Хамааралгүй	21

Үнэлэмжийн бүтцийг зургаар үзүүлбэл:

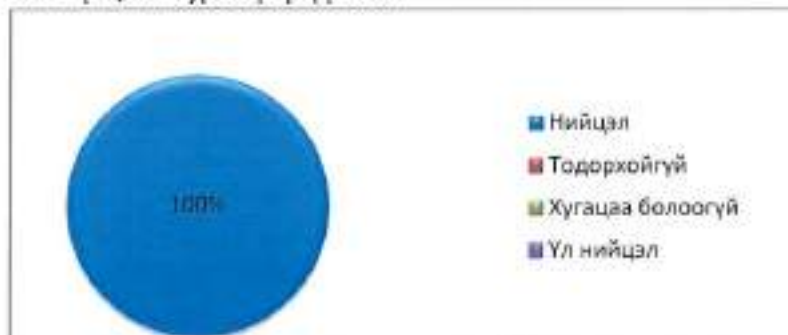

График 4. Аудитын үнэлэмжийн хувь хэмжээ

Үл нийцлийн эрсдэл:

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, хүрээлэн буй орчны байгалийн бүрдэл хэсгүүд, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээ буюу шаардлагуудыг тухайн төсөл хэрэгжүүлэгч биелүүлээгүйгээс аливаа эрсдэл үүсэх бөгөөд үүнээс улбаалан хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, орчны эрүүл ахуй, байгаль орчин бохирдож, доройтох ба хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх болно. Эрсдэлийг үнэлэхдээ дараа хэлбэрүүдийг ашиглав.

- ❖ **Их.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл өндөр. Аудитын багийн ахлагчид даруй мэдэгдэнэ.
- ❖ **Дунд.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл дунд зэрэг.
- ❖ **Бага.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл бага.

Нийт 28 шалгуурын эрсдэлийг тогтооход дараах байдалтай үнэлэгдэв. Эрсдэлийн бүртгэл:

✓ Их	0
✓ Дунд	0
✓ Бага	0
✓ Үгүй	28

Аудитын дүгнэлт:

Агаар орчны менежментийн аудитын үр дүнгээс үзвэл үйлчлүүлэгч байгууллага усан орчны хувьд дараах нийцлүүд байна. Үүнд:

1. Агаарын чанарын хяналт шинжилгээний дүнгээр төслийн талбайн хэмжээнд Монгол улсын агаарын чанарын стандарт MNS4585:2016-д заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан агаар бохирдуулагчид илрээгүй, төслийн үйл ажиллагаанаас хүрээлэн байгаа орчны агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл бага байна хэмээн дүгнэсэн.
2. Салхин цахилгаан станцын эрчим хүч үйлдвэрлэх үйл ажиллагаанаас хүлэмжийн хий болон бусад хорт бохирдуулагч агаарт ялгаруулдаггүй, үйлчилгээнд хэрэглэгдэх цөөн тооны тээврийн хэрэгслийг эс тооцвол өөр агаар бохирдуулагч эх үүсвэр байхгүй тул агаарын бохирдол бууруулах тусгайлсан арга хэмжээ авах шаардлагагүй.
3. Сэргээгдэх эрчим хүч ашиглах хувь хэмжээг нэмэгдүүлж, нар, салхи, усны эрчим хүчний эх үүсвэрийн дан болон хоршсон хэрэглээг хөгжүүлэх хөтөлбөрийн хүрээнд төслийн талбайн хашаан доторх гэрэлтүүлгүүдийг нарын эх үүсвэрээр шийдсэн, мөн төсөл нь өөрөө сэргээгдэх эрчим хүчний төсөл болно.
4. Станцын удирдлагын төвийн барилгын халаалтыг цахилгаан халаагуураар шийдвэрлэсэн нь агаар бохирдуулах ямар нэг эх үүсвэр байхгүй.
5. Станцын удирдлагын байр, оффис, ажлын байруудад улайсгах лампыг хэрэглэхгүйгээр өдрийн гэрэл ашигласан.

6. Төслийн талбайд агаар орчны мониторинг судалгааг жил бүр тусгайлан хэрэгжүүлдэг, түүнийг Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланд тусгадаг.
7. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд агаар орчинтой холбоотой хөтөлбөрийг боловсруулсан бөгөөд түүнийг хэрэгжүүлдэг.
8. Мэргэжлийн байгууллагаар 2020 онд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайланг хийлгүүлж, БОАЖЯ-аар батлуулсан бөгөөд үүнд агаар орчны асуудлыг бүрэн тусгасан.

Хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал:

Аудитын явцад ямар нэгэн хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал байгаагүй.

Санал зөрөлдөөнтэй асуудал:

Аудит хийлгэгч байгууллагатай ямар нэгэн санал зөрөлдөөнтэй асуудал гараагүй.

Нууцлалтай холбоотой баталгаа:

Аудитын гэрээний дагуу аудит хийлгэгч байгууллагаас хангасан бүхий л мэдээллийн хугацаагүйгээр нууцлах үүрэгтэй бөгөөд нууцлалыг задруулснаас үүсэх хариуцлагыг хүлээнэ. Түүнчлэн энэхүү тайланг хэвлэмэл болон дижитал хэлбэрээр захиалагч талд хүлээлгэн өгсөн бөгөөд аудитын баталгаажсан нотолгоо нь Мэргэжлийн байгууллагад архивлагдан үлдсэн болно. Харин аудиторт ямар нэг хэлбэрээр хадгалагдан үлдээгүй болохыг үүгээр нотолж байна.

3.2.3. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ БА ТЕХНИКИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ

Аудитын зорилго:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сүмдэн нутаг дахь "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлтийн чиглэлд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ, үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цаг хугацааны хувьд:	Нийт 60 хоног
Орон зайн хувьд:	Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл
Бичиг баримтын хувьд:	Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.
Объектын хувьд:	Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй цех, тасаг
Хууль тогтоомжийн хүрээнд:	Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл

ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2022 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулсан ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд:

Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулсан болно.

Дээр дурдсанаас бусад цаг хугацаа, орон зай, бичиг баримт, объект, хууль тогтоомж, хуулийн этгээд энэ аудитад хамрагдаагүй болно.

Аудитын шалгуур:

Хууль тогтоомжийн хүрээнд 37 шалгуур үзүүлэлтээр хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлтийн менежментийн аудитыг гүйцэтгэв. Нийт 37 шалгуурын 1 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрт, 9 нь үндэсний хууль тогтоомж, 7 холбогдох дүрэм журам, аргачлалд, 9 нь стандартад, 11 нь Байгаль орчны нөлөөллийн

нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Баталгаажсан нотолгоо:

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно. Үүнд:

Хөрсөн орчны мониторинг, нөлөөлөл, бохирдлын өнөөгийн түвшин.

Хөрсний мониторинг судалгааны 2020-2021 оны хооронд хийсэн судалгааны үр дүнгээс үзэхэд ялзмагийн агууламж 2020 оны 5-р сард дунджаар 0.53%, 2020 оны 9 сард 0.74%, 2021 оны 5 сард 1.36% болж өссөн бол 2021 оны 9 сард 0.88% болж буурсан ч 2020 оны 9-р сартай харьцуулахад өссөн байна. Төслийн үйл ажиллагаа жигдэрснээр хөрсний шинж чанарт үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөөлөл буурсан нь ургамлын ургалтын үйл явцтай холбоотойгоор хөрсөнд органик нүүрстөрөгчийн эзлэх хувь нэмэгдсэн байх боломжтой хэмээн дүгнэжээ.

Хөрсөн дэх шингээгдсэн сууриудын нийлбэр 2020 оны 5-р сард хэмжсэн хэмжилтээр хөдөлгөөнт сууриудын нийлбэр 15.91 мг-экв/100 гр, 9-р сард хэмжсэн хэмжилтээр 16.38 мг-экв/100 гр болж нэмэгдсэн байна. Бүх дээжийн утгад шингээгдсэн сууриудын нийлбэр үл ялиг нэмэгдсэн байна. Түр зуурын үрсгалтай жалга бүхий, сайжруулсан шороон замын хажуугаас авсан дээжид А үе давхарга нь бусад дээжийн өнгөн үеийн хөрснөөс бага шингээгдсэн сууриудыг агуулсан байна. Төслийн талбайн хөрсөнд агуулагдах карбонатын хэмжээ өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд 0.22-оос 0.18 хүрч буурсан. Мөн адил хөдөлгөөнт сууриудын хэмжээ 2020 оны 5-р сарын хэмжилтээс хойш мониторингийн бүх цэгүүд дээр буурах хандлагатай байсан байна.

Хөрсний урвалын орчин 2020 оны 5-р сард хэмжсэн хэмжилтэд 8.64 (дунд шүлтлэг), 9-р сарын хэмжилтэд 8.08 (сул шүлтлэг), 2021 оны хэмжилтээр 8.50-8.67 (дунд шүлтлэг) тус тус хэвийн түвшинд байжээ.

Сайншанд салхин парк төслийн талбайгаас авсан хөрсний бүх дээжид агуулагдах хүнд металлын агууламж хэвийн түвшинд байна. 2020 оны 5-р сард никелийн агууламж 16.15 мг/кг байсан бол мөн оны 9-р сарын хэмжилтэд нэмэгдэж 21.8 мг/кг болжээ. Харин 2021 оны хэмжилтээр никелийн дундаж нь өнгөрсөн оны 9 сар хийсэн хэмжилтийн үр дүнгээс өөрчлөгдөөгүй, хэвийн түвшинд байна. Хар тугалганы агууламж 2020 оны 5-р сар хийсэн хэмжилтээр 17.5 мг/кг байсан бол 2020 оны 9-р сард нэмэгдэж 22.95 мг/кг болжээ. 2021 оны хувьд хар тугалгын дундаж хэмжээ өнгөрсөн оны 9 сартай харьцуулахад 7.9 мг/кг болж эрс буурсан байна.

Харин зэсийн агууламж 2020 оны 05 сараас хойш 2 дахин нэмэгдэж 2021 онд 24.1 мг/кг түвшинд хүрчээ. Түүнчлэн цайрын дундаж хэмжээ 2020 оноос 5 сараар хойш 10.5 мг/кг-аар нэмэгдсэн байна. Төслийн талбайн хөрсөнд агуулагдах хромын хэмжээ 2020 оны хагасаас 2021 оны хагас хүртэл 3 мг/кг-аар өссөн байна.

Хөрсний мониторингийн судалгаагаар төслийн талбайн цөлөрхөг хээрийн бор хөрсний ялзмагийн хэмжээ харьцангуй боломжийн түвшинд (дунджаар 1.36%), өнгөн хэсэгтээ карбонат үүсээгүй, мөн давс агуулагдаагүй зэрэг давуу талуудыг онцолж болно. Хөрсөнд агуулагдах хүнд металлуудын хэмжээ бүгд Монгол улсын стандартын хүлцэх агууламжаас хэтрээгүй буюу бохирдолгүй түвшинд байна.

2022 оны шинжилгээний үр дүн. 2022 оны 5 болон 9-р саруудад хийгдсэн хөрсний мониторингийн судалгаагаар төслийн талбайн цөлөрхөг хээрийн бор хөрсний

ялзмагийн хэмжээ харьцангуй боломжийн түвшинд (дунджаар 0.85-1.13%), өнгөн хэсэгтээ карбонат үүсээгүй, мөн давс агуулагдаагүй зэрэг давуу талуудыг онцолж болно. Задлан шинжилгээний дүнгээр хөрсөнд агуулагдах хүнд метал Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2019" стандартад заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс бага буюу бохирдолгүй түвшинд байна. Хээрийн судалгаагаар хавар, зуны улиралд орох борооны усаар салхин сэнсний турбинүүдыг холбосон сайжруулсан шороон замын хажуугийн газар элэгдэлд өртөх талбай ихэссэн байгаа нь ажиглагдсан байна.

Хөрсний химийн шинж чанарт гарсан өөрчлөлт. 2022 оны 5 болон 8-р сар, 2023 оны 5 болон 9-р саруудад явуулсан мониторингийн хээрийн судалгаагаар хөрсний зүсэлтийн цэгийг ойролцоо цэгээр авсан нь харьцуулалт хийх, хөрсний төлөв байдал, чанарын өөрчлөлтийг гарахад дөхөм болно гэж үзсэн. Мониторингийн хэмжилтээр ялзмагийн агууламж 2022 оны 5-р сард дундажаар 1.12 % байсан бол 2022 оны 9 сард 0.85%, 2023 оны 5 сард 1.04% болж өссөн бол 2023 оны 9 сард 1.35% болж өссөн байна. Төслийн үйл ажиллагаа жигдэрснээр хөрсний шинж чанарт үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөөлөл буурсан нь ургамлын ургалтын үйл явцтай холбоотойгоор хөрсөнд органик нүүрстөрөгчийн эзлэх хувь нэмэгдэж бас буурсан байх боломжтой байна.

2023 оны шинжилгээний үр дүнгээс үзэхэд шингээгдсэн сууриудын нийлбэр нь 2023 оны 5-р сард хэмжсэн хэмжилтээр 18.15 мг-экв/100 гр, 9-р сард 11.57 мг-экв/100 гр хөдөлгөөнт сууриудын нийлбэр 135.63 мг-экв/100 гр, 9-р сард хэмжсэн хэмжилтээр 52.5 мг-экв/100 гр болж буурсан байна. Төслийн талбайн хөрсөнд агуулагдах карбонатын хэмжээ өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд 0.61-оос 0.11 хүрч буурсан. Хөрсний урвалын орчин нь 2022 оны 5-9 р сард хэмжсэн хэмжилтэд 8.55-8.45 (дунд шүлтлэг), 2023 оны хэмжилтээр 8.3 (дунд шүлтлэг) , 9-р ард 9.21 (хүчтэй шүлтлэг) тус тус хэвийн түвшинд байна.

Хөрсний физикийн шинж чанарт гарсан өөрчлөлт. Сайншанд салхин парк төслийн талбайгаас авсан хөрсний дээжинд хийсэн физикийн задлан шинжилгээний үр дүнг 2022 оны төлөв байдалтай харьцуулан зураг 40-т харуулав. Качинскийн ангиллаар хөрсний ширхгийн бүрэлдэхүүнийг ялган авч үзвэл салхин паркийн төслийн талбайн хөрсөнд элсний агууламж дийлэнх хувийг эзэлнэ. Тухайлбал, том хэмжээтэй элсний хэмжээ 2022 онд 38.7% байсан бол 2023 онд энэ хэмжээ 30.5-33.51% болж бүүрч өөрчлөгдсөн байна. Харин жижиг ширхэгтэй элсний хэмжээ өнгөрсөн хугацаанд 6.99%-аар өссөн. Хөрсний тоос (0.005-0.001)-ын эзлэх хувь хэмжээг нийтэд нь авч үзвэл 2022 оноос хойш бүүрч 2.95% байгаа бөгөөд тоосны агууламж элсэнцэр агууламжтай байна.

2023 оны судалгааны үр дүнгээс үзэхэд төслийн талбайн хөрсний механик бүрэлдэхүүний элэгдэлд өртөмтхий ширхэгийн хэмжээ болох жижиг элс, тоосны агууламж буурах хандлага ажиглагдаж буй учраас салхин турбин, түүний нөлөөлөлд хамаарах хөрсийг элэгдлээс сэргийлж гандуу уур амьсгалд дасан зохицсон ургамлаар бүрхэц үүсгэх шаардлага бий болж байна.

2023 оны хөрсний мониторингийн судалгаагаар төслийн талбайн цөлөрхөг хээрийн бор хөрсний ялзмагийн хэмжээ харьцангуй боломжийн түвшинд (дунджаар 0.47-4.75%), өнгөн хэсэгтээ карбонат үүсээгүй, мөн давс агуулагдаагүй зэрэг давуу талуудыг онцолсон байна.

Хөрс судлалын лабораторийн задлан шинжилгээний дүнгээр хөрсөнд агуулагдах хүнд металлын агууламж бүх дээжний хувьд "Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис,

элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2019" стандартад заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс бага буюу бохирдолгүй түвшинд байна хэмээн дүгнэжээ.

Техникийн нөхөн сэргээлтийн өнөөгийн байдал. Тус компани нь техникийн нөхөн сэргээлтийг бетон зуурмагийн үйлдвэр болон ажилчдын кемп байрлаж байсан талбайд 2018-2019 онд гүйцэтгэж "Нөхөн сэргээлт хийсэн газрыг хүлээн авсан акт"-аар орон нутагт хүлээлгэн өгсөн байна [8, 19]. Мөн жил бүр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийг хүлээн авсан ажлын хэсгийн дүгнэлтээр хүлээлгэн өгч, дүгнэлт гаргуулан ажиллаж байгаа бөгөөд түүнд жил бүр гүйцэтгэсэн нөхөн сэргээлтийн хэмжээг тусгуулан ажилласан байна [47, 52, 53].

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой уялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан бөгөөд дараах дөрвөн хэлбэрээр илэрхийлэв.

- ❖ **Нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангасан. Шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Тодорхойгүй.** Аливаа мэдээлэл дутуугаас тухайн шалгуурыг үнэлэх боломжгүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Хугацаа болоогүй.** Шалгуурыг гүйцэтгэх хугацаа болоогүй. Ирээдүйд хийгдэх ажлууд тул зөвхөн тайлбар бичсэн.
- ❖ **Үл нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангаагүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.

Нийт 37 шалгуурыг 23 нотолгоо дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Үнэлэмжийн бүртгэл:

✓ Нийцэл	23
✓ Тодорхойгүй	0
✓ Хугацаа болоогүй	0
✓ Үл нийцэл	0
✓ Хамааралгүй	14

Үнэлэмжийн бүтцийг зургаар үзүүлбэл:

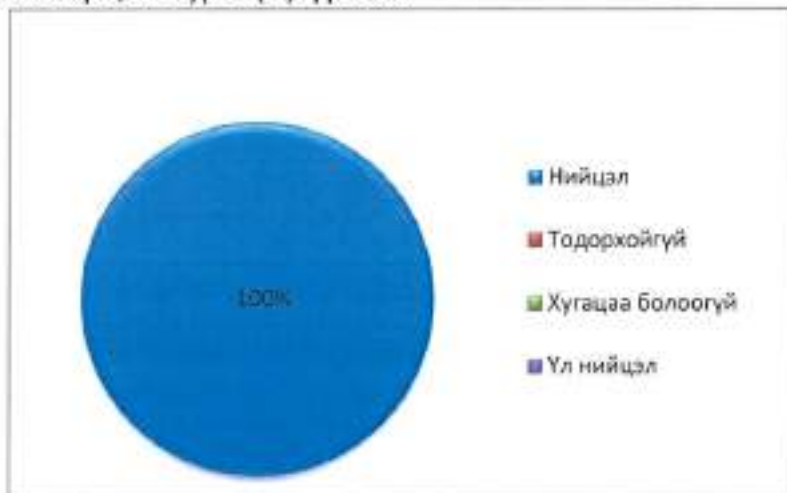

График 5. Аудитын үнэлэмжийн хувь хэмжээ

Үл нийцлийн эрсдэл:

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, хүрээлэн буй орчны байгалийн бүрдэл хэсгүүд, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээ буюу шаардлагуудыг тухайн төсөл хэрэгжүүлэгч биелүүлээгүйгээс аливаа эрсдэл үүсэх бөгөөд үүнээс үлбаалан хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, орчны эрүүл ахуй, байгаль орчин бохирдож, доройтох ба хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх болно. Эрсдэлийг үнэлэхдээ дараа хэлбэрүүдийг ашиглав.

- ❖ **Их.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл өндөр. Аудитын багийн ахлагчид даруй мэдэгдэнэ.
- ❖ **Дунд.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл дунд зэрэг.
- ❖ **Бага.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл бага.

Нийт 23 шалгуурын эрсдэлийг тогтооход дараах байдалтай үнэлэгдэв. Эрсдэлийн бүртгэл:

✓ Их	0
✓ Дунд	0
✓ Бага	0
✓ Үгүй	23

Аудитын дүгнэлт:

Хөрсөн орчны менежментийн аудитын үр дүнгээс үзвэл үйлчлүүлэгч байгууллага хөрсөн орчны хувьд дараах нийцлүүд байна. Үүнд:

1. Төслийн талбайд хөрсөн орчны мониторинг судалгааг жил бүр тусгайлан хэрэгжүүлдэг, түүнийг Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланд тусгадаг.
2. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд хөрсөн орчинтой холбоотой хөтөлбөрийг боловсруулсан бөгөөд түүнийг хэрэгжүүлдэг.
3. Мэргэжлийн байгууллагаар 2020 онд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайланг хийлгүүлж, БОАЖЯ-аар батлуулсан бөгөөд үүнд хөрсөн орчны асуудлыг бүрэн тусгасан.

Хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал:

Аудитын явцад ямар нэгэн хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал байгаагүй.

Санал зөрөлдөөнтэй асуудал:

Аудит хийлгэгч байгууллагатай ямар нэгэн санал зөрөлдөөнтэй асуудал гараагүй.

Нууцлалтай холбоотой баталгаа:

Аудитын гэрээний дагуу аудит хийлгэгч байгууллагаас хангасан бүхий л мэдээллийн хугацаагүйгээр нууцлах үүрэгтэй бөгөөд нууцлалыг задруулснаас үүсэх

хариуцлагыг хүлээнэ. Түүнчлэн энэхүү тайланг хэвлэмэл болон дижитал хэлбэрээр захиалагч талд хүлээлгэн өгсөн бөгөөд аудитын баталгаажсан нотолгоо нь Мэргэжлийн байгууллагад архивлагдан үлдсэн болно. Харин аудиторт ямар нэг хэлбэрээр хадгалагдан үлдээгүй болохыг үүгээр нотолж байна.

3.2.4. УРГАМЛАН НӨМРӨГ БА БИОЛОГИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ

Аудитын зорилго:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежментийн чиглэлд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ, үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цаг хугацааны хувьд:

Нийт 60 хоног

Орон зайн хувьд:

Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл

Бичиг баримтын хувьд:

Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.

Объектын хувьд:

Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй цех, тасаг

Хууль тогтоомжийн хүрээнд:

Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2022 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулсан ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон

Хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд: Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулсан болно.

Дээр дурдсанаас бусад цаг хугацаа, орон зай, бичиг баримт, объект, хууль тогтоомж, хуулийн этгээд энэ аудитад хамрагдаагүй болно.

Аудитын шалгуур:

Хууль тогтоомжийн хүрээнд 28 шалгуур үзүүлэлтээр ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежментийн аудитыг гүйцэтгэв. Нийт 28 шалгуурын 2 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрт, 10 нь үндэсний хууль тогтоомж, 8 холбогдох дүрэм журам, аргачлалд, 2 нь стандартад, 6 нь Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Баталгаажсан нотолгоо:

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно. Үүнд:

"Сайншанд салхин парк" төслийн талбайд ургамлан нөмрөгийн мониторинг судалгааг "Грийн Ассесмент" ХХК-ийн судалгааны баг 2020 оны 5 ба 9 дүгээр сард гүйцэтгэсэн байна. Судалгааны үр дүнгээс үзэхэд төслийн бүтээн байгуулалтын ажил дууссан тул төсөл хэрэгжилтийн явцад ургамлан нөмрөг учруулах сөргөөр нөлөөлөл байхгүй, тээврийн хэрэгслийн замд хяналт сайн тавьдаг нь зам талбайгаас бусад газарт ургамлан нөмрөг талхлагдахаас сэргийлсэн байна.

Төслийн мониторинг цэгүүдэд болон ойролцоох орчны ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал өөрчлөгдөж доройтоогүй, бүлгэмдлийн үндсэн зонхилогчийн үүрэг, тусгаг бүрхэц багасаагүй хэвийн соргог төлөвтэй бөгөөд өмнөх судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй байна. Төслийн дэд станц, удирдлагын байрны гадна Улиас тарьсан нь ургалт сайтай байна хэмээн дүгнэжээ.

"Мон газар экологи" ХХК-ийн ургамлан нөмрөгийн мониторинг судалгааг 2021 оны 5 ба 9-р сард хийж гүйцэтгэсэн үр дүнгээс үзэхэд өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд нэмж илрүүлсэн ургамлын зүйл байхгүй, харин геоботаникийн бичиглэлийн харьцуулахад тухайн зүйлүүдийн арви, бүрхэц, тархах талбайн хэмжээ нэмэгдсэн байдал ажиглагдсан байна.

Ургамлын мониторинг судалгааг өмнөх жилийн мониторингийн судалгаатай харьцуулсан бөгөөд судалгааны явцад өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд 2021 оны 9-р сарын судалгаагаар нэмж 2 зүйлийн ургамал бүртгэж авав. Төслийн ашиглалтын үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байгаа бөгөөд төслөөс хэрэгжилтийн явцад ургамлан нөмрөг учруулах сөргөөр нөлөөлөл байхгүй. Төслийн мониторинг цэгүүдэд болон ойролцоох орчны ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал өөрчлөгдөж доройтоогүй, бүлгэмдлийн үндсэн зонхилогчийн үүрэг, тусгаг бүрхэц багасаагүй хэвийн соргог төлөвтэй бөгөөд өмнөх судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй. Төслийн барилгын ажлын үед өртсөн талбай байгалиараа нөхөн сэргэж эхэлсэн ургамлан нөмрөгийн талбай ихэссэн байдал ажиглагдсан байна.

2022 оны ургамлан нөмрөгийн мониторингийн судалгааны ажлын хүрээнд 2022 оны 8-р сарын хэрийн судалгааны үеэр төслийн талбайд тархсан ургамлан нөмрөгийн хэвшинж, бүлгэмдлийг төлөөлөх 6 цэгт бичиглэл хийснээс 4 цэгт явуулсан ургамлын бичиглэлийг дэлгэрэнгүй үр дүнг оруулсан болно.

- ✓ 2022 оны судалгааны явцад өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд нэмж илрүүлсэн ургамлын зүйл байхгүй, харин геоботаникийн бичиглэлийн харьцуулахад тухайн зүйлүүдийн арви, бүрхэц, тархах талбайн хэмжээ нэмэгдсэн байдал ажиглагдсан байна.
- ✓ 2022 оны мониторингийн судалгааны үр дүнг өмнөх жилийн мониторингийн судалгаатай харьцуулахад ургамлан нөмрөгийн төлөв байдалд өөрчлөлт ажиглагдаагүй байна.
- ✓ Харин салхин сэнсний дагуух сайжруулсан шороон замын хажуугаар ургамлан нөмрөг талхлагдах талбай ихэссээр байгаа төлөв ажиглагдсан, мөн шинээр олон салаа зам үүссэн, ургамалгүй талбайн хэмжээ нэмэгдэж байгаагаас хөрсний ус, салхины үйлчлэлээр элэгдэх байдал нэмэгдэх хандлагатай байна хэмээн дүгнэжээ.

2023 оны судалгааны явцад өмнөх жилийн судалгааны үеэр илрүүлсэн 28 зүйл ургамал дахин бүртгэгдсэн бөгөөд нэмж илрүүлсэн ургамлын зүйл байхгүй, харин геоботаникийн бичиглэлийн харьцуулахад тухайн зүйлүүдийн арви, бүрхэц, тархах талбайн хэмжээ буурсан байдал ажиглагдсан болно.

- ✓ 2023 оны мониторингийн судалгааны үр дүнг өмнөх жилийн мониторингийн судалгаатай харьцуулахад ургамлан нөмрөгийн зүйлүүдийн арви, бүрхэц, тархах талбайн хэмжээ буурсан байдал ажиглагдсан болно.
- ✓ Харин салхин сэнсний дагуух сайжруулсан шороон замын хажуугаар ургамлан нөмрөг талхлагдах талбай ихэссээр байгаа төлөв ажиглагдсан, мөн шинээр олон салаа зам үүссэн, ургамалгүй талбайн хэмжээ нэмэгдэж

байгаагаас хөрсний ус, салхины үйлчлэлээр элэгдэх байдал нэмэгдэх хандлагатай байна.

- ✓ Төслийн сайжруулсан замын дагуух үүссэн олон салаа зам тэмдэгжүүлэлт хийснээр нөхөн сэргээгдэж, сайжруулсан замаас бусад талбайд ургамлан нөмрөгийн талбай сайжирсан байдал ажиглагдсан байна.

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой уялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан бөгөөд дараах дөрвөн хэлбэрээр илэрхийлэв.

- ❖ **Нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангасан. Шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Тодорхойгүй.** Аливаа мэдээлэл дутуугаас тухайн шалгуурыг үнэлэх боломжгүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Хугацаа болоогүй.** Шалгуурыг гүйцэтгэх хугацаа болоогүй. Ирээдүйд хийгдэх ажлууд тул зөвхөн тайлбар бичсэн.
- ❖ **Үл нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангаагүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.

Нийт 28 шалгуурыг 12 нотолгоо дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Үнэлэмжийн бүртгэл:

✓ Нийцэл	12
✓ Тодорхойгүй	0
✓ Хугацаа болоогүй	0
✓ Үл нийцэл	0
✓ Хамааралгүй	16

Үнэлэмжийн бүтцийг зургаар үзүүлбэл:

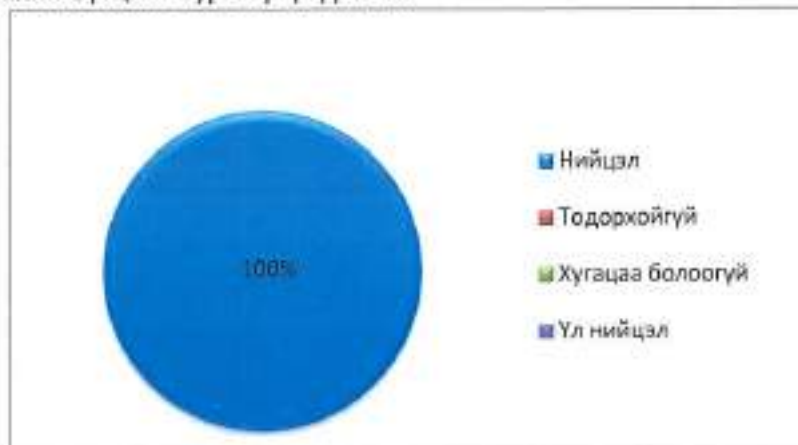

График 6. Аудитын үнэлэмжийн хувь хэмжээ

Үл нийцлийн эрсдэл:

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, хүрээлэн буй орчны байгалийн бүрдэл хэсгүүд, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээ буюу шаардлагуудыг тухайн төсөл

хэрэгжүүлэгч биелүүлээгүйгээс аливаа эрсдэл үүсэх бөгөөд үүнээс улбаалан хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, орчны эрүүл ахуй, байгаль орчин бохирдож, доройтох ба хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх болно. Эрсдэлийг үнэлэхдээ дараа хэлбэрүүдийг ашиглав.

- ❖ **Их.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл өндөр. Аудитын багийн ахлагчид даруй мэдэгдэнэ.
- ❖ **Дунд.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл дунд зэрэг.
- ❖ **Бага.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл бага.

Нийт 12 шалгуурын эрсдэлийг тогтооход дараах байдалтай үнэлэгдэв. Эрсдэлийн бүртгэл:

✓ Их	0
✓ Дунд	0
✓ Бага	0
✓ Үгүй	12

Аудит хийлгэгч байгууллага эрсдэлийг хооронд нь ялгалгүйгээр бүгдэд нь анхаарал хандуулан ажиллах шаардлагатай.

Байгаль орчны аудитын явцад дараах эрсдэлүүд ажиглагдлаа. Үүнд:

1. Газар эзэмшигч нь Монгол улсын газрын тухай хуулийн 56.6-д заасны дагуу тухайн аж ахуйн эзэмшил газрынхаа өнгө үзэмж, эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулах, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагын дагуу эзэмшилд авсан газрын 10%-аас доошгүй талбайд ногоон байгууламж байгуулах шаардлагатай.

Зөвлөмж:

Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн чиглэлд хийсэн аудитын үр дүнд дараах зөвлөмжүүдийг өгч байна. Үүнд:

1. Газрын тухай хуулийн 56 дугаар зүйлийн 6 дахь заалт, Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.4 дэх заалтыг тус тус үндэслэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага эзэмшлийн болон өмчлөлийн газрын 10 хувиас доошгүй талбайд ногоон байгууламж, тарималжуулалтын ажлыг хийхээр тусгасан байдаг. Иймд "Сайншанд салхин парк" ХХК нь мэргэжлийн байгууллагын заавар, зөвлөгөө, мэргэжилтний оролцоотойгоор орон нутгийн захиргаатай хамтран нийгмийн хариуцлагын хүрээнд төслийн талбайтай ижил төстэй газарт дүйцүүлэх байдлаар ногоон байгууламж, тарималжуулалтын ажлыг хэрэгжүүлэх боломжтой юм.

Аудитын дүгнэлт:

Хөрсөн орчны менежментийн аудитын үр дүнгээс үзвэл үйлчлүүлэгч байгууллага хөрсөн орчны хувьд дараах нийцлүүд байна. Үүнд:

1. Төслийн талбайд ургамлан нөмрөг, бэлчээрийн чанарын менежмент, нөхөн

- сэргээлтийн мониторинг судалгааг жил бүр тусгайлан хэрэгжүүлдэг, түүнийг Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланд тусгадаг.
2. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд ургамлан нөмрөг, нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламжтай төлөвлөгөөг тусган хэрэгжүүлдэг, хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг боловсруулсан бөгөөд түүнийг орон нутагт тайлагнадаг.
 3. Мэргэжлийн байгууллагаар 2020 онд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайланг хийлгүүлж, БОАЖЯ-аар батлуулсан бөгөөд үүнд ургамлан нөмрөг, нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламж, мод бүхий зурвас байгуулах асуудлыг бүрэн тусгасан.
 4. Төслийн дэд станц, удирдлагын байр нь нийт 6695.0 м² талбайтай бөгөөд бүтээн байгуулалтын нөлөөгөөр ургамлан нөмрөг устаж үгүй болсон хэдий ч гадна талбайн тохижилтыг сайжруулж, аюулгүй байдлын үүднээс цементэн хучилт хийж, ногоон байгууламжийг байгуулж, тарьсан модод 9 дүгээр сарын байдлаар ургалт сайтай байна. Төслийн дэд станц, удирдлагын байрны гадна Улиас тарьсан нь ургалт сайтай байна.
 5. Төслийн мониторинг цэгүүдэд болон түүний ойролцоох орчны ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал өөрчлөгдөж доройтоогүй, бүлгэмдлийн үндсэн зонхилогчийн үүрэг, тусгаг бүрхэц багасаагүй хэвийн соргог төлөвтэй бөгөөд өмнөх судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй.
 6. Мөн мониторингийн 2, 3, 5-р цэг орчимд ургамлын үзүүр хэсгийг мал идсэн ч ургамлын нөхөн төлжих, ургах чадвар алдагдаагүй байна. Мөн энэ жилийн хур тунадасны нөлөөгөөр бүлгэмдэлд нэг настны оролцоо нэмэгдэж, 5 зүйл нэг наст ургамал нэмэгдэж бүлгэмдэлд арви ихтэйгээр оролцож байна.
 7. Өнөөгийн байдлаар төслийн бүтээн байгуулалтын ажил дууссан тул төсөл хэрэгжилтийн явцад ургамлан нөмрөг үчруулах сөргөөр нөлөөлөл байхгүй. Мөн тээврийн хэрэгслийн замд хяналт сайн тавьдаг нь зам талбайгаас бусад газарт ургамлан нөмрөг талхлагдахаас сэргийлж байна.
 8. Төслийн мониторинг цэгүүдэд болон ойролцоох орчны ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал өөрчлөгдөж доройтоогүй, бүлгэмдлийн үндсэн зонхилогчийн үүрэг, тусгаг бүрхэц багасаагүй хэвийн соргог төлөвтэй бөгөөд өмнөх судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл үзүүлээгүй байна.

Эдгээр сайн талуудтай зэрэгцэн дараах үл нийцлүүд байна. Үүнд

1. Газар эзэмшигч нь Монгол улсын газрын тухай хуулийн 56.6-д заасны дагуу тухайн аж ахуйн эзэмшил газрынхаа өнгө үзэмж, эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулах, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагын дагуу эзэмшилд авсан газрын 10%-аас доошгүй талбайд ногоон байгууламж байгуулах шаардлагатай.

Хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал:

Аудитын явцад ямар нэгэн хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал байгаагүй.

Санал зөрөлдөөнтэй асуудал:

Аудит хийлгэгч байгууллагатай ямар нэгэн санал зөрөлдөөнтэй асуудал гараагүй.

Нууцлалтай холбоотой баталгаа:

Аудитын гэрээний дагуу аудит хийлгэгч байгууллагаас хангасан бүхий л мэдээллийн хугацаагүйгээр нууцлах үүрэгтэй бөгөөд нууцлалыг задруулснаас үүсэх хариуцлагыг хүлээнэ. Түүнчлэн энэхүү тайланг хэвлэмэл болон дижитал хэлбэрээр захиалагч талд хүлээлгэн өгсөн бөгөөд аудитын баталгаажсан нотолгоо нь Мэргэжлийн байгууллагад архивлагдан үлдсэн болно. Харин аудиторт ямар нэг хэлбэрээр хадгалагдан үлдээгүй болохыг үүгээр нотолж байна.

3.2.5. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ

Аудитын зорилго:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн биологийн олон янз байдлын менежментийн чиглэлд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ, үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цаг хугацааны хувьд:

Нийт 60 хоног

Орон зайн хувьд:

Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл

Бичиг баримтын хувьд:

Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.

Объектын хувьд:

Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй цех, тасаг

Хууль тогтоомжийн хүрээнд:

Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2022 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт,

шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулсан ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд:

Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулсан болно.

Дээр дурдсанаас бусад цаг хугацаа, орон зай, бичиг баримт, объект, хууль тогтоомж, хуулийн этгээд энэ аудитад хамрагдаагүй болно.

Аудитын шалгуур:

Хууль тогтоомжийн хүрээнд 29 шалгуур үзүүлэлтээр биологийн олон янз байдлын менежментийн чиглэлд аудитыг гүйцэтгэв. Нийт 29 шалгуурын 1 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрт, 8 нь үндэсний хууль тогтоомж, 6 холбогдох дүрэм журам, аргачлалд, 8 нь стандартад, 6 нь Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Баталгаажсан нотолгоо:

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно. Үүнд:

Амьдрах орчны судалгаа. "Грийн ассесмент" ХХК 2020 онд 2 удаагийн давтамжтай хийгдсэн Байгаль орчны мониторинг судалгаагаар төслийн талбайн ойр орчимд амьдрах орчинд сөрөг нөлөөл үзүүлж буй үйл ажиллагаа ажиглагдаагүй. Цаашид мөн амьдрах орчинд үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөөлөл байхгүй, ургамлан бүрхэвчийн хувьд байгалийн аясаараа буюу улирлын чанартайгаар өөрчлөгдөж байгааг өмнөх удаагийн ургамал, амьдрах орчны мониторинг судалгааны үр дүнгүүд болон энэ удаагийн мониторинг судалгааны үр дүнгээс харж болохоор байна гэж дүгнэжээ.

"Мон газар экологи" ХХК 2021 онд амьдрах орчны мониторинг судалгааны хээрийн хэмжилтийн үеэр байгалийн амьдрах орчинд 1, талхлагдсан байгалийн амьдрах орчинд 4, чухал амьдрах орчинд 1, өөрчлөгдсөн амьдрах орчинд 1 буюу нийт 7 цэгт хийсэн байна. Хээрийн судалгааны үеэр мэрэгч амьтдын идэвхтэй үүр нэлээдгүй тохиолдсон ба төслийн талбайд мал идээшиж байсан нь төслийн ашиглалтын үед амьдрах орчинд нөлөөлөл бага үзүүлж байгааг илтгэж байна хэмээн дүгнэсэн.

Судалгаанд Ландсат 8 хиймэл дагуулын 128-р багана 29-р мөр байрлах сцений мэдээг татан авч ургамалжилтын нормчилсон индекс (NDVI)-ийг 2021 оны 5,7,9-р сар гэсэн цаг хугацааны мэдээн дээр ArcGIS программ хангамж ашиглан боловсруулжээ. Хиймэл дагуулын мэдээний дүнд үндэслэн үзвэл ургамлан бүрхэвчийн өөрчлөлтийг 3 цаг хугацааны мэдээг боловсруулахад орон зайн хэмжээнд өөрчлөлт ажиглагдаагүй. 2021 оны ургамлын биомасс, бүрхэвчийг Landset хиймэл дагуулын 2021 оны 5,7,9-р сарын мэдээгээр тодорхойлсон үр дүнгээс үзэхэд төслийн талбайн хэмжээнд ургамлын биомассын хэмжээ аль ч сард бага буюу 0.128-0.484 цн/га байгаа нь цөлөрхөг хээрийн ургамалжилтын хувьд хэвийн байна хэмээн дүгнэжээ.

2023 оны 5 болон 9-р саруудад гүйцэтгэсэн 2 удаагийн давтамжтай хийгдсэн хээрийн судалгаагаар төслийн талбайн ойр орчимд амьдрах орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж буй үйл ажиллагаа ажиглагдаагүй хэмээн дүгнэжээ.

Хээрийн судалгааны үеэр мэрэгч амьтдын идэвхтэй үүр нэлээдгүй тохиолдсон ба төслийн талбайд мал идээшиж байсан нь төслийн ашиглалтын үед амьдрах орчинд нөлөөлөл бага үзүүлж байгааг илтгэж байна.

Хиймэл дагуулын мэдээний дүнд үндэслэн үзвэл ургамлан бүрхэвчийн төлөв байдал 3 цагийн хугацаанд орон зайн хэмжээнд өөрчлөлт ажиглагдаагүй.

2023 оны ургамлын биомасс, бүрхэвчийг Landset хиймэл дагуулын 2023 оны 6, 7, 9-р сарын мэдээгээр тодорхойлсон байна. Энэ үр дүнгээс харахад төслийн талбайн хэмжээнд ургамлын биомассын хэмжээ аль ч сард бага буюу 0.1321-0.4620 цн/га байжээ. Энэ нь цөлөрхөг хээрийн ургамалжилтын хувьд хэвийн, мөн 2022 оны судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад өөрчлөлтгүй байна. Амьдрах орчны ангиллаар чухал, хэвийн, өөрчлөгдсөн хэмээн ангиллаас судалгааны талбай нь хэвийн ангилалд хамаарч байна хэмээн дүгнэсэн байна.

Экологийн эрүүл байдлаар бүс нутгийн үнэлгээний нөлөөллийн индекс дээр тулгуурлан хуримтлагдах нөлөөллийг 3 төрөлд ангилдаг. Төслийн талбайд сайн, дунд, муу ангиллаар авч үзвэл "Дунд" гэсэн ангилалд хамаарч байжээ.

Шувууны судалгаа. Салхин цахилгаан станцын ашиглалтын үеийн шувууны судалгааг "Грийн Ассесмент" ХХК-ийн судлаачид 2020 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдрөөс 5 дугаар сарын 11-ны өдрийн хооронд нийт найман хоногийн туршид хийсэн бөгөөд судалгааг харууц сайтай цэгэн судалгаа, хаврын нүүдлийн судалгаа, үржлийн шувууны судалгаа, зэм илрүүлэх судалгаа гэсэн үндсэн чиглэлээр гүйцэтгэсэн байна.

Харууц сайтай цэгэн судалгааны дүгнэлтээс үзэхэд мах идэшт шувуудыг оролцуулаад ихэнх том биетэй шувууд сэнсний далбаанд цохигдох эрсдэлтэй өндөрт ниссэн ба тэдгээрийн давтамж нь өглөө, оройн цагаар СС4 – СС8 орчимд өндөр байгааг цаашдын хамгааллын арга хэмжээнд анхаарах. Харууц сайтай цэгэн судалгаагаар бүс нутгийн болон олон улсад ховордсон шувууд салхин сэнсний орчимд нисэх ба

тэдгээрийг сэнсэнд цохиулах эрсдэлээс хамгаалахын тулд тохиолдоц, байршил, нисэлтийн өндөр, зайлан холдох чадварыг нарийвчлан судлах шаардлагатай. Идлэг шонхор, Нөмрөг тас зэрэг өндөр эрсдэлтэй зорилтот зүйлийн далбаанд цохиулах эрсдэлийг тогтооход түүврийн хэмжээ хэт бага учраас судалгааг доод тал нь хоёр жилийн туршид гүйцэтгэж өндөр чанартай өгөгдөл цуглуулах нь зүйтэй.

Хаврын нүүдлийн шувууны судалгааны үр дүнгээс үзэхэд салхин парк орчим нь дэлхийн нүүдлийн шувуудын хоёр том нүүдлийн замд хамаардаг. Үүнд: Зүүн Ази – Зүүн Африкийн нүүдлийн зам, Зүүн Ази – Австралазийн нүүдлийн зам орно. Өмнөх болон дээрх судалгаагаар илрүүлсэн 119 зүйлийн шувуудын ихэнх буюу 80 гаруй хувь нь дамжин өнгөрөх нүүдлийн шувууд байгаа нь уг салхин парк нүүдлийн шувуудад өндөр анхаарал хандуулах ёстойг харуулж байна. Мөн салхин сэнс орчимд тохиолдсон ихэнх шувууд нүүдлийн зүйл байгаа нь уг талбай нүүдлийн шувуунд чухал нутаг болохыг харуулах ба нүүдлийн илүү анхаарал хандуулах шаардлагатайг харуулж байна. Нүүдлийн шувууд нь ихэнхдээ салхин сэнс орчимд тохиолдох цэвэрлэх байгууламж болон мод, буттай талбайг сонгож амрах, хоноглох хандлагатай. СС4 – СС8 үрд хэсэгт тохиолдох ухаа толгод, мод, буттай талбайг сонгож шувууд нүүдэллэх коридор байх талтай учраас олон судалгаагаар үүнийг баталж урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авах нь зүйтэй байна.

Үржлийн шувууны судалгааны үр дүнгээс үзэхэд хэдийгээр Монгол нотрууны үүр олоогүй ч, энэ зүйл нь цөлөрхөг хээрийн бүсэд маш түгээмэл тохиолддог шувуу бөгөөд үржлийн хосуудын нисэлдэхийг тогтоов. Цаашид урт хугацааны судалгаагаар үржлийн цэгүүдийг нарийн тогтоож, талбай дахь идэвхжил, байршлыг үнэлэх нь чухал. Үржлийн үед шувуудын өндөг, ангаахайн тоо хэмжээ болон идэш тэжээлийн хүрэлцээ нь шувуудын нягтшилтай шууд хамааралтай байдаг. Иймд, идлэг шонхрын гөрөөл амьтдын хүрэлцээ өндөг, ангаахайн тоотой шууд хамааралтай бөгөөд энэ шувуу нь 2 - 5 өндөг гаргадаг. Дээрх судалгааны талбайд үүрлэсэн идлэгийн ангаахайн тоо гурав байгаа нь тухайн нутагт мах идэшт шувуудын идэш тэжээл ховор байдаг гэж хэлж болно. Иймд үүнээс олон мах идэшт шувууд үүрлэх боломж хомс байна.

Сайншанд салхин паркийн ажилтнууд салхин сэнсний эвдрэл гэмтлийг шалгахад шувуудын зэмийг хайж илрүүлдэг учраас дээрх судалгааны явцад салхин сэнсний талбайд зэм илрүүлэх судалгаа гүйцэтгээгүй байна. Хэдийгээр цахилгааны шугамын дагуу эндсэн, бэртэж гэмтсэн шувуу илрээгүй ч, хамгаалах хэрэгслийн үр дүн мөн эсэхийг урт хугацааны мониторинг судалгаагаар тогтоох шаардлагатай хэмээн дүгнэжээ.

"Мон газар экологи" ХХК нь 2021 оны Шувууны судалгааны ажлыг 2 удаагийн давтамжтай, 6 өдрийн турш хийж гүйцэтгэсэн байна.

Одоогоор 119 зүйлийн шувуу уг салхин паркад бүртгэсэн бөгөөд үүний 80 гаруй хувь нь дайрч өнгөрдөг нүүдлийн шувууд байна. Судалгааны талбайд тохиолдсон байдал, үндэсний болон олон улсын ховордлын зэргийг үндэслэн хамгааллын өндөр зэрэглэл бүхий хоёр зорилтот зүйлийг тодорхойлов.

Харууц сайтай цэгэн судалгаагаар нийт 27 зүйлийн 149 бодгалийг 88 тохиолдлоор илрүүлэв. Эдгээр 24 зүйл шувууны 7 нь мах идэшт, 10 нь мах идэштнээс бусад том биетэй шувуу, 10 нь жижиг шувууд байсан. Энд үндэсний болоод олон улсын хэмжээнд ховордсон Идлэг шонхор, Нөмрөг тас зэрэг шувууд багтана. Судалгааны дүнгээс харахад VP1 ажиглах цэг орчим хамгийн их өндөр давтамжтай шувуудын

идэвхжил ажиглагдсан байна. Энэ нь өмнөх судалгаанд зөвлөсний дагуу босоо чиглэлийн агаарын урсгалыг ашиглан халин нисдэг шувуудтай холбоотой. Ялгаатай зүйлийн шувуудын давтамж өөр өөр ажиглагджээ. Энд хамгийн өндөр давтамжтай тохиолдсон шувууд нь Хон хэрээ ($n = 8$), Эвэрт болжмор ($n = 15$), Монгол ногтруу ($n = 5$), Шилийн сар ($n = 4$) зэрэг байна. Хон хэрээний сэнс орчимд нисэх давтамж өндөр байгаа нь СС8-аас урд зүгт хайлаас модонд зассан үүрний байршилтай холбоотой.

Хаврын нүүдлийн шувуудын судалгаагаар нүүдлийн шувууд салхин сэнсний урд байрлах мод, буттай талбайд ($n = 25$) зүйл түгээмэл харин цэвэрлэх байгууламж орчим ($n = 10$) зүйл, салхин сэнс орчим ($n = 10$), тал хээр амьдрах орчинд ($n = 6$) зүйл тохиолджээ. Энэ нь нүүдлийн шувууд салхин сэнснээс урд зүгт байрлах мод, буттай талбайг илүү шүтэн байрших, амрах хандлагатайг харуулж байна. Харин өмнөх жилийн тайланд цэвэрлэх байгууламж орчим их шувуу бүртгэсэн нь судалгаа хийсэн цаг хугацааны ялгаанаас болж байна.

Салхин сэнс орчимд тохиолдсон ихэнх шувууд нүүдлийн зүйл байгаа нь уг талбай нүүдлийн шувуунд чухал нутаг болохыг харуулах ба нүүдлийн үед илүү анхаарал хандуулах шаардлагатайг харуулж байна. Нүүдлийн шувууд нь ихэнхдээ салхин сэнс орчимд тохиолдох цэвэрлэх байгууламж болон мод, буттай талбайг сонгож амрах, хоноглох хандлагатай. VP1-ээс урд хэсэгт тохиолдох ухаа толгод, мод, буттай талбайг сонгож шувууд үрждэг байна.

Үржлийн үед шувуудын өндөг, ангаахайн тоо хэмжээ болон идэш тэжээлийн хүрэлцээ нь шувуудын нягтшилтай шүүд хамааралтай байдаг. Шилийн сар шувууны идэш болдог амьтдын хүрэлцээ нь өндөг, ангаахайн тоотой шүүд хамааралтай бөгөөд энэ шувуу нь 2 – 4 өндөг гаргадаг. Судалгааны талбайд үүрлэсэн Шилийн сарын ангаахайн тоо 2 байгаа нь тухайн нутагт мах идэшт шувуудын идэш тэжээл ховор байдаг гэж хэлж болно. Иймд үүнээс олон мах идэшт шувууд судалгааны талбай орчим үүрлэх боломж хомс юм.

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой уялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан бөгөөд дараах дөрвөн хэлбэрээр илэрхийлэв.

- ❖ **Нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангасан. Шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Тодорхойгүй.** Аливаа мэдээлэл дутуугаас тухайн шалгуурыг үнэлэх боломжгүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Хугацаа болоогүй.** Шалгуурыг гүйцэтгэх хугацаа болоогүй. Ирээдүйд хийгдэх ажлууд тул зөвхөн тайлбар бичсэн.
- ❖ **Үл нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангаагүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.

Нийт 29 шалгуурыг 15 нотолгоо дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Үнэлэмжийн бүртгэл:

✓ Нийцэл	15
✓ Тодорхойгүй	0
✓ Хугацаа болоогүй	0
✓ Үл нийцэл	0

✓ Хамааралгүй

14

Үнэлэмжийн бүтцийг зургаар үзүүлбэл:

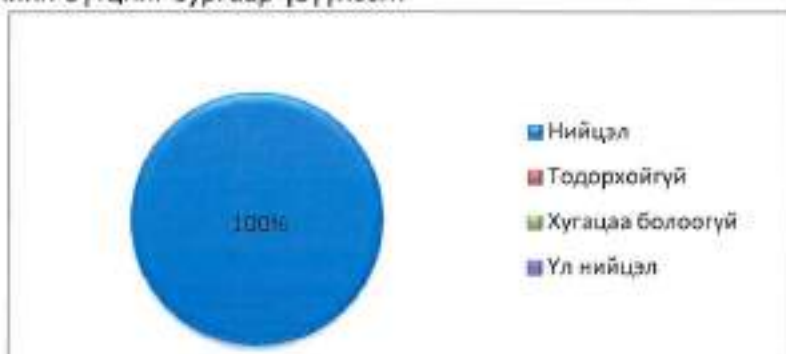

График 7. Аудитын үнэлэмжийн хувь хэмжээ

Үл нийцлийн эрсдэл:

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, хүрээлэн буй орчны байгалийн бүрдэл хэсгүүд, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээ буюу шаардлагуудыг тухайн төсөл хэрэгжүүлэгч биелүүлээгүйгээс аливаа эрсдэл үүсэх бөгөөд үүнээс улбаалан хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, орчны эрүүл ахуй, байгаль орчин бохирдож, доройтох ба хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх болно. Эрсдэлийг үнэлэхдээ дараа хэлбэрүүдийг ашиглав.

- ❖ **Их.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл өндөр. Аудитын багийн ахлагчид даруй мэдэгдэнэ.
- ❖ **Дунд.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл дунд зэрэг.
- ❖ **Бага.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл бага.

Нийт 15 шалгуурын эрсдэлийг тогтооход дараах байдалтай үнэлэгдэв. Эрсдэлийн бүртгэл:

✓ Их	0
✓ Дунд	0
✓ Бага	0
✓ Үгүй	15

Зөвлөмж:

"Мон газар экологи" ХХК-ийн 2023 оны амьдрах орчны хээрийн судалгааны үеэр төслийн талбайн орчимд болон салхин сэнсний турбины ойр орчимд хулгана, мэрэгчийн нүхэн үүр, мөн хорхой, шавж маш ихээр ажиглагдсан байна. Тиймээс төслийн үйл ажиллагаанд шавж, мэрэгч амьтдаас үзүүлэх нөлөөллийг тодорхойлох, хянах зорилгоор 2023 онд шавжийн болон мэрэгч амьтдын судалгааг мэргэжлийн шинжээч, мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх.

Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний чиглэлд хийсэн аудитын үр дүнд дараах зөвлөмжүүдийг өгч байна. "Мон газар экологи" ХХК 2023 онд гүйцэтгэсэн шувууны судалгаагаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор тайланд тусгав. Үүнд:

1. Залуу шувууд намрын улиралд 8 сараас эхлэн үүрээ орхин нисдэг бөгөөд тархалт, шилжилт хөдөлгөөн нэмэгддэг. Залуу шувуунууд сэнсний далбааг тойрч гарах зан төрх сураагүй учир сэнсэнд цохиулах эрсдэл тулгардаг. Цаашид үхэл хорогдлын тоо ихсэх тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагаас зөвлөгөө авч эндсэн шувуудын төрөл, зүйл, нас, хүйсийг тодруулах.
2. Хаврын улиралд мал төллөх үеэр салхин сэнс орчимд мал бэлчээрлэх нь зарим зүйл мах идэшт болон сэгээр хооллодог шувуудыг өөртөө татаж сэнсэнд цохиулах эрсдэлийг нэмэгдүүлдэг. Учир нь хаврын улиралд муудаж үхсэн малын сэг болон шинэ төллөсөн малын нялх үр төлийг шувуу идэж, олноор цуглардаг нь ажиглагдсан. Иймд мал бүхий айл өрхүүдийг салхин сэнсний ойр орчимд нэмж бүүлгахгүй, мал бэлчээхгүй байх талаар анхааруулах.
3. Цаашид нүүдлийн шувууд ихээр өртөх тохиолдол бүртгэгдвэл шувууны нүүдлийн судалгааг жил бүр хавар 4-р сарын сүүл 5-р сарын эхээр, намар 8-р сарын сүүл 9-р сарын эхээр хийвэл илүү мэдээлэл цуглуулах боломжтой. Шувуудын өвөлжих болон үржлийн нутгийн идэш тэжээл, цаг агаарын байдлаас шалтгаалж, жил бүр нүүдэллэх хугацаа, эрчим ялгаатай байдаг.
4. Төслийн талбайд үүрлэж буй шувууд /Хон хэрээ-*Corvus corax*/ жил бүр дахин нэг газраа үүрлэж байгаа нь тогтоогдсон байна. Тиймээс Сайншанд салхин паркийн ойр байх зарим шувуудын үүрийг намар шувууд үүрлэж дууссаны дараа буулгах, устгах арга хэмжээ авах.

Аудитын дүгнэлт:

Биологийн олон янз байдлын менежментийн аудитын үр дүнгээс үзвэл үйлчлүүлэгч байгууллага амьдрах орчны үнэлгээ, шувууны судалгааны хувьд дараах нийцлүүд байна. Үүнд:

1. Төслийн талбайд ургамлан нөмрөг, бэлчээр, амьдрах орчны үнэлгээг жил бүр, шувууны судалгааг ашиглалтын өмнөх болон ашиглалтын үеийн байдлаар гүйцэтгүүлж, хэрэгжүүлдэг, түүнийг Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланд тусгадаг. Ялангуяа шувууны судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар жил бүр тусад нь хийлгэдэг.
2. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд ургамлан нөмрөг, бэлчээр, амьдрах орчны үнэлгээг тусган хэрэгжүүлдэг, хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг боловсруулсан бөгөөд түүнийг орон нутагт тайлагнадаг.
3. Мэргэжлийн байгууллагаар 2020 онд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайланг хийлгүүлж, БОАЖЯ-аар батлуулсан бөгөөд үүнд ургамлан нөмрөг, нөхөн сэргээлт, амьдрах орчны үнэлгээ, шувууны судалгааг бүрэн тусгасан.

Хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал:

Аудитын явцад ямар нэгэн хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал байгаагүй.

Санал зөрөлдөөнтэй асуудал:

Аудит хийлгэгч байгууллагатай ямар нэгэн санал зөрөлдөөнтэй асуудал гараагүй.

Нууцлалтай холбоотой баталгаа:

Аудитын гэрээний дагуу аудит хийлгэгч байгууллагаас хангасан бүхий л мэдээллийн хугацаагүйгээр нууцлах үүрэгтэй бөгөөд нууцлалыг задрүүлснаас үүсэх хариуцлагыг хүлээнэ. Түүнчлэн энэхүү тайланг хэвлэмэл болон дижитал хэлбэрээр захиалагч талд хүлээлгэн өгсөн бөгөөд аудитын баталгаажсан нотолгоо нь Мэргэжлийн байгууллагад архивлагдан үлдсэн болно. Харин аудиторт ямар нэг хэлбэрээр хадгалагдан үлдээгүй болохыг үүгээр нотолж байна.

3.2.6. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ

Аудитын зорилго:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн хог хаягдлын менежментийн чиглэлд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ, үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цаг хугацааны хувьд:	Нийт 60 хоног
Орон зайн хувьд:	Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл
Бичиг баримтын хувьд:	Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.
Объектын хувьд:	Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй цех, тасаг
Хууль тогтоомжийн хүрээнд:	Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2022 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт

хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулсан ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд:

Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулсан болно.

Дээр дурдсанаас бусад цаг хугацаа, орон зай, бичиг баримт, объект, хууль тогтоомж, хуулийн этгээд энэ аудитад хамрагдаагүй болно.

Аудитын шалгуур:

Хууль тогтоомжийн хүрээнд 86 шалгуур үзүүлэлтээр хог хаягдлын аудитыг гүйцэтгэв. Нийт 86 шалгуурын 4 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрт, 40 нь үндэсний хууль тогтоомж, 32 нь холбогдох дүрэм журам, аргачлалд, 7 нь стандартад, 3 нь Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Баталгаажсан нотолгоо:

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно. Үүнд:

Салхин парк нь дэд станцаас үүсэж буй хатуу хаягдлыг "хуванцар сав", "цаас", "бусад" гэсэн гурван ангиллаар зориулалтын хогийн савнуудад цуглуулж, станцын хашааны гадна байрлах хог түр хадгалах цэгт хадгалан Сайншанд захирагчийн ажлын албатай гэрээний үндсэн дээр хүлээлгэн өгдөг. Дэд станцын ахуйн бохир усыг стандартын шаардлага хангасан ёмкостод хуримтлуулж, "Чандмань элч" ХХК-д шилжүүлэн зориулалтын автомашинаар зайлуулдаг. Салхин трубиныудын засвар үйлчилгээнээс тос тослох материалын хаягдал гардаг бөгөөд үүнийг зориулалтын

саванд, стандартын шаардлага хангасан байгууламжид хадгалдаг. Дэд станцын хашааны гадна тамхи татах цэг гаргаж, зориулалтын хогны савыг байрлуулсан.

Дээрх үр дүнгээс үзэхэд төслийн ашиглалтын үеийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй хог хаягдал байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлсөн тохиолдол одоогоор байхгүй байна. Төслийн ашиглалтын үе шат 2019 оны 1-р сараас эхэлсэн бөгөөд энэ хугацаанд салхин цахилгаан станцаас ялгарах хогны төрөл болон хэмжээ эрс багассан, төслийн талбай болон түүний ойр орчимд хог хаягдлаар бохирдсон аливаа шинж тэмдэг илрээгүй байна.

Ахуйн хог хаягдал. Ажилчид, ахуйн хэрэглээнээс гарч байгаа бүх төрлийн хаягдал хамаарна. Нэг хүн өдөрт дунджаар 0.3 кг хог хаягдал гаргадаг гэж тооцоонд тусгав. Станцад нийт 19 хүн, 2 ээлжээр тогтмол ажилладаг. Үйл ажиллагааны явцад ахуйн хуурай хог хаягдал сард дунджаар 0.09 тн, жилд дунджаар 1.08 тн энгийн хатуу хог хаягдал гарах бөгөөд ахуйн хог хаягдлыг битүүмжлэл бүхий тусгай тоногдсон төмөр саванд түр хадгалж, Сайншанд захирагчийн ажлын албатай хийсэн "Хог хаягдал тээвэрлэх гэрээ"-ний дагуу зайлуулдаг байна [60].

Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг Мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлж, тайлан зөвлөмжийн дагуу ажилладаг, хог хаягдлын менежментийн талаар ажилчдад сургалт явуулдаг, бичиг баримтын бүрдүүлэлт хангалттай, эмх цэгцтэй байна [36].

"Вестас Монголия" ХХК нь "Цэцүүх Трейд" ХХК-тай 2022 оны 1-р сарын 05-ны өдрийн № Ш-22/079 тоот "Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх гэрээ"-г байгуулан ажиллаж байна [54].

"Сайншанд салхин парк" ХХК нь Сайншанд сумын Засаг даргат жил бүр энгийн болон аюултай хог хаягдлын жилийн мэдээг тайлагнан ажиллаж байна [49, 50].

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой уялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан бөгөөд дараах дөрвөн хэлбэрээр илэрхийлэв.

- ❖ **Нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангасан. Шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Тодорхойгүй.** Аливаа мэдээлэл дутуугаас тухайн шалгуурыг үнэлэх боломжгүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Хугацаа болоогүй.** Шалгуурыг гүйцэтгэх хугацаа болоогүй. Ирээдүйд хийгдэх ажлууд тул зөвхөн тайлбар бичсэн.
- ❖ **Үл нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангаагүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.

Нийт 86 шалгуурыг 53 нотолгоо дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Үнэлэмжийн бүртгэл:

✓ Нийцэл	53
✓ Тодорхойгүй	0
✓ Хугацаа болоогүй	0
✓ Үл нийцэл	0
✓ Хамааралгүй	33

Үнэлэмжийн бүтцийг зургаар үзүүлбэл:

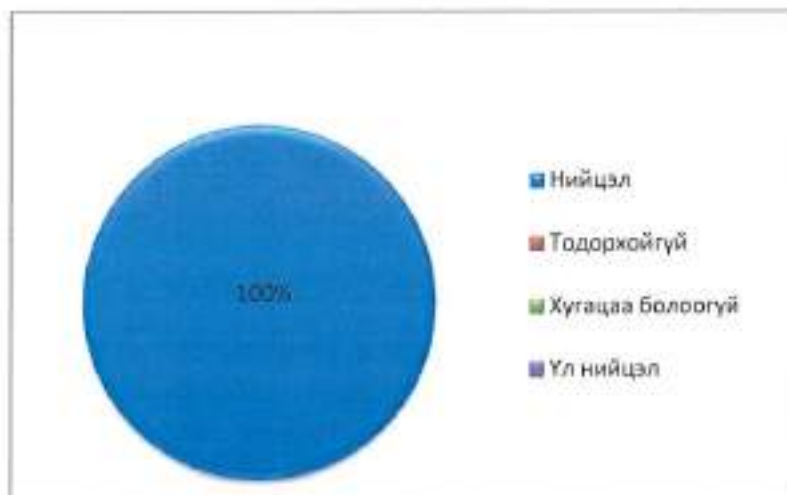

График 8. Аудитын үнэлэмжийн хувь хэмжээ

Үл нийцлийн эрсдэл:

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, хүрээлэн буй орчны байгалийн бүрдэл хэсгүүд, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээ буюу шаардлагуудыг тухайн төсөл хэрэгжүүлэгч биелүүлээгүйгээс аливаа эрсдэл үүсэх бөгөөд үүнээс улбаалан хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, орчны эрүүл ахуй, байгаль орчин бохирдож, доройтох ба хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх болно. Эрсдэлийг үнэлэхдээ дараа хэлбэрүүдийг ашиглав.

- ❖ **Их.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл өндөр. Аудитын багийн ахлагчид даруй мэдэгдэнэ.
- ❖ **Дунд.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл дунд зэрэг.
- ❖ **Бага.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл бага.

Нийт 53 шалгуурын эрсдэлийг тогтооход дараах байдалтай үнэлэгдэв. Эрсдэлийн бүртгэл:

✓ Их	0
✓ Дунд	0
✓ Бага	0
✓ Үгүй	53

Аудитын дүгнэлт:

Хог хаягдлын менежментийн аудитын үр дүнгээс үзвэл үйлчлүүлэгч байгууллагад дараах нийцлүүд байна. Үүнд:

1. Станц нь дэд станцаас үүсэж буй хатуу хаягдлыг "хуванцар сав", "цаас", "бусад" гэсэн гурван ангиллаар зориулалтын хогийн савнуудад цуглуулж, станцын хашааны гадна байрлах хог түр хадгалах цэгт хадгалан Сайншанд захирагчийн ажлын албатай гэрээний үндсэн дээр хүлээлгэн өгдөг.

2. Дэд станцын ахуйн бохир усыг стандартын шаардлага хангасан ёмкостод хуримтлуулж, "Чандмань элч" ХХК-д шилжүүлэн зориулалтын автомашинаар зайлуулдаг.
3. Салхин трубинуудын засвар үйлчилгээнээс тос тослох материалын хаягдал гардаг бөгөөд үүнийг зориулалтын саванд, стандартын шаардлага хангасан хаягдлын цэгт хадгалдаг. Өөрөөр хэлбэл салхин сэнс, техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, трансформаторын үйлчилгээнд ашиглах тос, тосолгооны материалыг хадгалахдаа аюултай хог хаягдлын цэгийг тусгайлан тусад нь төлөвлөж өгсөн бөгөөд аюултай хогийн цэгийг 5x5 м хэмжээтэй 25 м² бетонон суурьтай, химийн бодис асгарсан тохиолдолд шингэнийг гадагш алдахааргүй цуглуулах суурьтай, төмөр сараалжин хашаатай, битүү дээвэртэй, хийж ашиглаж байна.
4. Дэд станцын хашааны гадна тамхи татах цэг гаргаж, зориулалтын хогны савыг байрлуулсан.
5. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг Мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлж, зөвлөмжийн дагуу ажилладаг.

Хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал:

Аудитын явцад ямар нэгэн хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал байгаагүй.

Санал зөрөлдөөнтэй асуудал:

Аудит хийлгэгч байгууллагатай ямар нэгэн санал зөрөлдөөнтэй асуудал гараагүй.

Нууцлалтай холбоотой баталгаа:

Аудитын гэрээний дагуу аудит хийлгэгч байгууллагаас хангасан бүхий л мэдээллийн хугацаагүйгээр нууцлах үүрэгтэй бөгөөд нууцлалыг задруулснаас үүсэх хариуцлагыг хүлээнэ. Түүнчлэн энэхүү тайланг хэвлэмэл болон дижитал хэлбэрээр захиалагч талд хүлээлгэн өгсөн бөгөөд аудитын баталгаажсан нотолгоо нь Мэргэжлийн байгууллагад архивлагдан үлдсэн болно. Харин аудиторт ямар нэг хэлбэрээр хадгалагдан үлдээгүй болохыг үүгээр нотолж байна.

3.2.7. ХИМИЙН ХОРТОЙ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫН МЕНЕЖМЕНТ

Аудитын зорилго:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн химийн хортой болон аюултай бодисын менежментийн чиглэлд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийж, дүгнэлт гаргахын зэрэгцээ, үл нийцсэн шалгуурт мэргэжлийн зөвлөмж боловсруулах зорилготой.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цаг хугацааны хувьд:

Нийт 60 хоног

Орон зайн хувьд:

Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл

Бичиг баримтын хувьд:

Үйлчлүүлэгч байгууллагаас хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажилласан. Гуравдагч

Объектын хувьд: Хууль тогтоомжийн хүрээнд:	<p>этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.</p> <p>Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй цех, тасаг Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томоохон өөрчлөлтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2022 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлгэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулсан ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.</p>
Хуулийн этгээдийн хүрээнд:	<p>Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа бараа материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашлуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландаа тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулсан болно.</p>

Дээр дурдсанаас бусад цаг хугацаа, орон зай, бичиг баримт, объект, хууль тогтоомж, хуулийн этгээд энэ аудитад хамрагдаагүй болно.

Аудитын шалгуур:

Хууль тогтоомжийн хүрээнд 245 шалгуур үзүүлэлтээр химийн хорт болон аюултай бодисын менежментийн аудитыг гүйцэтгэв. Нийт 245 шалгуурын 2 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрт, 25 нь үндэсний хууль тогтоомж, 126 холбогдох дүрэм журам, аргачлалд, 88 нь стандартад, 4 нь Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ болон Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Баталгаажсан нотолгоо:

Аливаа аудитын үнэлэмжийг боловсруулахдаа баталгаажсан нотолгоог үндэслэл болгон аудитын явцад цуглуулсан болно. Үүнд:

Аюултай хог хаягдал. Салхин паркийн төсөл нь жилд салхин сэнс, техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, трансформаторын үйлчилгээ, ариутгал халдваргүйтгэл зэрэг үйл ажиллагаанд 26 нэр төрлийн органик бодис ашигладаг байна. Эдгээр бодисоос ацетилен, метилийн спирт, этилен гликол зэрэг бодис нь хортой, аюултай, хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх шинж чанартай, газрын тосны бүтээгдэхүүн, тосолгооны материал нь органик нэгдэл болох химийн бодис агуулсан бүтээгдэхүүн байна.

Дээрх нэр төрлийн химийн нэгдэл агуулсан бүтээгдэхүүний хаягдал сав баглаа боодол нь "Эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэл" батлах тухай Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн А/349 тоот тушаалын дагуу аюултай хог хаягдлын зэрэглэлд хамаарна.

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн салхин парк төслийн засвар үйлчилгээг "Вестас Монголиа" ХХК хариуцан гүйцэтгэдэг байна.

"Вестас Монголиа" ХХК нь Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төслөөс гарч буй аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх гэрээг "Цэцүүх Трейд" ХХК-тай байгуулан хариуцан ажиллаж байна [54]. "Сайншанд салхин парк" ХХК болон "Вестас Монголиа" ХХК-ийн хооронд байгуулсан гэрээний дагуу "Вестас Монголиа" ХХК нь хог хаягдлын тайлан мэдээ гаргах, хуульд заасан хугацаанд холбогдох газар тайлагнах зэрэг ажлыг хариуцан гүйцэтгэж байгаа бөгөөд "Сайншанд салхин парк" ХХК нь түүнд хяналт тавих ажлыг хариуцдаг байна. Дээрх үр дүнгүүдээс үзэхэд хог хаягдлын менежменттэй холбоотой бичиг баримтын бүрдүүлэлт хангалттай, эмх цэгцтэй байна.

Ялангуяа өмнөх аудитын Химийн хортой болон аюултай бодисын үлдэгдэл, бүртгэлийн мэдээллийг сар бүрээр хөдөлж, жил бүр химийн бодисын бүртгэл, ашиглалт, зарцуулалтын тайланг орон нутагт тайлагнан ажиллаж байна [49]. Энэ нь өмнөх аудитын зөвлөмжөөр өгсөн үл нийцлийг бүрэн арилгаж ажилласныг нотолж байна.

Тус байгууллага нь салхин сэнс, техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, трансформаторын үйлчилгээнд ашиглах тос, тосолгооны материалыг хадгалахдаа аюултай хог хаягдлын цэгийг тусгайлан тусад нь төлөвлөж өгсөн бөгөөд аюултай хогийн цэгийг 5x5 м хэмжээтэй 25 м² бетонон суурьтай, химийн бодис асгарсан тохиолдолд шингэнийг гадагш алдахааргүй цуглуулах суурьтай, төмөр сараалжин хашаатай, битүү дээвэртэй, хийж ашиглаж байна. Уг цэгт засвар үйлчилгээнээс үүссэн

аюултай хогийг ангилан цуглуулж, устгах тусгай зөвшөөрөлтэй компанид шилжүүлэн өгөхөөр төлөвлөсөн байна.

Дээрх үр дүнгээс үзэхэд төслийн ашиглалтын үеийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй хог хаягдал байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлсөн тохиолдол одоогоор байхгүй байна.

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой үялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан бөгөөд дараах дөрвөн хэлбэрээр илэрхийлэв.

- ❖ **Нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангасан. Шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Тодорхойгүй.** Аливаа мэдээлэл дутуугаас тухайн шалгуурыг үнэлэх боломжгүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.
- ❖ **Хугацаа болоогүй.** Шалгуурыг гүйцэтгэх хугацаа болоогүй. Ирээдүйд хийгдэх ажлууд тул зөвхөн тайлбар бичсэн.
- ❖ **Үл нийцэл.** Аудитын шалгуурыг хангаагүй. Цаашид сайжруулах зөвлөмж бичигдсэн.

Нийт 245 шалгуурыг 151 нотолгоо дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Үнэлэмжийн бүртгэл:

✓ Нийцэл	151
✓ Тодорхойгүй	0
✓ Хугацаа болоогүй	0
✓ Үл нийцэл	0
✓ Хамааралгүй	94

Үнэлэмжийн бүтцийг зургаар үзүүлбэл:

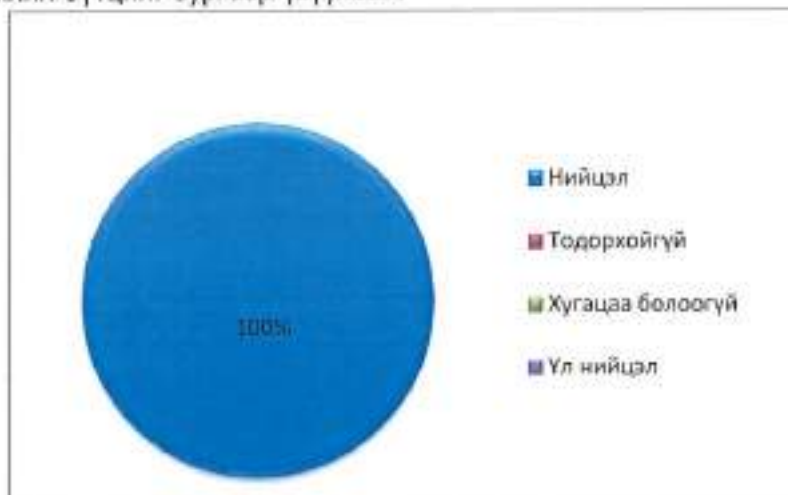

График 9. Аудитын үнэлэмжийн хувь хэмжээ

Үл нийцлийн эрсдэл:

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, хүрээлэн буй орчны байгалийн бүрдэл хэсгүүд, хүний эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор хэрэгжүүлэх ёстой арга хэмжээ буюу шаардлагуудыг тухайн төсөл

хэрэгжүүлэгч биелүүлээгүйгээс аливаа эрсдэл үүсэх бөгөөд үүнээс улбаалан хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, орчны эрүүл ахуй, байгаль орчин бохирдож, доройтох ба хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх болно. Эрсдэлийг үнэлэхдээ дараа хэлбэрүүдийг ашиглав.

- ❖ **Их.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл өндөр. Аудитын багийн ахлагчид даруй мэдэгдэнэ.
- ❖ **Дунд.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл дунд зэрэг.
- ❖ **Бага.** Тухайн шалгуурыг гүйцэтгээгүйгээс байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэл бага.

Нийт 151 шалгуурын эрсдэлийг тогтооход дараах байдалтай үнэлэгдэв. Эрсдэлийн бүртгэл:

✓ Их	0
✓ Дунд	0
✓ Бага	0
✓ Үгүй	151

Аудитын дүгнэлт:

Химийн хорт болон аюултай бодисын менежментийн аудитын үр дүнгээс үзвэл үйлчлүүлэгч байгууллагад дараах нийцлүүд байна. Үүнд:

1. Хор саармагжуулах сүү, ундаа олгодог;
2. Хөдөлмөр хамгааллын дүрэмтэй танилцаж, баталгаажуулдаг.
3. Химийн хортой болон аюултай бодисын үлдэгдэл, бүртгэлийн мэдээллийг сар бүрээр хөдөлж, жил бүр химийн бодисын бүртгэл, ашиглалт, зарцуулалтын тайланг орон нутагт тайлагнан ажиллаж байна

Зөвлөмж:

Төслийн хэмжээнд хог хаягдлын менежмент хангалттай сайн байгаа учир удирдлагын байрыг дахин мониторинг цэг болгож ашиглах шаардлагагүй бөгөөд төслөөс нөлөөлөл байхгүй, харин хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтэнд дотоод хяналтыг үргэлжлүүлэн тогтмол тавих.

1. Шатах тослох материал хөрсөнд асгарч бохирдуулахаас сэргийлэх арга хэмжээг тогтмол мөрдөн ажиллах. Хэрэв асгарсан тохиолдолд цаг алдалгүй хөрсийг цэвэрлэн саармагжуулах ажлыг зохион байгуулж ажиллах.
2. Салхин трубины засвар үйлчилгээнээс үүсэх аюултай хог хаягдал, тухайлбал, ашиглагдсан тос, шатах тослох материалын бүртгэлийг цаашид үргэлжлүүлэн хөтлөх, хяналт тавих.
3. Хатуу хог хаягдлыг түр хадгалах сав, хогийн бункерт ан цав гарсан эсэхийг байнга шалгаж, хэрэв ан цав гарсан тохиолдолд тухай бүрд нь бөглөж засаж байх.

Хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал:

Аудитын явцад ямар нэгэн хязгаарлалт ба тодорхой бус байдал байгаагүй.

Санал зөрөлдөөнтэй асуудал:

Аудит хийлгэгч байгууллагатай ямар нэгэн санал зөрөлдөөнтэй асуудал гараагүй.

Нууцлалтай холбоотой баталгаа:

Аудитын гэрээний дагуу аудит хийлгэгч байгууллагаас хангасан бүхий л мэдээллийн хугацаагүйгээр нууцлах үүрэгтэй бөгөөд нууцлалыг задруулснаас үүсэх хариуцлагыг хүлээнэ. Түүнчлэн энэхүү тайланг хэвлэмэл болон дижитал хэлбэрээр захиалагч талд хүлээлгэн өгсөн бөгөөд аудитын баталгаажсан нотолгоо нь Мэргэжлийн байгууллагад архивлагдан үлдсэн болно. Харин аудиторт ямар нэг хэлбэрээр хадгалагдан үлдээгүй болохыг үүгээр нотолж байна.

4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АУДИТЫН ҮР ДҮНГИЙН НЭГТГЭЛ

Монгол Улсын холбогдох хууль, дүрэм, журам, стандарт шаардлагын дагуу бэлтгэсэн 787 асуулга бүхий ажлын маягтуудыг ашигласан бөгөөд тэдгээрийг хэрэгжүүлсэн байдлын үнэлгээ (нийцэл /хангалттай/, тодорхойгүй /үнэлэх боломжгүй/, хугацаа болоогүй /ирээдүйд хийгдэх/, үл нийцэл /хангалтгүй/, хамааралгүй)-г нэгтгэн дараах хүснэгтэд үзүүлэв. Шалгуур үзүүлэлтийн хувийг тооцохдоо хамааралгүй гэсэн үзүүлэлтийг хасаж тооцсон болно.

Хүснэгт 5. Байгаль орчны аудитын үр дүнгийн нэгтгэл

№	Байгаль орчны аудитын хамрах хүрээ	Нийцлийн болон гүйцэтгэлийн аудитын шалгуур үзүүлэлт					Хэсгийн дүн
		Нийцэл /хангалттай/	Сайжруулах шаардлагатай /цаашид сайжруулах/	Хугацаа болоогүй /ирээдүйд хийгдэх/	Үл нийцэл /хангалтгүй/	Хамааралгүй	
1.	Хуулийн нийцэл	173	0	0	0	12	185
Нийт		173	0	0	0	12	185
Эзлэх хувь /%/		100	-	-	-	-	100
2.	Усан орчны менежмент	107	0	0	0	21	128
3.	Агаар орчны менежмент	28	0	0	0	21	49
4.	Хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлтийн менежмент	23	0	0	0	14	37
5.	Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежмент	12	0	0	0	16	28
6.	Биологийн олон янз байдлын менежмент	15	0	0	0	14	29
7.	Хог хаягдлын менежмент	53	0	0	0	33	86
8.	Хими хорт болон аюултай бодисын менежмент	151	0	0	0	94	245
Нийт		562	0	0	0	225	787
Эзлэх хувь /%/		100	-	-	-	-	100

Байгаль орчны аудитын үр дүнгийн нэгтгэлээс үзэхэд нийт 787 асуулгын 562 (100%) асуулгад хангалттай буюу хэрэгжилт маш сайн, аудитын шалгуурт авч үзэхгүй 245 асуулгад хамааралгүй гэсэн үнэлэмжийг авсан бол тодорхойгүй буюу үнэлэх боломжгүй асуудал гараагүй байна.

Хүснэгт 6. Байгаль орчны аудитын үл нийцлийн эрсдэлийн нэгтгэл

№	Байгаль орчны аудитын хамрах хүрээ	Үл нийцлийн эрсдэл				Хэсгийн дүн
		Их	Дунд	Бага	Үгүй	
1.	Хуулийн нийцэл	0	0	0	173	173
Нийт		0	0	0	173	173
Эзлэх хувь /%/		-	-	-	100	100
2.	Усан орчны менежмент	0	0	0	107	107
3.	Агаар орчны менежмент	0	0	0	28	28
4.	Хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлтийн менежмент	0	0	0	23	23
5.	Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежмент	0	0	0	12	12
6.	Биологийн олон янз байдлын менежмент	0	0	0	15	15
7.	Хог хаягдлын менежмент	0	0	0	53	53
8.	Хими хорт болон аюултай бодисын менежмент	0	0	0	151	151
Нийт		-	-	-	562	562
Эзлэх хувь /%/		-	-	-	100	100

Байгаль орчны аудитын үл нийцлийн эрсдэлийн нэгтгэлээс үзэхэд нийт 562 асуулгад (100%) эрсдэл байхгүй байна.

Харин байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын үр дүнгээр цаашид үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх шаардлагатай 9 үндсэн асуудлыг тусгасан. Аудитын шалгуур үзүүлэлтээр дараах арга хэмжээнүүдийг эрсдэл буюу үл нийцэл гэж тооцохгүй боловч "Сайншанд салхин парк" ХХК нь үйл ажиллагаандаа цаашид хэрэгжүүлэн ажиллах нь зүйтэй.

Хүснэгт 7. Байгаль орчны аудитын сайжруулах шаардлагатай арга хэмжээ

№	Аудитын хамрах хүрээ	Сайжруулах шаардлагатай арга хэмжээний төлөвлөгөө	Хугацаа
1.	Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежмент	Газрын тухай хуулийн 56 дугаар зүйлийн 6 дахь заалт, Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.4 дэх заалтыг тус тус үндэслэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага эзэмшлийн болон өмчлөлийн газрын 10 хувьас доошгүй талбайд ногоон байгууламж, тарималжуулалтын ажлыг хийхээр тусгасан байдаг. Иймд "Сайншанд салхин парк" ХХК нь мэргэжлийн байгууллагын заавар, зөвлөгөө, мэргэжилтний оролцоотойгоор орон нутгийн захиргаатай хамтран нийгмийн хариуцлагын хүрээнд төслийн талбайтай ижил төстэй газарт дүйцүүлэх байдлаар ногоон байгууламж, тарималжуулалтын ажлыг хэрэгжүүлэх боломжтой юм.	Үйл ажиллагааны туршид
2.	Биологийн олон янз байдлын менежмент	"Мон газар экологи" ХХК-ийн 2023 оны амьдрах орчны хээрийн судалгааны үеэр төслийн талбайн орчимд болон салхин сэнсний турбины ойр орчимд хулгана, мэрэгчийн нүхэн үүр, мөн хорхой, шавж маш ихээр ажиглагдсан байна. Тиймээс төслийн үйл ажиллагаанд шавж, мэрэгч	Жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусгах

		амьтдаас үзүүлэх нөлөөллийг тодорхойлох, хянах зорилгоор 2023 онд шавжийн болон мэргэгч амьтдын судалгааг мэргэжлийн шинжээч, мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх.	
3.		Залуу шувууд намрын улиралд 8 сараас эхлэн үүрээ орхин нисдэг бөгөөд тархалт, шилжилт хөдөлгөөн нэмэгддэг. Залуу шувуунууд сэнсний далбааг тойрч гарах зан төрх сураагүй учир сэнсэнд цохиулах эрсдэл тулгардаг. Цаашид үхэл хорогдлын тоо ихсэх тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагаас зөвлөгөө авч эндсэн шувуудын төрөл, зүйл, нас, хүйсийг тодруулах.	Жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусгах
4.		Хаврын улиралд мал төллөх үеэр салхин сэнс орчимд мал бэлчээрлэх нь зарим зүйл мах идэшт болон сэгээр хооллодог шувуудыг өөртөө татаж сэнсэнд цохиулах эрсдэлийг нэмэгдүүлдэг. Учир нь хаврын улиралд муудаж үхсэн малын сэг болон шинэ төллөсөн малын нялх үр төлийг шувуу идэж, олноор цуглардаг нь ажиглагдсан. Иймд мал бүхий айл өрхүүдийг салхин сэнсний ойр орчимд нэмж буулгахгүй, мал бэлчээхгүй байх талаар анхааруулах.	Жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусгах
5.		Цаашид нүүдлийн шувууд ихээр өртөх тохиолдол бүртгэгдвэл шувууны нүүдлийн судалгааг жил бүр хавар 4-р сарын сүүл 5-р сарын эхээр, намар 8-р сарын сүүл 9-р сарын эхээр хийвэл илүү мэдээлэл цуглуулах боломжтой. Шувуудын өвөлжих болон үржлийн нутгийн идэш тэжээл, цаг агаарын байдлаас шалтгаалж, жил бүр нүүдэллэх хугацаа, эрчим ялгаатай байдаг.	Жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусгах
6.		Төслийн талбайд үүрлэж буй шувууд /Хон хэрээ-Согvus согax/ жил бүр дахин нэг газраа үүрлэж байгаа нь тогтоогдсон байна. Тиймээс Сайншанд салхин паркийн ойр байх зарим шувуудын үүрийг намар шувууд үүрлэж дууссаны дараа буулгах, үстгах арга хэмжээ авах.	Жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусгах
7.		Шатах тослох материал хөрсөнд асгарч бохирдуулахаас сэргийлэх арга хэмжээг тогтмол мөрдөн ажиллах. Хэрэв асгарсан тохиолдолд цаг алдалгүй хөрсийг цэвэрлэн саармагжуулах ажлыг зохион байгуулж ажиллах.	Жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусгах
8.	Аюултай хог хаягдлын менежмент	Салхин трубины засвар үйлчилгээнээс үүсэх аюултай хог хаягдал, тухайлбал, ашиглагдсан тос, шатах тослох материалын бүртгэлийг цаашид үргэлжлүүлэн хөтлөх, хяналт тавих.	Жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусгах
9.		Хатуу хог хаягдлыг түр хадгалах сав, хогийн бункерт ан цав гарсан эсэхийг байнга шалгаж, хэрэв ан цав гарсан тохиолдолд тухай бүрд нь бөглөж засаж байх.	Жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусгах

5. АУДИТЫН НЭГДСЭН ДҮГНЭЛТ

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит гүйцэтгэсэн үр дүнг үндэслэн дараах нэгдсэн дүгнэлтийг өгч байна. Үүнд:

1. Байгаль орчны аудитын үр дүнгийн нэгтгэлээс үзэхэд нийт 787 асуулгын 652 (100%) асуулгад хангалттай буюу хэрэгжилт маш сайн, аудитын шалгуурт авч үзэхгүй 245 асуулгад хамааралгүй гэсэн үнэлэмжийг авсан бол тодорхойгүй буюу үнэлэх боломжгүй асуудал гараагүй байгаагаас харахад

- Салхин цахилгаан станцын үйл ажиллагааны хуулийн нийцэл болон гүйцэтгэлийн үр дүн **"Маш сайн"** байгааг харуулж байна.
2. "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк" салхин цахилгаан станцын байгаль орчны үйл ажиллагаа нь 100% үндэсний хууль тогтоомжид нийцтэй буюу гүйцэтгэлтэй байна. Хугацаа болоогүй буюу тухайн шалгуурыг гүйцэтгэх цаг хугацаа болоогүй байгаа тул тэдгээрийг шууд үл нийцэл гэж ойлгохгүй бөгөөд тус байгууллага ирээдүйд түүнийг гүйцэтгэнэ гэдэг итгэлтэй байна. Үл нийцэл байхгүй. Тодорхойгүй буюу аудитын явцад хангалттай мэдээ баримт цуглаагүй, аудит хийлгэгч талаас нотлох баримтаар хангаагүй шалгууруудыг дараагийн төлөвлөгөөт аудит гүйцэтгэх хүртэл хугацаанд нийцэлтэй болгож залруулах боломжтой.
 3. Байгаль орчны аудитын үл нийцлийн эрсдэлийн нэгтгэлээс үзэхэд нийт 562 асуулгад (100%) эрсдэл байхгүй байна.
 4. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ний өдрийн А/809 тоот тушаалаар батлагдсан "Байгаль орчны аудит хийх ерөнхий аргачлал"-ын дагуу дүгнэвэл: Тус байгууллагын байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, үр дагавар онц уршигтай бус бөгөөд удирдлага, зохион байгуулалтын тодорхой арга хэмжээ болон хууль тогтоомжийн зохих заалтуудыг хангах шаардлагатай. Төслийн үйл ажиллагааг цаашид үргэлжлүүлэх боломжтой. Өмнө нь Байгаль орчны аудитыг 2018, 2020, 2022 онд хийлгүүлсэн бөгөөд төлөвлөгөөт аудитыг энэ онд хийлгэж байгаа нь сайшаалтай бөгөөд энэ нь аливаа үл нийцэл гарсан тохиолдолд эрт илрүүлж, түүнийгээ цаашид залруулах боломжийг олгох давуу талтай.

6. ЕРӨНХИЙ ЗӨВЛӨМЖ

Аудит хийгдсэн үндсэн 8 чиглэл тус бүрийн зөвлөмжүүд тайлангийн үл нийцлийг арилгах төлөвлөгөөнд туссан бөгөөд "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн зүгээс дараагийн аудитыг хийлгэхдээ чиглэлээ улам өргөжүүлэх нь зүйтэй.

Монгол Улсын Байгаль орчны багц хууль 2012 онд шинэчлэгдэн батлагдсан, тэдгээрийг биелүүлэх журмууд 2012-2024 онуудад батлагдан гарч байгаа бөгөөд тус компанийн хувьд эдгээр журмын заалтуудыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

Аливаа хийсэн ажлыг баримтжуулах, түүнийг архивлан хадгалах ажлыг тогтмол хэрэгжүүлж, үүнийг байгаль орчны мэргэжилтэнд бүрэн хариуцуулах хэрэгтэй.

Харин байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын үр дүнгээр цаашид үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх шаардлагатай 9 үндсэн асуудлыг тусгасан. Аудитын шалгуур үзүүлэлтээр дараах арга хэмжээнүүдийг эрсдэл буюу үл нийцэл гэж тооцохгүй боловч "Сайншанд салхин парк" ХХК нь үйл ажиллагаандаа цаашид хэрэгжүүлэн ажиллах нь зүйтэй.

7. АУДИТЫН ТАЙЛАНГ ТАРААХ

Байгаль орчны аудитын тайланг дараах аж ахуй нэгж, байгууллагад хүргүүлэх ба дээрх тайлангууд нь адил хүчинтэй байна. Үүнд:

1. "Сайншанд салхин парк" ХХК-д 1 хувь;
2. "Ногоон гэрэлт ирээдүй" ХХК- 1 хувь;

3. Аудитын дүгнэлт, зөвлөмжийг "Сайншанд салхин парк" ХХК-д 2 хувь;

8. АУДИТЫН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ

"Сайншанд салхин парк станцын үл нийцэлтэй гэж үнэлэгдсэн шалгууруудыг тус компани өөрийн амлалтын хугацаанд залруулах боломжтой ба түүнийхээ биелэлтийг дотоод шалгалтаараа гаргаж, амлалтын биелэлтийн тайланг Монгол Улсын "Байгаль орчныг хамгаалах тухай" хуулийн 10¹ дүгээр зүйлийн 1-р заалтыг үндэслэн аудитын үйлчлүүлэгч аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны албанд хүргүүлнэ.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

"Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг гүйцэтгэхдээ дор дурдсан тайлан, холбогдох зөвшөөрөл, дүгнэлт, эрхийн актууд, гэрээ, хэлцлүүд, холбогдох баримт, материалыг ашигласан бөгөөд эдгээр бичиг баримтууд нь аудитын нотолгоо болж Байгаль орчны аудит хийсэн Мэргэжлийн байгууллагад архивлан хадгалсан болно. Үүнд:

1. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, Улсын бүртгэлийн алба, Улсын бүртгэлийн дугаар 9019077051, Регистрийн дугаар 5286301, 2009 оны 2 дугаар сарын 11-ны өдөр, Улаанбаатар хот
2. Газар ашиглуулах тухай, Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын захирамж, Салхин парк зориулалттай 96.276 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № А/94, 2014 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдөр, Өргөн сум
3. Газар ашиглуулах тухай, Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын захирамж, Салхин парк зориулалттай 58.637 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын тамгын газар, № А/84, 2014 оны 7 дугаар сарын 23-ны өдөр, Алтанширээ сум
4. Газар ашиглуулах тухай, Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын захирамж, Салхин парк зориулалттай 256.57 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № А/99, 2014 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум
5. Газар ашиглуулах тухай, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын захирамж, Салхин парк зориулалттай 75.08 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № А/271, 2014 оны 8 дугаар сарын 11-ны өдөр, Өргөн сум
6. Газар ашиглуулах тухай, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын захирамж, Сайншанд – Замын-Үүдийн чиглэлийн авто замаас салхин парк хүртэлх авто замын зориулалттай 2 км газрыг 30 жилийн хугацаатай, № А/293, 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдөр, Сайншанд сум
7. Техник эдийн засгийн үндэслэлийн нэмэлт тодотгол, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, "Сайншанд салхин парк" ХХК, 2017 он, Улаанбаатар хот
8. Нөхөн сэргээлт хийсэн газрыг хүлээн авсан тухай акт, 1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт, Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын тамгын газар, 2018 оны 6 дугаар сарын 05-ны өдөр, Өргөн сум
9. Барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах техникийн комиссын акт, Сайншанд дэд станцын барилга байгууламжийг хүлээн авах, Улсын комиссын бүрэлдэхүүн, № СЭХҮТ-18/02, 2018 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдөр, Дорноговь аймаг
10. Улсын комисс байгуулах тухай, 35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, Сайншанд дэд станцын барилга байгууламжийг хүлээн авах, Эрчим хүчний сайдын тушаал, № 160, 2018 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр, Улаанбаатар хот
11. Улсын комисст хүлээлгэн өгөх хурлын тэмдэглэл, 35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, Сайншанд дэд станцын барилга байгууламжийг хүлээн авах, Улсын

- комиссын бүрэлдэхүүн, № 01, 2018 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум
12. Эрчим хүчний барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах улсын комиссын акт, 35 кВ-ын кабель шугам, 35/110 кВ-ын дэд станц, 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, Сайншанд дэд станцын өргөтгөлийн барилга угсралтын ажил, Улсын комиссын бүрэлдэхүүн, № 41/2018, 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдөр, Сайншанд сум
 13. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийг хүлээн авсан ажлын хэсгийн дүгнэлт, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн, № 15, 2019 оны 1 дүгээр сарын 02-ны өдөр, Сайншанд сум
 14. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, Сайншанд салхин парк төслийн үйлдвэрлэлийн барилга байгууламж – 26 ш, Дорноговь аймгийн Улсын бүртгэлийн хэлтэс, 2019 оны 4 дүгээр сарын 08-ны өдөр, Сайншанд сум
 15. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж, Сайншанд – Замын-Үүд чиглэлийн авто замаас салхин парк хүртэлх авто замын зориулалттай 2 км газрыг 30 жилийн хугацаатай, № 000001529, 2019 оны 9 дүгээр сарын 11-ны өдөр, Сайншанд сум
 16. Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж, Сайншанд – Замын-Үүд чиглэлийн авто замаас салхин парк хүртэлх авто замын зориулалттай 2 км газрыг 30 жилийн хугацаатай, № 04401/2014/51193, 2019 оны 9 дүгээр сарын 11-ны өдөр, Сайншанд сум
 17. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ, Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 23-ны өдрийн А/84 тоот захирамж, Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын тамгын газар, Салхин парк зориулалттай 58.637 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № 000000161, 2019 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдөр, Алтанширээ сум
 18. Иргэн, хуулийн этгээдэд газар ашиглуулах гэрээ, Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 23-ны өдрийн А/84 тоот захирамж, Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын Засаг даргын тамгын газар, Салхин парк зориулалттай 58.637 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № 04407-2019/00061, 2019 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдөр, Алтанширээ сум
 19. Нөхөн сэргээлт хийсэн газрыг хүлээн авсан тухай акт, 1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт, Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын тамгын газар, 2019 оны 11 дүгээр сарын 08-ны өдөр, Өргөн сум
 20. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 8 дугаар сарын 11-ны өдөр, Сайншанд сум

- өдрийн А/271 тоот захирамж, Салхин парк барих зориулалттай 75.08 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № 000001530, 2019 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум
21. Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 8 дугаар сарын 11-ны өдрийн А/271 тоот захирамж, Салхин парк барих зориулалттай 75.08 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № 04401-2014/51192, 2019 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум
 22. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж, Эрчим хүч дамжуулах шугамын зориулалттай 4 км газрыг 30 жилийн хугацаатай, № 000001531, 2019 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум
 23. Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргын 2014 оны 9 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/293 тоот захирамж, Эрчим хүч дамжуулах шугамын зориулалттай 4 км газрыг 30 жилийн хугацаатай, № 04401-2014/80543, 2019 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум
 24. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ, Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдрийн А/94 тоот захирамж, Салхин парк зориулалттай 96.276 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № 000001579, 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум
 25. Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ, Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдрийн А/94 тоот захирамж, Салхин парк зориулалттай 96.276 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № 04425-2014/08019, 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум
 26. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ, Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/99 тоот захирамж, Салхин парк зориулалттай 256.57 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № 000001580, 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум
 27. Гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгж, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар ашиглуулах гэрээ, Дорноговь аймгийн Өргөн сумын Засаг даргын 2014 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/99 тоот захирамж, Салхин парк зориулалттай 256.57 га талбайг 30 жилийн хугацаатай, № 04425-2014/08021, 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдөр, Өргөн сум
 28. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах

- "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, "Шүтээн Байгаль" ХХК, 2020 он, Улаанбаатар хот
29. Газрын төлөв байдал, чанарын захиалгат хянан баталгааны дүгнэлт, Салхин парк байгуулах, шилэн кабель тавих, эрчим хүч дамжуулах шугам, авто зам барих зориулалтаар нийт 8 дүгнэлт, Газар зохион байгуулалт, геодези, зурагзүйн газар, "Шүтээн Байгаль" ХХК, 2020 оны 5 дугаар сарын 26-ны өдөр, Улаанбаатар хот
 30. Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ, судалгааны нэмэлт тодотголын тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл", "Грийн Ассесмент" ХХК, 2020 оны 5 дугаар сарын 20-ны өдөр, Улаанбаатар хот
 31. Сайншанд салхин парк төслийн ашиглалтын үеийн шувууны судалгаа – 2020 он, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл", "Грийн Ассесмент" ХХК, 2020 оны 7 дугаар сарын 05-ны өдөр, Улаанбаатар хот
 32. Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл", "Грийн Ассесмент" ХХК, 2020 оны 11 дүгээр сарын 19-ны өдөр, Улаанбаатар хот
 33. Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээний тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, "Тэкол" ХХК, 2019 он, Улаанбаатар хот
 34. Шувууны судалгааны ажлын тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, "Мон Газар Экологи" ХХК, 2021 он, Улаанбаатар хот
 35. Замын хөдөлгөөний менежментийн төлөвлөгөө, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, "Байгаль орчин консалтинг" ХХК, 2019 оны 3 дугаар сарын 01-ны өдөр, Улаанбаатар хот
 36. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, "Байгаль орчин консалтинг" ХХК, 2019 оны 3 дугаар сарын 03-ны өдөр, Улаанбаатар хот
 37. Бохирдлыг хянах төлөвлөгөө, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, "Байгаль орчин консалтинг" ХХК, 2019 оны 3 дугаар сарын 01-ны өдөр, Улаанбаатар хот
 38. Химийн хорт болон аюултай бодисын бүртгэлийн тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг дарга, "Сайншанд салхин парк" ХХК, № 21/L-156, Дорноговь аймаг
 39. Ус ашиглах зөвшөөрөл, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Дорноговь аймгийн Засаг даргын захирамж, № А/120, 2021 оны 5-р сарын 04-ны өдөр, Сайншанд сум

40. Ус ашиглах эрхийн бичиг, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Дорноговь аймгийн Засаг даргын тамгын газар, № 21/01, 2021 оны 5-р сарын 04-ны өдөр, Сайншанд сум
41. Амьтны аймаг учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх тухай, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Дорноговь аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын Улсын байцаагчийн акт, № 11-04-042/40, 2021 оны 9-р сарын 23-ны өдөр, Сайншанд сум
42. Амьтны аймаг учирсан хохирлыг нөхөн төлсөн баримт, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, "Сайншанд салхин парк" ХХК, 2021 оны 9-р сарын 30-ны өдөр, Сайншанд сум
43. Хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрөл, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Дорноговь аймгийн Засаг дарга, № 21/001, 2021 оны 10-р сарын 05-ны өдөр, Говь-Сүмбэр аймаг
44. Байгаль орчны аудитын үл нийцлийг арилгасан тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, Дорноговь аймгийн БОАЖГ, "Сайншанд салхин парк" ХХК, 2020 оны 11 дүгээр сарын 01-ны өдөр, Дорноговь аймаг
45. Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, Дорноговь аймгийн Онцгой байдлын газар, № 0000236, 2021 оны 12-р сарын 24-ны өдөр, Дорноговь аймаг
46. Хаягдал усны дүгнэлт, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Умард говийн гүвээт-халхын дундад талын сав газрын захиргаа, № 2022 оны 2-р сарын 22-ны өдөр, № 03, Говь-Сүмбэр аймаг
47. 2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, БОАЖЯ, Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар, № 2022 он, Улаанбаатар хот
48. Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, "Ногоон гэрэлт ирээдүй" ХХК, 2022 он, Улаанбаатар хот
49. Аюултай хог хаягдлын 2023 оны жилийн мэдээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргад, "Сайншанд салхин парк" ХХК, 2023 оны 10-р сарын 05-ны өдөр, Дорноговь аймаг
50. Энгийн хатуу хог хаягдлын 2023 оны жилийн мэдээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргад, "Сайншанд салхин парк" ХХК, 2023 оны 10-р сарын 05-ны өдөр, Дорноговь аймаг
51. Ус ашиглалтын 2023 оны жилийн мэдээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Засаг даргад, "Сайншанд салхин парк" ХХК, 2023 оны 10-р сарын 05-ны өдөр, Дорноговь аймаг

52. 2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, БОАЖЯ, Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар, 2022 он, Улаанбаатар хот
53. 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, БОАЖЯ, Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар, 2023 он, Улаанбаатар хот
54. Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл", "Цэцүүх Трейд" ХХК, "Вестас Монголия" ХХК, № Ш-22/079, 2022 оны 1-р сарын 05-ны өдөр, Улаанбаатар хот
55. 2023 оны Байгаль орчны мониторинг судалгааны ажлын тайлан, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл", "Мон Газар Экологи" ХХК, 2023 он, Улаанбаатар хот
56. Тусгай зөвшөөрөл, Цахилгаан үйлдвэрлэх /Салхин цахилгаан станц – 55 МВт/ тусгай зөвшөөрлийг 5 жилийн хугацаатай, Эрчим хүчний зохицуулах хорооны 2023 оны 11-р сарын 21-ны өдрийн 616 дугаар тогтоол, № 01/2019, 2023 оны 11 дүгээр сарын 21-ны өдөр, Улаанбаатар хот
57. Цэвэр усаар хангах үйлчилгээний гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, "Ганган зээрд" ХХК, №24/С-04, 2024 оны 1 дүгээр сарын 19-ны өдөр, Сайншанд сум
58. Бохир усны үйлчилгээний гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, "Чандмана Илч" ХХК, №23/С-45, 2023 оны 7-р сарын 03-ны өдөр, Сайншанд сум
59. Хаягдал усыг шууд байгальд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгуулах ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах Сайншанд салхин парк төсөл, Дорноговь аймгийн Засаг даргын тамгын газар, №23/С-37, 2023 оны 5-р сарын 17-ны өдөр, Дорноговь аймаг
60. Хог хаягдал тээвэрлэх гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Сайншанд захирагчийн ажлын алба, № 23/С-19, 2023 оны 1-р сарын 02-ны өдөр, Сайншанд сум
61. Ус зөөвөрлөх гэрээ, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Сайншанд захирагчийн ажлын алба, №23/С-18, 2023 оны 1 дүгээр сарын 02-ны өдөр, Сайншанд сум
62. Хаягдал усны дүгнэлт, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "55МВт-ын Салхин цахилгаан станц"-ын төсөл, Умард говийн гүвээт-халхын дундад талын сав газрын захиргаа, № 2023 оны 4-р сарын 21-ны өдөр, № 117, Говь-Сүмбэр аймаг

“НОГООН ГЭРЭЛТ ИРЭЭДҮЙ” ХХК

Монгол улс, Улаанбаатар хот,
Баянгол ирээдүй, 11 дүгээр хороо,
Хувьсгалын гудамж /16060/, 36-р байр
4 дүгээр давхар, 14 тоот
Утас: (976)-77030503, Факс: (976)-77030503
Гар утас: (976)-88010503, (976)-91040503
Web: www.en-audit.mn
E-mail: d.batbold@yahoo.com

№ _____

Танай _____ ны № _____ -т

“САЙНШАНД САЛХИН ПАРК”
ХХК-Д

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын
дүгнэлт, зөвлөмж хүргүүлэх тухай

Удиртгал:

“Сайншанд салхин парк” ХХК болон “Ногоон гэрэлт ирээдүй” ХХК-ийн хооронд байгуулсан 2024/07, 24/С-18 тоот “Байгаль орчны аудитын ажил гүйцэтгэх гэрээ”-ний дагуу 2024 оны 5-6 дугаар сарын хооронд “Сайншанд салхин парк” ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Өргөн, Алтанширээ сумдын нутаг дахь “Сайншанд салхин цахилгаан станц”-ын үйл ажиллагаанд нийцлийн болон гүйцэтгэлийн аудитыг “Ногоон гэрэлт ирээдүй” ХХК-ийн Байгаль орчны аудитын баг Монгол Улсын “Байгаль орчны хамгаалах тухай хууль”-ийн 10¹ зүйлийн дагуу, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 12 дугаар 25-ны өдрийн А/809 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны аудит хийх ерөнхий аргачлал” болон компанийн өөрийн боловсруулсан нарийвчилсан арга зүйг мөрдлөг болгон ажиллав.

Аудитын үр дүнг үнэлэхдээ нийцэл, үл нийцэл, тодорхойгүй болон хугацаа болоогүй гэсэн 4 үнэлэмжийг ашигласан. Аливаа нотолгоогоор гүйцэтгэл нь батлагдсан тохиолдолд нийцэл, батлагдаагүй тохиолдолд үл нийцэл, хууль эрх зүйн хүрээнд болон гүйцэтгэлийн шатанд үр дүн нь тодорхойлогдох болоогүй эсвэл тухайн шалгуур бодит шалтгааны улмаас гүйцэтгэл нь түр хойшлогдсон тохиолдолд хугацаа болоогүй гэсэн үнэлэмжид хамааруулав.

Аудитын зорилго:

Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах “Сайншанд салхин парк төсөл”-ийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийгдсэнээр байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй аргаар үйлдвэрлэл явуулахад туслах, тэднийг учирч болох алдагдал, хохирлоос урьдчилан сэргийлэх үүднээс байгаль орчны хууль тогтоомж, төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөрийн

Биелэлт, байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний хэрэгжилт, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэл, стандартын хэрэгжилтийг хянаж, дүгнэлт гаргах, мэргэжлийн зөвлөгөө өгөхөд аудитын зорилго оршино. Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг үндсэн 8 чиглэлд хийж гүйцэтгэв. Үүнд:

1. Хуулийн нийцэл;
2. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, менежментийн төлөвлөгөө, мониторингийн ажлын гүйцэтгэл;
 - 3.1. Усан орчны менежмент;
 - 3.2. Агаар орчны менежмент;
 - 3.3. Хөрсөн бүрхэв: ба техникийн нөхөн сэргээлтийн менежмент;
 - 3.4. Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежмент;
 - 3.5. Биологийн олон янз байдлын менежмент;
 - 3.6. Хөг хаягдлын менежмент;
 - 3.7. Химийн хорт болон аюултай бодисын менежмент зэрэг болно.

Аудитын төрөл:

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг үндсэн 2 чиглэлээр гүйцэтгэсэн. Үүнд:

1. Байгаль орчны нийцлийн аудит
2. Байгаль орчны гүйцэтгэлийн аудит зэрэг болно.

Аудитын хамрах хүрээ:

Цэг хугацааны хувьд: Нийт 6᠐ хонго.

Орон зайн хувьд: Сайншанд салхин цахилгаан станцын төсөл

Бичиг баримтын хувьд: Үйлчлүүлэгч бийгүүлэгчид хангасан бичиг баримтуудын хүрээнд ажигласан. Гуривдагч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцоогүй.

Объектын хувьд: Станцын үйл ажиллагаа явагдаж буй талбай, удирдлагын байр, дэд станц, агаарын шугам, шилэн кабель, зэм

Хууль тогтоомжийн хүрээнд: Монгол Улсын хууль тогтоомж болон стандартыг аудитын шалгуур тогтооход ашигласан. Байгаль орчны багц хуулиудын томсохон оорчлолтүүд 2012 оны 5 дугаар сард орж, 2012 оны 6 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор аудитын үйл ажиллагааны хууль тогтоомжийн хүчин төгөлдөржилтийн цаг хугацааны хамрагдалт нь 2012 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаагаар хязгаарлахаар тохиролцсон. Үүнээс гадна Сайншанд салхин парк төсөл нь 2022 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар байгаль орчны аудит хийгдсэн тул энэ хугацааны хуулийн хамрах хүрээг аудит хийгдсэн цаг хугацаагаар авсан. Энэ удаагийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит нь 2024 оны 5 дугаар 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн оорчлолт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгохгүй. Гэхдээ аудит хийлэгч байгууллагын аливаа үйл ажиллагааг тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан хууль тогтоомжтой харьцуулах ба үйл ажиллагааг хийснээс хойш бий болсон хууль тогтоомжийн шалгууртай харьцуулж үнэлэмжийг гаргаагүй болно.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд: Зөвхөн үйлчлүүлэгч байгууллагын хүрээнд хийгдэх ба туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй. Өөрөөр хэлбэл, үйлчлүүлэгч байгууллагад аливаа барна материал нийлүүлдэг, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын үйл ажиллагаа хамаарахгүй ба тухайн байгууллагын үйлчлүүлэгчид нийлүүлсэн баран бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний гэрээ, бичиг баримтын бүрдэл, нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, түүний тайлан гэх мэтийг үзсэн. Дээрх зүйлст аливаа үл нийцэл илэрвэл түүнийг цаашиллуулан гэрээлэгч байгууллагад аудит хийгээгүй тул зөвхөн үл нийцлийг тайландоо тусгаж, түүнд аудит хийлгэхийг зөвлөмж хэлбэрээр оруулж болно.

Аудитад хамрагдаагүй хэсэг:

Тус аудитад дараах зүйлс хамрагдаагүй. Үүнд:

Цаг хугацааны хувьд: Гэхэр дээрх аудит хийснээс хойш хугацаанд болсон аливаа үйл ажиллагаа

Орон зайн хувьд: Станцын талбайгаас өөр газарт болсон аливаа үйл ажиллагаа

Бичиг баримтын хувьд: Гүрээвэдэгч этгээдээс бичиг баримт аваагүй, аудитын шалгуурт тооцхгүй.

Объектын хувьд: Станцын үндсэн болон туслах үйл ажиллыг нэгд хамнарилгүй аливаа объект

Хууль тогтоомжийн хувьд: 2024 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс хойших аливаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, нэмэлт, шинэчлэл зэрэг нь аудитын шалгуурт хамаарахгүй. Түүнчлэн хүчингүй болсон хууль тогтоомжийн аливаа зүйл заалтыг шалгуур болгоогүй.

Хуулийн этгээдийн хүрээнд: Үйлчлүүлэгчээс бусад этгээд хамаарахгүй, мөн үйлчлүүлэгчийн туслан гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч, бусад гэрээт ажил гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанд аудит хийгээгүй.

Аудитын шалгуур:

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг гүйцэтгэхэд ашигласан үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүдэд төслийн техник эдийн засгийн үндэслэл, шийдвэр, байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан, түүний хэрэгжилт, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, түүний биелэлт, өмнө нь гүйцэтгэсэн байгаль орчны аудитын тайлан болон хууль тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан тогтоомж, дүрэм, журам, заавар, стандарт, норм, норматив, эрхийн актууд, зөвшөөрөл, гэрээ, дүгнэлтэд үндэслэсэн болно.

Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын хүрээнд нийт 787 шалгуур үзүүлэлтээр байгаль орчны аудитыг гүйцэтгэв. Эдгээрээс 245 нь хамааралгүй, 185 нь хуулийн нийцэл, 71 нь төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөр, 325 нь үндэсний хууль тогтоомж, 259 нь холбогдох дүрэм журам, аргачлал, 139 нь стандартад, 43 нь байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, байгаль орчны мониторингийн гүйцэтгэлийн хувьд даахардсан байдлаар түсгэлээ олсон болно.

Хүснэгт 1. Байгаль орчны аудитын шалгуур үзүүлэлт

№	Үзүүлэлт	Хуулийн нийцэл	Усан орчин	Агаар орчин	Хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлт	Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлт	Биологийн олон янз байдал	Ахуйн хог хаягдал	Химийн хорт болон аюултай бодис	Нийт дүн
1.	Төрийн бодлого, үндэсний хөтөлбөр	0	9	2	1	2	1	4	2	21
2.	Үндэсний хууль тогтоомж	185	37	11	9	10	8	40	25	325
3.	Дүрэм, журам, аргачлал	0	64	16	7	8	6	32	126	259
4.	Стандарт	0	12	13	9	2	8	7	88	139
5.	БОННУ болон БОМТ	0	6	7	11	6	6	3	4	43
Нийт дүн		185	128	49	37	28	29	86	245	787
Үүнээс:										
	Нийцэл	173	107	28	23	12	15	53	151	562
	Сайжруулах шаардлагатай	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Үл нийцэл	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Хамааралгүй	12	21	21	14	16	14	33	94	225

Аудитын үнэлэмж:

Шалгуур бүрийг нотолгоотой уялдуулан үнэлэмжийг боловсруулсан. Нийт нийцлийн болон гүйцэтгэлийн 787 шалгуурыг цуглуулсан нотолгоонууд дээр тулгуурлан үнэлэмжийг боловсруулахад дараах байдлаар үнэлэгдэв. Шалгуур үзүүлэлтийн хувийг тооцохдоо хамааралгүй гэсэн үзүүлэлтийг хасаж тооцсон болно.

Аудитын үр дүнгийн үнэлэмжийн бүртгэл:

❖ Нийцэл	562
❖ Сайжруулах шаардлагатай	0
❖ Хугацаа болоогүй	0
❖ Үл нийцэл	0
❖ Хамааралгүй	225

Үнэлэмжийн бүтцийг дараах графигт үзүүлэв.

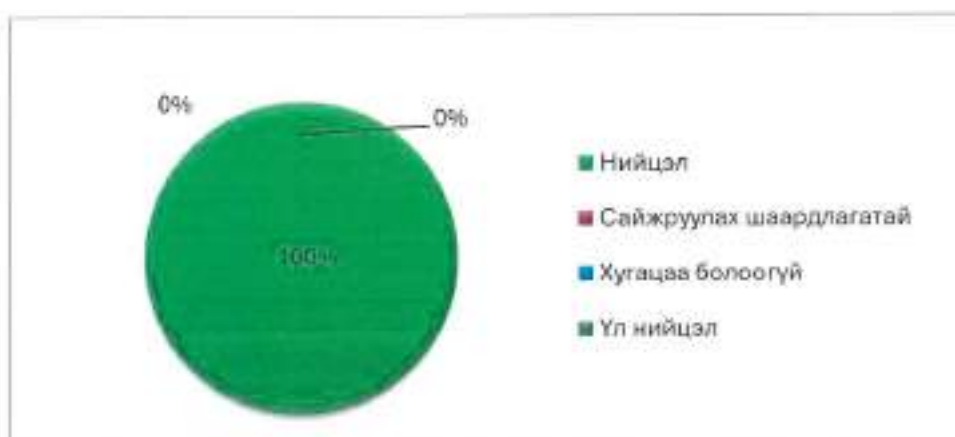

График 1. Нийцлийн болон гүйцэтгэлийн аудитын үнэлэмжийн бүтэц

Байгаль орчны аудитын үр дүнгийн нэгтгэл:

Монгол Улсын холбогдох хууль, дүрэм, журам, стандарт шаардлагын дагуу бэлтгэсэн 787 асуулга бүхий ажлын маягтуудыг ашигласан бөгөөд тэдгээрийг хэрэгжүүлсэн байдлын үнэлгээ (нийцэл /хангалттай/, тодорхойгүй /үнэлэх боломжгүй/, хугацаа болоогүй /ирээдүйд хийгдэх/, үл нийцэл /хангалтгүй/, хамааралгүй)-г нэгтгэн дараах хүснэгтэд үзүүлэв. Шалгуур үзүүлэлтийн хувийг тооцохдоо хамааралгүй гэсэн үзүүлэлтийг хасаж тооцсон болно.

Хүснэгт 2. Байгаль орчны аудитын үр дүнгийн нэгтгэл

№	Байгаль орчны аудитын хамрах хүрээ	Нийцлийн болон гүйцэтгэлийн аудитын шалгуур үзүүлэлт					Хэсгийн дүн
		Нийцэл /хангалттай/	Сайжруулах шаардлагатай /цаашид сайжруулах/	Хугацаа болоогүй /ирээдүйд хийгдэх/	Үл нийцэл /хангалтгүй/	Хамааралгүй	
1.	Хуулийн нийцэл	173	0	0	0	12	185
Нийт		173	0	0	0	12	185
Эзлэх хувь /%/		100	-	-	-	-	100
2.	Усан орчны менежмент	107	0	0	0	21	128
3.	Агаар орчны менежмент	28	0	0	0	21	49
4.	Хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлтний менежмент	23	0	0	0	14	37
5.	Ургамлан намрог ба биологийн нөхөн сэргээлтний менежмент	12	0	0	0	16	28
6.	Биологийн олон янз байдлын менежмент	15	0	0	0	14	29
7.	Хог хаягдлын менежмент	53	0	0	0	33	86

8.	Хими хорт болон аюултай бодисын менежмент	151	0	0	0	94	245
Нийт		562	0	0	0	225	787
Эзлэх хувь /%/		100	-	-	-	-	100

Байгаль орчны аудитын үр дүнгийн нэгтгэлээс үзэхэд нийт 787 асуулгын 562 (100%) асуулгад хангалттай буюу хэрэгжилт маш сайн, аудитын шалгуурт авч үзэхгүй 245 асуулгад хамааралгүй гэсэн үнэлэмжийг авсан бол тодорхойгүй буюу үнэлэх боломжгүй асуудал гараагүй байна.

Хүснэгт 3. Байгаль орчны аудитын үл нийцлийн эрсдэлийн нэгтгэл

№	Байгаль орчны аудитын хамрах хүрээ	Үл нийцлийн эрсдэл				Хэсгийн дүн
		Их	Дунд	Бага	Үгүй	
1.	Хуулийн нийцэл	0	0	0	173	173
Нийт		0	0	0	173	173
Эзлэх хувь /%/		-	-	-	100	100
2.	Усан орчны менежмент	0	0	0	107	107
3.	Агаар орчны менежмент	0	0	0	28	28
4.	Хөрсөн бүрхэвч ба техникийн нөхөн сэргээлтийн менежмент	0	0	0	23	23
5.	Ургамлан нөмрөг ба биологийн нөхөн сэргээлтийн менежмент	0	0	0	12	12
6.	Биологийн олон янз байдлын менежмент	0	0	0	15	15
7.	Хог хаягдлын менежмент	0	0	0	53	53
8.	Хими хорт болон аюултай бодисын менежмент	0	0	0	151	151
Нийт		-	-	-	562	562
Эзлэх хувь /%/		-	-	-	100	100

Байгаль орчны аудитын үл нийцлийн эрсдэлийн нэгтгэлээс үзэхэд нийт 562 асуулгад (100%) эрсдэл байхгүй байна.

Аудитын ерөнхий дүгнэлт:

"Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ, Өргөн сумдын нутаг дэвсгэрт байрлах "Сайншанд салхин парк төсөл"-ийн Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит гүйцэтгэсэн үр дүнг үндэслэн дараах нэгдсэн дүгнэлтийг өгч байна. Үүнд:

1. Байгаль орчны аудитын үр дүнгийн нэгтгэлээс үзэхэд нийт 787 асуулгын 652 (100%) асуулгад хангалттай буюу хэрэгжилт маш сайн, аудитын шалгуурт авч үзэхгүй 245 асуулгад хамааралгүй гэсэн үнэлэмжийг авсан бол тодорхойгүй буюу үнэлэх боломжгүй асуудал гараагүй байгаагаас харахад Салхин цахилгаан станцын үйл ажиллагааны хуулийн нийцэл болон гүйцэтгэлийн үр дүн **"Маш сайн"** байгааг харуулж байна.
2. "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутаг дахь "Сайншанд салхин парк" салхин цахилгаан станцын байгаль

орчны үйл ажиллагаа нь 100% үндэсний хууль тогтоомжид нийцтэй буюу гүйцэтгэлтэй байна. Хугацаа болоогүй байгаа үүл тэдгээрийг шүүд үл нийцэл гэж ойлгохгүй бөгөөд тус байгууллага ирээдүйд түүнийг гүйцэтгэнэ гэдэг итгэлтэй байна. Үл нийцэл байхгүй. Тодорхойгүй буюу аудитын явцад хангалттай мэдээ баримт цуглаагүй, аудит хийлгэгч талаас нотлох баримтаар хангаагүй шалгууруудыг дараагийн төлөвлөгөөт аудит гүйцэтгэх хүртэл хугацаанд нийцэлтэй болгож залруулах боломжтой.

3. Байгаль орчны аудитын үл нийцлийн эрсдэлийн нэгтгэлээс үзэхэд нийт 562 асуулгад (100%) эрсдэл байхгүй байна.
4. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ний өдрийн А/609 тоот тушаалнаар батлагдсан "Байгаль орчны аудит хийх есөнхий эргэнчлэл"-ын дагуу дүгнээл. Тус байгууллагын байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, үр дагавар онд уршилтай бүс бөгөөд удирдлага, зохион байгуулалтын тодорхой арга хэмжээ болон хууль тогтоомжийн зохих заалтуудыг хангах шаардлагатай. Төслийн үйл ажиллагааг цаашид үргэлжлүүлэх боломжтой. Өмнө нь Байгаль орчны аудитыг 2018, 2020, 2022 онд хийлгүүлсэн бөгөөд төлөвлөгөөт аудитын энэ онд хийлгэж байгаа нь сайшаалтай бөгөөд энэ нь аливаа үл нийцэл гарсан тохиолдолд эрт илрүүлж, гүүнийгээ цаашид залруулах боломжийг олгох давуу талтай.

Ерөнхий зөвлөмж:

Аудит хийгдсэн үндсэн 8 чиглэл тус бүрийн зөвлөмжүүд тайлангийн үл нийцлийг арилгах төлөвлөгөөнд туссан бөгөөд "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн зүгээс дараагийн аудитыг хийлгэхдээ чиглэлээ улам өргөжүүлэх нь зүйтэй.

Мөн:ол Улсын Байгаль орчны багц хууль 2012 онд шинэчлэгдэн батлагдсан, тэдгээрийг биелүүлэх журмууд 2012-2024 онуудад батлагдан гарч байгаа бөгөөд тус компанийн хувьд эдгээр журмын заалтуудыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

Аливаа хийсэн ажлыг баримтжуулах, гүүнийг архивлан хадгалах ажлыг тогтмол хэрэгжүүлж, үүнийг байгаль орчны мэргэжилтэнд бүрэн хариуцуулах хэрэгтэй.

Харин байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын үр дүнгээр цаашид үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх шаардлагатай 9 үндсэн асуудлыг тусгасан. Аудитын шалгуур үзүүлэлтээр дараах арга хэмжээнүүдийг эрсдэл буюу үл нийцэл гэж тооцохгүй боловч "Сайншанд салхин парк" ХХК нь үйл ажиллагаандаа цаашид хэрэгжүүлэн ажиллах нь зүйтэй.

Хүндэтгэсэн,

ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

/Ц.ЦЭНД-АЮУШ/

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 15.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

ГОВИЙН ПАРК ЦЭЦЭРЛЭГТ ХҮРЭЭЛЭНД ТАРИАЛСАН МОД ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГСӨН ТУХАЙ АКТ

2024 оны 07 сарын 03-ны өдөр

Дугаар 2

Сайншанд сум

Сайншанд салхин Парк ХХК нь “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө”-нд тусган хэрэгжүүлэх ажлын жагсаалтын 4-р заалтын тохижуулан, нөхөн сэргээх ажил болон Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдсан “Хот, суурин газрын иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах агаар, орчны бохирдлыг бууруулах, ногоон байгууламжийн талбайг нэмэгдүүлэх” зорилтын хүрээнд мод тариалах ажлыг 2024 оны 6 дугаар саруудад зохион байгуулсан.

Байршил: “Говийн парк” цэцэрлэгт хүрээлэн

Тоо хэмжээ: 300 ширхэг шар хуайс, 350 ширхэг хайлаас, нийт 650 ширхэг мод

Хийгдсэн ажлыг “Эргүнэ агро” ХХК гүйцэтгэгч компанийн гүйцэтгэлийн тайлан болон нүд үзэн хүлээлцэв.

АКТ ҮЙЛДСЭН:

Хүлээлгэн өгсөн:

Э.Галмандах /Сайншанд Салхин Парк ХХК-н ХАББОХМ/

Хүлээн авсан:

Л.Олзбаяр /Сайншанд сумын ЗДТГ-ын Хөгжлийн

бодлогын тасгийн дарга/

Ө.Уранчимэг /Сайншанд ЗАА-ны Ногоон байгууламжийн

тасгийн дарга/

Нэг. Өөрийн эх талбайгаас суулгац бэлдэж байгаа нь

Хоёр. Тэжээлийн холимогтой уусмал бэлдэж байгаа нь

Гурав. Мод таригдах сүвгийн хөрсний боловсруулалт

Дерев. Тарипт

Тав. Ашиглагдсан бордоо бодис, органик бүтээгдэхүүнүүд

Перлит гумины бордоо

Чийг баригч хар бууц

Sainshand Salkhin
Park LLC

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 16.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

ПРОТОКОЛ №

ХАМГААЛАХ ХЭРЭГСЭЛИЙН ЦАХИЛГААН ТУРШИЛТ

Хамгаалах хэрэгслэлийн нэр..... *Резинин бөөмий*
Гадна үзлэгээр илэрсэн зөрчил..... *Чухтар мөрсөн зөрчилгүй*

Туршилтын хүчдэл..... *6*.....кВ Хугацаа..... *1*.....минут

Дүгнэлт:..... *Ашиглаж болно.*
..... *Хэвийн*

Туршсан РХАХТИ..... *Д.Бумцаа Аюул*..... *1Б.Бумцаа Аюул*

2024 оны 07 сарын 24 өдөр

ПРОТОКОЛ №

ХАМГААЛАХ ХЭРЭГСЭЛИЙН ЦАХИЛГААН ТУРШИЛТ

Хамгаалах хэрэгслэлийн нэр..... *110 кВ 300В-ийн газардуурма*
Гадны үзлэгээр илэрсэн зөрчил..... *Зөрчилгүй*

Туршилтын хүчдэл..... *40*.....кВ Хугацаа..... *5*.....минут

Дүгнэлт:.....
..... *Хэвийн*

Туршсан РХАХТИ..... *Д.Бумцаа Аюул*..... *1Б.Бумцаа Аюул*

2024 оны 07 сарын 24 өдөр

ПРОТОКОЛ №

ХАМГААЛАХ ХЭРЭГСЭЛИЙН ЦАХИЛГААН ТУРШИЛТ

Хамгаалах хэрэгслэлийн нэр..... 35 кВ 300рмин ажирдуулагч
Гадна үзлэгээр илэрсэн зөрчил..... Зөрчилгүй

Туршилтын хүчдэл..... 40.....кВ Хугацаа..... 5.....минут

Дүгнэлт:..... Хэвийн

Туршсан РХАХТИ..... В. Буман Аюулш 1Б. Буман Аюулш 1

2024 оны 07 сарын 24 өдөр

ПРОТОКОЛ №

ХАМГААЛАХ ХЭРЭГСЭЛИЙН ЦАХИЛГААН ТУРШИЛТ

Хамгаалах хэрэгслэлийн нэр..... 110кВ хөдөөн үйлдвэрлэл шашин
Гадны үзлэгээр илэрсэн зөрчил..... Зөрчилгүй

Туршилтын хүчдэл..... 40.....кВ Хугацаа..... 5.....минут

Дүгнэлт:..... Хэвийн

Туршсан РХАХТИ..... В. Буман Аюулш 1Б. Буман Аюулш 1

2024 оны 07 сарын 24 өдөр

ПРОТОКОЛ №

ХАМГААЛАХ ХЭРЭГСЭЛИЙН ЦАХИЛГААН ТУРШИЛТ

Хамгаалах хэрэгслэлийн нэр..... *110кВ 300врийн гэрэгүүцлэг*
Гадна үзлэгээр илэрсэн зөрчил..... *Зөрчилгүй*

Туршилтын хүчдэл..... *40*.....кВ Хугацаа..... *5*.....минут

Дүгнэлт:

Хэвийн

Туршсан РХАХТИ..... *Б. Бүлэн Аюул*..... *18-Бүлэн Аюул 1*

2024 оны 07 сарын 24 өдөр

ПРОТОКОЛ №

ХАМГААЛАХ ХЭРЭГСЭЛИЙН ЦАХИЛГААН ТУРШИЛТ

Хамгаалах хэрэгслэлийн нэр..... *35кВ 300врийн гэрэгүүцлэг*
Гадны үзлэгээр илэрсэн зөрчил..... *Зөрчилгүй*

Туршилтын хүчдэл..... *40*.....кВ Хугацаа..... *5*.....минут

Дүгнэлт:

Хэвийн

Туршсан РХАХТИ..... *Б. Бүлэн Аюул*..... *18-Бүлэн Аюул*

2024 оны 07 сарын 24 өдөр

ПРОТОКОЛ №

ХАМГААЛАХ ХЭРЭГСЭЛИЙН ЦАХИЛГААН ТУРШИЛТ

Хамгаалах хэрэгслэлийн нэр..... 35 кВ 300рлийн гадаргуулам
Гадна үзлэгээр илэрсэн зөрчил..... 3 өрчилтүүр

Туршилтын хүчдэл... 40кВ

Хугацаа... 5минут

Дүгнэлт: Говьсүмбэр

Туршсан РХАХТИ... Б.Булган Аюуш... 1 Б. Булган Аюуш

2024 оны 07 сарын 24 өдөр

ПРОТОКОЛ №

ХАМГААЛАХ ХЭРЭГСЭЛИЙН ЦАХИЛГААН ТУРШИЛТ

Хамгаалах хэрэгслэлийн нэр.....
Гадны үзлэгээр илэрсэн зөрчил.....

Туршилтын хүчдэл.....кВ

Хугацаа..... минут

Дүгнэлт:

Туршсан РХАХТИ..... /

/

2024 оны 07 сарын 24 өдөр

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 17.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

“САЙНШАНД САЛХИН ПАРК” ХХК-
ИЙН БАРИЛГА БАЙГУУЛАМЖИД
“ЕВРО АЗИ СЕРВИС” ХХК-ААС
ГАЛЫН ДОХИОЛОЛ БОЛОН ГАЛ
УНТРААХ АНХАН ШАТНЫ БАГАЖ
ХЭРЭГСЛҮҮДЭД ҮЗЛЭГ ШАЛГАЛТ
ХИЙСЭН ТАЙЛАН

ТАЙЛАН ХЯНАСАН:	“ЕВРО АЗИ СЕРВИС” ХХК-ИЙН	
ЗАХИРАЛ		Д.БААСАНСҮРЭН
ИНЖЕНЕР		Т.ТОГТОХБАЯР
ТАЙЛАН БЭЛТГЭСЭН:		Б.БАТНАСАН
ХҮЛЭЭН АВСАН:		Н.НЯМХОРЛОО
ХАББОХ МЭРГЭЖИЛТЭН		Э.ГАЛМАНДАХ

2024 он

“ЕВРОАЗИСЕРВИС” ХХК

Улаанбаатар хот, БГД дүүрэг, 4-р хороо, 2-р хороолол Төмөр замчдын гудамж 101/2 тост
Утас: +976-70181870, 11-305940, 95952119
Факс: +976-70181877
Вэб сайт: www.euroasiaservice.mn
Э-шуудан: info@euroasiaservice.com
Огноо: 2024 /10/ 07. № 24-0011

“САЙНШАНД САХИН ПАРК” ХХК

ГАЛЫН ДОХИОЛЛЫН ҮЗЛЭГ, ШАЛГАЛТ ХИЙСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН

“Сайншанд сахин парк” ХХК болон “Евро Ази Сервис” ХХК-ийн хамтран ажиллах гэрээний хүрээнд захирал Д.Баасанцэрэн, ерөнхий инженер Т.Тогтохбаяр, Б.Батнасан, Н.Нямхорлоо нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр 2024.09.28-ны өдөр Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын нутаг дэвсгэрт байрлах “Сайншанд сахин парк” ХХК төслийн талбайд шалгалт хийж, зарим газар туршин шалгах ажиллагаа хийгдсэн бөгөөд дараах зөрчил дутагдал илэрснийг танилцуулж байна.

ГАЛЫН ДОХИОЛЛЫН СИСТЕМД ҮЗЛЭГ ОНОШИЛГООНЫ ТАЛААР

Цахилгааны барилга барилгын хэсэгт /Барилга, байгууламжийн гал унтраах автомат төхөөрөмж, дохиоллын хэрэгсэл БНБД 21-04-05/ стандартын дагуу галын дохиоллын дулаан болон системийг шалгахад дулаан мэдрэгчид хэвийн ажиллагаатай харин 1 ширхэг шугаман мэдрэгч ажилгүй байсныг үзлэгийн үед шалгаж тогтоосон.

Мөн Оффисын барилгад галын дохиоллын системийг шалгахад хэвийн ажиллагаатай байлаа.

CO₂ буюу нүүрсхүчлийн хийн гал унтраагуурыг шалгахад зөвшөөрөгдөх хэмжээнд, нутаг гал унтраагуурыг шалгахад хэвийн байсан.

Гал унтраах усан хангамжийн систем буюу барилгын дотуурын крантыг иж бүрдлийг шалгаж ус гаргаж үзсэн.

Галын дотуур усны даралтад цэгийн иж бүрдэл бүрэн даралт хэвийн байгаа хэдий ч /Ус хангамж, гадна сүлжээ ба байгууламж БНБД 40-02-16/ стандартын дагуу хэрэглээний уснаас тусдаа ус нөөцлөх болон усан санг хийх.

Үзлэг шалгалтын хүрээнд дараах ажлуудыг норм стандартын дагуу засаж сайжруулах шаардлагатай талаар саналыг хүргүүлж байна.Үүнд:

1. Барилга, байгууламжийн гал унтраах автомат төхөөрөмж, дохиоллын хэрэгсэл БНБД 21-04-05/ стандартын дагуу цахилгаан байгууламжийн өрөөнд байгаа 1 ширхэг шугаман мэдээллийг хэвийн байдалд оруулах./тайлангийн хугацаанд зассаж хэвийн болгосон/

2. Ус хангамж, гадна сүлжээ ба байгууламж БНБД 40-02-16/ стандартын дагуу хэрэглээний уснаас тусдаа ус нөөцлөх болон усан сантай болгох./ усан хангамжийн хувьд төлөвлөсөн/

3. Цахилгаан дамжуулах шугамын туннелийн хэсэгт галын дохиоллын системийг галын дулаан мэдрэгч камераар шийдэх боломжтой. / хавсралтад унтраах системийн саналыг хүргүүлэв/

4. Аж ахуй нэгж, байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага, норм MNS 5566:2020 стандартын дагуу нөөцөд байгаа цэнэггүй гал унтраагуурыг цэнэглүүлэх.

5. Барилга, байгууламжийн гал унтраах автомат төхөөрөмж, дохиоллын хэрэгсэл БНБД 21-04-05 стандартын хүрээнд цахилгаан байгууламжийн барилгын хэсэгт хийгээр унтраах систем төлөвлөх./ хавсралтад унтраах системийн саналыг хүргүүлэв/

Safe Fire Aerosol (Generator 570kg)

APPLICATIONS:

- Electrical Cabinets
- Switchgear Rooms
- Wind Turbines
- Engine Compartments
- Mobile Equipment
- Vehicles
- Power Generation
- Energy Storage
- Manufacturing Machines

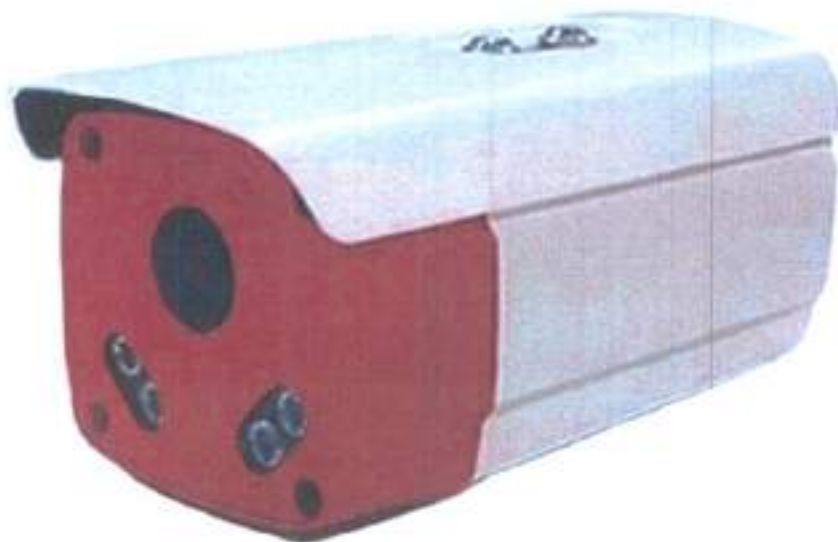

BENEFITS

1. Zero Global Warming Potential
2. Zero Atmospheric Life
3. Zero Ozone Depletion Potential
4. Non-toxic
5. A simple and Effective fire suppression system

TECHNICAL SPECIFICATIONS

Model	570kg
Dimension	0719*158mm (other sizes upon request)
Total weight	20kg
Compound weight	570kg
Volume coverage	570m ³
Discharge time	10 secs
Activation	Electrical activation
Operating condition	50°C (-100°F) to 95°C (200°F)
Color	Original color of stainless steel
Spout temperature	300°C (500mm from the outlet)
Use life (Life-span)	1.5m 10 years, more
Parameter of electrical activator	Activating voltage: DC 12-24V/AC 110-220V
Class Fire	A, B, C, F
CE approval	Related to CE Directives: 2014/35/EU (Low Voltage)
CE standard	CEN/TR 15276-1:2009

Model No.	BL-CS7200IB-PWEFL-I4SH3S
Image sensor	1/2.8" CMOS Sensor, 2M Pixel
Photosensitive type	Visible light, Infrared light, UV light
Exposure mode	Automatic exposure, white balance and gain control
Video resolution	PAL: 1920x1080/640x352/432x240 NTSC: 1920x1080/640x352/432x240
Lens	4/6/8/12/16mm Optional
Min. illumination	0.05Lux/F1.6(Color);0Lux(IR led on)
Day/night shift	IR-CUT
Focus	Manual
Video compression	H.265
Video compression bit rate	500Kbps~3Mbps
Video frame rate	50Hz: 25fps(1920x1080/640x352/432x240) 60Hz: 30fps(1920x1080/640x352/432x240)
Audio Interface	1-ch input, 1-ch output
Alarm interface	1-ch input, 1-ch output
Ratio of Frame Image	1/40 of the video size
Recognition Distance	1 cm ² flame recognizable at 10M distance with 6mm lens
Recognition Rate	99.9%
False Alarm Rate	<1%
Protocol	TCP/UDP/IP/HTTP/FTP/SMTP/DHCP/DNS/ARP/ICMP/POP3/NTP
Communication interface	RJ45, 100M Self-adaptive Ethernet Interface
Back-end equipment	PC/NVR
Ingress protection	IP67
Power input	POE / DC 12V 2A
Power consumption	Max. 8W
Working temperature	-40 ~ +70°C
Working humidity	10 ~ 85%

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 18.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

ХАМАРЫН ХИЙДИЙН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗАРТ БАЙГУУЛСАН ХӨВ ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГСӨН ТУХАЙ АКТ

2024 оны 6 сарын 27-ны өдөр

Дугаар 1

Сайшанд сум

Дорноговь аймгийн Байгаль орчин аялал жуулчлалын газраас ирүүлсэн 2024 оны "Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө"-нд тусган хэрэгжүүлэх ажлын жагсаалтын 3-р заалтын дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд био техникийн арга хэмжээ авч, хөв цөөрөм байгуулах ажлыг 2023 оны 10, 2024 оны 6 дугаар саруудад зохион байгуулсан.

Байршил: 44.70244, 110.033884

Хэмжээ:

Өмнөх хөв: Өргөн 3м, Урт 2м, Гүн 0.6м

Шинэ хөв: Өргөн 1м, Урт 3м, Гүн 0.6м

Төсөвт өртөг: 1,266,200

2023.10 сара

Хөв цөөрөм байгуулахаас өмнө

Хөв цөөрөм байгуулсны дараа

Газар ухааж, ус нэвтрэхгүй материал байрлуулав

Хөвийг чулуугаар хучиж, 200л ус хийв

2024.06 сард

Хуучин хөвийг шинэ хөвтэй нэгтгэсэн

Газар ухаж, ус нэвтрэхгүй материал байрлуулсан

Хөв цөөрөм байгуулахаас өмнө

Хөв цөөрөм шинэчлэн байгуулсны дараа

АКТ ҮЙЛДСЭН

Хүдээлгэв өгсөн:

Г. Доржсүрэн

/Сайншанд Салхин Парк ХХК-н инженер/

Хүдээлэн авсан:

Ш. Байгалмаа

/Хамрын хийдийн тусгай хамгаалалттай газрын захиргаа ОНӨААТҮГ-аарын дарга/

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 19.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.05.14-18

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК

Холбоо барих дугаар: 70115720

Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК Усны дээж-1

Лабораторийн дугаар: 24/1903

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.90
2	Ерөнхий хатуулаг, мг- экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	3.50
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	50.1
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	14.9
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	177.5
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	155.6
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мгО/л	MNS 6833:2020	5-15	1.60
8	Цахилгаан дамжуулах чанар, µS/cm	MNS ISO 4889:1999	1.0	1.1
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	254.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431: 2005	1.0	0.00
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	1.70
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430: 2005	0.3	0.03
13	Аммони, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.06

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч: Д. Пагмасүрэн /

ХЯНАЖ, БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч Т. Ганчимэг / M.Sc /

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.05.14-18

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК

Холбоо барих дугаар: 70115720

Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК Усны дээж-2

Лабораторийн дугаар: 24/1904

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.70
2	Ерөнхий хатуулаг, мг-экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	4.0
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	54.1
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	15.8
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	39.0
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	94.5
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мгО/л	MNS 6833:2020	5-15	12.8
8	Цахилгаан дамжуулах чанар, $\mu\text{S}/\text{cm}$	MNS ISO 4889:1999	1.0	0.50
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	554.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431: 2005	1.0	0.40
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	3.80
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430: 2005	0.3	0.17
13	Аммоний, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	1.03

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувилан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч: / Д.Пагмасүрэн /

ХЯНАЖ, БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч / Г.Ганчимэг / M.Sc /

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.05.14-18

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК

Холбоо барих дугаар: 70115720

Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг Сайншанд сум "Сайншанд салхин парк" ХХК Усны дээж-3

Лабораторийн дугаар: 24/1905

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.30
2	Ерөнхий хатуулаг, мг-экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	9.50
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	134.0
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	34.0
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	120.7
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	176.9
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мгО/л	MNS 6833:2020	5-15	21.6
8	Цахилгаан дамжуулах чанар, $\mu S/cm$	MNS ISO 4889:1999	1.0	1.30
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	1208.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431: 2005	1.0	0.03
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	9.70
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430: 2005	0.3	0.00
13	Аммоний, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.3

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цагийн дээжинд хамаарах ба хувиран олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч: / Д.Пагмасүрэн /

ХЯНАЖ, БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч / Г.Ганчимэг / M.Sc /

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.09.09-20

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК

Холбоо барих дугаар: 70115720

Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг, Сайншанд сум "Сайншанд Салхин парк" ХХК

Лабораторийн дугаар: 24/6864

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	8.61
2	Ерөнхий хатуулаг, мг- экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	4.2
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	50.1
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	20.7
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	177.5
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	259.3
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мгО/л	MNS 6833:2020	5-15	3.2
8	Цахилгаан дамжуулах чанар, $\mu\text{S/cm}$	MNS ISO 4889:1999	1.0	1.00
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	752.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431: 2005	1.0	0.00
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	2.48
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430: 2005	0.3	0.00
13	Аммони, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.00

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжэнд хамарах ба хувилан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

Д.Пагмасүрэн /

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУРСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

Г.Ганчимэг / M.Sc/

"GREEN LAB" LLC
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2024.09.09-20

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Мон газар экологи" ХХК

Холбоо барих дугаар: 70115720

Дээж авсан газар: Дорноговь аймаг, Сайншанд сум "Сайншанд Салхин парк" ХХК

Лабораторийн дугаар: 24/6865

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.51
2	Ерөнхий хатуулаг, мг-экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	11.9
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:1970	100.0	152.3
4	Магни, мг/л	MNS 1097:1970	30.0	52.3
5	Хлорид, мг/л	MNS 4424:2005	350	113.6
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	152.5
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мгО/л	MNS 6833:2020	5-15	4.0
8	Цахилгаан дамжуулах чанар, $\mu\text{S}/\text{cm}$	MNS ISO 4889:1999	1.0	1.50
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	1372.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 4431:2005	1.0	0.17
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	50.0	6.8
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430:2005	0.3	0.00
13	Аммоний, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.17

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиран олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН

Лабораторийн эрхлэгч

Д.Пагмасүрэн /

Г.Ганчимэг / M.Sc /

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН УС ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИ

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он /№ : 2024/53
Сорьц ирүүдсэн газрын нэр, хаяг, утас : "Сайншанд Салхин Парк" ХХК
Сорьцыг авсан хүний нэр, албан тушаал : Ч, Түмэннаст /Лабораторийн инженер/
Сорьцын тоо, төрөл : Ус-1
Хүлээн авсан огноо : 2024.07.04
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг, Сайншанд сум
Шинжилгээн огноо : 2024.07.04-09
Хуудасны тоо : 1

Үр дүн

№	Сорьцын үзүүлэлтүүд	Ахуйн хаягдал ус N 44°54'59.0 E 110°14'16.0	MNS 4943:2015
1	Усан орчин /pH/	8.59	6-9
2	Жинлэгдсэн бодис	67	30
3	Перманганатын исэлдэх чанар мгО/л	63.2	20
4	Аммонийн азот /NH ₄ / мг/л	156.0	15
5	Нитритийн азот /NO ₂ / мг/л	0.135	
6	Нитратийн азот /NO ₃ / мг/л	0.52	
7	Эрдэс фосфор /PO ₄ ³⁻ / мг/л	10.04	1.5
8	Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч (БХХ5) мгО/л	126	20

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн лабораторийн инженер:

Хянаж баталгаажуулсан УЦУОШТөвийн дарга

Ч. Түмэннаст
Т. Азбаяр

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

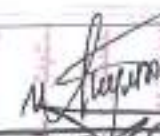
ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН УС ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИ

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он /№ : 2023/32
Сорьц ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : "Сайншанд Салхин Парк" ХХК
Сорьцыг авсан хүний нэр, албан тушаал : Ч. Түмэннаст /Лабораторийн инженер/
Сорьцын тоо, төрөл : Ус-1
Хүлээн авсан огноо : 2024.06.12
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг, Сайншанд сум
Шинжилсэн огноо : 2024.06.12-06.17
Хуудасны тоо : 1

Үр дүн

№	Сорьцын үзүүлэлтүүд	Ахуйн хаягдал ус N 44°54'59.0 E 110°14'16.0	MNS 4943:2015
1	Усаа орчин /рН/	8.57	6-9
2	Жинлэгдсэн бодис	3	30
3	Перманганатын иездэх чанар мгО/л	66.4	20
4	Аммонийн азот /NH ₄ / мг/л	100.19	15
5	Нитритийн азот /NO ₂ / мг/л	0.109	
6	Нитратийн азот /NO ₃ / мг/л	0.33	
7	Эрдэс фосфор /PO ₄ ³⁻ / мг/л	6.51	1.5
8	Биохимийн хэрэгцээг хүчилтөрөгч (БХХ5) мгО/л	134	20

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн лабораторийн инженер: Ч. Түмэннаст

Хянаж баталгаажуулсан УЦУОШТөвийн дарга: Т. Азбаяр

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.

Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН УС ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИ

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он /№ : 2024/95
Сорьц ирүүлсэн газрын нэр, халг, утас : "Сайншанд Салхин Парк" ХХК
Сорьцыг авсан хүний нэр, албан туншлалт : Б. Сумъяасүрэн /Лабораторийн техникч/
Сорьцын тоо, төрөл : Ус-1
Хүлээн авсан огноо : 2024.09.25
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг, Сайншанд сум
Шинжилсэн огноо : 2024.09.25-30
Хуудасны тоо : 1

Үр дүн

№	Сорьцын үзүүлэлтүүд	Ахуйн хаягдал ус N 44°54'59.0 E 110°14'16.0	MNS 4943:2015
1	Усан орчин /pH/	8.53	6-9
2	Жинлэгдсэн бодис	56	30
3	Перманганатын нээгдэх чанар мг/л	81.5	20
4	Аммонийн азот /NH ₄ / мг/л	163.94	15
5	Нитритийн азот /NO ₂ / мг/л	0.244	
6	Нитратийн азот /NO ₃ / мг/л	1.13	
7	Эрдэс фосфор /PO ₄ / мг/л	10.96	1.5
8	Биохимийн хэрэгцээт хүчлэгдэгч (БХХ5) мг/л	76	20

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн лабораторийн инженер: Д. Дэмбэрдаш

Хянаж баталгаажуулсан УЦУОШТөвийн дарга: Т. Албаяр

Хуудасны хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

**2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Хавсралт 20.**

САЙНШАНД САЛХИН ПАРК ТӨСӨЛ

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000659113494

Системийн огноо/System Date: 2024.02.06 14:32:47

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	100,000.00 MNT	1.00
/ Нэг зуун мянган төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name Төрийн Сан		
	90			
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	100061355002	До.Сэйншанд хотын ЗААЛба	100,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-5286301 ССПарк сайт хог тээвэр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

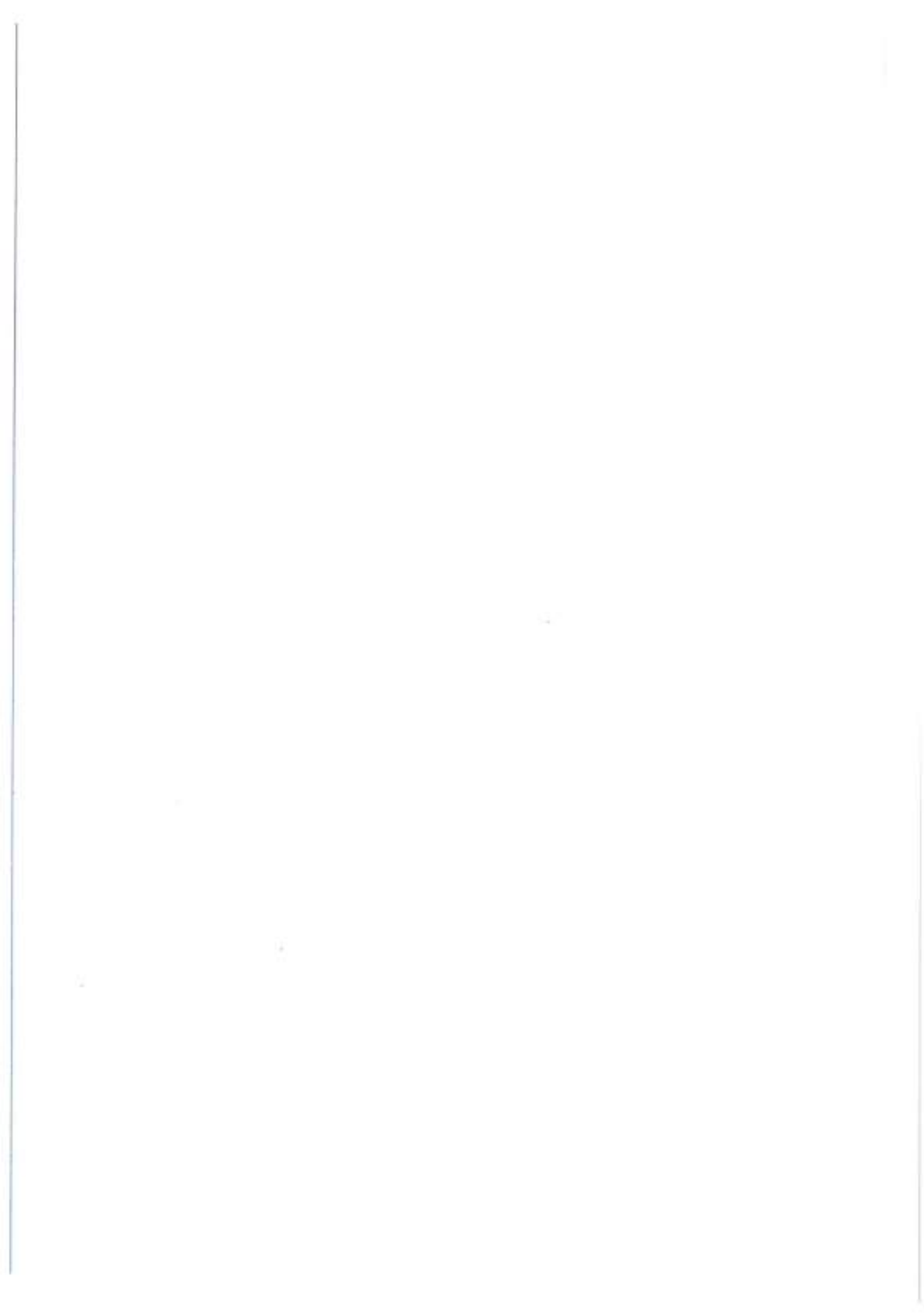
Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 000003310302000240207000001315832
Нэхэмжлэгч:
ТТД: 3310302
НЭР: Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын
захиралчийн ажлын алба
Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, Сайншанд ЗДТГ, 2
ТООТ
Утас: undefined
Э-Шуудан: gendeluransai Khan@gmail.com
Банкны нэр: Төрийн сан
Банкны дансны дугаар: 100061355002

Хариуцагч:
ТТД: 5286301
Нэр: Сайншанд салхин парк
Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
гүний, Мару Тауэр, 3-р давхар, 306
Утас: 85170001
Гэрээний №:
Огноо: 2024-02-07
Төлбөр хийх хугацаа(Хоног):

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Хог тээвэрлэлт		ш	1	100,000	100,000
Бариа, ажил үйлчилгээний үнэ:						100,000
Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар:						0
Нийслэл хотын албан татвар:						0
Нийт дүн:						100,000

Мөнгөн дүн:
(үсгээр)
..... болно

(Тамга) Захирал:
Нягтлан бодогч:

Sainshand Salikhin Park LLC

Requester Date: <u>2024.02.07</u>	Reviewed Date: _____
Name: <u>Б.Юнгарсүрэн</u>	Name: _____
Signature: _____	Title: _____
Cor: <u>002/19</u>	Budget Code: <u>0026</u>
Date: _____	Date: _____
Endorsing: <u>М.Уугар</u> Endorsing: Myagmar, CFO	1st Approver: _____ 1st Approver: Myagmarjav Enkhbayar, CEO

Бүртгэл

Сайншанд Сэлхэн Парк

2024 он...1 Сэр

№	Огноо	Хэдх удаа зөвшөөрсөн	Хялалт тавьсан Бохир зөвшөөрсөн жолооч		Бүртгэсэн харуулын ажилтан	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024 01-16	1	Батсайх	[Signature]	Батсайх	[Signature]
2	2024 01-29	1-1	[Signature]	[Signature]	[Signature]	[Signature]
3						
4						
5						
6						
№	Огноо	Хэдх удаа зөвшөөрсөн	Хялалт тавьсан Ус зөвшөөрсөн жолооч		Бүртгэсэн харуулын ажилтан	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024 01-08	1	Сүрэнжэв	[Signature]	[Signature]	[Signature]
2	2024 01-12	1	Эрдэнэ	[Signature]	Батсайх	[Signature]
3	2024 01-19	1	Сүрэнжэв	[Signature]	Батсайх	[Signature]
4	2024 01-29	1	Батсайх	[Signature]	[Signature]	[Signature]
5						
6						
№	Огноо	Хэдх удаа зөвшөөрсөн	Хялалт тавьсан Хог ачсан жолооч		Бүртгэсэн харуулын ажилтан	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024-01-16	1	Б.Эрдэнэбаяр	[Signature]	Батсайх	[Signature]
2						
3						
4						
5						
6						

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000710834916

Системийн огноо/System Date: 2024.04.11 16:25:17

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	100,000.00 MNT	1.00
/ Нэг зуун мянган төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	90	Төрийн Сан		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	100061355002	До.Сайншанд хотын ЗААлба	100,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-5286301 ССПарк сайт хог тээвэр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 000003310302000240409000001810592
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 3310302
 НЭР: Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын
 захирагчийн ажлын алба
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, Сайншанд ЗДТГ, 2
 тоот
 Утас: undefined
 Э-Шуудан: gendeluransaikhan@gmail.com
 Банкны нэр: Төрийн сан
 Банкны дансны дугаар: 100061355002

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэргэ Тэвэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-04-09
 Төлбөр хийх хугацаа(Хоног):

Д/д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	хогны төлбөр		ш	1	100,000	100,000
						100,000
						0
						0
						100,000

Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ: 100,000
 Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар: 0
 Нийслэл хотын албан татвар: 0
 Нийт дүн: 100,000

Мөнгөн дүн: нэг зуун мянган төгрөг
 (үсгээр)

(Тамга)

Захирал:.....

Нагтлан бодогч:.....

Sainshand Salkhin Park LLC

Requester Date: 2024.04.09	Reviewed Date: 2024.04.09
Name: <i>S. Yundeev</i>	Name: <i>[Signature]</i>
Title: <i>[Signature]</i>	Title: <i>[Signature]</i>
Contract No: 23/19	Budget Code: 01/SE
2nd Approver: <i>[Signature]</i> Erdenetugs Myagmar, CFO Date: 11 Apr 24	1st Approver: <i>[Signature]</i> Myagmardorj Enkhjinsin, CEO Date: 11 Apr 24

Хог 3-р сар

№	Огноо	Хийгээд зоогорчсон	Хог ачсан жолооч		Бүртгэсэн харуулсан ажилтан	Хянагч тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024 05.22	1	Б.Эрдэнэбат			
2						

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000702469878

Системийн огноо/System Date: 2024.04.04 16:57:18

Дү/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	100,000.00 MNT	1.00
/ Нэг зуун мянган төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name Төрийн Сан		
	90			
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	100061355002	До.Сайншанд хотын ЗААлба	100,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-5286301 ССПарк Сайт хог тээвэр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

EBARIMT.MN

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 000003310302000240328000001171905
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 3310302
 НЭР: Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын захирагчийн ажлын алба
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, Сайншанд ЗДТГ. 2 тоот
 Утас: undefined
 Э-Шуудан: gendeluransaikhen@gmail.com
 Банкны нэр: Төрийн сан
 Банкны дансны дугаар: 100061355002

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян гүний, Мэру Тауэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-03-28
 Телбөр хийх хугацаа(Хоног):

Д/Д Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр

1 Хог тээвэрлэлт

Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
	ш	1	100,000	100,000
Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:				100,000
Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар:				0
Нийслэл хотын албан татвар:				0
Нийт дүн:				100,000

Мөнгөн дүн: нэг зуун мянган төгрөг (үсгээр)

(Тамга)

Захирал:...../...../

Нягтлан бодогч:...../...../

Sainshand Saikhin Park LLC

Requester Date: 2024.03.01	Reviewed Date:
Name: B. Baygurat	Name:
Title: CFO	Title:
Signature: [Signature]	Signature: [Signature]
Contract No: 032/19	Budget Code: 045E
2nd Approver: [Signature]	1st Approver: [Signature]
Erdenechug Myagmar, CFO	Myagmardorj Enkhmend, CEO
Date: 4/1/24	Date: 1 Apr 24

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000773784837

Системийн огноо/System Date: 2024.06.13 15:35:41

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дун/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	200,000.00 MNT	1.00
/ Хоёр зуун мянган төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	90	Төрийн Сан		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	100061355002	До.Сайншанд хотын ЗААлба	200,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-5286301 ССПарк Хог ачилтын төлбөр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 00000331030200024060600001478818
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 3310302
 НЭР: Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын
 захирагчийн ажлын алба
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, Сайншанд ЗДТГ, 2
 гоот
 Утас: undefined
 Э-Шуудан: gendeluransaikhan@gmail.com
 Банкны нэр: Төрийн сан
 Банкны дансны дугаар: 100061355002

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэргэ Төв, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-06-06
 Төлбөр хийх хугацаа(Хонгог):

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	хсг ажилтын төлбөр		ш	2	100,000	200,000
	Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:					200,000
	Номлогдсон өртгийн албан татвар:					0
	Нийслэл хотын албан татвар:					0
	Нийт дүн:					200,000

Мөнгөн дүнг хоёр зуун мянган төгрөг
(үсгээр)

(Тамга)

Захирал:.....
 Нягтлан бодогч:.....

Sainshand Saikhin Park LLC

Requester Dept: <u>ОБХНДГА</u>	Reviewed Date: <u>2024.06.12</u>
Name: <u>З.Талмунган</u>	Name: <u>[Signature]</u>
Title: <u>HSE Officer</u>	Title: <u>[Signature]</u>
Contract Ref: <u>285/19</u>	Budget Code: <u>ОНСЕ</u>
2nd Approver: <u>[Signature]</u> Erdenedag Myagmar, CFO Date: <u>[Signature]</u>	1st Approver: <u>[Signature]</u> Myagmardorj Enkhmend, CEO Date: <u>13 June 24</u>

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000799746595

Системийн огноо/System Date: 2024.07.09 09:55:18

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	100,000.00 MNT	1.00
/ Нэг зуун мянган төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	90	Төрийн Сан		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	100,000.00 MNT	1.00
	100061355002	До.Сайншанд хотын ЗААлба		

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-5286301 ССПарк Хог тээвэр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

eVARIMT.MN

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 000003310302000240708000001146472
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 3310302
 НЭР: Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын
 захиралчийн ажлын алба
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, Сайншанд ЗДТГ, 2
 тоот
 Утас: undefined
 Э-Шуудан: gendeluransaikhan@gmail.com
 Банкны нэр: Терийн сан
 Банкны дансны дугаар: 100061355002

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэру Тауэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-07-08
 Төлбөр хийх хугацаа(Хоног):

Д/Д	Бэрээ, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	хог тээвэр		ш	1	100,000	100,000
	Бэрээ, ажил үйлчилгээний үнэ:					100,000
	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар:					0
	Нийслэл хотын албан татвар:					0
	Нийт дүн:					100,000

Мөнгөн дүн: нэг зуун мянган төгрөг
(үсгээр)

(Тамга)

Захирал:...../...../

Нягтлан бодогч:...../...../

Sainshand Salihin Park LLC

Requester Date <u>2024.07.08</u>	Reviewed Date <u>2024.07.08</u>
Name <u>Э. Гэндүрэнсайхан</u>	Name <u>[Signature]</u>
Title <u>[Signature]</u>	Title <u>[Signature]</u>
Contract Ref <u>02/19</u>	Budget Code <u>041E</u>
2nd Approver <u>[Signature]</u>	1st Approver <u>[Signature]</u>
Erdenshags Nyagmar, CFO Date: <u>2024.07.08</u>	Muyagmandorj Enkhmend, CEO Date: <u>8 Jul 24</u>

ХОГ

№	Огноо	Хэцэг үлдээгч/хэргийн үйлчилгээний байр	Хөг ачсан жолооч		Бүртгэсэн харуулын дараагийн	Хяналт тавьсан Ахуйн үйлчилгээний байр
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024 06-18	1	Батзориг		Батзориг Төг	
2						
3						
4						
5						
6						

ДДТД: 000003310302000240819000001719570
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 3310302
 НЭР: Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын
 захиралчийн ажлын алба
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, Сайншанд ЭДТГ, 2
 100Т
 Утас: undefined
 Э-Шуудан: gendeluransaikhan@gmail.com
 Банкны нэр: Төрийн сан
 Банкны дансны дугаар: 100061355002

НЭХЭМЖЛЭХ

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мару Тауэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-08-19
 Төлбөр хийх хугацаа(Хонгор):

Д/д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Зөврийн ус		ш	1	100,000	100,000
Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:						100,000

Нэмэгдсэн өртгийн албан татаар: 0
 Нийслэл хотын албан татаар: 0
 Нийт дүн: 100,000

Мөнгөн дүн нэг зуун мянган төгрөг
(үсгээр)

(Тамга)

Захирал: _____
 Нягтлан бодогч: _____

Sainshand Salikhin Park LLC			
Requester Date	2024.08.20	Reviewed Date	2024.08.20
Name	Galsanbayar	Name	[Signature]
Title	[Signature]	Title	Signature
Comment	300/18	Budget Code	0115E
2nd Approver	[Signature]	1st Approver	[Signature]
Erdenetugs Bayasgal, CFO	Date: 21 Aug 24	Myegmardorj Enkhwind, CEO	Date: 21 Aug 24

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000856381239

Системийн огноо/System Date: 2024.09.05 16:14:04

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	100,000.00 MNT	1.00
/ Нэг зуун мянган төгрөг /				
Кт/To	Бансны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name Төрийн Сан		
	90			
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	100061355002	До.Сайншанд хотын ЗААлба	100,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-5286301 ССПарк хог тээвэр-8

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

____ Он/Year (YYYY) ____ Сар/Month (MM) ____ Өдөр/Day (DD)

НЭХЭМЖЛЭХ

ДТД: 00003310302000240903000001342027
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 3310302
 НЭР: Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын
 захирагчийн ажлын алба
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, Сайншанд ЗДТГ, 2
 тоот
 Утас: undefined
 Э-Шуудан: gendenuransaikhan@gmail.com
 Банкны нэр: Төрийн сан
 Банкны дансны дугаар: 100061355002

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэргэ Тауэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-09-03
 Төлбөр хийх хугацаа(Хоног):

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Хөг тээвэр		ш	1	100,000	100,000
Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:						100,000

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар: 0
 Нийслэл хотын албан татвар: 0
 Нийт дүн: 100,000

Мөнгөн дүн: нэг зуун мянган төгрөг
(үсгээр)

(Тамга)

Захирал:...../.....

Нягтлан бодогч:...../.....

Sainshand Salikhin Park LLC

Requester Date: 2024-09-04	Reviewed Date: _____
Name: <u>Гэндэнүрсэн</u>	Name: <u>[Signature]</u>
Title: _____ Signature: _____	Title: _____ Signature: _____
Contract No: 28/19	Budget Code: 045
2nd Approver: <u>[Signature]</u> Erdenshige Myagmar, CFO Date: 5/8/24	1st Approver: <u>[Signature]</u> Myagmarjav Enkhmend, CEO Date: 5/8/24

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000886389165

Системийн огноо/System Date: 2024.10.03 12:40:38

Дт/From:	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙН-ШАНД САЛХИЙГ ПАРК	100,000.00 MNT	1.00
/ Нэг зуун мянган төгрөг /				
Кт/To:	Бансны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	90	Төрийн Сан		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	100061355002	До.Сөйишэнд хотын ЗААЛба	100,000.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

СВ-5266501 ССПарк хөг гэвэр

Харилцагч танд баярлалав./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталжжүүлсэн/Transaction statement verified:

Салбар, тооцомны тэн/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

Он/Year (YYYY)

Сар/Month (MM) . . .

Өдөр/Day (DD)

НЭХЭМЖЛЭХ

ДТД: 000003310302000241001000001691962
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 3310302
 НЭР: Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын хотын
 зохирагчийн ажлын алба
 Хаяг: undefined
 Утас: undefined
 Э-Шуудан: gendeluransaikhan@gmail.com
 Банкны нэр: Төрийн сан
 Банкны дансны дугаар: 100061355002

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салжин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэргэ Тауэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-09-30
 Төлбөр хийх хугацаа(Хоног):

Д/д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	хог зөөврийн төлбөр		ш	1	100,000	100,000
Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:						100,000

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар: 0
 Нийслэл хотын албан татвар: 0
 Нийт дүн: 100,000

Мөнгөн дүн: нэг зуун мянган төгрөг (үсгээр)

(Тамга)

Захирал: _____
 Нягтлан бодогч: _____

Sainshand Saikhin Park LLC

Requester Date: 2024.10.02	Reviewed Date: 2024.10.02
Name: <u>Э. Ганцсүх</u>	Name: _____
Signature: _____	Title: _____
Can: _____	Budget Code: <u>0H3E</u>
Erdenegochi Myagmar, CFO Date: 3 Oct 24	1st Approver: _____ Myagmendorj Enkhmend, CEO Date: 3 Oct 24

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 29210963

Системийн огноо/System Date: 2024.02.08 14:30:35

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	303,600.00 MNT	1.00
/ Гурван зуун гурван мянга зургаан зуун төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хаан банк		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	5360001473	Ч*****Ь ИЛЧ ХХК	303,600.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

5286301 ССПарк сайт бохир тээвэрлэлт

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

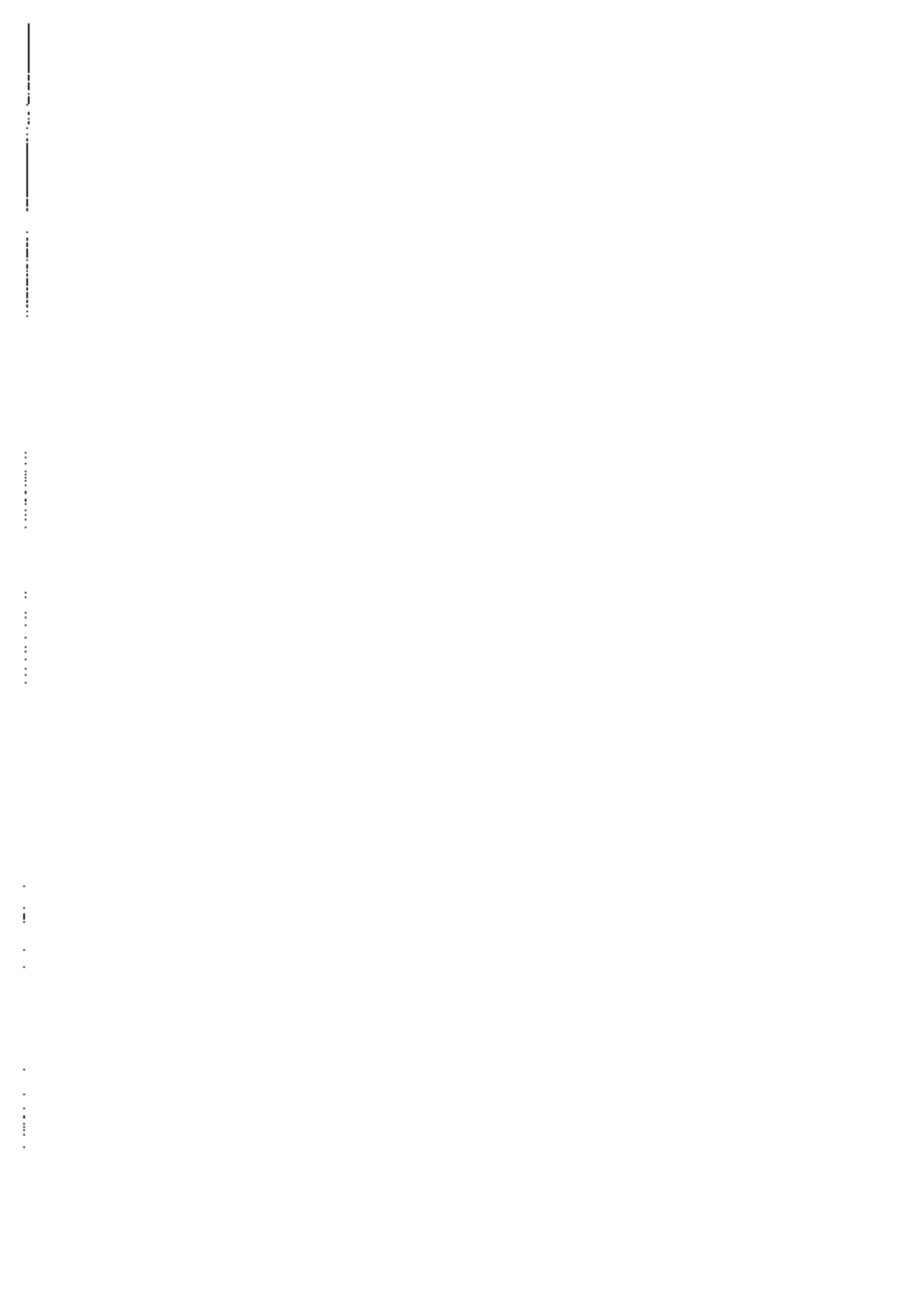
Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 000002771551000240207000000326143
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 2771551
 НЭР: Чандмань-Илч
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, . . , 96051477
 Утас: 96602405
 Э-Шуудан: Chandman_sanhua@yahoo.com
 Банкны нэр: ХААН банк
 Банкны дансны дугаар: 5360001473

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэру Тауэр, 3-р дэлхэр, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-02-07
 Төлбөр хийх хугацаа(Хонгог):

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжээ нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Төвлөрсөн сүлжээнээс бусад ус түгээх үйлчилгээ	6923000	ш	1	303,600	303,600
Барaa, ажил үйлчилгээний үнэ:						276,000
Нэмэгдсэн өргийн албан татвар:						27,600
Нийслэл хогын албан татвар:						0
Нийт дүн:						303,600

Мөнгөн дүн
 (усгаар)
болно

(Тамга) Захирал.....
 Нягтлан бодогч.....

Sainshand Salkhin Park LLC

Register Date <u>2024.02.07</u>	Reviewed Date _____
Name <u>Erdeneluga Myagmar</u>	Name _____
Title _____ Signature _____	Title _____ Signature _____
Cost <u>276/01</u>	Budget Code <u>016</u>
2nd Approver <u>Erdeneluga Myagmar, CFO</u> Date: <u>2024.02.07</u>	1st Approver <u>Myagmardorj Erdeneluga, CEO</u> Date: <u>7 February 2024</u>

Бүртгэл

Сайншанд Саахин Парк

2024 он... Сар

№	Огноо	Хэдэн удаа зохиогдсон	Хандсан Бохир зөвөрлөсөн жолооч		Бүртгэсэн харуулын ажилтан	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024.01.16	1	Дамбаг	[Signature]	Базарзүгэл	[Signature]
2	2024.01.29	1.1	Дамбаг	[Signature]	Шинээр	[Signature]
3						
4						
5						
6						
№	Огноо	Хэдэн удаа зохиогдсон	Хандсан Ус зөвөрлөсөн жолооч		Бүртгэсэн харуулын ажилтан	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024.01.08	1	Сэрэнзэв	[Signature]	Шинээр	[Signature]
2	2024.01.12	1	Эрдэнэ	[Signature]	Баторзүгэл	[Signature]
3	2024.01.19	1	Сэрэнзэв	[Signature]	Баторзүгэл	[Signature]
4	2024.01.29	1	Базарзүгэл	[Signature]	Шинээр	[Signature]
5						
6						
№	Огноо	Хэдэн удаа зохиогдсон	Хандсан Хөг ачсан жолооч		Бүртгэсэн харуулын ажилтан	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024.01.16	1	Б.Эрдэнэ	[Signature]	Базарзүгэл	[Signature]
2						
3						
4						
5						
6						

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 35340211

Системийн огноо/System Date: 2024.03.07 16:07:13

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	202,400.00 MNT	1.00
/ Хоёр зуун хоёр мянга дөрвөн зуун төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хаан банк		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	5360001473	Ц*****Б ИЛЧ ХХК	202,400.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

5286301 ССП Сайт бохир ус тээвэр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

EVARIMT.MN

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 000002771551000240306000000300044
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 2771551
 НЭР: Чандмань-Илч
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, . . 96051477
 Утас: 96602405
 Э-Шуудан: Chandmani_sanhua@yahoo.com
 Банкны нэр: ХААН банк
 Банкны дансны дугаар: 5360001473

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 сүний, Мэргэ Тэвэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-03-06
 Төлбөр хийх хугацаа(Хоног):

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	зөөврийн бохир		ш	2	101,200	202,400
Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:						184,000
Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар:						18,400
Нийслэл хотын албан татвар:						0
Нийт дүн:						202,400

Мөнгөн дүн: (усгаар) болно

(Тамга) Захирал:
 Нягтлан бодогч:

Sainshand Salikhin Park LLC

Requester Date <u>2024 03 06</u>	Reviewed Date _____
Name <u>Tulmucgan</u>	Name _____
Title <u>HSE officer</u>	Title _____
Signature <u>[Signature]</u>	Signature _____
Contract P. I <u>024/04</u>	Budget Code <u>016E</u>
Cost Approver <u>[Signature]</u>	Est Approver <u>[Signature]</u>
Enkhbayar Myagmar, CFO Date <u>[Signature]</u>	Myagmardorj Enkhbayar, CEO Date <u>7 March 24</u>

Бүртгэл

Сайншанд Салхин Парк

2023 онд. Сар

№	Огноо	Хэдэн удаа зохиогдсон	Бохир зохиогдсон зохиогч		Бүртгэсэн харуулын ажиглагч	Хяналт тавьсан Ахлах инженер
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024-02-16	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
2						
3						
4						
5						

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 13319148

Системийн огноо/System Date: 2024.04.25 11:51:48

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	404,800.00 MNT	1.00
/ Дөрвөн зуун дөрвөн мянга найман зуун төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хаан банк		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	5360001473	ЧАНДМАНЬ ИЛЧ ХХК	404,800.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

EB-5286301 SSPark Бохир зөөх -3

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

EVARIMT.MN

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 000002771551000240423000000311506
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 2771551
 НЭР: Чандмань-Илч
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, , , 96051477
 Утас: 9602405
 Э-Шуудан: Chandmani_sainhuu@yahoo.com
 Банкны нэр: ХААН банк
 Банкны дансны дугаар: 5360001473

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэргэ Тэвээр, 3-р давхар, 305
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-04-23
 Төлбөр хийх хугацаа(Хөнгө):

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Төвлөрсөн сүлжээнээс бусад ус түгээх үйлчилгээ	6923000	ш	4	101,200	404,800

Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:	368,000
Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар:	36,800
Нийслэл хотын албан татвар:	0
Нийт дүн:	404,800

Мөнгөн дүн: дөрвөн зуун дөрвөн мянга найман зуун төгрөг (үсгээр)

(Тамга)

Захирал:...../...../.....

Нягтлан бодогч:...../...../.....

Sainhand Saikhin Park LLC

Requester Date	2024.04.24	Reviewed Date	2024.04.24
Name	Тулмангэл	Name	[Signature]
Title	HSE Officer	Title	Signature
Contr.	282/07	Budget Code	018E
[Signature] Erdensalga Myagmar, CFO Date: 26 Apr 24		[Signature] Myagmarjav Erdshinjav, CEO Date: 28 Apr 24	

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No. 24790650

Системийн огноо/System Date: 2024.05.22 14:15:00

Дт/From	Дансны/Кэртнн дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5030050380	САЙНШАНД САЛХИАН ПАРК	202,400.00 MNT	1.00
/ Хоёр зуун хоёр мянга дөрвөн зуун төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хдан банк		
	Дансны/Кэртнн дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5350001475	АНДМАНЬ ЛГЧ ХХК	202,400.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

EP-5286301 ССПарк Сайт бохир сөрүүлсэн төлбөр

Харилцагч танд баярланаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

____ Огноо/Year (YYYY) ____ Салбар/Month (MM) ____ Өдөр/Day (DD)

НЭХЭМЖЛЭХ

ДТД: 000002771551000240514000000383683
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 2771551
 НЭР: Чандмань-Илч
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд . . . 96051477
 Утас: 96602405
 Э-Шуудан: Chandmani_sanhuu@yahoo.com
 Банкны нэр: ХААН банк
 Банкны дансны дугаар: 5360001473

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэргэ Тауэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-05-14
 Төлбөр хийх хугацаа(Хоног):

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Зөврийн бөхир соруулах		ш	2	101,200	202,400
Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:						184,000
Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар:						18,400
Нийслэл хотын албан татвар:						0
Нийт дүн:						202,400

Мөнгөн дүн: хоёр зуун хоёр мянга дөрвөн зуун төгрөг
 (үсгээр)

(Тамга) Захирал:.....
 Нягтлан бодогч:.....

Sainshand Salkhin Park LLC

Requester Date: 2024-05-15	Reviewed Date:
Name: G. Talamanga	Name: [Signature]
Title: NSE officer	Title: [Signature]
Signature: [Signature]	Signature: [Signature]
Date: 2024/05/15	Budget Code: 0115E
Requester Approval: [Signature]	Est Approval: [Signature]
Erdemsga Myagmar, CFO Date: 2024/05/15	Myagmandorj Enkhmend, CFO Date: 23 May 24

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 15686302

Системийн огноо/System Date: 2024.06.06 12:22:02

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	404,800.00 MNT	1.00
/ Дөрвөн зуун дөрвөн мянга найман зуун төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хаан банк		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	5360001473	Ч*****Ь ИЛЧ ХХК	404,800.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

5286301 SSP Site бохир соруулсан

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

EVARIMT.MN

ТӨЛБӨРИЙН БАРИМТ

ДЦТД: 000002771551000240605000000289861
Борлуулагчийн:
ТТД: 2771551
НЗР: Чандмань-Илч
Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, . . . 96051477
Утас: 96602405
Банкны нэр: УООНТ
Банкны дансны дугаар: БЖ0001473

Огноо: 2024-05-31
Худалдан авагчийн:
ТТД: 5286301
Нэр: Сайншанд салхин парк
Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
гүний, Мэргэ Тэвэр, 3-р давхар, 305
Утас: 85170001

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Бохир сөрүүлсэн		ш	1	404,800	404,800
	Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:					368,000
	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар:					36,800
	Нийслэл хотын албан татвар:					0
	Нийт дүн:					404,800

Хүлээн авсан: / /
(гарын үсэг) (нэр)

Хүлээлгэн өгсөн: / /
(гарын үсэг) (нэр)

Sainshand Salkhin Park LLC

Requester Date: <u>2024.06.05</u>	Reviewed Date: _____
Name: <u>Э.Талмангал</u>	Name: _____
HSE Officer Signature: <u>[Signature]</u>	Title: _____
Date: <u>2024/06</u>	Budget Code: <u>04/05</u>
1st Approver: <u>[Signature]</u>	1st Approver: <u>[Signature]</u>
Endecabiga Myagmar, CFO	Myagmar Dorj Enkhmend, CEO
Date: <u>[Signature]</u>	Date: <u>6 June 24</u>

Бүртгэл

Сайншинд Сэлхэн Парк

2024 оны 05 сар

№	Огноо	Самуун	Өмч зөвөөр өлсөн хэргийн		Бүртгэсэн харуулах ажигтай	Хяналт гаргасан Аула үйлдвэрлэгч
			Тар	Өрх баригчтай		
1	2024 05-10	2	талуу	талуу	Байрдуу	
2	2024 05-28	2	Анхны гарсан	Анх	Улаанбаатар	
3						
4						
5						

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 5746741

Системийн огноо/System Date: 2024.07.09 09:54:30

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	404,800.00 MNT	1.00
<i>/ Дөрвөн зуун дөрвөн мянга найман зуун төгрөг /</i>				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хаан банк		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	404,800.00 MNT	1.00
	5360001473	ЧАНДМАНЬ ИЛЧ ХХК		

Гүйлгээний утга/Transaction description:

5286301 ССПарк Бохир ус тээвэр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

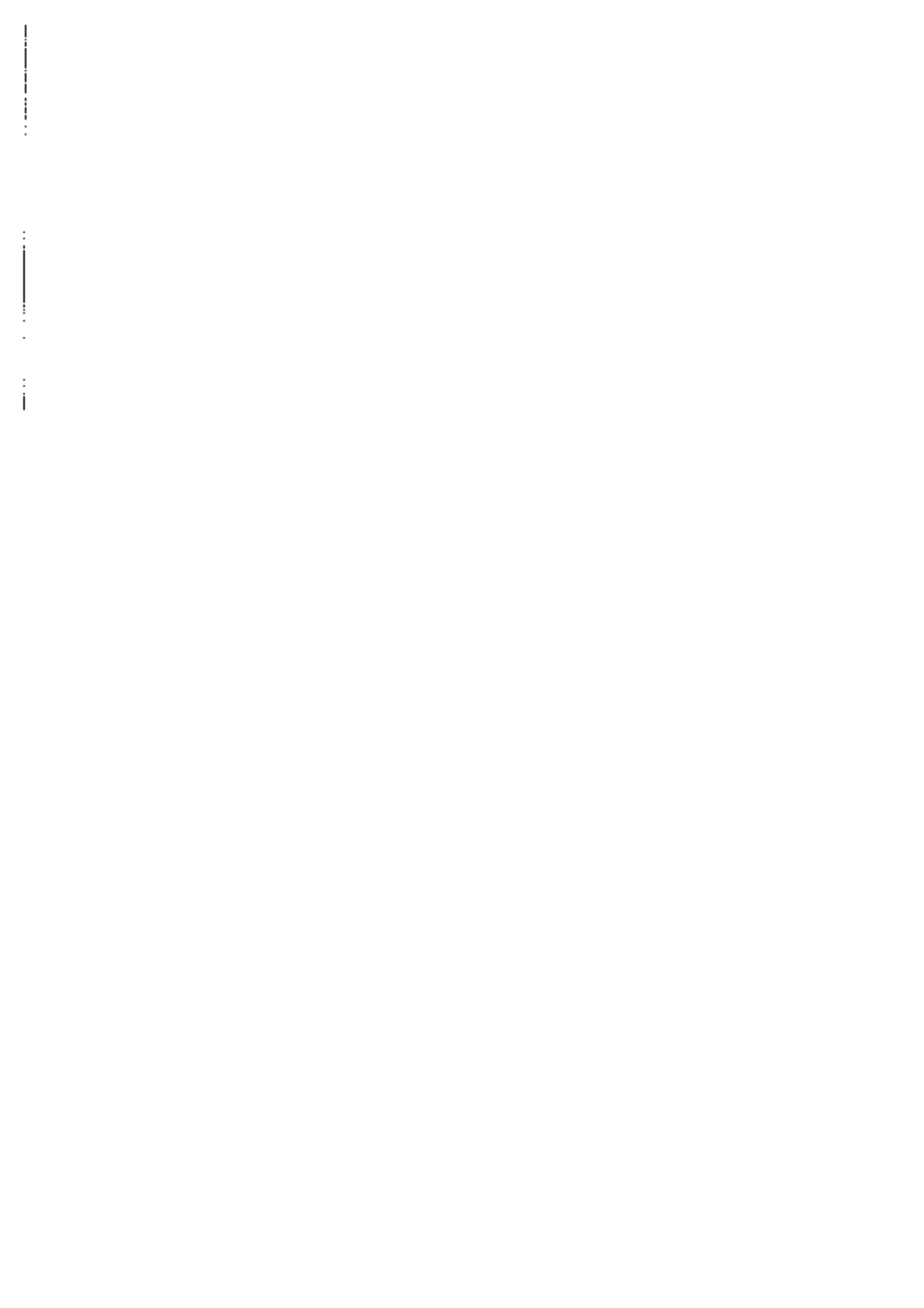
Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

eBARIMT.MN

НЭХЭМЖЛЭХ

ДДТД: 000002771551000240708000000147210
 Нэхэмжлэгч:
 ТТД: 2771551
 НЭР: Чандмань-Илч
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, ..., 96051477
 Утас: 96602405
 Э-Шуудан: Chandmani_sanhuu@yahoo.com
 Банкны нэр: ХААН банк
 Банкны дансны дугаар: 5360001473

Хариуцагч:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэру Тауэр, 3-р длахар, 306
 Утас: 85170001
 Гэрээний №:
 Огноо: 2024-07-08
 Төлбөр хийх хугацаа(Хонор):

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Бохир ус	3992000	ш	4	101,200	404,800
					Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:	358,000
					Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар:	36,800
					Нийслэл хотын албан татвар:	0
					Нийт дүн:	404,800

Мөнгөн дүн: дөрвөн зуун дөрвөн мянга найман зуун төгрөг
 (үсгээр)

(Тамга)

Захирал:...../...../

Наяглан бодогч:...../...../

Sainshand Balikhin Park LLC

Requester Date <u>2024.07.08</u>	Reviewed Date <u>2024.07.08</u>
Name <u>Э.Талмацгаа</u>	Name <u>[Signature]</u>
Title <u>[Signature]</u>	Title <u>[Signature]</u>
Contract # <u>08/04</u>	Budget Code <u>0815</u>
2nd Approver <u>[Signature]</u> Erdenejigs Myagmar, CFO Date: <u>8/17/24</u>	1st Approver <u>[Signature]</u> Myagmarjav Enkhmand, CEO Date: <u>8/17/24</u>

БОХИР

№	Огноо	Хэдэн удаа зоогворчлоосон	Бохир эзэвчлөсөн зоолооч		Бүртгэсэн хяруулын ванхтгай	Хяналт тавьсан Ахуйн тэргүүн
			Нэр	Гарын үсэг		
1	2024.06.11	2	Балбогч		Батбуян	
2	2024- 06-26	1+1	Иргэдүмий		Бат-орнох Б.У.	
3						
4						
5						
6						

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 25029768

Системийн өгнөөл/System Date: 2024.08.21 14:18:30

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	3035060380	САЙНШАНГ, САЛХИЛ ГЛАНК	404,800.00 MNT	1.00
/ Дөрвөн зуун дөрвөн мянга найман зуун тэгрэг /				
Кт/To	Бансны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хаан Банк		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	6360301473	ИДНДМАНЬ ИГЭЧ ХХК	404,800.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:
5286301 СС Парк бохир соруулсан төлбөр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

____ ОН/Year (YYYY) ____ Сэр/Month (MM) ____ Өдөр/Day (DD)

ТӨЛБӨРИЙН БАРИМТ

ДДТД: 000002771551000240819000000719545
 Борлуулагчийн:
 ТТД: 2771551
 НЭР: Чандмань-Илч
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, ., 96051477
 Утас: 96602405
 Банкны нэр: ...**УАНН**
 Банкны дансны дугаар: **5360001473**

Огноо: 2024-08-19
 Худалдан авагчийн:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сайншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэргэ Тэвэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001

Д/Д	Бариа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжний үнэ	Бүгд үнэ
1	Бохир соруулсаны талбар		ш	4	101,200	404,800
Бариа, ажил үйлчилгээний үнэ:						368,000

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар: 36,800
 Нийслэл хотын албан татвар: 0
 Нийт дүн: 404,800

Хүлээн авсан: /
 (гарын үсэг) (нэр)
 Хүлээлгэн өгсөн: /
 (гарын үсэг) (нэр)

Sainshand Selkhin Park LLC

Requester Date: <u>2024.08.20</u>	Reviewed Date: <u>2024.08.20</u>
Name: <u>Tamirbayar</u>	Name: <u>[Signature]</u>
Signature: <u>[Signature]</u>	Title: _____
Budget Code: <u>236104</u>	Budget Code: <u>2456</u>
Requester: <u>[Signature]</u> Erdenebaya Myagmar, CFO Date: <u>[Signature]</u>	1st Approver: <u>[Signature]</u> Myagmandorj Enkhbayar, CEO Date: <u>21 Aug 24</u>

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналь/Journal No: 32042273

Системийн огноо/System Date: 2024.09.05 16:11:00

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5038060380	САЙНШАНД САЛХИН ПАРК	202,400.00 MNT	1.00
/ Хоёр зуун хоёр мянга дөрвөн зуун төгрөг /				
Кт/To	Бангны дугаар/Branch No	Банкны нэр Bank Name		
	05	Хаан банк		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name		
	5360001473	ЧАНДМАНЬ ИЛЧ ХХК	202,400.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:
5286301 ССПарк бохир соруулсан төлбөр

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

ТӨЛБӨРИЙН БАРИМТ

ДДТД: 000002771551000240903000000301501
 Борлуулагчийн:
 ТТД: 2771551
 НЭР: Чандмань-Илч
 Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сөйншанд, ., 96051477
 Утас: 96602405
 Банкны нэр: УАН
 Банкны дансны дугаар: ...516 000473

Огноо: 2024-09-03
 Худалдан авагчийн:
 ТТД: 5286301
 Нэр: Сөйншанд салхин парк
 Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
 гүний, Мэргэ Тэвэр, 3-р давхар, 306
 Утас: 85170001

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Бохир соруулсаны төлбөр		ш	2	101,200	202,400
Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:						184,000

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар: 18,400
 Нийслэл хотын албан татвар: 0
 Нийт дүн: 202,400

Хүлээн авсан: / /
 (гарын үсэг) (нэр)
 Хүлээлгэн өгсөн: / /
 (гарын үсэг) (нэр)

Sainshand Salkhin Park LLC

Requester Date: 2024.09.03	Reviewed Date: _____
Name: Талмисүрэн	Name: _____
Title: _____ Signature: _____	Title: _____ Signature: _____
Contract No: 08C/04 2nd Approver: _____	Budget Code: 0H5E
Erdenetug Myagmar, CFO Date: 5/2/24	1st Approver: _____ Myagmendorj Enkhmend, CEO Date: 5 sep 24

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 17973914

Системийн огноо/System Date: 2024.10.03 12:45:48

Дт/From	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Хяналт/Rate
	5038000300	САЙНШАГЦ, САТХИН ПАРК	202,400.00 MNT	1.00
(Хоёр зуун хоёр мянга дөрвөн зуун төгрөг)				
Кт/To	Бөнцөны дугаар/Branch No	Бансны нэр Bank Name Хаан Банк		
	05	ХААН БАНК		
	Дансны/Картын дугаар Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Хяналт/Rate
	5350001473	ЧАНДМАНЬ ИЛЧ ХХК	202,400.00 MNT	1.00

Гүйлгээний утга/Transaction description:

5286301 СС Парк зөврийн бохир

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, гооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарым үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

____ Огноо/Year (YYYY) ____ Салбар/Month (MM) ____ Өдөр/Day (DD)

ТӨЛБӨРИЙН БАРИМТ

ДДТД: 000002771551000241001000000695125
Борлуулагчийн:
ТТД: 2771551
НЭР: Чандмань-Илч
Хаяг: Монгол, Дорноговь, Сайншанд, ., 96051477
Утас: 96602405
Банкны нэр:Халх
Банкны дансны дугаар: 536000 473

Огноо: 2024-09-30
Худалдан авагчийн:
ТТД: 5286301
Нэр: Сайншанд салхин парк
Хаяг: Монгол, Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, жамьян
гүний, Мэргэ Тэвэр, 3-р даахар, 306
Утас: 85170001

Д/Д	Бараа, ажил, үйлчилгээний нэр	Код	Хэмжих нэгж	Тоо, хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Бүгд үнэ
1	Зөөврийн бохир		ш	2	101,200	202,400
Бараа, ажил үйлчилгээний үнэ:						184,000

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар: 18,400
Нийслэл хотын албан татвар: 0
Нийт дүн: 202,400

Хүлээн авсан: /
(гарын үсэг) (нэр)
Хүлээлгэн өгсөн: /
(гарын үсэг) (нэр)

Sainshand Saikhin Park LLC			
Requester Date	2024.10.02	Reviewed Date	2024.10.02
Name	<i>J. Tsewengue</i>	Name	<i>[Signature]</i>
Title	<i>[Signature]</i>	Title	Signature
Contract Ref		Budget Code	045E
2nd Approver		1st Approver	
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>		
Erdeneugs Myagmar, CFO	Myegmandorj Enkhbayar, CEO		
Date: 3 Oct 24	Date: 3 Oct 24		